

#117/101
V. 5928.

1022

0

SAROSPATAKI

IFJUSÁGI

KÖZLÖNY

Fecit.: DEÁKQ.

Tartalom:

Vezércikkek:

	Lap.
Fodor Pál : Az ifjúság feladata és a Diákszövetség II.	67
Hubay Mihály : Halál és feltámadás	99
„ „ Szentlélek	127
Igaz József : Az ifjúság közszelleme	81
Keresztury Károly : Búcsúzkodás	143
Nagy Lajos : Új századnegyed	1
Szarka Gyula : Új név — régi szellem	33
Szepesi Pál : Október 31-én	17
„ „ Karácsonykor	49

Elbeszélések, Rajzok, Novellák:

Alföldi : A Kaba Jóska esete	89
Bornemissza István : A csalódott festő	51
„ „ Csarnahói egyházi levele a Szerkesztőhöz	147
Flamma : Tévesztett úton	59
„ Levél	91
Keresztury Károly : Férfijellemek	54
„ „ A poéta sohasem vénül	108
„ „ Akácvirágok	130
„ „ Az ötven percent	148
Komáromi János : Nehéz idők	135
S. : Bosszú	23
Salacz Emil : Bandi krónikája I.	87
„ „ „ II.	111
„ „ Megkésett levél	133
Szarka Gyula : Medveadásaton	36
Szepesi Pál : A király házasodik	84
„ Mesék	106
Trócsányi Dezső : Orosz diákok	6
Vándor : A csudadoktor	21

Költemények:

Borsodi E. : Október végén	7
Farkas Dezső : Édenkertben	53
Fáradi : Utra készen	75

	Lap
Fekete Gyula : Kálvin ünnepén	18
„ „ Látomás	24
„ „ Az „Annuska dalok“-ból	30
„ „ A szomszédunk	47
„ „ Karácsonyi mese	50
„ „ Mementó	60
„ „ Örök bocsánat	74
„ „ Örvények között	82
„ „ Szabadság ünnepén	104
„ „ Sejtelmes órák	132
F. Gy. : Örök sugarak	45
Flamma : Valakire vártam	38
Györék József : Utón a boldogság felé	40
„ „ A Szép jegyese	56
„ „ Esti szonáta	56
„ „ Gázlámpák alatt	68
„ „ Emlékezem a néhai nászról	68
„ „ Üzent a város	107
„ „ Csöndes sikátorok során	107
„ „ Áldott ki jött az Ur nevében	145
„ „ Kárhoztat a hold	145
Gyóry K. : Álmatlan éjek	135
Keresztury Károly : Gretchen	70
K. K. : Hallod a hangom?	130
Kiss Géza : Panaszos nóták	121
K. Bözsike : Kérés	91
Komáromi János : Ne bántsatok engem!	58
„ „ Ne higjy nekem!	71
„ „ A „Piroska dalok“-ból	87
„ „ Bohémvilág	110
„ „ Virághulláskor	148
Kovács Bertalan : Ősszel	3
„ „ Az első levél	24
„ „ Emlékszel-e?	36
László Sándor : Levél	26
„ „ Valakit várok	51
„ „ Az én szirénem	128
Nagy Lajos : Könny	21
Poéta : Az én szívem	23
Pósa Béla : Az én kedvem	136
Sirius : Meddig? Hová?	114

Emlékiratok — Aktualitások:

	Lap
Dr. Buza László : Ünnepi beszéd (Márc. 15.)	100
Igaz József : Széchenyi halálának évfordulóján	105
Hubay Mihály : Elnöki megnyitó-beszéd az Ifj. E. Kálvin-ismertető ünnepélyén	92
Ó. Ó. : Március tizenötödike főiskolánkban	124
Rákosi Jenő : Az anyákhoz és apákhoz	120
T. : Október hatodikán	2
Xerxes : A protestáns Unió	19

Diák-dolgok:

Criticus : Viszonzás	141
Felelősszerkesztő : Eübulos-ügy	75
Fodor Pál : Az ifjúság feladata és a Diákszövetség	50
Kórhé Béla : Külföldi levelek	71
Nagy Lajos : Az I. orsz. szociális diákkongresszus	129
Szepesi Pál : A magyar keresztyén diákmozgalom célja	136
Szepesi Pál : A tatai gyűlés	145

Bölcsészet. Theologia, Művészet.

Deák Geyza : Mai művészetünk, történelmi festé- szetünk. I. II. III. IV. f. 68, 82, 114,	132
Fehér Lucifer : Színház	29
Gombos Ferenc : Az egyoldalú intellektualizmus a társadalmi életben	137
Nagy Lajos : Kálvin munkássága és reformatori jelentősége. I. II. III. IV. 25, 38, 62,	74
Nagy Lajos : Két mozzanat Kálvin János életéből: a) Kálvin Genfben marasztása	93
b) Kálvin visszahívása	110
Lengyel István : A keresztyénség és a socialismus	34
I. : <u>Eletközösség Jézussal</u>	153
Pataki András : Szellemi képzésünk hiányai	3

	Lap
Szepesi Pál : A művészi élet. I. II.	56, 70
" " Dr. Szabó Aladár : Jézus élete (Válasz Criticusnak)	116
Y. : A szombat az emberért teremtett, nem az ember a szombatért	123

Irodalom:

A Mikszáth-jubileum bizottsága : Felhívás Mikszáth Kálmán tisztelőihez	13
F. Gy. : Gyulai Pál	46
Gr. Eszterházy Kálmán : Ötvenéves jubileum	31
Szarka Gyula : Szanin (Arcübasev)	44
Szepesi Pál : A modern irány (Cannegieter Tjeerd)	12

Műfordítás.

Igaz József : Hangulat (rajz.) (Willhelm Wolters)	60
" " Nő sorsa: a férfi (novella)	151
Keresztury Károly : Pünkösti lélek. (vers.) (Paul Gerhardt)	127
Más. : Wittse Gerrit. (Hildebrand.) Diák félelem. Születi öröm	8
Más. : Leányösszűség	27
" Baráti szivesség	41
(Szerző „Camera obscura“ c. könyvéből.)	

Nekrológ:

H. M. : Baksy József	46
P. I. : Miskolczy József	46

**Rövidebb ajánló könyvismertetések, Egyleti-
élet, hírek, szerkesztői üzenetek — minden
számban.**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniori hivatal.	Felelős szerkesztő: NAGY LAJOS	Főmunkatársak: Fodor Pál, Trócsányi Dezső	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
--	--	---	--------------------------------------	--

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Nyilatkozat.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” 9-ik számának vezércikkében foglaltakat, amennyiben azok a tanári karra nézve sértéseket tartalmaznak — visszavonom; azokra vonatkozólag sajnálatomat fejezem ki s a tanári kartól bocsánatot kérek.

Sárospatak, 1909. szept. 16.

Előttünk: *Györék József.*
Kórh Béla,
Várady Pál.

Új századnegyed.

A Sárospataki Ifjúsági Közlöny jelen számával a huszonhatodik évfolyamba lép. Diadalmas örömtől büszkén, reménységgel gazdagon bocsátjuk útjára lapunkat az új századnegyed küszöbén.

Örömünk istápolója, büszkeségünk forrása az a fényesen kiallított lustrum, mely a Sárospataki Ifjúsági Közlöny felett a közelmúltban lezajlott, az a jubiláris huszonöt év, mely immár e lapnak történeti múltját képezi, melyhez foghatót eddigelé még nem jegyzett fel a magyar sajtó története. Páratlanul áll a maga nemében ez a mi féltve őrzött, szeretve ápolott Közlönyünk, a pataki ifjúság legdrágább kincse, legméltóbb büszkesége. Az ifjúság teremtette meg, eszméje ott született egykor a jók, nemesek szép lelke mélyén: ez hálából viszont ápolója lett mindannak, ami szép, jó és nemes, s védelmezője az ifjúság érdekeinek, fenyegetett vagy el nem ismert jogainak. Felsőbb hatalmasságoktól nem segítve, sőt olykor azok túlóvatos, vagy túlérzékeny cenzurája dacára olyan multat vívott ki magának, mely nagyobb körrel bíró lapok életében is esemény számba menne, melynek dicsőséges voltát bizonyára Clio is fel fogja jegyezni aranykönyvébe. Ha vészek, viharok foszlányokat téptek belőle, ha helvillongás, pártoskodás mohó keze szagatta le legszebb virágait, ha külső hatalom akarta leroskadásra kényszeríteni: a sárospataki ifjúságban mindig volt annyi erő, annyi

bátorság, annyi lelkesedés, hogy lapját, amely az idők folyamán szellemi zászlójává lett, aláhanyatlani nem engedte soha; a kidőlt zászlótartók helyére újak léptek, kik tovább haladtak új győzelemre, új diadalra. S a föltartott zászló büszkén lobog ma is: a Sárospataki Ifjúsági Közlöny új századnegyedbe lép. Ez a te büszkeséged, s erre méltán büszke vagy pataki ifjúság!

Reménységünk is a multból fakad. Az a lap, mely az első századnegyed pályáját dicsőséggel megfutotta, bátran tekinthet a második elébe. Az az ifjúság, mely egykor tudott alkotni, magának lapot teremteni, amely legyőzte a kezdés és huszonöt évi folytatás nehézségeit: az az ifjúság — mert a pataki ifjúság fogalma állandó és örök, — még a XX., sőt a következő századokban se lehet hűtelen ideáljaihoz, mik rája örökségképen maradtak, miknek áldozni multja és elődei iránt való szent kötelessége. De reméljük azt is, hogy a mi szeretve tisztelt kis „nagy”-közönségünk, amely eddig jó és balsorsban kitarított mellettünk, amely amint a szükségünk kívánta gyámolított, segített bennünket, — reméljük, hogy a jövőben se fog elhagyni. Azok, akik ott künn az életben is megőrizték szívük ifjúkori hamvát, kiknek lelke, eszményei a mieinkkel még most is rokonok: azok, tudjuk, hogy velünk maradnak, mert a mi vérünk lüktetése, a mi életünk, az ifjúság légköre órájuk nézve nélkülözhetetlen. Sőt remélni merjük, hogy a maecénásaink is, kiket nem a szívük hoz közibénk, hanem akik tudják, hogy a sárospataki főiskola leghathatósabb nevelő eszköze az Ifjúsági Közlöny, akik tudják, hogy az iskolában az tanult legtöbbet, ki írni megtanult: reméljük, hogy ők a jövőben is lapunk barátai maradnak.

Ilyen érzelmekkel, ilyen gondolatok közt indítjuk útnak lapunkat az új századnegyedben. És amikor a régi programot megújítjuk: e lap tükre lesz a sárospataki ifjúság életének, szószólója és a nagyközönség szíves jóindulatába ajánljuk.

A szerkesztőség nevében:
Nagy Lajos

Október hatodikán.

Aradi sík... Hazánk Golgothája! Október 6... Nemzeti létünk Nagypéntek ünnepe! hozzátok száll lelkem. Emlékezem...

A szabadságáért, függetlenségeért küzdő és a túlnyomó hatalommal szemben elbukott nemzetet viszik a Golgothára. Sötétség borul szép Magyarországra, elfojtott zokogás elcsukló hangjai rezegnek át a nehéz levegőn, hiszen még sírni sem szabad... Hulló sárga leveleken panaszos üzeneteket, szomorú híreket hord az őszi szél: még mindig arat a halál... Nem a harcmezőn már, nem — bitóval, fegyverrel. Az osztrák hóhér dolgozik.

Emlékezem s a szívem elfogódik, sírhatnám... De a következő pillanatban ökolbe szorul a kezem: a Hősök ünnepén sírni nem szabad, és október 6. a Hősök ünnepe.

A rettenthetlen bátorságu tábornokok, akik száz csatán néztek szembe a halállal, az osztrák bitó és puska előtt is nyugodtan, halálmegvetéssel állnak meg: ők a hazáért éltek, s a hazáért halnak.

Ünnep van, a Hősök ünnepe!

Az aradi tábornokok lehetnek oroszánbátor katonák és azok is voltak, de én Hős alatt nem ezt értem. Az a Hős, akiben egy eszme a maga tökéletességében jut kifejezésre, akiben az eszme megvalósul, az Ige testet ölt. Az aradi tizenháromban a hazaszeretet szent eszméje testesül meg: Mindent a hazáért!

Odaadtak vagyont, boldogságot, elhagyták nyugalmas otthonukat, szeretteiket, és vígan, önfeláldozón, habozás nélkül kockára tettek mindent, mert a haza veszélyben volt. A kardok csattogásánál, a puskák ropogásánál, az ágyúk irtózatoss bömbölésénél mindig erősebben szólt lelkükben a hazaszeretet szava: Mindent a hazáért! És mikor ezerszer meghalhattak volna dicsőséggel a csatamezőn, ezer veszélyben megtartotta őket egy magasabb Akarat, mert a sors könyvében elbukásra ítélt nemzet feltámasztására Hősök kellettnek, kikben az Eszme tökéletesen testesült meg. A dicsőségről-dicsőségre szállás után meg kellett érniök a szabadság leigázását, a gyászos fegyverletételt, a meghódolást. De ez nem volt még elég. Meg kellett érniök még a legnagyobb megaláztatást, a legrettenetesebb sorsot, mely embert, a legmélyebb meggyaláztatást, mely egy magyar szabadsághóst érhetett: a bitót, az osztrák hóhérkézre jutást. Ők azonban diadalmasan küzdenek végig minden szenvedést, minden megpróbáltatást: a bitó és puska előtt is rettenthetlenek. Itt is fülükbe cseng a szó: Mindent a hazáért!

És mikor örömet feláldozták volna életüket a csatamezőn, még örömebb adják oda az aradi gyászmezőn, mert tudják, hogy Kálvárián járnak, s hogy a Golgothának lesz feltámadása...

Ünnep van, a hősök ünnepe!

Az eszmét rajongásig szeretni, érte küzdeni s ha kell meghalni: ez a Hős. Hazaszeretet szent eszméje! a honvédek ezrei, tizezrei harcoltak érted lelkesedéssel, tüzzel, halálmegvetéssel, mert veszélyben volt a haza. Magyar honvédek! kik legnagyobb kincsetekkel, szívetek vérével áldoztatok a hazának, akik ott hultatok el a csatamezőn, hogy e honfivértől ázott földön nagyra nőhessen a szabadság, a független magyar nemzet fája, hős katonák vagytok ti is, de az aradi hősök nagyobbak nálatok. Ti dicső halált haltatok a harcok mezőin, az aradi tizenhárom osztrák hóhér kezében gyalázatos halállal múlt ki. Az ő megdicsőülésükhöz még ez kellett, csak itt telt be a mérték, csak így testesült meg — a legnagyobb dicsőségek után a legnagyobb meggyaláztatás hősi elviselésével — a hazaszeretet szent eszméje bennük. Akik mindent odaadtak, akik minden szenvedést elviseltek, ők a magyar hazaszeretet Hősei.

*

Magyar Ifjúság! Tudod-e a rajongással határos szeretettel megünnepelni a Hősök ünnepét? Tudsz-e leborúlni a Hősök nagysága előtt, képes vagy-e hozzájuk felemelkedni, hogy tőlük tanulj meg a hazát igazán szeretni? Ne gondold, hogy az a „veszély“ az utolsó volt. A mi szép hazánk folyvást veszélyben van. Körültünk idegen, irigy és gyűlölködő népek szennyes tengere, amely folytonos vésszel fenyegeti a magyarság kis szigetét. Ha a Hősöket nem tudod szeretni, ha értük nem tudsz lelkesülni, hazádat sem tudod igazán szeretni és akkor méltó vagy, hogy kigyomlátsd a föld népei közül.

Magyar Ifjúság! Örökös rád a panasz, hogy lelkesedésed csak szalnatüz, hamar fellobban és gyorsan kialszik. Tudsz szavakkal lelkesülni, de tenni nem. Mutasd meg már egyszer, hogy ez igaztalan vád!

A Szabadság hősei tetteikkel, életükkel és vérükkel áldoztak a hazának, letörték a mesterseges korlátokat, amelyek addig embert embertől elválasztottak és megkülönböztettek. A Szabadság gyönyörűsége mezején nálunk még sok építeni való van. A lehetőséget megteremtették a hősök, az utódokra vár az építés, a nemzeti művelődés és hatalom büszke várának felemelése. A munka sokszor nehéz perceiben lelkesítsen a Hősök emlékezte! Ők százszor nehezebb munkát végeztek és mégis mindent megtettek, amit a haza kívánt.

Magyar Ifjúság! Szeresd, tiszteld, becsüld a hazaszeretet hőseit! Bennük, általuk tanulhatsz meg a legszentebb eszményekért lelkesülni, munkálkodni, küzdeni és ha kell meghalni. Az élet eszmények nélkül mit sem ér — miért élsz, ha még eszményeid sem voltak? Azt mondd, az eszménynek nincs realitása? Tekints a Hősökre, bennük az Eszme testesül meg. Az ő rendelkezésük, hogy fényeskedjenek a ti szemeitek előtt, hogy lássátok, van miért küzdeni, hogy az élet nem hiábavaló álom, pára vagy buborék.

*

1909. Október 6. . . . A hatvan év előtti sötétség eloszlott, a halálból élet kelt ki. A rettenetes szenvedésekre írt hozott az idő. A magyar nemzet új életet kezdett és még nagygyá lehet, ha fiai szeretik a hazát, ha nem feledkeznek meg a Hősökről, ha Október hatodikát mély bánattal és egyszersemind tüzes lelkeséssel ünneplik, mert nagy ünnep ez: a Hősök ünnepe.

T.

Ősszel.

*Gondolatom visszaszál a nyárra,
Fehér kis ház rácsos ablakára,
Vadvirágos, tarkalepkés rétre,
Kis pacsirta zengő énekére.*

*Domb tövében arany kalász rengett,
Köröskörül sarló, kasza pengett,
Aratók közt ez a nóta járta:
„Légy az enyém kökény szemű lánya!”*

*Őszre fordult az idő azóta,
Hervad a táj, oda van a nóta,
Bús őszi szél siratja a rónát,
Én is siratok egy fehér rózsát . . .*

Kovács Bertalan.

Szellemi képzésünk hiányai.

Elérkeztünk végre ahhoz az időponthoz, amikor nemcsak a tanterekben hangzanak el az évek elején a tanárok panasz szavai, korholó hangjai az ifjúság magaviseletét és a tudományos önképzésben tanúsított hanyagságát illetően, hanem amikor nyilvánosan emelkednek hangok, amelyek szellemi képzésünk hiányait szélesebb körben igyekeznek feltüntetni.

Eppen ezzel a címmel fog a legközelebb összeülő országos ref. lelkészgyűlés harmadik közgyűlése foglalkozni a teológusok, a lelkészek nevelésének hiányairól. Örömmel üdvözljük a nemes törekvést, amely módot, alkalmat nyújt az elmélkedésre és ha csakugyan megérlelődik a köztudatban a hiány érzete, a hivatalos testületek s a társadalom fogja követelni a szellemi képzés hiányainak eltüntetését, helyesebben a kor szükségletei szerint való kiegészítését.

A kérdés azonban nem új. Mindig voltak olyanok, akik az egyházi közlönyök hasábjain felemelték szavukat

a jelenlegi lelkészképzés ellen s javítgatásokkal, pótlásokkal próbálgatták azt izlésöknek megfelelővé tenni.

Nem szándékunk rovásra szedni eme véleményeket, de kénytelenek vagyunk megemlékezni a „Falusi levelek”-ről, a miknek egyikében szerzője a boldogult „Sárospataki Lapok”-ban erős támadást intézett a fenálló tanítási módszer, valamint tantárgyak ellen és a maga naturalisztikus gondolkodásának bélyegét rá akarta sütni a theol. szakoktatásra, gazdaságtani tudományok tanítását hozza javaslatba a régi tárgyak helyébe. A t. szerző nem is gondolta meg talán akkor, minő elszörnyűködést fog kelteni eszméjével és mennyire kétségessé teszi sokak előtt a javaslat komolyságába vetett hitet, de tény, hogy ha ez az elv keresztül vitetett volna, elvesztette volna theol. oktatásunk eddigi tudományos színezetét is és a papság mechanizmussá súlyyodt volna le, az orosz pópák rangjába jutott volna papságunk, ahol elég a szertartási külső cselekmények elvégzésében való jártasság a lélek ismerete nélkül.

Nem is vert nagyobb hullámokat a theol. oktatás felett tartott eme vessző-futtatás és mindössze egy fiatal ember emelte fel szavát ellene ugyanazon lap hasábjain s rá mutatott a szerző szörnyű tévedéseire, botlásaira.

Azóta a hivatalos testület is érezte, hogy tennie kell valamit a helyzet javítása, a fenálló beteges állapotok szanálása céljából és pár évvel ezelőtt készült egy új szabályzat, amely véleménye szerint az idők követelményeinek megfelelővé tenné a szakoktatást.

Mindenesetre dicsérendő munka ez és méltánylandó, ha mértékadó helyen megszivlelik a hiányokat s nem pusztába elhangzó szó egyesek intelmei, a kor követelményei. A legfontosabb azonban mégis az, hogy az új tervezet módot akarna nyújtani a theol. ifjúságnak a megfelelő tárgyak felvételével, hogy más nemzetek fiai mögött el ne maradjon és a szükséges szellemi kincsekkel megrakodva álljon ki az élet küzdőterére. Mert ki tagadhatná, hogy nagy, életbevágó kérdés az, milyen fegyverek forgatásához szokott hozzá a lelkész már theol. ifjú korában, minő ügyességet sajátított el már az iskola falai között és minő eredménykedést fűzhet az egyetemes egyház leendő örálóihoz, akik a farkasokat üzzék ki az úr nyájából! . . . Hogy a magyar protestánsizmus annyi vész, vihar és küzdelem közt fenn tudta magát tartani, a legnagyobb érdem az iskolákat illeti meg, amelyek mindig igyekeztek a kor követelményeinek megfelelőleg berendezkedni, az ifjúságot a kor színvonalán tartani, s ezzel együtt a mult szellemi birtokát csorbítatlanul az utódokra hagyni. Most is csak ez lehet az egyedüli biztos út-mód, ha élni akarunk, ha a köröskörül ólálkodó ellenség ellen sikerrel akarjuk megvédeni háttarainkat, vallási területünket.

De különösen a mai kor az, amely fokozott tevékenységet követel mindenkitől, amikor lázban ég az egész társadalom, az egymás ellen törő elemek felforgatni próbálják a létező viszonyokat s a mai rossz helyébe egy jobbat, a megváltozott viszonyoknak megfelelőt akarnak állítani.

A tanulmányi szabályzat azonban minden jó igyekezete és lehető legjobb jósa mellett is csak a keret, amelyet be kell tölteni, vagy egy váz, amelyre húst és vért adni az egyesek és az összeség feladata. Mert ne feledjük, hogy a legüdvösebb törvények mellett is a romlás szélére juthat a nemzet, a társadalom, ha nincs benne elég erkölcsi komolyság, erő azok betöltésére, az azok szerint való élésre. Lehet azért pro és contra vitatkozni elvi kérdések felől, megoszolhatnak a vélemények az üdvös és még üdvösebb szabályok közt, de a lényeg

maga az emberek benseje, a gondolkozásmód, érzület, ahogyan azt felfogják, ahogyan kötelességeiknek, hivatásuknak megfelelni törekednek.

A theol. oktatás új szabályzata meghagyta mindazokat a tárgyakat, melyek a régi tanulmányi rendben helyet foglaltak és tudomásunk szerint nem is vesz fel mást bele. Mindössze a theol. tanári vizsgákat osztályozta szakok szerint, megszüntetni igyekezvén azt a fonák helyzetet, amely eddig fenállott, amely szerint egymástól jóformán semmi összefüggésben nem levő tárgyak társítása is megengedett. Ez jó szolgálatot van hivatva tenni a szaktudomány fejlődésének, s megakadályozza részben az erő szétforgácsolását, ha ugyan sokan csupán egy-egy megüresedett állás kedvéért más szakban is ma is nem adnák a tudományos, nem hagynának fel eddigi tanulmányaikkal.

A theol. m.-tanári bizonyítvány kötelezővé tétele a vallástanárságra, valamint külföldi egyetemek látogatásának határozott megkövetelése és a jeles osztályozathoz kötöttsége a tudományos szempontnak kedvez és a versenyt az egyenrangúak közé igyekszik szorítani. Jó oldalai vannak tehát az új tervnek s csak az a kár, hogy még mindig nem lépett életbe, legalább tudtunkkal nem. A ref. egyház igazgatásában is megnyilvánuló hivatalos lassúság sok üdvös reform kerékkötője, egyes magas állású egyének idegenkedése pedig az új eszméktől, új testületektől, veszedelmes hátráltatója sok erőteljes akciónak.

Ha tehát van már új szabályzat, az a kérdés, van-e új szellem is? Levetkezték-e a leendő lelkészek a régi szokásokat és újakat vettek be, amelyek üdvösek egy egészséges közszellem kialakulására, amely közszellem úgy hat át minden egyes tagot, hogy magát az egész egy részének tekintse, akinek kötelessége teljes erejét felhasználva, megállani a neki rendelt helyen? Azt — sajnos — eddig nem tapasztalhatjuk. De kétségbe nem esünk, mert minden átalakulás hosszú belső forrongás eredménye és az eseményeket igazgató isteni kézbe van letéve. Különösnek hangzik ez talán, de ha nagy, nemzetátalakító eseményekre lehet mondani, miért ne lehetne a theol. ifjúság közszellemére, mert hiszen az a jövő oszlopát képezi, azt a gerincet, amely a társadalom testét hivatva van a jövőben megtartani.

Nem tartozunk azok közé, akik a múltat szépítgetik s annak a közszellemét szeretik normálul állítani fel a későbbi korok számára, mert ennek emlegetése sok esetben az elmúltak oktalán dicsőítése, a jelennel való elégedetlenség, ami közönséges emberi gyarlóság. Nem is védjük a múltat s nem akarjuk annak mintájára berendezni a társadalmat, a viszonyokat. De ha a történet folyamán keresztül azt látjuk, hogy a múlt lehetőleg igyekezett lépést tartani a korrallal, ezt igenis elfogadjuk és a mai nemzedék kötelességévé tesszük: a múlt nyomdokain haladni tudományban, szokásban egyaránt.

A haladáshoz tartozik mindama segédeszközök felhasználása, amelyeket a mai tudomány nyújt az embereknek, amelyek nélkül senki a mai viszonyok nélkül helyét meg nem állhatja. Fontos tehát az elméleti tudományok minél alaposabb művelése, hogy ezt magunkévá téve, a gyakorlatban biztos iránytű birtokában legyünk. Sokan, sőt a legtöbben nem ismerik fel az elmélet nagy fontosságát és miként a magyar szereti magát praktikusnak nevezni, a gyakorlatba igyekeznek kilépni anélkül, hogy előbb az elmélet iskoláját megfuttatták volna.

Minden gondolkozó ember belátja, minő szörnyű tévedés ez és a nemzeti tudományosság és életrevalóság

mily iszonyú elhanyagolása, mert hiszen elmélet és gyakorlat a legszorosabb összefüggésben állanak, sőt ikertestvérek. Az elmélet a gyakorlatból nyeri igazolását, de az elmélet ama szabályokat állapítja meg, akár tudományban, akár más téren, amik mellett, a gyakorlat a maga útján a társadalom javára előre haladhat. Nem lehet tehát eléggé ajánlani a szigorú tudományos képzést, az aziránti érzék lehető felköltését, mert a külföldi nemzetek példái mind azt bizonyítják, hogy csak a tudományban előrehaladott és így az elméletileg képzett társadalom győz a világversenyben.

Sokan szokták ennek ellenében azt hangoztatni, hogy a magyar viszonyok mások, a külföldiek is mások és hogy a magyar társadalom nem tudja értékelni kellőleg az elméletet, a tudományos készültséget, ami által aztán a szobatudós, nem éppen hízelgő név jut az egyén osztályrészéül és felesleges idegmunkát végez a gyakorlatban nem értékesíthető elmélet elsajátításával. Akik ilyet hangoztatnak, kétségtelen, hogy részben igazuk van és sajnosan kell megállapítanunk a magyar társadalom elmaradottságát. De ennek dacára is azt kell mondanunk, hogy a közönség nemtörődömsége ne retentsen el senkit, s ne tartson vissza az alapos készültség megszerzésétől, mert a közszellemnek alakulnia, formálódnia kell s ha nem értékel is kellőleg, a művelődés meg fogja tanítani lassanként.

Az önművelődés legfőbb tényezői a szemináriumok és az idegen nyelvek tanulása. Sajnos, hogy a magyar ref. theol. akadémiák nem fektetnek kellő súlyt a szemináriumokra és ha végig nézzük azok tanrendjét, alig találunk egy-egy intézetben tanárt, aki szemináriumot ad hallgatóinak. De ha még van is, sokszor az sem felel meg rendeltetésének, mert vagy a tanár van elfoglalva, esetleg azt az órát is egy más tárgyának előadására kénytelen felhasználni, vagy az ifjúság nem mutat kellő érdeklődést irántuk és nem fejt ki elég tudományos munkálkodást. Az egy gyakori. theol. szemináriumon kívül, ahol minden egyes tag hozzászólhat pályatársa munkálkodásához, a többen csak passzív szerepet visz a legtöbb, ami természetesen nem fejleszti kellő mértékben a munkavágyat, a tudománysohajt. Ha haladni akar a magyar ref. theol. ifjúság tudományos tekintetben, ez az egyik módja a haladásnak és itt a tanároknak a tanítványokkal karöltve kell haladniok s nem kell sem az egyiknek, sem a másiknak nézni a kényelmet, sem pedig azt, hogy törvényesen megszabott óráinál többet nem akar adni s hallgatni.

Egy másik fontos mód az idegen nyelvek tanulása. A magyar középiskolák nem fordítanak ezek tanítására sem kellő súlyt, a tanulók pedig nem tanulják szívesen, talán politikai okokból a német nyelvet. A legutóbbi népközlési törvény parlamenti tárgyalása alkalmával is azt ajánlotta egyik szónok a többek közt, hogy a német nyelv tanítását el kell törölni az iskolákból. Az ilyen mondás lehet jó kortesmondásnak és különösen beválna ott, ahol középiskolai tanulók lennének a választók, de nemzeti szempontból határozottan káros. Nyelvbeli elszigeteltségünk miatt csak idegen, nagy nyelvek segítségével mehetünk külföldre, tanulhatunk ott, élvezhetjük a kultúra és művészet csodás alkotásait. Úgy hogy elmondhatjuk, hogy aki ilyen elveket hangoztat, az ellensége a magyar nemzeti kulturának, mert megakarja fosztani azoktól az eszközöktől, melyek által éppen elmaradottságunkon akarunk segíteni.

Ha a profán tudományokban így van ez, mennyivel inkább így van a theológiában, a mikor egy-egy megjelenő magyar theol. irodalmi termék előszavában

panaszok a szerző, hogy szegényes a theol. irodalmunk. Nem újság, hiszen mindenki által tudott tény, hogy csakis prédikáció irodalmunk növekedik szédületesen és ez a tér csábítja az erőket a munkálkodásra s a nagy kelendőség folytán sok éretlen termék jelenik meg a könyvpiacra. De tudományos irodalmunk arányban egyáltalán nem gazdagodik a praktikus célt szolgáló beszéd-irodalommal. Már maga ez a tény is igazolja, hogy nagy szükségünk van idegen nyelvre, hogy az elméletben képezhesük magunkat, képzett teológusok és jó lelkipásztorok lehessünk. Az a nagy baj ezen a téren, hogy sokan nem méltányolják eléggé a nyelveket, pedig régen megmondotta már Goethe, hogy mindenki annyi embert tesz ki, ahány nyelvet tud. Nemzeti szempontból szólva kétszeres kötelességünk legalább egy idegen nyelv megtanulása, mert tudvalevőleg a magyar szent korona lakosságának felét tesszük ki mi, fajmagyarok, s így a másik felét, ha csak elméletben is, egy idegen nyelv segítségével pótolhatjuk.

Az egész társadalom közszellemének megváltozása szükséges itt is, hogy belássa, miszerint nemzetfentartó erő rejlik a nyelvekben, mert csak a kultúrával élhetünk a tenger ellenség között. S ha már a középiskolai tanuló nem értett arra, hogy megértse az idegen nyelv nagy horderejét, az érettségét tett fiatal ember kötelessége aztán az, hogy a múlt mulasztásait pótolja, magát ebben a tekintetben is képezze.

Ha már idáig jutottunk, ez a kérdés átvizsgál minket egy mellék tételre, a melyet akarva nem akarva be kell járnunk és szemlét kell tartanunk fölötte. Az idegen nyelvek tanulásának, általában a magasabb tudományos képzés elsajátításának követelése megkívánja, hogy megadja a magyar állam, ref. egyház, a társadalom az ifjúságnak és lelkészeknek a megfelelő anyagi eszközöket, hogy a követelményeknek megfelelhessenek. Mert bárki is jogosan szólhat fel valamely követelmény ellen, ha azt képtelen teljesíteni és mégis a szemrehányások özöne árasztja el. Érezzük, hogy ez a kérdés Achilles sarka. Itt török meg minden okoskodás, a mint hogy Napoleon szerint is a háborúban első, második, harmadik feltétel: a pénz.

Bizony, sajnos tapasztaljuk magunkon, hogy szegények vagyunk s nem állanak rendelkezésünkre amaz anyagiak, a mik által szellemi szükségleteinket kielégíthetjük. Az évszázados rabló politika Ausztria részéről viszaszorította a magyarságot, hogy anyagilag megerősödhessék. Míg a külföld nagy nemzetei a 16, 17, 18. században vetették meg gazdasági haladásuk alapját, a magyar nemzet lelkén fájdalmas nehéz köd ült, kezei meg voltak kötve, vagy másra kellett használnia és nem tollforgatásra, esztét nem a tudásoknak szentelte, hanem az ellenség bekerítésére, szívet nem nemesíthette. Kétségtelenül ez az egyik és fő oka hátramaradottságunknak, de nem ez az egyetlen. A szives olvasót meghívom egy sétára a külföldön, hogy nézzük meg, mit is csináltak a külföld nemzetei a tudományok, ipar fejlesztésén kívül azokban a századokban. Harcoltak ők is, még pedig véres harcokat. A francia, német holland, angol mindenik verkedett és sokszor gyászos polgárháborúban emésztette önerejét. De mégis voltak olyanok, különösen Hollandiában, akik az ágyúk bömbölésének, a fegyverek csattogásának szörnyű harmoniája között is a tudománynak szentelték életüket és éppen a legnehezebb harcok között csaptak legmagasabbra a tudományos viták hullámai.

Van tehát és kell lennie egy más oknak is, és ezt nem találhatjuk másban, mint művelődésünk késői kezdetében és ezért a magyar népnek a művelődés iránti

kevesebb fogékonyságában. Az európai népek már jelentős műveltségre tettek szert, amikor ősünk bejöttek mai hazánkba műveletlenül. Természetes dolog, hogy azok műveltsége az idők folytán mélyebb lett, a fogékonyság mindig nagyobb, mert hiszen a meglevő erők a természetben nem vesznek el, de ott nincs is ugrás.

Az alacsony műveltségi fok és a szellem elhanyagolása maga után vonta a testnek való hódolást, a külsőségekre való törekvést, a csillogási vágyat és pazarlást. A takarékoság nem tartozik nemzeti erényeink közé. Takarékoság nélkül pedig a szellemre nem jut. Ime egy kisebb kerülő után ide jutottam, amelyre kezdetben céloztam, t. i. az anyagiakra. Amíg a magyar társadalom közszelleme a takarékoság elvei szerint meg nem változik, nem igen gondolhatni arra, hogy szegénységünk mellett teljen az önképzésünk költségeire is. Ez az oka annak is, hogy irodalmunk, de különösen theol. irodalmunk nem fejlődhetik, mert nincs meg a kellő fogékonyság a tudomány iránt, és nincs meg a művek megjelenésére való anyagi költség.

Ezzel a kérdéssel azonban már túl is léptem a megadott keretet, de éreztem, hogy a társadalom jelenségei szoros összefüggésben állanak egymással és ama jelenségeket egy egységre, a nemzeti jellem oly tulajdonságaira kell visszavezetnem. Miként az emberi szellem egység, mit maga az istenség is csak egység lehet, úgy a tudománynak is egységesnek kell lennie és a szétágazó jelenségeket a közös eredőre, mint egységre kell visszavinnünk.

Ha eddig csak a theol. tudományokra fordítottuk figyelmünket, kénytelenek vagyunk szólni még egy aktuális kérdéstről, amelyet a kolozsvári theol. fakultás vetett fel, t. i. a theológus ifjúságnak socialis ismeretekre való tanításáról. Csakis örömmel lehet üdvözölni ezt a az eszmét, mert általa az ifjúságnak és a papoknak magasabb látókört biztosítunk. Éppen ebből a szempontból történt a múlt század 50-es éveiben a kecskenéti theol. akadémiának B.-Pestre, a nagyenyedinek Kolozsvárra való áthelyezése. Érezték az eszmének felvetői és bátor harcosai, hogy a protestantizmus életébe vágó kérdés a theol. ifjúság minden irányban való céltudatos, következetes művelése, nevelése. Hogy pedig ezt egyetemi városban jobban meg lehet tenni, könnyebben el lehet érni ugyanazon anyagi eszközök mellett is, nem szenvedhet kétség.

A theologiák áthelyezésével kimondott elvnek a folytatása ez és már ezzel szemben nem fog semmi partikuláris érdek ellenállást kifejteni. Okultunk a múlt és annak eseményei a mi tanulságunkra valának. Örüljünk azért, hogy a kezdet meg van téve, a kocka el van vetve.

Mindenki, aki megfigyeli a tudományok közt levő összefüggést, láthatja, hogy egyik szerencsésen egészíti ki a másikat és ezért nincs a profán tudományos szakok közt egy sem, ahol egyedül abból a szakból adnának elő. Ha az emberi agyban az ismeretek nincsenek átmenet nélkül elraktározva, nem is lehet tudós szak, ahol a másikkól valamit ne tanítanak. Ezáltal jutnak az illetők egy általános műveltséghez, ami nélkül ma művelt társadalomban komolyan senki nem jöhet számításba.

Egyedül a theol. az a tudomány, ami semmi más tudománynyal nem érinkezik közelebről és a theol. tantervek talán a „szent“ névre való elővigyázatos örködésökben ki is szorítottak a tárgyak közül mindenféle profán tudományt. Pedig jól láthatta mindenki az állapotokat, amik között egy ref. lelkésznek le kellett élnie életét. Láthatták, hogy a gyakorlati éle

olyan követelmények elé állította őket, amik elől meghátrálniuk nem lehetett. De ezenkívül az egyház „a jó pásztor” ideáljának felmutatása és követésére való utasítása által megkivánta a lelkészeket, hogy résztvegyen az hiveinek életviszonyaiban, segítsen, ahol segíteni kell.

Az egyház, amikor ezt így követelte, elfelejtette megadni egyúttal őrállóinak az ennek betöltésére szükséges eszközt a múltban is. Hogy pedig még fontosabb a lelkész hivatása manapság, mint régen volt, láthatja mindenki. A szociális tudományok tanítása tehát elsőrangú fontosságú, hogy ismerkedjék meg a leendő lelkész azokkal az eszmeáramlatokkal, amelyek a mai modern társadalom rugóit mozgatják; ismerje meg a kinövéseket és azok ellen a megfelelő fegyverrel védelmezze meg hiveit, a társadalmat.

Az egyház eme cselekedete által, illetőleg a tanterv eme tudományos felvétele által csak az egészséges társadalmi alakulást akarja előmozdítani, az ellentéteket az osztályok közt keresztyéni szellemben kiegyenlíteni, hogy így érezze mindenki, hogy legfőbb javát a keresztyénségnek köszönheti. Nem maradhat tehát az egyház azon az állásponton, hogy az újítók elleni prédikálással a régi és helytelen állapotok fenmaradását munkálja, mert ellenkezésbe jön önmagával, önmaga utasítja vissza az éltető kovász nevet, melynek az egész világot át kell járnia.

Igy lesz az egyház igazán előmozdítója az emberi nem boldogulásának, a pap szellemi vezére gyülekezetének, és megszűnik az a mai visszás állapot, hogy a nép vezetése kisiklott a lelkészek kezéből és jegyzők, rosszul értelmezett szociális tanok hirdetői vették azt át. Így fog megszűnni az a közhelylété vált mondanak, hogy a keresztyénség kiélte magát és helyébe kell tenni a Buddha vallását, amely a teljes lemondást parancsolja, amelynek uralma alatt nincsenek szociális bajok, az emberek közt kiáltó ellentétek, mert ott mindenki megosztja javait a szűkölködőkkel.

Amikor az emberek a keresztyénség derült életétől a feltétlen lemondást követelő buddhizmushoz kíváncsognak, amikor azt hangoztatják, hogy vallásos ismeretet nem Jeruzsálemben, hanem az Indus partjára fognak járni tanulni, akkor azt kell mondanunk, hogy a társadalomban baj van és a keresztyén papokra kétszeres kötelesség hárul, hogy a Krisztus nevével, az ő lelkével bátran hadakozzanak és ne engedjék, hogy a názáreti Jézus háttérbe szoruljon Buddha mellett.

Pataki András.

Orosz diákok.

Az alkony az oroszországi tavaszest minden szépségével szállt le a soktornyú Moszkva háztömegeire. A Kreml egyik tornyában hetet ütött az óra s utána az összes harangok megszólaltak, vékonyan, vastagon, s a harmoniába olvadó nagy zúgás tisztán küldte szét a háztetők felett, az utcákon az orosz császárhymnusz hangjait. Három diák csendes beszélgetésben haladt e tájon, s a harangzenére halkán, óvatosan fűtyülni kezdett, vigyázva a folyton fülelő, kémkedő rendőrökre, akik közül közelben egy sem volt látható. A harangok elhallgattak, s erre a három barát a Marseillest dúdolta, a forradalmárok elkeseredettségével, de egyszersmind az üldözöttek, elnyomottak tompa halkságával, mondhatni némaságával, amit szinte csak ők maguk hallottak. Ők és a rendőrök, ezek a szimatoló véredek, ezek a leskelődő kányák, amelyek folyvást zsákmányra éhesek. Láttukra a fiúk három irányban

rebbentek szét, szerencsésen siklottak el előlük, s pár perc múlva ismét együtt voltak, egy más utcán, ahol látszólag közönyös társalgásba merülve haladtak a külváros felé, hogy otthon nyugodtan beszélgethessenek. Egy szennyesen szürke bérházba léptek be, s a sötét lépcsőkön felhaladva, egyikük ajtót nyitott, s előre bocsátva két barátját, belülről ismét becsukták a szobát.

*

A szoba szegényes bútorszatú, kopár falaival és nagy csendességével rideg hatású és barátságatlan. A közepén álló fenyőfaasztal mellé telepedett le a három fiú; az egyik rákönyököl az asztalra, s kinéz a homályos ablakon keresztül csillogó nagy városra, a másik kettő cigarettára gyűjt s a csípős, rosszillatú füst nagy karikákban kezd gomolyogni körülük. A hosszú séta utáni fáradtságban egy pár pillanatig hallgatagon ülnek, majd összeszedve szétfutott gondolataikat, ismét felveszik az előbbi témát, amelyről az utcán is beszélgettek.

A forradalomról foly köztük a szó, arról a lappangó titkos mozgalomról, melynek sötét borzalmaiba időnként egy bomba robbanása, vagy egy revolver füstös lángja világított be egy-egy pillanatra. A nehéz küzdelemről beszéltek, amelyet a zsarnok hatalommal és saját lelkük jobb részével kellett vívniük, amely irtózott a gyilkostól és mégis kénytelen volt ezt is eszközei közé fogadni.

A három diák közül a legidősebb négy év óta volt tagja a „Tettek propagandájának,” a másik kettő később került be a szervezetbe, az egyik két, a másik egy esztendő óta. Ők vitték most a szót. Az „öreg” nagyon elmerültnek látszott, és nem szólt bele a beszélgetésbe. Mintha nem is figyelt volna oda... Magában pedig meghányta vetette a hallott szavakat, mert ő régen túllévén a kezdő forradalmárok lelkésedésén és megfontolatlanságán, kezdett már belátni a forradalom lelkébe.

*

— Te Iván — szólt a fiatalabb — tudod, hogy már ki van nevezve az új rendőrfőnök?

— Már! Hiszen alig egy hete repítette levegőbe a forradalmi szervezet egy jól irányított bombája, az Orloff-utcai rettenetes merényletnél, amelynek távolról magam is szemtanúja voltam, s különben is tudtam róla. Mondhatom neked, hogy a pusztulás látványa irtózatossá hatással volt rám. Az adoniszi szépségű Nikrovics, aki a bombát dobta, éppúgy darabokra szakadt, mint a rendőrfőnök. A bomba éppen a kocsiközepére zuhant, s ott rettentő robajjal szétvetődött. A hirtelen fellobbanó fehér füstben emberi tagok, a kocsidarabjai voltak láthatók, amint egy másodpercig az ég felé repültek s aztán visszahúlltak a földre. A füst ellobbant s a pusztulás teljes mértékben volt látható. Én felrohantam egy közeli vendéglőbe, melynek emeletéről jól odaláttam az utca közepére, ahol már akkor egy sereg rendőr feketéllett, a járókelők pedig, akik egy pillanatra a merénylet színhelye felé néztek, s kíváncsiságból tán szerettek volna is közelebb menni, ijedten menekültek. A rendőrök néhány ártatlan embert letartóztattak s vitték őket a rendőrségre. Az ártatlanul gyanúsított és elhurcolt emberek látása sokkal kínosabb volt, mint maga a bomba okozta pusztulás. Hiszen tudhatod, hogy milyen könnyen megy nálunk a gyanúba fogás, a kínzással való vallomás kicsikarás s ha egyszer befogtak valakit, nem is eresztik el, börtön, bitó, kényszermunka, Szibéria, ezek várnak az elhurcoltakra.

— De hát már legalább ezek az emberek ne

bűnhődnének ily szörnyűséges módon, mikor még hozzá büntelenek is. Hiába —! a rendőrségnek bűnösök, cinkostársak kellene s ha ezek nincsenek, elfognak, akit legközelebb találnak, s elbánnak ezekkel — megrettentésül . . .

— Megrettentésül . . . Igen nagy szó ez, amelyet kimondtál. A nyomorúlt zsarnoki hatalom nem retten meg s utóvégre is nekünk kell megrettennünk az ilyen igazságtalanságok, ártatlan szenvedések láttára. Ezelőtt égtém a vágytól, vajha a kedvező sors megengedné, hogy valamelyik cári tanácsadóra, nagyhercegre egy bombát vethessek.

A magam életét nem sajnáltam volna, mert azt hittem, hogy ezzel tán végre megváltjuk nemzetünket, hogy valahogy kivívjuk a szabadságot. De úgy látszik, hogy ez a reményünk nem akar beteljesedni . . .

Hallgatag, kínos szünet következett. Nyíltan bevallották itt egymás előtt, amit eddig még gondolni sem akartak, gondolni sem mertek. A beszélők csudálkozva és ijedten néztek az „öreg“-re, amint az szótlán, keserűn nézett még mindig kifelé, a homályos messzeségbe. Azt várták, hogy az öreg talán majd leszidja őket gyáva-ságuk miatt, bizalmatlanságuk és reménytelenségük miatt, melylyel a forradalom jövője iránt viseltettek.

— Az új rendőrfőnök elfoglalta állását, mire mentünk hát a gyilkolással, az ártatlan emberek bűnhődésével?

— Semmire — szólt Iván, — vagy legfeljebb annyira, hogy belássuk azt, hogy a gyilkosságok nem vezetnek célhoz. Új módot kell találnunk, mert az bizonyos, hogy a küzdelmet fel nem adjuk.

— Nem, erre én sem gondoltam, csak én is más úton szeretnék haladni célunk felé.

— Mi diákok magunk kevesek vagyunk oly nagy cél elérésére, mint aminő a zsarnoki hatalom ledöntése s a szabadság kivívása. Szélesebb alapokra kell építenünk, mozgalmunkba az egész népet, különösen a parasztságot kell belevonnunk.

— A parasztságot?

— Igen, mert ezek vannak a legtöbben s ezek a legkönnyebben befolyásolhatók és vezethetők. Ha ők egyszer mellettünk állnak, miénk a diadal.

— Kitűnő eszme! Újongott a legfiatalabb. Miénk lesz, szabad a jövő! Mit szólsz ehhez Alexandrovits — kérdezte vidáman az „öreg“-et —, úgy-e bízunk még a forradalomban, a szabadságban, a jövőben?

— Igen, igen —, szólt ez szomorú mély hangján, amelyen a másik kettő nem vette észre azt a bizalmatlanságot, amely szavaiból kicsengett, amiből észrevehették volna, hogy az öreg maga sem hiszi komolyan, amit mond . . .

*

Ivanov és Grigorij, a két fiatalabbik forradalmár vasárnaponként elutazott falura, hogy a parasztságot lassanként bevonják a forradalomba, a zsarnokság elleni küzdelembe. De a parasztok igen bizalmatlanok voltak hozzájuk. „Uri ruhátok van, fehér kezetek, nem közülünk, nem közénk valók vagytok!“ A fiúk azért nem csüggedtek el. Elmentek hozzájuk újra, meg újra, de azok még hallgatni sem akarták őket. „Mit lázongtok az urak ellen, ha ti magatok is szegények vagytok? A hatalom az uraké, a paraszté az iga, a dolog. Ha keserves is, változtatni rajta nem lehet.“

Az „öreg“ nem járt velük falura, bármennyire is szerette őket, otthon ült és olvasott tanult valami könyvekből. Ha elmondták neki eredményeiket, csak a fejét csóválta rá s aztán még azt is mondta, hagyják

abba a dolgot, mert az orosz paraszt olyan buta, hogy azzal nem lehet okosan beszélni.

Ivanov a következő vasárnap maga ment ki a falura. A földesúr, akinek a diákok régen szemet szúrtak, kihívta a csendőröket, s a lázadót, az izgatót elfogták, bevitték a fővárosba és rövidesen fel is akasztották.

Az akasztás után a hóhér eladott vagy tíz méter kötelet a parasztoknak, akik szerint az akasztott ember kötele megvéd a rossz szellemektől. Voltak köztük abból a faluból is, ahová Ivanov járt „lázungni“ . . .

*

Az öreg és Grigorij, aki szerencsésen kikerülte a bajt, hallgatva barátja szavára s a nyomozás elől is megmenekült, együtt ültek abban a szobában, ahol nem régen még Ivanov is jelen volt. Róla beszéltek. Alexandrovits nagyon komor volt, Grigorij sirt.

Nem vigasztalta, hagyta, hogy sírja ki magát. Tudta, hogy ezzel meg fog könnyebbülni. Pár perc múlva Grigorij felemelte fejét s barátjára nézett. Ez már nyugodt volt, nyugodt a cinizmusig.

— Látod — szólt az öreg — forradalmat nem lehet „csinálni“ s mi is csak a falba vagdaltuk a fejünket hiábavaló küzdelmünkkel. Ószintén szólva, hogy utána vagyunk — én legalább utána vagyok —, szármáság volt az egész. Miért küzdöttünk? A népszabadságért? Ismered, tudod már mi a nép?

A lázongó akasztott ember kötele kell neki, nem a szabadság. Örülj, hogy nem boldogítod te is népünket egy darab kötéllel. Barátom, Grigorij, te mindig hallgattál rám, hallgass meg most is. Örülj a létnek, ez az élet egyetlen és legfőbb parancsa. Szabadság, forradalom . . . hahaha! Élvezd az életet! ez a legnagyobb okosság. Az a jó, ami jól esik . . . nem pedig az ábrándképek után való futkosás.

— Igen . . . lehet . . . igazad van — szólt Grigorij hálásan nézve fel Alexandrovicsra s az arca égett, de már nem a forradalom tüzetől.

— Nos jőjj velem. A volt forradalmár ifjúság kebelében már alakúlnak az új klubok, egyetemi hallgatók, hallgatók, diákok, leánygimnazisták. Belépünk mi is.

— Igen, igen — szólt Grigorij — siessünk!

Trócsányi Dezső.

Öktóber végén.

*Mikor a lomb pirúlni kezdett,
S mint lázbeteg váltotta színeit,
Mikor halóra vált ott künn az élet:
Az őszi bú megejtett engem is.*

*Hulló levél között bolyongva
Gyászszóta zengett szívem húrjain,
Sírattam a muló világot,
— Mint Márius Karthágó romjain.*

*S im a pusztulás tengeréből
Mint dönthetetlen szikla tünt elő,
Dacolva október derével,
Egy égre nyúló, büszke, zöld fenyő.*

*Bár láttam eddig százezer,
Most megragad és ámulatba von:
„Minő erő tart nyári zöldben?
Körötted az enyészet ül toron!”*

*„Ha hull a lomb, minden poéta
Pennát farag és versíráshoz lát;
Rólam ne kongjon senki jajja:
Csupán ezért nem váltok új ruhát.”*
Borsodi E.

Witse Gerrit.¹⁾

Diákfélelem.

Irta: Hildebrand.²⁾

A holland szépirodalom legékesebb gyöngyét mutatjuk itt be olvasóinknak sikerült, magyaros fordításban. Szerk.

A jó Leiden³⁾ városának részint még fenálló, részint már sétányra egyengetett sáncain belől két helyi szépsége van, amelyeket nem lehet eléggé dicsérni, azaz a Breestraat, amely régi okmányok s különböző korú levelek adatai szerint korábban Breederstraat nevet viselhetett és a Hetedik⁴⁾ év megpróbáltatása által oly híressé vált Rapenburg, amely Orlers szerint, „egy széles utca mellett fekvő szép széles víz, mindkét oldalán magas és nagy szép hársfákkal beültetve, amelyek alatt sétálni nagyon kellemes nyáron.” Ez a Rapenburg mindkét oldalán nagyon csinosan be van építve. Ott találjuk azokat a szép épületeket, amelyek atyáink vagyónáról és kiváló izléséről tanúskodnak. Ez a körülmény azonban nem akadályozza meg, hogy néhány visszataszító és szerfelett idomtalan épületet észre ne

¹⁾ E hosszabb elbeszélés szerzőnek Camera obscura c. könyvéből van véve. C. O. a könyv azért, mert benne a 'maga valódiságában lehet látni az életet, annak szomorú és derült oldalát, az emberi gyengeségeket, miként a fényképész sötét-kamarájában az előtte ülő egyént. A könyv szerzőnek fiatalkori műve, de a holland fiatalság kedvenc olvasmánya még most is, első megjelenése óta 70 év múltán is. A könyv születésére érdemes megjegyezni, hogy szerző két más teológus barátjával Leidenben nemes versenyre kelt, s mindeniköknek egy-egy könyvet kellett írnia. Szerzőnk műve lett a legjobb s az előzetes megállapodás szerint ez került sajtó alá. Népszerűségének s általános kedveltségének elég bizonyítéka az, hogy 1837. óta 20-nál több kiadás látott belőle napvilágot

²⁾ Költői álnéve Beets (olv. Béc)z) Miklósnak, a 19. századi holland irodalom legnagyobb alakjának. 1813. szept. 13-án Haarlemben született. Leidenben 1833–39. teológiát tanult. 1840–54-ig lelkész Heemstedeben, Haarlem mellett, később Utrechtben, ahol 1874. teológiai tanár lett. 1884-ben az állami törvények értelmében, amely 70 éves korban a közpályáról való lelépést mindenkire kötelezővé tette, le kellett mondania. Életének hátralevő 19 évét költői munkálkodásra fordította. Meghalt 1903. március havában. Temetése nemzete részvételével ment végbe. A királynő is koszorút küldött sírjára. A ház, melyben 50 éven át Utrechtben lakott, emléktáblával van megjelölve. Számos költői és prózai munkával gazdagította nemzete irodalmát.

³⁾ Régi holland egyetemi város. A ma fenálló 4 holland egyetem közül a legrégebb. Egyetemét Orániai Vilmos kezdeményezésére kapta abból az alkalomból, hogy a holland szabadságharc alkalmával a spanyol uralom ellen II. Fülöp spanyol király alatt a város vitézül ellenállott a királyi hadak ostromának. A város megmenekülését egy csodálatos véletlennek köszönheti. 1574. okt. 1. és 2-ika közti éjjel egy hatalmas észak szél a csatornába hajtotta a tenger vizét s így szabadult meg Leiden a biztos elbukás elől. A spanyol hadseregnek el kellett távoznia a sáncok alól. Ez az esemény fordulópontot képez a holland szabadságharc történetében. Az egyetem 1575. február 9-én nyílt meg.

vegyünk ott, azok közt különösen kitűnik a természetrajzi muzeum, az egyetemi könyvtár és maga az egyetem.⁵⁾ Úgy látszik, hogy a tartományi és a városi hatóság azt határozta el, hogy a város szépítését és díszesebbé tételét az esetleges lakosok izlésére bizza, miként a kormányzóság az életmentők jutalmazását az általános Közérdek társaságával cselekedte. Az utóbb nevezett épület, mely a Nonnensteeg (apáca-utca) sarkán fekszik, egy régi kolostornak újkori ablakkal ellátott nem éppen izléstelen látványosságát nyújtja. A kolostor újdívatú védőfallal van ellátva. Tetején galambdúcok és borsfűkötegek nem izléstelen vegyületét látjuk, amely a torony és observatorium hangzatos nevét viseli. Az épület legfelső része tényleg büszke gondolatot kelt bennünk a művészetek és tudományok haladásának, valamint az emberi szellem folytonos követelményeinek láttára, míg alatta a vastag falak és boltozatok a fehér apácák szűzies emlékét áldva emlegetik. Mily szembeszökő változást hozott itt létre az idő! Ott, ahol bártalan leányok félénken s töprengve léptek az oltár elé, amely előtt egykor vidám, nyugodt szívvel mondtak a világnak s örömeinek búcsút, később minden földi nagyságban kételkedő szerencsétlen fiatalok⁶⁾ telepedtek le; ahol a lefátyolozottak tisztos sora, főnöknőjükké élükön, az ünnepélyes korus-énekre kezdett rá, ott később az ülőhelyeket fekete taláros csapat és egy szigorló foglalta le, aki *ex auctoritate rectoris, magnifici* védelmezi az egész világ ellen bátor tételét,⁷⁾ hogy a törvénykönyv a 100 és ennyedik cikkelye egyáltalán nincs ellentétben a 100 és ennyedikkel, vagy pedig, hogy nem helyes, ha minden gyermekbetegséget különbség nélkül a fogzásnak tulajdonítanak, vagy hogy egy szemtanu jobban tud történetet írni, mint valaki, aki a hallomásból merít és hébe-korba, hogy héberül kell tudnunk, hogy a hebreismusokat az új szövetségben felfedezni és megítélni tudjuk. Sokáig tudnék beszélni a „hajdan és most“ ellentétéről, ha nem kellene félnem, hogy botlásaimat Leidennek bűvárai sohasem bocsátanak meg. Egyszóval, amit korábban lehetett itt látni és hallani, mindaz megváltozott és megújult a latin nyelven kívül, amely mindezeknél sokkal régebb és Ciceró nyelvét, klasszikus formáit csodálatos hajlékonysággal kölcsönzi és fogja kölcsönözni oda az idők végéig a világ minden tudományának, tekintet nélkül arra, hogy a rómaiaknak volt-e egyről-másról fogalmuk vagy sem.

Amint a vaskerítésen át s a téren keresztül megyünk, amely a tiszteletreméltó épület közelében 10 lépésnyi területet zár be, egy magas kapun keresztül, melynek homloka egy halom meghívó levéllel van beragasztva, egy széles folyosóra jutunk, ahol a csendes órában (délután 2 óra), amikor ez a történet megkezdődik, senki sem jön szembe; ha aztán végül a tágas köcsigalépcsőre hágnak, s megyünk felfelé jobbra és

⁴⁾ Az imént jelzett 1574. év, amely az 1567-ben megkezdődött 80 éves háború 7-ik esztendeje. A háborút a westfáliai béke fejezte be, amely Európa összekúszált vallásos és politikai viszonyait igyekezett rendezni.

⁵⁾ Az egyetemi épület, amelyről itt szó van, ma már nem áll.

⁶⁾ Holl. groenen = a zöldek. Az első éves egyetemi hallgatók neve. Németországban Fuchsok. A holland név világosan kifejezi, hogy az érettségi vizsga még nem teszi éretté az illetőt. E vizsga ellenei e névből esetleg érvet meríthetnek agitációjuk számára.

⁷⁾ Még ma is szokás hollandiában, hogy a doktori vizsgát tevők írásbeli dolgozatuk végére bizonyos számú tételreket függesztzenek s azokat az egyetemi tanács előtt a tanács ellenvetései ellen védelmezik.

balra, két lépcső magasságára jutunk. Ha ezt megfoglaljuk és az ajtót kinyitjuk, melyet közvetlen magunk előtt látunk, egy fehér falú és fa-padlójú kis szobán találjuk magunkat, amely egy asztalt, néhány széket, egy rozsdás kályhát és tartozékait őrzi.

Ez a kevésbé barátságos szoba a veritékszoba költőietlen nevét viseli s bizonyára nem jogtalanul. Itt van a tisztítótüznek egy faja, amelyben mindenkinek, aki egy vizsga vagy doktorráavatás boldogságát kívánja megízlelni, egyideig tartózkodnia kell, mielőtt a mennyei öröm élvezetéhez jutna. Érdekes darab föld! Ebben a kis szobácskában, óh olvasóim, mindama nagy férfiak, akik a leideni egyetemen valaha acélszorgalom és szakadatlan munkásság által a doktori süveget megnyerték, hogy később a világot doctrinae praestantia-jokkal csodálatba ejtsék s felvillanyozzák, ebben a teremben imie rabile dictui, néhány pillanatra, mindnyájan kicsinyeknek érezték magukat. Igen, a jogok bátor védelmezője, aki most kiméretlenül tiporja porba pártotokat nagy erővel, egy pillanatra szívének torkában érezte dobogni arra a gondolatra, hogy a professor, aki ezt vagy azt nem bocsátotta meg neki, hogy oly ritkán látogatta az előadásokat⁸⁾ fogós kérdéseivel megtalálja boszulni magát rajta. Az orvos, aki most oly hidegvérrel tapogatja gyomrodát s vizsgálja belső részeit, néhány csepp verejtéket hullatott arra a gondolatra, hogy tanárai sokkal többet tudnak, mint ő. Az a kövér tanár, akinek legidősebb fiatalok reszkette nyújtja át egész és fél hibákkal telt dolgozatát, egykor ő is remegett féltében, hogy Platonból más dialogust keresnek ki, mint amiben ő otthonos volt. És Hildebrand is, a ti alázatos szolgátok, futó borgzongást érzett hátán, midőn képzelete mindazokat bejárta, amiket kérdezhetek volna.

Ennek a szobának az az érdekessége, hogy a páciens⁹⁾ fehér nyakkendővel, fehér ábrázattal, egy fekete ruhacsomaggal néhány barátja társaságában lép be oda,¹⁰⁾ akik pongyolát, reggeli köpönyeget, sétabotot, sípkát viselnek s kutyát visznek magukkal. A páciens helyet foglal az asztalnál; a barátok pedig ide-oda szaladnak. A páciens figyel, a barátok hangosan beszélnek. A páciens egy pillanat alatt már belépni óhajt, azonban azt állítja, hogy még sokáig künn szeretne maradni. A barátok fogadnak, hogy az első fokot fogja elnyerni és ő fogad, hogy a másodikban lesz része. A páciens abban a pillanatban határtalan tiszteletet érez mindenki iránt, aki a hooggeleerde¹¹⁾ címet viseli és a facultást csupa istenek tanácsának nézi; a barátok ellenben azt állítják, hogy azok is csak közönséges emberek. A páciens azonnal kijelenti, hogy a tanárok abból az alapelvől indulnak ki, hogy az akadémiai fokokat méltatlan embereknek nem ajándékozzák; a barátok ellenben azt állítják, hogy ők csupán azért jöttek a világra, hogy egy fiatal embert a vizsgán átvigyenek. A páciens titokban mindenféle rémtörténetekre visszaemlékezik olyan szerencsétlenekekről, akik zavartságuk vagy a vizsgáztatók bosszúvágya miatt megbuktak. A barátok előszámlálják mindazt, amit ők teljesen elfelejtettek, valahányszor ők ilyen esetekben a verejtékszobában életök legkellemetlenebb óráit élték át.

⁸⁾ Jóllehet nem szoktak névsort olvasni az egyetemen, mégis úgy látszik, tudják a tanárok, kik látogatják az előadásokat.

⁹⁾ A vizsgázó.

¹⁰⁾ Leidenben az volt a szokás, hogy a vizsgázó egy szobában várakozott a vizsga megkezdésére, s barátai elkísérték oda. Lehetőleg minél több barátal kellett oda mennie. Páciensünk ezt elmulasztotta, amint később látjuk.

¹¹⁾ Az egyetemi tanárok címe, egy magát magasra feltanult egyént jelent. Jól magyarul kifejezni nem lehet.

Az a személy pedig, akit olvasóimnak be akarok mutatni, annyiban nem tett eleget a formáságoknak, amiket az összes kinzöhelyek a legfélelmesebbikében megkövetelnek, hogy ő csupán csak egy bizalmasától kísérve lépett be. Megvolt az a különös ereje, hogy ezen bizalmasán kívül senkit sem tett részesévé vizsgálja titkának, sőt a pedellust is megkérte, hogy az áruló írást se ragassza ki ad valvas academicas és azokat, akik tegnap tüntetésénél¹²⁾ jelen voltak (orvos-tanhallgató volt), vizsgájának órája felől félrevezette.

A páciens nem visszatartó külsejű fiatalember volt, jóllehet nem lehet mondani róla, hogy szép volt. A nyomott hangulat, ami a jelen körülménynek következménye, külsejének egyáltalán nem hizelgett. Rendes magasságú volt. Barátja azonban, akit magával hozott, alacsonynak mondható. Ez olyan hátrány, amely nem akadályozta, hogy most jobban nézzen ki, mint a vizsgázó. Barna szemének csalfa tekintete volt. Vidám arca s mozdulatainak gyorsasága szembetűnően különbözött a páciens nyomott komolyságától, aki ezen szomorú szobácskába jött előkészülni az idegizgató vizsgai csengőszóra.

A vizsgázó a régi és törvényes szokás szerint az asztal mellé ült le és az órára nézett. Az ajtó egészen nyitva volt és ő zavartalan tekintetet vethetett az orvosi fakultás szobájára.

„Két óra, négy perc. Még nagyon korán“ — mondá a vigasztalhatatlan.

„Bizonyára nagyon korán“ — mondá a kicsi — „de nem követted a tanácsot.“

„És mi volt a te tanácsod?“ — kérde az amag szórakozottan, a lépcsőre tekintve. Néhány mozdulat zaját hallották és kíváncsi volt, vajjon Sandifort vagy Maquelin professoroktól ered-e az, aki először jelent meg.

„Tanácsom? Istenem! Hogy neked ágyadban kellett volna maradnod egy óráig és egy könyvbe sem kellett volna belenézned.“

„Nem, az bolondság,“ mondá amaz, aki ezen a ponton elhatározottnak látszott, bizonyára a mai nap tapasztalata következtében, minthogy tanácstalan félelemmel most ezt, majd azt a cursust ütötte fel, az egyik könyvnek a bevezetését még egyszer átolvasta, a másíknak tartalomjegyzékét még egyszer átnézte.

„Aztán meg kellett volna ebédelned¹³⁾; egészen kényelmesen, tudod-e?“ — folytatja a kicsi.

„És egy pohár madeirát meginni? — kérde az nagyobb.

„Nem, fiu, azt nem; már túlságba mégy“ — felelé a kicsi.

„A túlság jó“ — mondá a kinzott.

„Igen, lehetséges“ — mondá a kicsi. — „De minig arra kell gondolnod, hogy latinul vizsgázol.“

„Igazán szerencse“ — szólt a fehér nyakkendő — „Nem szeretném, ha hollandul menne. A hallgatás hollandul kétszeresen számít.“

„Az is igaz, — viszonzá a fekete nyakkendő — azonban te nagyon jól tudsz latinul és ami engem illet, engem inkább anyanyelvemre tanítottak, tudod-e. De te úgy tudsz szónokolni latinul, akár csak Cicerót

¹²⁾ A holland diákoknál divat, hogy a vizsgázó nagy céccóval, hosszú kocsisorral, fákllyakkal és zeneszóval adja tudtára a város lakosságának az ő életében fontos eseményt: a vizsgázást. Még ma is általános kedveltségnek örvend Utrechtben is.

¹³⁾ Nem rendes ebédről van szó, hanem a 12 órai második reggeliről, amely az első reggeli elemeit foglalja magában. Hollandiában délután 5 órakor van az ebéd. Vacsorázni nem szokás.

hallanánk, ez áll. De mit is mondjak csak: nem kellett volna két óra előtt felöltöznöd.

„Ott van már Maquelia, — mondá a szenvedő.

„Szeretném, ha Broersnak operációja volna“ — válaszolá a vigasztaló.

„Broers uram már régen benn van“ — szól a pedellus, aki a tandíjak jegyzékét tartotta kezében.

„Gerritke, Gerritke, miért vagy oly félénk?“ — kérde a tanu.

„Egy kissé“ — felelé a megidézett.

„Nem, nem egy kissé — folytatá a kínzó szellem — hanem nagyon is. Ha azonban azt kérded tőlem, hogy te valaha elég félénk voltál-e, azt kell mondanom: nem, fiú. Mert tudod-e, te nem nagyon látogattad az előadásokat és aztán mindig azt mondtad, hogy a csontszöveten nagyon száraz dolog. Hiszed-e, hogy azt nem tudták meg a tanárok?“

Az áldozat kísérletet tett mosolyogni, de nem sikerült.

„És azonfelül — folytatá Jean qui rit — az a legrosszabb, hogy mindenki tudja, hogy te hallgatni szoktál a vizsgán.“

„Te bolondnak tartasz engem — mondá Jean qui pleure — valóban kevesebbet tudok arról, amit te gondolsz. De várj csak, szól már a csengő“

Még egy pillanat és az áldozat felugrik az asztal mellől. Követte a pedellust, aki előtte felnyitotta az orvosi fakultás ajtaját. Szerény léptekkel és könnyed meghajlással lépett hóhérai elé. Társa vidám léptekkel ment utána és a hallgatóság kemény padjára sokkal szabadabban s kényelmesebben ült le, mint az áldozat a vizsgázók fényes székére.

Három negyeddel később ismét megszólalt a csengő és az ifjúnak ki kellett mennie. Nyugodtan hagyta el a szobát csatlósával együtt. De amint a pedellus bezárta mögötte az ajtót, ugrálni kezdett és barátja kezét korlátlan hevülettel szorította meg. Egészen más ember volt. Fény volt szemeiben és vidámság ajkai körül.

„Hogy is volt csak?“ — kérdezé bizalmasától.

„Rosszúl“ — mondá amaz.

„Gyalázatosúl“ — kiáltott a vizsgázott, amazt karján megcsipve.

„Elvesztettem az üveg boromat, — viszonzá a hallgató — nagyon szép lesz, ha a második fokot nyered el.“

„Én is szeretném“ — mondá a páciens és arca elborult.

Ismét megszólalt a csengő. A pedellus méltóságosan lépett be a terembe és lépett ki onnan.¹⁴⁾ A megidézett ítéletét meghallgatni ment.

„Ne csinálj magadnak illuziót“ — sугá oda neki a hűzelgő.

Látszólag nagyon nyugodt arccal várta a vizsgázott a kihirdetést. A dékán előbb különböző latin mondatokat mondott el. Ő hallgatott, de nem értett belőlük semmit. Egyetlen szóra várt csupán. Ez a szó így hangzott: *summa cum laudis*.

„Nem megmondtam?“ szólta a barát, aki azt mondá neki, hogy illuzióba nem szabad magát ringatnia. A lépcsőn nagyobb erővel rohantak le, mint ahogy felmentek rajta.¹⁵⁾

¹⁴⁾ A pedellussal hivatják be most is a vizsgázókat a terembe, akinek a vizsga elnöke csengőszóval adja meg a jelt a páciens elővezetésére.

¹⁵⁾ Nincs szó róla, hogy mennyi borraalót adott a pedellusnak, aki bizonyára akkor is gratulált neki, amint az ma is szokásban van. A *summa cum laudis*-os vizsga után 10 kor. jár ki. Közönséges vizsga után 5 kor., az u. n. Reichsthaler.

„Nekem titkos reménységem volt“, mondá az, aki egy üveg borba fogadott, hogy ő csak a második fokot kapja meg.

„Most látom, hogy jól végződött“ — mondá a kosztadónő, a mint a candidatus hazaért és felszaladt a lépcsőkön, hogy átöltözzék és levelet írjon atyjának.

„Most látom, hogy jól végződött, — ismétli az asszony a barátnak, a ki lent várakozott, hogy a pacienset győzelemittasan a társaságba¹⁶⁾ vezesse. „Én egész héten gondoltam, hogy Witse úr bizonyosan vizsgát fog tenni! És még simmácum laudis-szal?“

„Igen, teéns¹⁷⁾ asszony — mondá a barát, egészen biztos lehetett felőle, mert a paciens úr sohasem volt egészen nyugodt“.

„No, nem igaz“ szóla az asszony. „Nagyon jó és derék ember ő. De tudja-e, mi van a dologban? Nincs egy csepp bizalma sem magához. Amikor a vizsgának megy elébe, egészen melancholikus. Nem olyan mint Possel úr, akit ön bizonyára ismert. Az a kicsike, vagy kicsoda. Amint neki vizsgáját kellett tennie, én és az én uram sokszor mondtuk egymásnak, hogy ő nagyon sokat tud. Tudta a dolgokat jól. De egy szót se többet róla. Azonban a rémlátás, tudja-e. Én nagyon örülök mindig, valahányszor ön Witse úrhoz jön, mert ő is olyan vidám lesz, mint maga. De ezekben a napokban olyan savanyú volt!“

A candidatus ezalatt lejött ismét s gazdasszonya gratulált neki. Erre kettesben a társaságba mentek. S ott hullott a szerencsekívánás, mert a candidatus általános szeretetnek örvendett. Örömet azonban ama néhány fiatal megkeserítette, akik az egyik candidatusi vizsgával adósok voltak és kérdezték: hogy bosszantották: hogy kérdezett ez, vagy amaz; mit akartak ezek tudni, milyen mélyen hatoltak be a kérdésbe amazok? Mindezekre a kérdésekre a candidatus nem felelt mást, csak azt, hogy nekik is jól fog menni minden.

A candidatus erre rendelt az asztalra. Evés után egy kocsi jött elő és a candidatus barátjával és még egygyel a Deylbe¹⁸⁾ kocsizott (február volt az idő) és theát ivott ott. A verejtékszobai barátját és a Deylit és még két barátját meghívott estére magához. Egy negyed akó bor volt szobájában. A kinyitott ablaktáblák előtt ülve (még mindig február volt) szivarra gyújtottak s adomázni kezdtek. Éjjel egy órakor a pezsgős üvegek dugói repültek a magasba s két barát a legjobb kormányforma felett kezdett vitát, más kettő a Kanti és Hegeli filozófia összehasonlításába fogott, amiből egyikem tudott semmit; az ötödik a fakultások közt levő békés egyetértésre mondott felköszöntőt. Két órakor éjjel hazatértek a barátok. A verejtékkamarai barát azonban ott maradt s apró szemeivel figyelt arra a történetre, melyet a candidatus nagy titokban bizalmasan mondott el neki, hogy mennyire szerelmes volt ő egy leányba, akit tavaly egy Gelderlandi útja alkalmával egy kis villa terrasán fehér galambbal fején ülve látott; hogyan látott

¹⁶⁾ A holland diákoknak külön mulatóhelyük van, mint a német Vereineknek. Most is ebbe a külön vendéglőbe mentek. Utrechtben is egy hatalmas épület szolgál erre a célra.

¹⁷⁾ Eredetileg *juffrouw* (olv. *jöfrau*). Ez a címe a polgári osztályban minden férj nélküli nőnek. *Jonge juffrouw* (olv. *jonge jöfrau*) egy 17 éves leány. *Oude jonge juffrouw* (olv. *oude jonge jöfrau*) a vén kisasszonyok címe (gúnynév). *Mevrouw*. (olv. *möfrau*) minden férjes nő. A nemességnél egy *de* jön utána. *Meijuffrouw* (olv. *möjfrau*) a nemességhez tartozó férj nélküli nő levélben, beszédben pedig *freula* (olv. *fröla*) A nemességnek 3 foka van: *jonkheer*, baron és graf.

¹⁸⁾ Leiden és Hága közt út mentén fekvő vendéglő, amely még ma is fenáll.

meg Schreuder asszonynál véletlenül egy női fényképet, amely reá úgy hasonlított, mint két vízcsepp egymáshoz; mint vette azt meg azonnal! Erre a verejtékszobai barát megesküdt, hogy senkinek sem beszéli el. A többi gelderlandi leány iránti félelemből, a kik kis villákban laktak és fehér galambokat tartottak, sohasem fogja ezt beszédben előhozni. Erre ez elkomolyodott és felköszöntötte a kedves leányt s a candidatus könnyes szemmel itta rá poharát. A barát aztán maga is elbeszélte, hogy ő is örülten szeretett, de szerelmében szerencsétlen volt; hogy már most a harmadiknál jár. Kínögte végre, hogy először egy főzőiskolai leányba volt szerelmes, akit minden vasárnap a francia templomban láthatott; másodszor egy olyan leányba, aki itokban már levolt foglalva, és most harmadszor egy nyugalmazott grammatikai hivatalnok leányát választotta ki szerelme tárgyául, aki lángolt vele szemben és őt ki nem álhatta. Három óra után húzta be a barát a candidatus háta mögött a szálloda ajtaját és másnap reggel azzal a boldog érzéssel ébredt fel a candidatus, hogy az nap nem kell vizsgát tennie.

Szülei öröm.

Nyitott levéllel kezében és örömtől ragyogó arccal üdvözölte Witse úr feleségét a reggelinél.

Holnap jön haza candidatusunk — mondá Witse úr. Kicsodánk? kérdé ő nagysága¹⁹ a feleség.

„A mi diákunk, felelé Witse úr, azonban ő már candidatus. Azt írja nekem, hogy vizsgáját tegnap tette le. Nagyon jól mehetett; nem féltém őt attól.

„Mégis csak van örömünk ebben a gyermekben, mondá Witse őnagysága, miközben vizet öntött teájába. Nem olyan rendkívül gyors ez, hogy most vizsgát tett?

„Bizonyára kedvesem, nagyon is gyors. Alig van öt éve Leidenben és meg kell gondolnod, hogy három év alatt készült el az első vizsgájára...

„A pro-pae-dentist²⁰ re nemde? vág közbe méltóságosan Witse őnagysága, büszke lévén arra, hogy ezt a nehéz szót olyan jól megtanulta kiejteni.

„Igen, fiam! Ez olyan dolog, a min a legtöbben nehezen mennek át. Ő azonban dolgát nagyon jól elvégezte.

„De hallod-e, ezenfelől egy maroknyi pénzbe kerül ő nekünk, mert orvosnak tanulni, mindig úgy hallottam, nagyon sok pénzbe kerül. És ő neki *semmit* sem szabad elmulasztania.

„Hány évig kell azonban még tanulnia, ha már candidatus?

„Bizony én azt nem tudom. Nagyon szeretne chirurgiát és obstetriét²¹ tanulni mellé és az még egy csomó időt vesz igénybe. De hiszen ki tudja, mihez válik majd be!

„Úgy, *azt* gondolod, kérdé Witse őnagysága, miközben kését, amellyel vajás kenyeret csinált magának, félig kenyérébe szúrta és azonnal férjére nézett.

„Minden lehetséges kedvesem — felelé házastársa, a levelet még mindig nézegetve és vidám mosoly jelent meg arcán.

„Nincs-e az meghatározott időhöz szabva? kérdé őnagysága ismét, miközben szemeit szemérmesen lesütötte és különös gonddal vagdalta szét vajás kenyerét, hosszúkás szeletekre.

¹⁹ Mevrouw (olv. műfrau)

²⁰ Az egyetemi hallgatók első vizsgája a theol. és orvostanhallgatóknál. A theol.-nak ezenkívül két candidatusi vizsgát kell tenniük. A jogászok kettőt tesznek. Candidatusi és doktori vizsgát.

²¹ szülészet.

„Mit gondolsz? kérdé Witse úr, aki ugyanazt gondolta, amit a felesége.

„Igen, felelé a jó asszony, kését nagy pontossággal nézegetve, hogy egy és más legyen belőle.

„Micsoda egy és más, asszony? kérdé a férj nevetve, miközben a kíváncsiságtól égett, hogy azt a nagy szót felesége ajkairól meghallja.

„Igen, felelé Witse őnagysága, hány éves lesz az az ifjú, hogy is hívják csak, amikor professzor lesz?

„Lassan csak, lassan — csitítá Witse úr, miközben szemei az örömtől repeszek és arca idegesen mozgott. Nem szabad oly magasra repülnöd, asszony. Ha egy derék orvos lesz belőle, elég.

„Hiszen igaz, viszonzá felesége, aki megbánta, hogy oly vigyázatlanul elszólta magát. Az nem is szükséges. En meg leszek elégedve, ha szerencsés lesz a praxisában. Nem kívánhatunk mindent.

„Nem is! mondá Witse úr.

„És azonfelül — folytatá őnagysága — ki tudja, jó lenne-e az neki. Egy professzornak iszonyatos sokat kell tanulnia?

„Azt bizony kell neki, kedves feleségem! hangzott a felelet, ez azonban a mi Gerritünknek a legkevésbé.

„Azt hiszem is, viszonzá a Gerrit mamája; azonban, mondom hogy úgy van s egész nyíltan kimondhatom, hogy sohasem gondolkoztam róla.

„Ezt a gondolatot azonban nem szabad oly könnyen eldobni — válaszolá Gerrit papája.

„Nem is — mondá Gerrit mamája — hogy nem is.

„Több is történt — mondá Witse, a nélkül, hogy tulajdonképpen tudná, amit mondani akar.

„Óh igen, hát miért nem történhetnék ez meg? — mondá őnagysága.

„Nem fejlesztheti ki magát senki sem *jobban*, mint Gerrit — viszonzá Witse.

„És én azt is hiszem, hogy nagy rátermetsége van a tanításra, folytatá a nő.

„Azt én is hiszem, és azt is gondolom, hogy oly fiatal embereket szem előtt szoktak tartani, fűzte hozzá a férj.

„Milyen nagy szerencse lenne az! jegyezte meg a nő.

„Bizony az lenne, magyarázta a férj, azonban nem te tőled függ az. Az érdemeidet nem ismerik el mindig.²² Épenúgy, mint a pályatételekkel.

„Azonban már meg van az accessit-je — mondá a mama

„Még a medalliont is meg kell szereznie — szólt az apa.

„A bolondnak jár a szerencse — mondá a mama, aki egyszerre mindent a szerencsének kezdett tulajdonítani.

„Milyen szépen is hangzana — szólt az apa — Witse professzor?!

„Óh Witse! — mondá a mama, a kin a sor volt most szerénynek lenni, ugyan ne hizelegj már annyit!

„Hiszen én nem is *hiszem* azt, biztosítá a nőt férje, csak azt mondom szépen hangzanék.

Erre csend következett. Witse úr a kereskedelmi közlönybe nézegetett, őnagysága pedig egy harisnya szegélyét bontotta fel. Azonban mindkettőjük gondolatai

²² A pályatételek megoldásánál 3 fokozatot ismernek a holland egyetemeken. A legelső az accessit, a második az ezüst, a harmadik vagyis a legfelsőbb fok az arany medallion. Erre céloz Witse úr a következő sorban. A tanári állás elnyeréséhez szükséges az arany medallion.

Gerrit tanárságánál időztek, amelyről mindenikök önmagában megvolt győződve, ha e földi életben az érdemet valóban értékének megfelelően jutalmazták.

Hosszabb ideig maradt e házaspár e kedves gondolatba elmerülve. Ekkor Witse úr törte meg a csendet.

„Azonban kell csinálnunk valamit a candidatus tiszteletére, azt hiszem, mondá.

„Én is azt gondoltam, felelé helyeslőleg szeretett felesége . . .

„Egy estély nagyon helyén való lenne.

„Igen, de kiket hívjunk meg? Vernoooyen-éket, nemde?

„Helyes: én magam megyek őket meghívni. És aztán Van Hoels-ékat mindenek előtt. Péntek mindenek felett jó nap lesz erre.

„Stark önagságát mindenestre meg kell hívnod.

„Ő Gerritét egyáltalán nem is ismeri, — jegyzé meg Witse.

„Mindegy — válaszoló felesége, az én számlámra kedvemért. Ő nagyon fog Gerritnek tetszeni. Nagyon, de nagyon érdekes asszony. De tudod-e, hogy Vernoooy-nál unokanővére tartózkodik most? kis idegen. — Nos, mennél több, annál jobb. De szükséges még néhány pár úr is. Talán a fiatal Hateling?

„Nem tudom, hogy szereti-e Gerrit Hatelinget — jegyzé meg Witse.

„Ugyan, ugyan, miért nem szeretné Gerrit Hatelinget? kérdé önagsága. Nagyon kellemes fiatal ember. Nagyon megnyerő fellépésének találok. Fiam, nagyon csinos megjelenése van. Nem is kell gondolkodnod: Szereti-e Gerrit Hatelingot? Ugyan kit szeret Gerrit a fiatal emberek közül? A mióta egyetemre jár, nem érintkezik többé a rotterdami fiatal emberekkel.

Nekem teljesen mindegy — mondá Witse úr. Még Wagestertet is meghívhatjuk?

Bizonyára! Wagestertet, válaszoló neje, akkor biztos vagyok felőle, hogy nagyon vidám estélyünk lesz.

Az estélyterv kész volt s jöllehet a Gerrit tiszteletére volt szánva, a vendégek kiválógatásával mégis oly keveset ügyeltek az ő izlésére. Mellesleg legyen mondva, a házaspár célja inkább dicsekedés volt fiokkal s nem az, hogy szorgalmas gyermeköknek kellemes estét szerezzenek.

Witse úr még aznap több helyen tett látogatást. Gerrit levelével kezében járt házról-házra, hogy Gerrit fiának hallatlan tudományosságát közhírré tegye. Különböző út van ugyanis, amelyen a szülő fiát vagy leányát szerencsétlenné teheti és Witse úr már régen ezek egyikén haladt.

Az igazat megvallva, ez volt a gyenge oldala. Witse úr jómódú ember volt. Előkelő polgári családból származott, s hivatalára nézve jegyző. Helyes és világos fejű ember és sok ismeretet is szerzett, azonban fogalmai egy tanult ember fensőbbiségét illetőleg nagyon túlzottak voltak. Nem lehet mondani, hogy fiát mint gyermeket elrontotta vagy elkényeztette volna, mert hozzáélég szigorú volt. A fiatal Gerritnek jó nevelést adott s erős felügyelet alatt tartotta. De amint studiostusnak lett beírva, a leg-határtalanabb nagyrabecsülést érezte fia irányában, a miben a mama szintén hajlandó volt osztozni, mert a fiú az ő sarja volt. Okos férje, aki semminek tartotta saját személyét, ha fiához mérte magát. Ez ugyan mindig tanulmányaival foglalkozott, de talán több tekintetben alatta állott mindenek felett pedig ott, ahol a világos belátásról és helyes ítéletről volt szó. A férj meggyőződésének legjobb oldala az volt, hogy nagyon szabadelvűen gondolkozott mindarról, ami Gerrit tanul-

mányait s kiképzését előmozdította. A Gerrit könyvtára a legjobbak egyike volt, a mik felett valaha orvosnövendékek rendelkeztek és az sem szenvedeti semmi kétséget, hogy vizsgájának letétele után, Párisba és Berlinbe el fog látogatni.

Fordította: Más.

(Folyt. köv.)

KÖNYVISMERTETÉS.

A modern irány.

Irta Cannegieter Tjeerd.

E könyvben az lett a vallás, aminek lennie kell, birtoka lett mindenkinek, akk semmi észellenesben nem tudnak hinni — vagy, hogy helyesebben szóljak, ezeknek leginkább birtoka lett. A tapasztalás, az ész, az egyéni szabadság, a szív vágyakozása: mind visszanyerték, visszahódították jogaikat.

A természettudományok felfedezései, az evolúció elmélete, a biblia kritikai megértése, a régi népek vallásainak tanulmányozásai lerombolták az egyházi tannak supranaturalis elemeit; az egyéni szabadság diadala a szellemi világban, a szív vágyakozása a szeretet után, gyűlölet fordult amaz egyedül helyesnek hitt megromlási és elmaradott elkárhozási elmélet ellen; a világnak, a szívnek, a régi vallásoknak helyesebb megismerése, alapos megismerése fölszabadította az emberi szivekben az Isten utáni vágyódás örök érzéseit és arra a gondolatra jutott, hogy a vallás nem kívülről jövő dolog, hanem a szívbe beirt, az ember lényegét alkotó magasrendű valóság, élet. Erre a gondolatra jutott, ezt az életet átélte sok-sok szív, öntudatosan élte át, s ebből az életből fakad a vallás modern iránya, helyesebben az öröktől fogva meglevő jut itt öntudatra csak és nem új rendszereket alkot az emberi szellem. Ez a modern irány. Ennek egyik képviselője Cannegieter Tjeerd.

Öntudatra jut a vallás, a hit, vagyis tudományos nyelven kifejezve, tapasztalja az ember, hogy magasabb, fenségesebb valóság van a mindenségben és kinékinnek saját szívében, mint a közönséges lét kis, véges valósága, amely felettünk, körülünk, bennünk valóság. Ezt az emberek mély tisztelettel Istennek nevezik. Ez azt jelenti, hogy az ember felfedezi, tapasztalja, hogy van benne szeretet, vannak benne eszmények a saját boldogságáról, a más boldogságáról, felfedezi, tapasztalja az ember, hogy benne nemcsak képzetek, érzetek, nemcsak a véges világ képei, nemcsak a véges világban elérhető vágyak vannak, hanem a végtelent is fel tudja fogni, a végtelen után is tud, akar törekedni, sőt sok pillanatban csakis ennek van előtte értéke, és mikor az ember ezeket tapasztalja, azt mondja: hogy ez csak Istentől származhatik, mert nem a véges világból származik. Felfedezi, tapasztalja az ember, hogy ez mindig így volt az emberi szivekben, hogy a legrégebb emberek is eszményeket imádtak, szerettek, felfedezi, hogy az emberiség történetében, a természet világában is uralkodnak ilyen magasabb elvek, szóval felfedezi az ember a külvilágban, az emberiség történetében, a régi emberek szívében az Istent, a régi emberek és a maga szívében azt, hogy ezt az Istent kell, feltétlenül kell hallgatnia. Élnie, hogy neki ezzel az Istennel kell személyes életviszonyban lennie, ő vele, őt élnie. Ilyen értelemben mondja Cannegieter Tjeerd, hogy maga az Isten tesz bizonyosságot szívében az ő létezéséről; hogy az élő Isten van a mi szívében, hogy őt éljük;

hogy a vallás nem más, mint az Istennel való személyes életviszony, közösség; hogy a vallásos hit: lelki élet Istenből, Istenbe, Isten által munkálva és növelve.

Im e vallás, amelyet az ember megdicsőített, az ember, akit a vallás dicsőített meg. Lehet-e szilárdabb fundamentum, amelyre hitet, vallást lehet építeni, mint a *tapasztalás*. Tapasztalása annak, hogy Istennel élünk, Isten bennünk él és a vallás nem más, mint ennek a bizonyosnak szabad utat engedni érzésben, gondolatban, cselekvésben.

Ebből a tapasztalásból, ennek a tapasztalásnak öntudatra jutásából fakad a modern ember szabadsága, önállósága mindennel szemben, ami emberi. Az embernek egész lénye: esze, szive, akarata felszabadul minden alól, csak önmagának, a benne lakó Istennek alanya. „Meg az is, ami confessiókba van foglalva s amit papok hirdetnek — a csalatkozhatatlanoknak tartott papok első sorban — egyéni eredetileg s természet szerint, s ezért csak viszonylagosan igaz; azonban annyi igazságot hordoznak magukban, amennyit vagy mi helyezünk beléjük saját lelkünkéből, vagy amennyit tudtunkkal saját lelkünkben fel tudtunk találni Bármely hitképzet, legyen az lelkünk szüleménye, vagy bárhonnan oda plántálva, csak annyiban igaz számunkra, amennyiben az általa hirdetett igazság bennünk él és személyiségünket áthatja. Más igazság nincs számunkra, csak az, ami személyes tulajdonunk.“

Nem azt mondja az, hogy tehát akármilyen ferde nézetet is elfogadhatok, hanem azt, hogy nincs joga senkinek a világon véleményt rám erőszakolni, sem egyháznak, se filozófiai rendszereknek. Azt mondja, hogy az ember a beléhelyezett erőknél fogva a modern környezetben feltétlenül eljuthat oda, ahová kell jutnia. A mult, a jelen nagy vallásos alakjainak, a világnak, történelemnek a tanulmányozása mind segíthetnek bennünket kialakulásunkban. Különösen Krisztus Istennek az összes emberek iránti Atyaságáról való evangélium, amely a Jézus lelkében meg volt írva, Istennek legtökéletesebb kijelentése, amely az emberiségnek valaha volt ajándékozva és az a forrás is, amelyből mind tökéletesebb életismeret árad felé és Istennel való mindinkább benső közössége nő fel benne. „Segíthetnek mások is. Bár „semmiféle elmélet, bármi legyen is az, Istennek talányait és a világot meg nem fejtette és nem is fogja, de az örök fény egy sugarát felfogták, egy fenséges igazságrészt szemléltetnek.“ De mindez a környezet nem ér semmit, ha a magunk szívében nem találtuk meg az Istent. Értékesítenek, felhasználnak ezen irány hivei mindent, amit isteni kijelentés — nem a régi értelemben — alkotott az emberiség szellemvilágában. Ezt úgy is kifejezhetjük, hogy minden isteni eszmét, gondolatot, érzést sokra becsül. De a szolgai átvétel helyett a küzdelmesebb utat választotta: „Függetlenül pap szavától, minden emberi beszédétől, egyházi jelvénytől; függetlenül mindattól, ami véges forma, önmaga teremti meg minden hívő magának a hangulatot, a gondolatot, képet, szót, hitvallást, dogmatikát.“ És e munkájában csak az ész, a szív, a benne lakó Isten segíti.

Nos hát az ilyen hit nem megdicsőülése-e a Krisztus evangéliumának, a szívből jövő vallásnak?

Cannegieter Tjeerd könyvében találkozunk az Istentől, isteni kijelentésről, Krisztusról, az ember isteni voltáról, boldogságáról és kifejlődéséről szóló tétélekkel. Ezek távolról sem új tétélek, hanem csak régi, örök igazságoknak sajátos szempontból való tekintése, ujkorú fogalmazása. Finom, eterikus lélekből, bizalomteljes szívből, nagy vallástudásból, sokáig tartó lelki kialakulásból

származtak ezek. Ebben a lélekben szűrődtek le az emberiség örök szent eszméi és nyertek életet, egy modern ember lelkét elvarázsoló, színes, meleg életet.

Nem újak az igazságok, csak az idők lettek újak, tehát a köntös is megújult. Az örök igazságok egy modern ember lelkében nyernek alakot, életet. Idézhetnék nagyon sok értékest ebből a Cannegieter Tjeerd kis könyvéből, amelyik egy szellemi iránynak akarja a lényegét közölni, amely iránynak a harcosai, munkásai egy-egy Kuenen Scholten, Oproomer, Hoehstre, Rauwenhof, Tiele, Reville, idézhetnék nagyon sok értékes gondolatot, mert nem hiszem, hogy ha valaki elolvassa, értékeset ne találjon benne.

De nem ezek az igazságok jellemzik leginkább, hisz kimondja, hogy ezek változhatnak, hanem az, hogy az Istenből született emberi szellemnek a szabadságát, az ész és a szív jogait juttatja diadalra az az irány, melyet ő képvisel. Küzdelmesen, töprengve, tépelődve, az Istennel harcolva, sokszor sirva építsd fel a te hitedet, felhasználva minden eszközt, de csak az előtt meghajolva, akinek a tekintélyét elismered, a szived, az eszed elismeri: ezt mondja ki diadalmasan a Cannegieter Tjeerd könyve. Nem rombolni, hanem építeni jött.

Nem új eszme már előttünk, nem is ellenséges, csak az a feladatunk, hogy teljesen vérünkkel tegyük. „Mindenedet megvizsgáljatok, ami jó, azt megtartsátok.“

Szepesi Pál.

IRODALOM.

Felhívás Mikszáth Kálmán tisztelőihez.

Előkelő helyről fölkérték bennünket az alábbiak közzétételére:

Mikszáth Kálmán ezidén tölti be írói munkásságának negyvenedik esztendejét.

Irodalmunknak ez az örömnépe közéletünknek hányatott napjaiban virradt reánk, mikor sokszoros buzgósággal kell ápolnunk a hitet nemzetünk szellemi erejében. Ennek a szellemi erőnek egyik legkiválóbb példája és legfényesebb képviselője Mikszáth. Költészetének szeretete, megbecsülése, elismerése tegyen bizonyosságot róla, hogy a magunkénak is érezzük azt az erőt, amely e gazdag pálya sugallója, hogy mi is részesei vagyunk.

A mi nemzetünk lelkében, képzeletében és érzésében meleg és derűs, igazszavú és szeretetreméltó, hűséges és biztató: ott ragyog költészetében. Tréfálva itél, évődve vigasztal, borongva gyönyörködtet, mesélve jövendöl. E költészetnél mi sem tárja föl gazdagabban és elevenebben korunk magyar lelkét; mi sem erősíti jobban idehaza önmagunkban való méltó bizalmunkat; mi sem terjeszti messzebb idegenbe jogunkat a megbecsültetésre.

Köszönjük meg neki; köszönje meg egész nemzetünk.

Amint teljes életében azon dolgozott, hogy ez a föld a mi nemzetünké maradjon: fejezzük ki

íránta hálánkat azzal, hogy ennek a földnek azt a kicsiny darabját, melyet az ő eleinek, apáinak verejtéke öntözött, ajándékozzuk vissza neki.

Még pedig akként, hogy az ajándékozó is megajándékozottnak érezze magát. Legjava munkáinak harminc kötetét (20 kötésben), a költő saját szerkesztésében, rendezzük sajtó alá: egész regényköltészetünknek egyik legkiválóbb és legbecesebb gyűjteményét. Árát sokkal kisebbre szabtuk a régi kiadásokénál, mindössze 80 koronára (20 diszes kötésben 120 korona). Az előfizetések feléből fedezzük a kiállítás költségeit, másik fele pedig a nagy írónak szánt nemzeti ajándékokra jut. Kétezeröttszáz előfizető biztosíthatja a nemzethez és a költőhöz egyaránt méltó terv megvalósítását.

A magyar műveltséghez és a magyar közérzéshez, a magyar észhez és a magyar szívhez fordulunk. A kiben ereje él, lángja ég: egyesek, intézetek, testületek, hatóságok támogassanak bennünket. Ékesítsünk fel minden magyar könyvtárt, minden magyar könyvtárnak ezzel a díszével: Mikszáth Kálmán munkáink jubiláris kiadásával.

Nemcsak a legméltóbb koszorút fonjuk így, hanem a nemzetnek leghiztosabban termő magot hintünk.

Budapest, 1909. szeptember havában.

A Mikszáth-jubileum bizottsága.

Petőfi-kiadás a népnek és az ifjúságnak. Hogy Petőfi költeszete mennyire összeforrt a magyar nép és kivált a 'anuló ifjúság lelkével, mi sem bizonyítja inkább, mint hogy egymást érik Petőfi-nek népies és ifjúsági kiadásai. A legújabbat a jőnevű debreceni könyvkiadó cég, *Hegedűs és Sándor* hozta piacra és ez méltán számíthat gyors és széleskörű elterjedésre. — Ugyanis e népies és ifjúsági kiadás felőleli Petőfi összes költeményeit még a zsenyéket, töredékeket és a költő által kihagyottakat is beleértve, azonkívül a könyvet a tiszta nyomás és az ízléses kötés is ajánlani fogja. Az ifjúságra nézve az teszi a kiadást használhatóbbá, hogy a költeményeket világosan megírt élet- és jellemrajz előzi meg Kardos Albert ismert irodalomtörténeti tollából, aki egyuttal a szöveg helyességére is lelkiismeretes gondnal vigyázott. A csinos kiállítás. Petőfi-nek Benzur-féle arcképével is díszített kötet kapható a kiadócégnél és bármely könyvkereskedőnél: Ára 2 kor. 40 fill.

EGYLETI ÉLET.

— **A Sárospataki főisk. Ifjúsági-Egylet** f. évi szept. 15-én tartotta alakulását, Az egylet tisztviselői a következőképen választották meg: Elnök hivatalból a főiskolai szénior: Hubay Mihály, alelnökök: Nagy Lajos IV. theologiai, Ruttkay Elemér jogásznök, jegyző: Kiss Kálmán II. jh., pénztárnok: Antalfi Gyula IV. hh. A bizottság tagjaivá pedig a következők választották meg: Enyedi Andor IV. hh., Csabay Gyula IV. jh., Szepessy Pál II. hh. Csillik Bertalan II. jh., Palosó László I. hh., Pálóczy Barna I. jh.,

Bálint Zoltán VIII. o. t. Fodor Gábor VII. o. t. Tagjai továbbá a bizottságnak a th. és jogásznök továbbá a gimn. „Erdélyi Önképzőkör“ elnöke, Komáromi János VIII. o. t. Ugyancsak az Ifj. Egylet alakuló közgyűlésén választották meg az Ifj. Közlöny felelős szerkesztő és munkatársai. Felelős szerkesztővé Nagy Lajos IV. hh., munkatársakká Fodor Pál IV. jh., és Trócsányi Dezső IV. hh., választották nagy lelkesedéssel. Szép feladatának tett eleget az Ifj. Egylet akkor, amidőn okt. 6-ikát szép programmal megünnepelte a főiskolai imateremben. A gyászünnepegy műsora a következő volt: Reggel a városi templomban istentisztelet volt, hol Hubay Mihály főiskolai szénior tartott szép alkalmi imát a vértanuk emlékére. Az egész ifjúság részt vett a gyásztiszteleten. 1. Arad felett. Ivánka Zoltántól. Előadta a főisk. énekar. 2. Ünnepi beszéd. Tartotta Novák Sándor gimn. tanár, ki művészies beszédéért hosszas éljenzésben és tapsban részesült. 3. Magánének. Harmonium kísérettel előadta Bathó János tanár. 4. Gyászinduló. Bethowentől. Előadta a főiskolai zenekar. 5. Tizerhárom. Várady Antaltól. Előadta Idrányi Béla jh. nagy tetszést aratott szereplésével. 6. Szentelt hantok. Mosonyi Mihálytól. Előadta a főisk. énekar. 7. Október 6 ikán. Ábrányi Emiltől. Előadta Novák Dezső gimn. tanuló. Végül a Himnusz eléneklésével bezárult minden tekintetben jól sikerült ünnepély. Az ünnepély fényét nagy mértékben emelte az a körülmény, hogy úgy egyházi, mint világi előkelőségek, valamint vidéki hölgyek is részt vettek azon s mi örülhetünk, hogy ily tekintélyes közönség előtt és nagy érdeklés mellett áldozhattunk a vértanuk oltárán.

— **A Sárospataki hittanhallgatók Egylete** 1909. szept. hó 25-én tartotta alakuló közgyűlését Nt. Nagy Béla szakelnök úr vezetése mellett. Az egylet tisztikara következőképen alakult: Elnök: Nagy Lajos IV., alelnök-ellenőr: Igaz József IV., titkár: Kovács Bertalan III., jegyző: Svinger Jenő III., pénztárnok: Enyedi Andor IV., könyvtárnok: Szabó Károly IV., bizottsági tagok: Páhy József IV., Rozgonyi Sándor III., Janka Péter II., Csabay István I. éves hittanhallgatók. Az odaadó, lelkes pártfogás a szakelnök úr részéről, s az általános érdeklődés hittanhallgatóink részéről reményleni engedi nekünk az egyletnek az eddigiek-nél eredményesebben s nagyobb sikerrel való működését. Erre engednek következtetni továbbá azon életre való eszmék, melyek az egyletben már eddig fölmerültek. Nevezetesen az, hogy az egylet föl fogja kérni egyházkerületünk kimagaslóbb alakjait, hogy társulatunk kebelében fölolvadásokat tartsanak. Mennyiben fog teljesülni ezen óhajunk, nem tudjuk, de reméljük a legjobbat. Másik általános tetszéssel fogadott eszme egy Velencébe tendő kirándulás, Pesten a Balaton partján, Zágrában, Fiumén, Abbázián át. Ez a terv ugyan az idő előhaladottsága miatt tavaszig függőben marad. Október 2-án tartott közgyűlésén Nagy Lajos hosszabb tanulmányt olvasott föl Kálvin Jánosról és reformatori jelentőségéről. Kitartást kívánunk a lelkesedéshez! Az egylet pályakérdései az 1909—10 évre a következők: 1. Karácsonyi ima. Beadási határidő okt. 30; dija: 20 és 10 K. 2. Egyházi beszéd irandó a CXX. zsoltár 1. verse alapján. Nov. 13; 40 és 20 K. 3. Vallásos költemény vagy elbeszélés. Nov. 27; 20 K. 4. A civilizálatlan népek vallásos szokásai nevezetesebb útleírások nyomán. Dec. 15; 40 K. 5. Péter és Pál apostolok egymáshoz

való viszonya. Febr. 19; 40 K. 6. Mi az oka annak hogy a fajmagyarság körében a reformáció kálvini iránya terjedt el? Márc. 12; 40 K. 7. Luther erkölcsi felfogása három alapvető munkája nyomán. Ápril. 9; 40 K. 8. A nemiró próféták méltatása. Ápril. 30; 40 K. 9. Megvitatandó kérdésül az „akarat szabadságát” tűzte ki. A vitatkozás napja ápril 9; díja 20—20 K. Szokásos imádkozási versenyét febr. 19 én, a prédikálási versenyt márc. 12-én fogja megtartani.

— Az „Erdélyi-Önképzőkör” szept. 10-én alakult meg a következő tiszttal: Ifj. elnök: Komáromi János VIII., titkár: Gortvay György VIII., majd ennek lemondása után Bodnár Ferenc VIII., főkönyvtáros: Kovács Dezső VIII., főjegyző: Risdorfer József VII., pénztáros: Nagy László VII., s aljegyző alkönyvtáros: Fodor Gábor VII. oszt. tanulók. Tanárelnökül a kör a jelen iskolai évre is egyhangulag Dávid Zoltán tanár urat kérte fel. A kör eddigi életéből kiemelkedőbb pontok a következők: Nagy László önkéntes szavalata s Árokháty Béla (Emlékezés Mikesről) és Komáromi János (különös hajlamok) önkéntes felolvasásai. Megdicsérte a társulat Szabó Ferencnek magas színvonalon álló művészi szavala-tát, Béres Benőnek „Ismét...” s Komáromi Jánosnak „Ne bántsatok engem” c. költeményét. Továbbá elhatározta a Kör, hogy a mult évihez hasonlóan, ha a kivitel akadályokba nem ütközik, nov. 27-én hangversennyel egybekötött tánemulatságot rendez, mely iránt már most is széleskörű érdeklődés nyilvánul. S az elődök mulasztásait pótolni akarva, a tiszta jövedelem az „Erdélyi-emlékalap”-hoz csatolatik. Excelsior!

— Az Akadémiai Olvasó-Egylet Nt. Radácsi György tanárelnök úr vezetése alatt szept. 14 én tartotta alakuló közgyűlését, amikor is az egylet tiszttakarát az 1909—10 iskolai évre a következőképen alakította meg: ifj. elnök: Szívós Géza IV. jh., jegyző: Nagy Lajos IV. hh., ellenőr: Rozgonyi Sándor III. hh. Az állandó bizottság tagjai lettek: Enyedy Andor IV. hh., Csabay Gyula IV. jh., Deme László III. hh., Vitányi Iván III. jh., Szepessy Pál II. th., Kiss Kálmán II. jh., Csabay István I. hh., Pálóczy Barna I. hj. A könyvtárnoki állást már a mult év végén betöltötte az egylet Antalffy Gyula IV. hh.-val s ugyanekkor választotta meg ez évi pénztárnokul Igaz József IV. hh.-t.

— „A Széchenyi-Szövetség,” főiskolánknak eme legifjabb, de már is egyik legnagyobb egyesülete f. október hó 1-én tartotta meg alakuló közgyűlését. Az egyhangú lelkesedéssel megválasztott tanárelnök Dr. Szabó Sándor tartalmas beszédében rámutatva ama magasztos feladatokra, melyeknek megvalósítására e Szövetség hivatva van, felhívja a közgyűlést tiszttakarának megválasztására, mely egyhangú felkiáltással a következőképen alakult meg: elnök: Nagy Lajos IV. hh., alelnökök: Fodor Pál IV. jh., s Igaz József IV. hh., titkár: Antalffy Gyula IV. hh., jegyző: Gööz Lajos III. jh., pénztárnok: Culechla Ede IV. jh., könyvtárnok: Kiss Kálmán II. jh., háznagy: Deme László III. hh., ellenőr: Szabó Károly IV. hh., bizottsági tagok: Kóródy Andor IV. hh., Barkassy Béla IV. jh., Rozgonyi Sándor III. hh., Buday Ákos III. jh., Szőke István II. hh., Idrányi Béla II. jh., Gaál István I. hh. Fekete Gyula I. jh. Az alakuló közgyűlés Darányi Ignác földm. ü. minisztert, gróf Majláth József v. b. t. t. és Bernáth István

orsz. gyűl. képviselőt, mint a szövetség lelkes nagyjait táviratilag üdvözölte.

— A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat” okt. hó 1-én tartotta meg alakuló gyűlését. A tiszttisztelet a következők: Ifj. elnök; Fodor Pál IV. jh., titkár: Szarka Gyula IV. hh., főjegyző; Keresztury Károly III. jh., pénztárnok: Gál István I. hh., Ellenőr: Fekete Gyula I. jh. Aljegyző: Jánossy György I. hh. Vajha az új esztendő szép termést hozna! Vajha az ifjúság szívére ölelné ezt a nagymultu egyletet! Mert megérdemelné, ha meggondoljunk, hogy közlönnyünk jobb termékei mégis csak itt születnek! Úgy legyen!

— „A főiskolai Jogászegylet” alakuló közgyűlését f. évi szeptember hó 22 én tartotta meg Dr. Szabó Sándor jogakadémiai dékán elnöklete alatt a mult évvel egyenlő létszám mellett s tiszttakarát egyhangú felkiáltással a következőképen választotta meg: Elnök: Ruttkay Elemér IV. jh., alelnök: Buday Ákos III. jh., Pénztárnok: Gööz III. jh., Ellenőr: Idrányi Béla II. jh. Könyvtárnok: Brozórád Rezső II. jh., jegyző: Horváth Zoltán I. jh. Bizottsági tagok: Fodor Pál IV. jh., Oulechla Ede IV. jh., Vitányi Iván III. jh., Zombory Géza III. jh. Kiss Kálmán II. jh., Szilva Ferenc II. jh. Pálóczy Barna I. jh. Bodnár János I. jh.

— A Sárospataki Akadémiai Athlétikai Club f. év szeptember hó 15-én tartotta megalakuló közgyűlését Tanárelnökül az egylet egyhangú bizalma ez évre is Dr. Csiky Kálmán jogtanárt hívta meg. Tiszttakara a következőképen alakult meg: Elnök: Csabay Gyula IV. jh., alelnök: Kossuth Ferenc IV. jh., pénztárnok: Vitányi Iván III. jh., Vivásvezető: Ruttkay Elemér IV. jh., Ellenőr: Isaak Imre IV. th., jegyző: Fogarassi Jenő IV. hh. Bizottsági tagok: Gööz Lajos III. jh., Nagy Lajos IV. th., Horváth József III. jh., Enyedy Andor IV. th., Kossuth Sándor I. jh., Kovács Bertalan III. th.

— A Sárospataki Főiskolai Gyorsíró-Egylet szept. 22-én tartotta 31-ik alakuló közgyűlését dr. Szabó Sándor jogi dékán, tanár elnök az egyletet újból megalakítottak jelentette ki, felhívta a gyűlést a tiszttisztelet megválasztására. Az egyhangú-választás eredménye a következő: ifjúsági elnök: *Torró Miklós* IV. hh., alelnök-titkár: *Csillik Bertalan* II. jh., pénztáros-könyvtáros: *Janka Péter* II. hh., ellenőr: *Szabó Lajos* II. hh., jegyző: *Fodor Károly* I. hh. szept. 26 án tartott közgyűlésén elhatározta az Egylet, hogy mint eddig, úgy most is tanfolyamokat fog nyitni, levelező és vitairással és pedig az akadémián, a tanítóképez-deben, a polgári leányiskolában, sőt S.-A.-Ujhelyben is. Az akadémiai ingyenes tanfolyamok vezetőivé *Torró Miklós* és *Csillik Bertalan* választattak, a többi tanfolyam-vezetői helyeket a legközelebbi közgyűlés fogja betölteni. Elhatározta továbbá az Egylet azt is, hogy kellő érdeklődés esetén a nagy közönség számára is nyit úgy *gyorsírósi*, mint *gépírósi* tanfolyamot.

A „Sárospataki Gimn. Torna-Egylet” is megtartotta szept. 16-án alakuló közgyűlését. Tiszttakarát a következőleg választotta meg: Alelnökké szótöbbséggel Bacsó József VIII. o. tanulót, jegyzővé és pénztárnokká Körössi István VIII. o. tanulót választotta meg egyhangulag. Előfőnökszokú a VIII. osztályból Balogh Sándort, a VII. osztályból pedig Bodolai Jenőt, Fodor Gábort és Varga Józsefet választotta meg.

HIREK.

Intés.

*Az élet útját bajba', vészbe',
Nyugodt lélekkel járhatod,
Ne félj orosz kísértetekről:
— Ha van egy őrző angyalod.*

— **Dr. Kun Bertalan.** A Kálvin-ünnepélyek alkalmából a jubiláló genfi egyetem, egyházi életünk több más jelesei között tiszteletbeli doktorává avatta Méltóságos és Főtisztelendő Kun Bertalan, egyházkerületünknek őszintén szeretett főpásztorát is. A megtisztelő kitüntetés a tiszáninneri ref. egyházkerületnek talán még nagyobb örömet okozott, mint magának a kitüntetettnek, az új tudornak, kinek tudorságát, mély bölcsességét az élet minékünk már eddig is fényesen megmutatta. Amaz örömben lelkesen részt vettünk és részt veszünk mi, a sárospataki ifjuság is és tiszta szívből kívánjuk, hogy Méltóságos és Főtisztelendő Kun Bertalan dr. ur ezt az új érdemkoszorút a többivel együtt az isteni gondviselés kegyelméből még számos éven át viselje közöttünk.

— **Doumergue Emil.** Október 9-én és 10-én egy nekünk nagyon kedves vendég szerencsétlente meg városunkat és főiskolánkat látogatásával. Doumergue Emil, a montaubani theol. fakultás tanára és igazgatója jött el hozzánk, hogy lássa színről-színre a magyar kálvinizmus jelen állapotát és múltjának emlékeit. Részint a szimpáthia, részint a tudásszomj vezette. Ez iskolai év folyamán előadásokat fog tartani hazájában a magyar kálvinizmus történelmi fejlődéséről és mai viszonyairól; ehhez akart most közvetlen forrásból adatokat meríteni. Hisszük, hogy — amint ő maga mondta, — nálunk felejthetetlen órákat töltött.

— **Kóréh Béla,** a mult éven át főiskolai szénior és lapunk főmunkatársa ez esztendőben a jénai egyetemen folytatja tanulmányait. Az igazgató-tanács ez évre neki ítélte Méltóságos Vay Elemér bárónak, az alsóborsodi egyházmegye gondnokának 2000 koronás stipendiumát. Ő immár a második, kinek a fenkölt gondolkozású főúr lehetővé teszi a külföldi tanulmányozást. Vajha e nemes példa támasztana közöttünk új maecenásokat! — Papp József, ki e fejedelmi adományt a mult éven élvezte volt mint a berlini és részben a heidelbergi egyetemek hallgatója, most „kődös, teás Hollandiában”, az utrechti egyetemen bővíti ismereteit. — Szerencsét és sikert kívánunk mindkettőjüknek!

— **A szeptemberi I-ső lelkészkepesítő** vizsgát mind a 14 jelentkező sikerrel állotta ki. Jeles lett Czinyéri Barnabás, ez évi főiskolai alkönyvtáros, aki lendületes beszédben mondott köszönetet a vizsgáló-bizottságnak a tanúsított jóakarátért, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök úrnak az exmítálásért és megatva vett búcsút az Alma Matertől, a tanári kartól, amelynek nevében Nt. Radácsi György úr kívánt a távozóknak áldást és sikert új és nehéz pályájukon. — II. lelkészkepesítő vizsgát ketten tettek: Éles István és Papp József; mindkettő jeles eredménnyel.

— **Szabolcsi fiúk szorgalomdíja.** A Sárospatakon tanuló szabolcsi ifjuság nagyon jól sikerült, hangversenynyel egybekötött táncmulatságot rendezett a nyáron Kisvárdán. A tiszta jövedelemből ötven koronát a Főiskolai énekkarnak adományozott azzal a kikötéssel, hogy — míg az összeg tart — abból minden év végén egy szabolcsi születésű és lakosú, szorgalmas kartagnak öt korona adassék ki szorgalomdíj gyanánt.

— **Az érettségi vizsgálatok eltörléséről** régen szó van. Ahány modern szaktekintély csak él, mind az eltörlés sürgős szükségét hirdeti s a külföld számos államában már a mult kellemetlen diákemlékei közé tartozik. Az érettségit is ugyanaz a sors érte, mint a multnak számos megkövesedett intézményét, amely nélkül el nem tudták képzelni a világot s amelyről mégis beigazolódtott, hogy hajtó fát sem ér. A közoktatásügyi miniszter most egy felette óvatos lépést tesz az óhajtott cél felé. Eltörlő az érettségit — de csak a felső kereskedelmi iskolákban. De nem értjük, miért a kísérletezés, amikor külföldön már fényesen bevált az ujtás? Azt meg tudjuk még érteni, hogy az érettségi eltörlése fejében a felső kereskedelmi iskolák évfolyamának számát háromról négyre emelte. A tanulók ugyan nem fognak örvideni ennek, a szülők még kevésbé, de ez iskolákban tényleg oly nehéz és nagy a tananyag, annyi a tanóra, hogy abszolút tulterhelő úgy a tanulóra, mint a tanárra nézve. Négy év alatt a diák lassabban és többet tanulhat, mint három év alatt. Ez tehát még rendjén lenne. De, hogy ezt a modern rendszabályt csak e szakiskolákra alkalmazta s nem ott, ahol általánosabb s égetőbb szükség van rá: a középiskolákra, ezt nem tudjuk megérteni. Itt igazán nincs már értelme a tapogatózva való haladásnak.

— **A napokban** utazott el egy nagy vendégünk *Victor János*, ki a magyarországi ker. diákmozgalom jelenlegi utazótitkára. Édes, elfelejthetetlen órákat töltöttünk körében két napi ittléte alkalmából. Átadván nekünk más akadémiák és egyetemek ifjuságainak összinte jó kívánatait, két beszédben igen nagy érdeklődésünk mellett, elibénk tárta azt az ideált, azt az életeszmenyt amelyért küzdeni — úgymond — egy percig sem haszontalanság. Úgy tüntette fel Jézust, mint aki még most is a legnagyobb élő *realitás*, kivel való ismerettségünkben, csakis jó származhatik. Viktor barátunk, kiről külföld is elismeri, hogy nem köznapi talentum, ezúttal is büszke önézrettel ajánljuk, a magyar diákság szives figyelmébe.
t. m.

— **Előfizetéseiket beküldték:** Péchy Béla, Nyírmada (4 kor.), Kolozsvári Ref. Theol. Fakultás Ifjusági Egyesülete (4 kor.), Litkey József Rimaszombat (2 kor.), Radó József Tizsaszentimre (2 kor.), Antalffy László Kassa (4 kor.), Eperjessy József Rimaszombat (4 kor.), ifj. Eperjessy István Sárospatak (4 kor.), özv. Eperjessy Józsefné Sárospatak (4 kor.), Sárospataki állami tanítóképző ifjusági olvasóköre, Sárospatak (2 kor.).

Kérjük az igen tisztelt előfizetőket, sziveskedjenek előfizetési díjaikat minél hamarább beküldeni.

Tartalom: Új századnegyed. Nagy Lajos. — Október hatodikán. T. — Összel. (Vers.) Kovács Bertalan. — Szellemi képzésünk hiányai. Pataki András, — Orosz diákok. Trócsányi Dezső. — Október végén. (Vers.) Borsodi E. — Witse Gerrit. Hildebrand. — Könyvismertetés. Modern irány. Szepesi Pál. — Irodalom. — Egyleti élet. — Hírek. — Hirdetések.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniori hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Fodor Pál, Szepesi Pál.	Felelős szerkesztő: SZARKA GYULA	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.				

Október 31-én.

Az embernek feltétlen joga van a boldogsághoz és csakis annyiban és addig jogosult minden dolog, tan, intézmény, szokás — amilyenben, amíg az emberi boldogságot munkálja. Minden, ami ennek útját állja, vagy talán azt lerombolni törekszik, legyen bár arra a csatlakozhatatlanság bélyege ráütve, álljon bár annak háta megett századoktól szentesített testület, az úgy is jogtalan, igazságtalan marad, meg kell támadni, le kell rombolni a jelenben ép úgy, mint a múltban és jobbat kell helyette adni az embereknek.

Valami ideális fényben ragyognak előttem azok az emberek, akik azért jöttek a földre, hogy leromboljanak mindent, amiről kitűnik, hogy már nem eszköze a boldogságnak, akik kiszögeznek a maguk 95 tételét, nem azért, hogy romboljanak, hanem azért, hogy újakat építsenek a régiek helyén, mert szívük csordúltig van és azt akarják, hogy mások is bírjanak abból egykét cseppet és ezért tanítgatják az embereket: hogyan lehessenek boldogok.

Valami ideális fényben ragyognak előttem a reformátorok, mert ők az Evangéliumra tanították az embereket és ami szintén igen lényeges: eredményesen küzdöttek annak érdekében. Ők védelmezték, sok félreértés ellen megvédelmezték az evangéliumot, az emberi boldogságnak eddig ismert leghatalmasabb forrását. Elveiket némi részben, bizonyos szempontokból meg lehet támadni, alakjukat lehet az emberi gyarlóságok prototípjáivá másítani, lehet őket támadni, lehet védelmezni is; ez azonban mind mellékes dolog: a lényeges az, az objektív igazság az, hogy ők az emberi boldogság számára egy jobb eszközt adtak a réginél, magát a forrásokban gazdag, tenyésztettel teljes országot annak egyes, némileg megromlott terményei helyett, magát a Jézust, az ő sokszor kétes tolmácsolása helyett. És ezzel tényleg a boldogságot szolgálták, a magukét is, a másokét is, a társadalomét is, mert az igazi Jézus tényleg az egyest és a társadalmat jött boldoggá tenni. Ez nem frázis, ez a legtudományosabb, legobjektivebb igazság. —

Bizonysága a ma, a tegnap, az egyén, a társadalom, a jelen, a történelem.

És ezért igazán nagyok a reformátorok. Jobbat adtak a régi helyett, építettek is, nemcsak romboltak. Az evangéliumot adták az embereknek.

Valami nehéz köd nyomakodik az emberek lelkeire. Valami ellenséges erő útját állja az emberi boldogságnak. A pesszimizmus bekopogtat a zakatoló gyárvárosok nagy ablakain, az élni siető világvárosok palotáiba, a piszkos pincelakások nyomorult odúiba. Szétrombolt idegzetű lumpok, száz könyvet végig olvasott tudósok, szerelmi gyönyörben kiégett, őszült fiatalok, a nap nagy részét átdolgozó munkások, ifjak, öregek, férfiak, nők: lázonganak az élet ellen, viszonyok ellen, vagy megadják magukat valami tompa, elfásult szomorúságnak, a cinikus közönyösségnek.

Élni nem érdemes, nincs célja, de élni azért kell.

Miért ez a pesszimizmus? Arra könnyű megfelelni és megfelelni rá igen sokan. A régi célokat lerombolták a filozófiai irányzatok, a felületes filozófusok felületes olvasása. A felvilágosodás, az empirizmus, az exact tudományok lerombolták azt, ami eddig az emberi boldogság legfőbb támasza volt, de új célokat, új támaszokat nem tudtak teremteni. Az anyagi világot, a tengert, a levegőt, a villamosságot, a gőzt, a meleget meghódította az ész, de az érzelmvilág számára semmit se hódított meg. Nem tanították meg az embereket arra, hogy legyenek boldogok. Pedig csak erre kellett volna őket megtanítani.

Már az emberiség jobbjai, akik törődtek az emberi boldogsággal, régen belátták ezeket a dolgokat és régen védelmezik a szív jogait az anyag ellen, az ész mellett, néha az ész ellen is. És újból a sokszor megostorozott Jézusban fedezték fel a legérdemesebb emberi ideált, az evangéliumokban fedezték fel az emberi boldogság soha el nem évülő forrásait. Minden erős támadás az evangélium ellen azt érte el, hogy gondosan átnézték, helyesebben megértették azt, azt érte el, hogy új, hatalmas

házakat kezdenek építeni, újonnan faragott kövekből, a régi romok fölött. És ez az újonnan épített ház a Jézusnak életesményül való elfogadása a modern ember által és ezt a házat az emberi boldogság számára építik, azok számára, akiket pesszimistákká tett az élet, a viszonyok, a saját szívük. Urrá akarják ezeket tenni az élet, a viszonyok, a saját szívük felett az Evangélium, a Jézus által.

Valami nehéz köd nyomakodik sok-sok ezer ember lelkére. A pesszimizmus fájdalma, eltompultsága borong sok-sok ezer szívben. — Amott messze keleten pedig derengeni, pirkadni kezd, jelezve, hogy megjelenik a Nap, a Világosság, a Melegség, a Szeretet, a Jézus. Amit a reformátorok tettek, azt kell ma is tenni: megmutatni az embereknek ezt a felkelő napot, mert ez teremti meg az emberi boldogságot, ez oszlatja el korunk pesszimizmusát.

Szepesi Pál.

Kálvin ünnepén.

1909. október 31.

Zúgjon a harangszó, zendüljön az ének,
Zsolozsma szálljon az eget felé!
Tisztulva minden szennyes földiségtől
Öltsön szárnyat mind, mi a léleké!
Most, hogy az eszme szent diadalmának
Ünnepet ülnek a hívő népek,
Mély áhitattal harsanjon a zsolttár:
„Dicsőség a magasság Istenének!”

Sötétség volt . . . A lélek szent világa,
Mint Jézusunk mennyből aláhozott,
Martaléka lett rít önérdekeknek
S helyén annyi szenny, kárhozat mocskok.
A tévelygő bűnös lélekkufárok
Piacra dobtak üdvöt és hitet;
— Méltó az ember, hogy rá büntetésül
Az Úr bocsásson új özönvizet.

S mégis az Ő végtelen nagy szerelme,
Mely nem büntet, sőt szívből megbocsát,
Elküldé hozzánk kegyelmes szavával
Új apostolok felkent táborát.
Szólt s szavára előtámadának,
Mint annyiszor már, — lelkes bajnokok
S Keresztelő Jánusként prédikáltak
Csudás időről, amely jönni fog.

És ime, bételt, amit hirdetének,
„Az idő méhe meddő nem maradt” . . .
Te jöttél Kálvin, az Úrnak nevében
S a sötétségnek üzenél hadat.
Tusára keltél bösz hatalmasokkal
S hited közsáltként rendületlen állt;
Hogy betöltsd híven égi küldetésed,
Nem rettegtél üldöztetést, halált.

Megmutatád a földi zsarnokoknak:
Istennel szemben mily parányok ők;
Az ember múlt, törékeny cserép,

Értéktelen a külfény s földi gög!
Mert mit használ az elnyert nagy világ is
Akárkinek, ha lelke elveszett? . . .
Nem segít rajtunk többé senki, semmi
„Sorsunk öröktől elvégeztetett”.

S hogy felmutasd a tévelygő világnak
A helyes utat és az égi jót:
Biztos vezérként állilád elébe
Dicső műved, az Institutiót,
Erős karokkal szoritád mederbe
A féktelen libertinussokat
S a régi, romlott erkölcsök tanyáján
Fölneveléd a puritánokat.

S im ihletet hatalmas tetteidre
A hit és erkölcs sötét éjjelét
Tündöklő nappal s fény ragyogta át,
Világosság áradt el szertesztét
Mint hirdetés, az eszme lánggra lobbant
És villámként a földön átrepült
Megbüntető rettenő ostorától
A vakság és bűn lopva menekült.

És az emésztő, rohanó idők is
Az égi lángot el nem olthaták;
Nem földiek erőtelen tusái,
Súlyos kereszték, sötét Golgoták!
Megnőtt száma a hívők táborának
Bár sok vihar szaggatta, tépte meg,
Szívökben a hit fénylő lángja lobbant
Nem szórhaták szét „erő s fegyverek”.

S a szent Sion ma is áll még szilárdul,
Hitiink zászlója büszkén ott lobog,
Róla, Kálvin, dicsőséged sugárzik
S nevedre szívünk hangosan dobog.
Vágyódva várunk ma is Tégedet
Siri álmodból hiva, költve fel;
Énekszóban az összegyűlt seregnek
Nagyja, kicsinye, Téged ünnepe!

Óh jöjj hát hozzánk sirod mély öléből
Szülessen újjá áldott szellemed,
Tiéd szívünknek leghőbb dobbanása
Ajkunk ma Téged áldva emleget,
Tölts be minket is csudás szent erővel
Most, hogy lélekben társalgunk veled
Hassa át szívünk győzhetetlenséggel
A Te törhetlen erős jellemed.

Óh jöjj velünk a Muzsák csarnokába,
Hogy mire az oly rég hivatva van:
Szövétnekül a haladás, tudásnak
Világoljon el messze, magasan!
S hogy Úr rajtunk ne legyen csüggedés
Maradj velünk hitünk apostola
Erősítsd tántorgó lábainkat:
Krisztus zászlóját ne hagyjuk soha!

És jöhet akkor egész táborával
A mi ügyünknek minden ellene:
Úr Jézusnak győzelmes nevével
S a Te hiteddel állunk ellene.
S zsolozsma kél a hívők ajakáról,
Mély áhitattal felharsan az ének
Áldva, ki Téged mi nekünk adott:
„Dicsőség a magasság Istenének”!

Fekete Gyula.

A protestáns Unio.

A reformáció napján, október 31-én, amikor a múltra, a dicső múltra emlékezünk, önkénytelenül a jelenre is rávetődik tekintetünk, a jelenre, amely a múlton való néma merengés, a régi dicsőség hangoztatása helyett komoly, alkotó munkát követel tőlünk.

Mi tagadás, nehéz időket élünk. Még ha az ellenkezőjét akarnák is elhítni velünk, akkor sem ringathatnánk magunkat rózsás hangulatba. A liberalizmus, ami a magyar állam fenmaradását annyi vész és balszerencse között biztosította és lehetővé tette, ma a fekete nemzetközi ultramontán sereg élet halál küzdelmei folytán tűnő félben van. A szabadelvűséggel együtt az azt éltető és attól életet nyerő protestantizmust is nagy veszély fenyegeti, olyan, aminővel a történelem folyamán csak ritkán találkozunk. Az alattomos munka, a sötétben bujkáló csuhások aknamunkája sokkal veszedelmesebb, mint a nyílt erőszak; a csendes térítés és a hatalom szemhunyása ennek láttára is jobban megtámadja a protestantizmus életerejét, mint atyáink gályarabsága.

Ezek a jelen idő fokmérői különösen hazánkban, ahol az uralkodó politikai rendszer exponensei egész szembetűnő kedvteléssel helyezik magukat a reakció élére és nyíltan bevallott céljuk a Regnum Marianum visszaállítása, egy oly törekvés, amelyet a mártírok vére, a halálra kinezottak jajkiáltásai tesznek szörnyűvé még az emlékezetre is.

Csoda-e ilyen körülmények között, hogy a magyar protestáns egyház is gondol védelemre, együttes erő kifejtésre, hogy tőle telhetőleg útját állja eme veszedelmes elv keresztülvételének? Lehet-e rossz néven venni tőle, hogy életet és fenmaradást követel magának, mint élő, nemzetfentartó tényező, amely a múltban és jelenben a hazának teljesített szolgálataiért jutalmat, méltánylást alig talált s mindig a mostoha gyermek szerepével kellett megelégednie?

A történelem intése ez a protestáns felébredés; a reakció által támasztott kényszerhelyzetből való menekülni törekvés, a lelkiismereti jogok védelme, de egyúttal mindama jogoké is, amikhez az embernek, mint személynek, erkölcsi lénynek Isten által adott joga van. Mert hiába volt a reakció máglyája, az inquizíció, hiába tobzódtak a véres kegyetlenkedésekben az egyedül csalatkozhatatlan egyház buzgó tagjai a mennyei üdvösség reményében, az isteni lelkiismeret mindig tiltakozott az inquizítorok kesztyűi, kerékbetörései, az egyedül üdvözítő egyház ellen!

Hála legyen az Istennek, hogy adott az ősöknek oly lángoló buzgalmat a megtisztított evangéliumi vallás iránt, hogy semmiféle szenvedés nem tudta őket megtörni hitökben és az igaz tudományt tisztán, mocsoktalanul hagyták örökül az utódoknak s nekünk is. Az ő hitbuzgalmuk intő példáiul szolgál nekünk, a mai békés kor küzdelmektől elszokott gyermekeinek, de kötelező is, hogy mi sem engedjünk abból az igazságból, abból az igazi, hamisítatlan szabadelvűségből, amely vallásunkat mindenkor új vérral táplálta.

Azonban sajnos, a jelek mutatják, hogy a szabadelvűség ma már nem kelendő árucikk és a társadalom felsőbb, alsóbb osztályai szivesebben nyitják meg lelküket a fekete sereg mézes szavakkal előadott tanainak. Sajnos, hogy a magyar társadalomban ezidőszerint nem rendelkezik a protestantizmus olyan fegyverekkel, amelyek alkalmasak lennének az ellenség visszaverésére. A protestantizmus folytonosan veszít térfoglalásából s helyére a szabadelvűség hátyájába Róma katonái szállásoltatnak be.

Ez az elszomorító jelenség keltette életre a jobbak lelkében a vágyakozást a protestáns felekezetek egyesülése iránt, hogy tömörüljön, legyen egygyé a két prot. nagy felekezet, mert hiszen a mi célunk közös: a felvilágosodás terjesztése; eszközeink közösek: az egyéniség jogának követelése; ellenségünk közös: minden, ami a sötétséget, a maradiságot kívánja s minthogy ebben kiváltkép Róma követeli magának a vezető szerepet, Róma ellen intézi harcát és várja küzdelmének sikerét a világtörténelem folyamán.

Az egyesülés gondolata hajtotta a lelkét dr. Sztehló Kornélnak, annak kiváló luth. világi papnak, aki maga is papi nemzetség sarja, akinek ősei a prot. Sion őrállói voltak a reakció elleni harcban, gyászos napokban. Őszinte öröm tölt el minden magyar protestáns embert ez eszme, e kezdeményezés hallatára, mert új erőt várunk az egyesüléstől, több önbizalmat, kedvet a munkára és több sikert a küzdelemben. Mily másképen alakult volna a világtörténelem és Európa térképe, ha a marburgi colloquium a két hős kézszorításával végződött volna, szövetség kötésével harcra-háborúra és a béke napjaiban is?! Amit az ősök elrontottak, azt az utódoknak kell jóvá tenniök s ha a történelmet meg nem fordíthatják, rajta legyenek, hogy ezentúl ők csináljanak történelmet és ne kunyoráljanak ott, ahol épen az elsőség az övék!

Az egyesülésnek most felvetett gondolata nem új, az is a történelemben gyökerezik. Talán a németországi unio eszméjével kapcsolatban s azáltal ösztönöztetve a 19. sz. elején

felvetették azt nálunk is és a hosszú szenvedés után kívánatosnak tartották a jövőre nézve a két prot. felekezet egyesülését. A Báthory Gábor pesti pap neve, a Zay Péter grófé, a Kossuth Lajosé emlékezetében van azoknak, akik egyházunk múltjával csak kissé ismerősek is. Sajnos azonban, hogy nálunk a szép eszmét nem tudták elődeink megvalósítani, amikor Németországban több helyen az egyesülés proklamálásával örömmel ülték meg a reformáció 300 éves évfordulóját. Pedig, hogy mily hatalmas lökést adott volna ez a magyar protestantizmusnak s mily erős tényezővé tette volna az államéletben, mint egységes egészet, nem is lehet kiszámítani! Nem vesztettünk volna annyit térben, tekintélyben és nyomatékosabban követelhetjük volna jogos igényeink kielégítését. A 19. sz. 40-es éveiben az újraéledt nemzet és annak gyűlésében erősebb lett volna szavunk a szabadelvű reformok meghozatalánál és még a szabadelvű katolikusok is inkább számot vetettek volna az egységes protestantizmussal. Hiszen a tömeg ront, — ez elemi igazság. Az abszolutizmus gyászos éveiben felelősségének tudatában védte az alkotmányos szabadságot és semmi sem múlt rajta, hogy a haza javát előmozdítsa és ezt emberül meg is cselekedte.

Az újjáéledt alkotmányos korszak elején nem volt oka panaszkodnia mellőzés miatt a prot. egyházaknak, mert a vezető egyének a 48 szabadelvű vezéregyéniségeiből kerültek ki s teljes mértékben méltányolták a prot. jogait és a küzdelemben megszerzett érdemeit. De akkor meg nem volt elég éberség a prot. egyházakban. Nem használták fel az időt, az alkalmat előjogok, engedmények szerzésére, amikor pedig az idő legalkalmasabb volt. Így elmaradt a prot. theol. fakultásnak a budapesti tudományegyetemre való bevitele, amit hr. Eötvös célozott is, de még sem vitte keresztül. A prot. egyházak erőteljes akarója elérte volna azt, amit ma már a klerikalizmus hódító útja miatt hosszú időn keresztül el nem lehet érni. A theol.-nak ez az ügye annál érdekesebb a megemlítésre, hogy Hegedüs Sándor kijelentése szerint 67-től már bevitethetett volna az egyetemre, ha a protestánsok folyton követelték volna; érdekes, mert olyan vezéregyéniség teszi, aki valódi világi pap, egyházáért áldozni tudó egyén mondta, de aki még sem állott élére a prot. egyházra nézve oly nagyfontosságú mozgalomnak. Így lett az egyetem hova-tovább a kormány szemében, a társadalom közszellemében kath. intézmény, amit pedig az állam tart fen, amely uralkodó vallást legalább is törvényben nem ismer.

Végigfutva röviden a történelmet, láthatjuk

a folytonos hátrálást és visszaszorítást. A legújabb időben tétettek kísérletek a 48-iki törvényhozás egyik szabadelvű intézkedésének, az 1848. XX. t.-cikknek részleges végrehajtására vonatkozólag és kapott a két prot. egyház az állam asztaláról morzsákat, amikor mások dúskálnak nagy vagyonukban. De a haladás csak látszólagos, mert amikor az anyagi teher alól kezd felszabadulni a prot. egyház, a lélekben támadják meg fekete ellenségeink. A katolicizmus újra megerősödve, durva lábbal lép a prot. mellére s míg a 19. sz. derekán a halál harangszót kongatták kihűlni kezdő tetemei felett, ma mint izmos, fiatal erő akar áthatolni a prot. egyházak testén.

Ezért van szükség az egyesülésre, mert abban erő van. Ha a 19. sz. elején hazánkban dogmatikus ellentétek és a vagyonkérdés előtérbe helyezése miatt nem tudott megalakulni az unio, legyen érett a mai kor annak megvalósítására. Az bizonyos és azzal mindenki tisztában van, hogy a dogmáknak és a vagyonnak a kérdésbe való belevegyítése ma is az a szirt lesz, amin ennek az életrevaló eszme megvalósítása hajótörést fog szenvedni.

Tekintsünk azért el a minket elválasztó ellentétektől, ha dogmatikusok is, hiszen azok a szimbolikus könyvek több százados lapjain vannak eltemetve. Ne keresse ma senki kedvét dogmatikus tételek feszegetésében, amikor életkérdésről van szó és ne akarják betük miatt az életet a pusztulásnak kitenni! Mert hiszen hol található ma már tudós, aki változatlanul fogadná el az ősök hitvallását? Az orthodoxiájokról híres ref. és luth. vezér-theologusok is kénytelenek számolni a modern idők követelményeivel és a hittan egyik-másik részét módosítaniok kellett. A régi hittartalom megérezte az új szellő lengését és nem zárkozott el az újításoktól.

A vagyon kérdése sem olyan nagy akadály már ma. Amikor az állam minden mindenkiben, a prot. iskolák is kénytelenek megnyitni kapukat az állam hírnökeinek s tanintézeteik versenyképességének megőrzése végett az állam segélyét veszik igénybe.

Eltűnt tehát az uniónak ez a két akadálya is, ami a múltban olyan nevezetes szerepet játszott. A prot. felekezetek közös bizottsága munkálhatja már az eszme megvalósulását. Nem kell más, csak igyekezet, buzgalom és jóakarát. Az egyesülés nem csökkentheti a prot. ügyéért való lelkesedést, nem a múlt nagy alakjai iránt való tiszteletet, mert azok aztán mindenikünké lesznek, amint eddig is hálátelt szívvel zarándokoltunk azokhoz, akiket az Isten az emberiségnek adott akaratának tolmácsolására.

Nemsokára itt lesz a reform. 400-ados évfordulója. Mily gazdag eredménye lenne az idők szellemének, ha a prot. egyház testvéri együttélésben áldozhatna azon a napon! Luther és Zwingli kiszállának sirjokból és boldogan ölelnék meg egymást, hogy a 20. század embere meg tudta tenni azt, amire ők szent buzgalommal igyekeztek. Ez lenne a méltó felelet a rómaiak gúnyolódására, hogy a Kálvin eszterdejében a kálvinisták legokosabb cselekedete a rekatholizális lenne! Ez lenne egy szebb idő kezdete, amelyben a világosság a sötétséggel könnyebben birkózhatna meg!

Október 31.: Te dicső nap, szent emlékekkel teljesen ihlesd meg a protestáns sziveket, munkáld frigyöket, hogy ne csak keressék, hanem meg is találják az egymás lelkéhez vezető utat, az egyesülés útját!

Október 31., szívből üdvözlünk Téged!

Xerxes.

Könny.

*Ha könny ragyog mások szemében,
S látunk vonagló arcokat,
A részvét minket is rabúl ejt,
Szemüinkből is könnyű fakad.*

*De mennyi könny hull el titokban,
Ami nem látnak emberek,
Amely kiellen, szent magányban
A szív tövéről csepereg!*

Nagy Lajos.

A csudadoktor.

Voltaképen nem volt biz' ő kigyelme semmiféle doktor, sem doktor medicinae, sem juris utriusque, ha csak a cipellők sebeinek a beheggesztését, (értsd bevarrását) avagy az idő fogaitól megviselt csizmáknak a megorvoslását nem számítjuk a doktori mesterségek közé. Hanem hát régen meg van írva, hogy nem az erősöké a győzelem, amely bölcs mondásban voltaképen az is benne foglaltatik, hogy nem a világ szerint elhívottaké az igazi hivatás. Mert Isten a kövekből fiakat támaszthat, ép oly könnyen megcselekedheti, hogy tudatlan, igénytelen embereknek értelmét megvilágosítsa s teremtsen belőlük Munkácsy Mihályokat, vagy hogy im közelebbi példával éljek, suszterokból doktorokat.

Igy hősünk, Szalmás mester is. Békével és megelégedéssel ült ősei örökében, a háromlábu foltozó széken, amit talán még az úkapjától örököelve hagyott rá az apja. Szorgalmas munkás ember volt, akinek nem egyszer elmondták az emberek:

— No hallja kend, maiszter úr, ha kend nem vóna, meg a Miklós mester (a kovács), ezek a pásztor emberfélék kialudnák az ürgét a lyukból. Külön fizetést kérhetne tőlük.

— De szedte-vedte, mondta erre tréfásan az öreg kántor, nekem meg külön fizetést adhatnának kendtek,

amiért minden isten áldotta reggel megrontják a legédesebb álmomat.

A két maiszter a templom környékén lakott, s ha a kovács reggeli háromkor azt gondolta magában, hogy az ő kalapácsa ébresztette fel álmukból az embereket, mert hogy azok már egy fél órával előbb kitörölték szemükből az álmot a Szalmás mester ádáz kopogására. Ha a kovács mégis magának tulajdonita nagyobb érdemet, onnan volt, hogy az ő kalapácsütése még a falu tulsó szélére is elhallatszott, míg a suszter kopogása inkább csak a szomszédoknak szólt.

Hát iparkodó ember volt Szalmás mester, amin felül volt még egy jóra való tulajdonsága is: egyik legbuzgóbb látogatója volt az Úr hajlékának. Minden istenáldotta vasárnap kétszer ott lehetett látni a templomban. Nagy ritkaság volt, hogy egy-egy híres vásár kedvéért megtörje a vasárnapot, s ha a felesége szavának hitelt lehet adni, reggelenként sem az volt az első gondja ama bizonyos háromlábu széken, hogy a sámfát kezébe vegye, hanem hogy egy-két zsoltárt elénekelgessen. Meg is áldotta az Isten: volt jóra való felesége, aki nem hiába viselte a *feleség* nevet, volt egy szép eleven fiacskája, meg egy sorduló leánykája, aki kedvesség és szépség dolgában nem sokat engedett Sáron rózsájának.

Hát hiszen ez mind szép dolog, mondhatják szíves olvasóim, hanem mikor jön már az a Csudadoktor? Csak szíves türelem, rátérek arra is.

Egy köznapi reggel arra ébrednek fel az emberek, hogy nem a Szalmás mester kopogása ébreszti fel őket álmukból, mint rendesen. Eljön a másnap, harmadnap s még mindig nem hallik a kopogás. Pedig nem volt se ünnepnap, se vásári alkalom s nyitva állott az ajtaja is a maisztramnak. Bizonyosan beteg a mester, gondolták a jó szomszédok s egymásután mentek beteglátogatóba. Hanem furcsa meglepetés várt reájuk. A maiszter ugyan ott volt szobájában, hanem annak az ajtaja be volt zárva belülről, a maiszterné meg ott sirdogált a gyermekeivel a konyhában.

— Jaj, jaj, ugyan hallják lelkem Sári néném, három nap óta színét sem láttam az én emberemnek, se nem eszik, se nem alszik, nappal bezárkózik, éjjel mozdul ki csak tanyájáról, akkor is titokban. Kérdeztem: mi bajod lelkem jó uram, ha beteg vagy csinállok rögtön orvosságot, van itt székfűvirág, hársfavirág, pemetefű, bodzfavirág, akácvirág, feküdj le, főzők neked jó erős teát. Nem hallgatott rám, csak kikiáltott nagy mérgesen:

— Hadd az én dolgomat asszony, végezd a magadét!

— Én Istenem, bizony elment az esze szegény jó uramnak, valami átkozott könyvet böngészik szüntelen, tegnap vettem észre, ahogy csendesben benéztem a kulcslyukon. Valami ócska lomféle volt. Olyan áhitattal olvasta, mint a bibliát szokta, közbe meg egyre csak mormogott hozzá. A zsoltárról meg a sámfáról úgy látszik, egészen megfeledezett. — Én Istenem, bizony nem tudom mi lesz veled, mi lesz belőlünk!...

Hát az lett biz' a dologból, hogy Szalmás mester egy pár nap mulva megint megkezdte a kopogást, de már akkor elterjedt a faluban a hír: Szalmás mester a boszorkányokkal cimborál, egy könyvet is kapott már tőlük, de hogy mi van benne, még maga a felesége sem tudja. S a jó falusiak, kálvinista létükre, bizony elhitték a hirt: ha a boszorkányok megtudják rontani a teheneket, amit lépten-nyomon szemmeláthatólag

tapasztalnak, mért ne ronthatnák meg az embert is, még a legistenesebbet is, ami im, a maisztram példájában ugyancsak kézzelfoghatóan bizonyosodott be.

Nemsokára aztán kivilágosodott a titok, legalább jórésben ki. Beteg lett az egyik szomszéd tehene, hóttbizonyos volt hogy eltestál. A gazda családjával együtt szomoruan állotta körül s lemondó sóhajjal tette meg az intézkedést.

— A két első combja nekünk marad, az egyik hátsó comb a Puskás sógoré, a másikat Angyal komának kügyyük, el a feje, meg egy pár ódalborda a Csordásé lesz, aki megnyuzza, csak a szarvát ütöm majd le az egyiket, jó lesz féntoknak,* a többi résznek is majd akad gazdája. . .

Hogy Puskás sógor, Angyal koma, a Csordás, meg a rokonság elfogadták volna az egyességet, az egész bizonyos lehetett. Hanem beleszólt a dologba egész váratlanul valaki, aki nem volt más, mint Szalmás mester. Hogy híret vette a szomszéd szomoru esetének, azonnal ott termett, körülnézegette a tehenet, megcsóválta fejét egy kicsit, hanem azután biztatólag mondta:

— Bizza rám a Csókát, szomszéd, harmadnapra kutyabaja se lesz.

— Igazán? csilant fel valami halvány reménység a szomszéd lelkében, megáldaná érte az Isten maiszter úr, mind a két kezével, azonfelül szívesen fizetek érte egy pár csizma árát.

Diktum-faktum, ha nem is épen harmadnapra, de pár hét múlva kutyabaja se lett a Csókának, hanem annál nagyobb lett a becsülete a maisztramnak. Azontúl, ha beteg lett valamelyik gazdának a lova, tehene, vagy egyéb házi állata, egyet se búsult rajta: ott volt Szalmás mester, mindig segített a bajon. Ha az érvágás nem használt, valami ördögös orvos-ságot adott a beteg állatnak, aminek okvetlen sikere lett. Hanem a dolog még itt nem marad annyiba. Ha az állatot megtudja gyógyítani a maiszter, mért ne tudná az embert is? Csak a kezdet volt nehéz, hanem amikor az első beteget meggyógyította Szalmás mester, csak úgy özönlöttek hozzá az emberek. Eleinte csak a saját falujabeliek, később már a környék lakossága is; mikor pedig látták hogy milyen sikerrel gyógyít, még a harmadik megyéből is vitték hozzá a beteget. Különösen a külső sérüléseknél, vagy kiütéseknél volt szinte csalhatatlan a tudománya, bár a belső bajokat is szakértelemmel kezelte. Ha a doktor nem segített a beteg, sokszor ha teljesen le mondott is róla: Szalmás mester orvoszere életre szólította még a halál torkából is. Fanatikus hittal biztak benne, vagyis inkább az ócska könyvében, amiről még mindig nem tudtak többet, mint amennyit a maisztramné kikottyantott;

— A ház padján lelte az uram, mikor egyszer az ócska bőrök közt kotorászott. Olyan régi könyv, hogy tán még a világ teremtése után íródott, vastagabb az öreg bibliánál is; nézni még magam se nézhettem meg jól, mert az uram mindig a kisládába zárja, csak annyit mondott, hogy tele van mindeféle doktor-tudománnyal, meg hogy valamelyik ósapjéé vót, aki doktorsággal foglalkozott.

Persze, hogy a mesterségét abba hagyta Szalmás mester, sőt mennél nagyobb lett a hire, annál jobban dagadt az ő keble is az önézettől. Most már csak embergyógyítással foglalkozott, nagyon jó embere lett legyen az, akinek a beteg állatját megorvosolta. A

* A kaszafenő kő tartója.

templomosságából meg egészen kivetkezett Eleinte ugyan még el-el látogatott sátoros ünnepeken az istenházába, hanem lassanként avval is felhagyott: hiszen éppen vasárnap tódult hozzá a köznapokon lekötött vidéki nép.

Természetesen a környékbeli orvosok minden követ megmozdítottak eleinte, hogy lehetetlenné tegyék a csudadoktor működését, amint később elnevezték, de ennek a sikerein megtört akaratuk. Igaz, hogy ha sok meggyógyult, sok ember került a másvilágra is a csudadoktor keze nyomán, de a beteg hozzátartozói még maguk mentegették ilyenkor a mestert:

— A jó Isten így határozta, hogy meghaljon. Ha Szalmás mester nem tudott rajta segíteni, nem segített volna az legelső doktor se. Ha nincs rányomva valakire a halál bilyoga, suszter uram ő kigyelme bizonyosan helyrehozza egy-kettőre. . .

A doktorok ugyan gúnyos-haragosan mesélgették egymás közt, hogy Szalmás maiszter mindenféle betegség ellen kenőcsöt komendál, vagy valami saját találmányu keserű füvekből főzött istentelen kotyvalékot ad, de hiába volt minden áskálódásuk: a tények beszéltek. Ők tízféle orvosságot rendeltek, mégse használt, Szalmás mester egyet és az a legtöbbször segített a bajon, noha tagadhatatlan, hogy ama bizonyos hegyeket mozditó hitnek is nem utolsó szerepe volt gyógyításaiban.

Pénzt nem mindenkitől fogadott el Szalmás mester. Ha szegényes emberrel volt dolga, kereken visszautasította, ha az mégis restellette ingyen elfogadni a nagy szolgálatot, Szalmás uram tiltakozva emelte fel kezét:

— Kedves atyámfia, tudom én, hogy szegény embernél ritka vendég a pénz: meg oszt' tudja, majd kihúzom a gazdagokon. Esetleg azonban ha valamikor erre jár még kigyelmed, oszt egy pár tojással, egy-egy csirkével megkeres, nem mondom, hogy el nem fogadom, de ezt se kívánom a világerért se!

Hát hogyha a világ tulsó széléről kellett volna előteremtteni azt az aprólék-félet, nem kerítették volna-e elő hála fejében az atyafiak? De bizony vitték neki még a hizott kacsát, meg néha a lúdat is párjával. Amire az epés természetü körorvos megint csak irigységtől sugallt iróniával mondta:

— Zsivány suszter! és még ő adja az önzetlen szívut! En kapok egy-egy betegemtől fejenként 50 krajcárt és helyibe megyek. Óhosszá elviszik a beteget s kap egy ilyen látogatásért hizott kacsákat, hizott lúdat, ami testvérek közt megér mindenkor egy pár forintot.

A doktorok között egyszer valami ötlete támadt egynek: bármi áron kézre keríteni a Csudakönyvet. Hát ötletnek elég jó volt, csak nem lehetett megvalósítani. A csudadoktor, noha százakat ígértek neki, még csak arra sem volt hajlandó, hogy le engedje másolni a könyv tartalmát. Csak őrizte feltékenyen, mint a mesebeli sárkány a kincset. Őrizte éveken keresztül s talán haláláig őrizte volna, hogy jüvedelmező örökség gyanánt fiára hagyja, ha a sors keze másként nem alakítja a dolgot.

Történt ugyan egyszer, hogy a Szalmás mester leánya, akiről csak nem régen mondtam, hogy Sáron rózsája, beteg lett, nagy beteg; hirtelen orvul támadt rá a betegség, s mint az őszi dér a virágot, hamarosan lehervasztotta. Napokig bingeszte apja a csudakönyvet, megpróbálta rajta minden orvosszerét, mitso használt: a szépséges lányka pár nap múlva kiterítve

feküdt a csudadoktor szobájában. Eltemették szépen, meg is siratták sűrű könnyhullatással.

És ekkor csudálatos dolog történt Szalmás mester elővette ládájából a féltve őrzött kincset, a hatalmas ócska könyvet, amelynek fakult lapjai közzül egymásután kandikáltak elő a piros-kékszemű bankók s miután széjjelszedte a könyv lapjait, táblástól-bankóستól belevetette az égő kemencébe. Néhány másodperc alatt sustorékolva vetette lángnyelvét a tűz zsákmányára: hamuvá lett a csudadoktor minden keresménye és tudománya. . .

A szomszédok azontul megint hallották minden reggel az ébresztő kopogást, hanem a lakásából kimozdulni sohasem látták Szalmás mestert s a reggeli Zsoltár helyett valami érthetetlen motyogásra ébredtek ami nagyon hasonlított a zavart elméjű ember motyogásához. . .

Vándor.

Az én szívem.

*Tépett hangszer az én szívem,
Felajzani nem lehet.
Valamikor, nem is régen
Zengett pedig eleget.*

*Csakúgy esengett a nótája,
Hangzott tőle rét, berek:
Gyönyörködve, irigykedve
Hallgatták az emberek.*

*Hajh! de a sors durva kézzel,
Vad haraggal nyúlt felé,
Egyet csapolt csak reája:
S össze-vissza tördelé . . .*

*S aki mostan megérinti,
Elriasztja azt a hang:
Szomorúan, tompán szól az,
Miként a lélekkharang . . .*

Poéta.

Bosszú.

A felvidéki gimnáziumoknak meg van az a kiváltságuk, hogy mindig akad a diákok közt ama népvándorlaskorabeli morva fejedelemnek egy-két ivadéka, akiknek a rovására hazafias buzgóságokban az osztálytársak élesíthetik nyelveket.

Nekünk is volt egy ilyen pajtásunk. Jánosnak hívták a lelkemet, olyan volt, mint általában a Jánosok szoktak lenni, mindössze hosszú

lábai jegyezhetőek fel különös ismertető jel gyanánt, no meg a jeles bizonyítványa, amelyért általános irigységnek örvendett (hogy mer ő jeles lenni?!), az előbbi fogyatkozásáért, jobban mondva növedékéért pedig a „megszökött villanyoszlop“ nevet érdemelte ki magának.

Türelmes, jó fiú volt ez a János, de ha magyar érzelmeit kétségbe vontuk, nem lehetett többé rá ismerni; különösen érzékeny oldalán találtuk akkor, ha a Jókai ismeretes distichonját ily átalakításban szavaltuk neki:

— „Édes Jánoskám, zucseg Ziste' nem te magyar vagy!“

Csak annyit kellett berikkantanunk az osztályba: „Édes Jánoskám . . .!“ nyomba repült utánunk a tintatartó.

Ilyenkor tényleg hasonlított ahhoz „az álmából felserkent alvó oroszán“-hoz, amely — mint egyik márc. 15-iki pályamunkájában írja, — „kezdé széttördelgetni bilincseit!“

Eltekintve azonban ezektől az apró heccek-től, igen jó viszonyban állottunk vele s méltó felháborodást keltett szűk baráti körünkben, amidőn egy koncert alkalmával csaknem sírva panasolja, hogy őt egy kislány kikoszorozta.

Igazán sajnálatra méltó volt, amint fehér keztyűit mélységes elkedvetlenedéssel gyűrte zsebre s egy kedves barátom, — akit csak Bélának nevezek, mert agyon üt, ha megtudja, hogy én az ő kulisszatitkait nyilvánosságra hozom, — megígérte, hogy rettentő bosszút áll a kis hölgyön; de kötelességének is tartotta ezt az elégtételt, mivel épen ő okozott legtöbb keserű órát Jánosnak.

Különben is már régóta ellenszenves volt ez a kis lány nagyszabású elbizakodottságával Béla előtt, aki úgy gondolta, hogy tökéletesen ismeri a lelkivilágát többek közt egy ellesett párbeszédből, amely tőlünk két lépésnyire, egy üzlet előtt ilyenformán folyt le:

Mama: „Miluskám, van-e most harisnyákra szükséged?“

Miluska kellő arrogantiával: „Nincs róla tudomáshoz Mamusz!“ . . .

Már-már azt hittük, sírba viszi Jánost a bánat, vagyis inkább János a bánatát, míg végre a költői igazságszolgáltatás részrehajlatlan nem-tője pompás alkalmat kínált a kis Miluska „megrendszabályozására“, ahogy Béla szokta vólt mondani.

Nevezetesen színészek jöttek a városba és amint rendesen történni szokott, nemcsak a gimnázisták gabajodtak bele Thália istenmama hajadon (?) lánykáiba, hanem a polgári lányiskola szívecskéi is epekedtek az ifjú művészek,

közelebről pedig a Sárossy színész úr pillantásai után.

Ez a Sárossy a feleségével együtt épen Béla háziasszonyánál, a mindnyájunk előtt mély tiszteletben álló „Öreg Nagyságosasszony“-nál véve lakást, gyorsan megkötött barátságukból kifolyólag bizalmasan elpanaszolja Sárossyné Bélának, hogy alig győzi elfogdosni férje elől a kötetszámra érkező illatos levélkéket és a szebbnél-szebb lángoló és piros színes levelező lapokat.

Béla, amint az édes holmi közt nagy lelki gyönyörűséggel turkál, hát az egyik vérpiros szív közepében ezt a nevet pillantja meg: Miluska! — Azonnal tisztában volt vele, hogy ez alig lehet más, mint a Jancsi Miluskája s egy pompás gondolattól megragadva, elkéri a lapot, asztalhoz ül és a Sárossy neve alatt „egy őt megértő szerelmes szív utáni vágyakozásának“ kifejezést adva sóvárog, vajha Miluskát legalább látásból ismerhetné; s erre szerinte legjobb idő és alkalom volna holnap délután 5 órakor, a városkert „óriás fenyőfáinak andalító árnyéka“ alatti séta.

A levelező lapot aztán, mely az alkalomhoz illően két turbékoló galambot ábrázol, elküldi a Miluska által jelzett poste restantera címelve és másnap Jánossal egyetemben, a szakadó esőben alaposan átázva, érthető izgatottsággal várják a városkerti dráma kifejlését.

Vajjon eljön-e? Vajjon ő lesz-e az? . . . Percek telnek el így kínos bizonytalanságban, míg végre, — dacára az aggasztó időjárásnak, — megjelenik az ismeretes kék blouse, fekete alj egy esernyő kíséretében.

Béla egyenesen elibe hullámszik s köszön: „Kezit csókolom! Pardon Miluska, bocsánat, hogy zavarjuk; Sárossy színész úr azt üzeni, hogy a legnagyobb sajnálatára most nem jöhet, hanem legyen szíves holnap ilyenkor kifáradni!“

A kislány rettentően elpirult; „Tessék? . . . Mit mond? . . . Azt hiszi talán, hogy ez az a hecc akart lenni? . . .“, hebegé s ezzel alaposan el is árulta magát, ifjaink pedig a beállott „zavart szünet“ alatt János harsogó kacagása közben ellépkedtek.

A bosszú tökéletes volt, Miluskát három hétig nem láttuk az utcán.

Képzeltető Jánosunk öröme és nagyfokú megelégedése, ami közelebről abban nyilvánult, hogy ezután még arra is képes volt szemet hunyni, ha Béla óriási betűkkel írta rá a fizikai naplójára: „Édes Jánoskám!“ . . .

S.

Látomás.

— Sőhajok repülnek, sőhajok szállnak,
Kinos, kesergő jajjongó jajok . . .
Az éjszakában, az ijesztő selétben.
Tépett, szánalmas, sápadt alakok
Rohanva futnak erre, arra
S várják gyötrődve, szívszakadva
— Várják a holnapot.

Kiáltanak, beleordítanak
Nagy szóval a lomha éjszakába
S az éj, a kínzó könnyörtelen zsarnok
Nem válaszol e szörnyeknek szavára.
Gúnyjal néz e sok buta népre,
Amely csak ordít, egyre kérdeve,
Amint az éjben vakon rontnak:
— „Mikor lesz holnap?!“

Engem is mintha megbűvölné
E sivalkodó kísértet-csapat.
— Szívem elszorúl, szemem elsötétül.
Megdöbbenve kérdezem magamat
Le-letörülve izzó homlokom,
Egyre csak az bánt, azon gondolkodom,
Min az alakok, kik előttem voltak:
— „Mikor lesz holnap?!“

S im, a kelő nap gyöngye kis sugára
Repül hozzám zajtalan szobámba . . .
Harangszó csendül a szürkületben
S a nyomor képe gyorsan tovalebben . . .
Egy pillanatra csitúl a lárma.
A harang csak szól halkán imára.
Szól s az árnyak még egyszer visszajönnek
Újjonganak, kacagnak és röhögnek.
Ellorzúll arccal zúgva zsongnak:
— „Itt van a holnap?!“

Fekete Gy.

Az első levél.

Picike kis levél, finom a hajtása,
Ki küldött, mit hoztál szívem óhajtása,
Bánatomat rejtéd, vagy a boldogságom,
Mely után epedek, amelyre úgy vágyom?!

Aggódva bontom fel, szemem könybe lábbad,
Bánatos szívemben áldó ima támad,
Elovasom egyszer, elolvasom százszor:
„Hosszabb levelet is írok én majd másszor!“

Kovács Bertalan.

Kálvin munkássága és reformátori jelentősége.

Irta: Nagy Lajos.

Az utókor szép joga, hogy a múlt bírása lehet. Hogy ítéletet tarthat koronás fők, szellemi óriások, nemzetek és népek felett. Hogy építhet egy nagy múzeumot, amelyben felállítja őseinek pantheonját; másik részen egy színházat, hol felvonultatja az eszmék, célok, érdekek és emberek küzdelmét; végül egy antiquariumot, amelyben kor és érték szerint el vannak helyezve mindazok a jelenségek és szereplők, amelyek Clionak anyagot szolgáltatottak magasztos művészetéhez. És első pillanatra úgy látszik, hogy az emberiség múltja, története egy, a jelenkor által épített márványpalota, melyhez a múlt csak anyagot szolgáltatott, de a jelen művészete, értelme, alkotó fantáziája hordta össze ilyen csodálatot keltő, magasztos építménnyé.

De nem. Az emberiség múltja egy önmagából épült s egy önmagát építő palota. Amely, — ha rátekinünk, — mindig befejezett és mégis fejlődő. A jelen nem változtathat rajta, nem építheti újra, csak tanulmányozhatja, leírhatja, hogy jobban tájékozhasssa benne magát s hogy a nyert tapasztalatokból, benyomásokból okulást merítsen a jelenre, a jövőre. Ha nézi az egész, egy emeletét, vagy egy elrejtett zugát, mindenütt ezt látja, minden szemléletnél ez a gondolat ébred benne: Im ez a jelen talaja! Ez a jelen csirája!

És itt társul a biroskodás szép jogával a lelkiismeretesség nemes kötelessége. Igen, a jelennek jogában áll, hogy bírójává legyen ősapáinak, ősapái cselekedeteinek: a történelemnek, de kötelessége, hogy legyen türelmes és lelkiismeretes az ítélet kimondásánál. Ha szükséges ez a tulajdság a törvényszékek szerep-vivőiuél, ezerszerte szükséges ez a tulajdság a történetírónál. És a múlt tanúvallomásai oly sokszor ellentmondók, olyan hiányosak, hogy találékony szelleme legyen annak a történetírónak, aki belőlök egységes ítéletet tud alkotni s ezenfelül legyen bátor, vakmerő, hogy ezt az ítéletet meggyőződéssel és biztosan ki merje mondani. Ki mondja meg nekem, hogy ki volt Názáreti Jézus s ki fogja elbeszélni a Schakespeare élettörténetét? Nagy Frigyesnek ma annyi bámulója van. Erényeit nem győzik eléggé dicsérni s egymás után rakják neve mellé a magasztoló epithetonokat. És álmélkodva halljuk, hogy Maculay, aki pedig Clionak legkedvesebb és legbeavatottabb titkára volt, a barbár tyrannusok sorába állítja. Mi hát az igazság? Kérdem Pilátussal együtt. Ki volt hát Nagy Frigyes? Ki volt Shakespeare? Ki volt Jézus? És a többi megfejtethetetlen történeti rejtély, miknek a száma légió. De nem kevésbé bizonytalanul áll a történelem K. J.-val szemben. A leghívatottabbak és legjobbakarúak is csak habozó és bizonytalan képet adtak erről az egyéniségről, amelyeknek legtöbbször az ellenkezőjét is bebizonyították. Én is indítatva attól az ünnepi hangulattól, amely a K. János születésének 400-ados emlékezete alkalmából rövid vázlatot bemutatni Kálvin Jánosról, az ő egyéniségéről, az ő munkájáról. Előre is érzem, hogy ez a vázlat sem lesz teljesen hű és nem lesz életteljes. De bátorít a régi szózat: In magnis et voluisse sat est!

Kálvin hátramaradt arcképein a köveikező fel-tünőbb vonások láthatók: Alacsony, szikár termet, sápadt, becsent ábrázat, gyér, fakó szakál, magas homlok, összeszorított ajkak, fürkésző, csaknem merev tekintetű szemek.

Munkáiból, tetteiből ez a kép tűnik elénk: Szilárd logika, nagy emlékező tehetség, erős akarat;

hézagtól, hiánytól irtózó s egyszersmind kérlelhetetlen dogmatizmus. Viselkedésében szinleg alázatos, de bensőjében a kevelységig önérzetes; a nép fiának mondja magát, de egyéniségét és jelentőségét, szereti a Dávid királyéval összemérni; házánál a szegénységig egyszerű, de szívesen ellátogat az aristokraták gazdagon terített asztalához. Csak a véletlenség viszi Genfbe, a véletlenség marasztja ott: a véletlenség teszi reformátorrá, de akkor aztán reformátor lesz a szó szoros értelmében, aki előtt semmi sem maradhat meg, am irégi, aki az embereknek még a gondolkozásmódját is a saját gondolatképei szerint akarja reformálni. Vona-kodik elfogadni a genfiak visszahívását, nem örömet megy vissza a városba, amely rá nézve „örökös martir-ság helye“, de amikor visszament, tántoríthatatlanul megmarad helyén. Mint tudós csendes elvonultságban, lehetőleg minden emberi zajtól távol akart élni s mikor az élet a gyakorlat terére hívta, vaskezü kormányzónak bizonyult.

A kép nem sympatikus, de miudenesetre érdekes.

I.

Ez a Kálvin János 1509. július 10-én született Nyonban, Franciaország Picardia tartományában. Meghalt 1564. május 27-én. Ezt az 55 évi időközt bámúlatos értelmi és akaratbeli tevékenység tölti be. Atyja a noyoni püspökség titkára és totumfacja volt. Nem nagy jövedelmű, de befolyásos állás. Mint ilyennek a többek közt kötelessége volt „poursuivre les scandales“ is. Nincs kizárva, hogy Kálvin atyjától nyert példát, sőt talán dispositiót erkölcsrendőri nagy buzgalmához. Gyermekkora eseményei közül kettő volt nagyobb befolyással további fejlődésére. Az első, hogy anyja korán elhalt; s az anyai szeretet nélkülözése egyik oka volt annak, hogy kedélyvilága mindvégig olyan szegény maradt. A másik, hogy egy atyjával közeli ismeretségben álló nemesi család a gyermek Kálvint, ki tehetségéről korán jelt adott, magához vette és saját gyermekeivel neveltette. E család körében nyerte Kálvin azt az arisztokratikus vonást, amely mindvégig sajátja maradt, amely miatt a népek annak szükségletét soha se tudta megérteni, amely csaknem népgyűlölővé tette.

Atyja a papi pályára szánta. S befolyásával kivitte, hogy Kálvin már 12 éves korában megkapott egy kápláni javadalmat. Ez lehetővé tette, hogy tanulmányait a fővárosban folytassa. Előbb a Collegium de la Marche, majd a Collegium de Montaigu-ben tanult. Néhány évvel később ugyancsak ide iratkozott be a XVI. század egy másik nagy férfia, Loyola Ignác. Kálvin négy évig tanult Párisban; és már fel is avatták kis pappá 1527-ben, amikor dicsvágyó atya azt kívánta tőle, hogy menjen jogot tanulni Orleansba. Az itteni egyetemet kevéssel utóbb a bourgeois-ival váltotta fel. Az egyetemi levegő jótékony hatással volt a K. jellemére. A bátortalan, félénk gyermek, itt erejének a tudatára ébredve bátrabb, szabadabb, bizalmasabb lesz. Vannak cimborái; sőt jobbát barátságra is nyújtja, egy fiatal, tehetséges, gazdag ifjúnak, Francois Danielnek, — talán az egyetlen, kit barátjának nevezett, s ki a Kálvin barátjának mondhatta magát.

Tanulmányában barátainak és tanárainak az elismerése és bámulata kísérte. A jog mellett nem keveset foglalkozott humanista tanulmányokkal. Ezekben nagy segítségére volt egy bourgeois-i tanára, a német származású, humanista Volmar Menyhért, akinek a hazánál megismerkedett Béza Tódorral is.

1531-ben, atyja halála után szakított a joggal és

a kedveltebb humanista tanulmányok végett Párisba ment. Tanulmányainak eredményeként 1532-ben kiadta: Senecának De clementia c. művéhez irt kommentárját. — E párisi tartózkodása alatt szakított lelke határozottan és véglegesen a római egyházzal. Erről a megtérééről, — ami kb. 1534. tavaszán nyert befejezést, — megbízható adataink nincsenek; amik vannak, egymásnak ellentmondók. Az első biztos adatban (az Intititiohoz irt előszó) úgy áll előttünk, mint fanatikus protestáns, erős gyűlölettel mindaz iránt, ami pápista. De — sajnos — az út, amelyen idáig haladt, ismeretlen homályban maradt.

Az evangélisták üldözése miatt (a Cop Miklós-féle hagyomány nem bizonyos) jónak látta Páris elhagyni. Rövid ideig Augoulême ben du Tillet nevű barátjánál tartózkodott, majd ellátogatott szülővárosába, s itt papi minőségéről és jövedelméről hivatalosan lemondott. Kisebbszavú váltások miatt mint eretneket fogságba vetették, ami bizonyára nem csekély befolyással volt a pápás egyház iránti érzületére. Innen kiszabadulva nyugtalan vándorlásnak adta magát. Megfordult az evangéliumi érzelmű Navarrai Margit néraci udvarában, Orleansban, Párisban, ahonnan az üldözések miatt, Strassburgon keresztül, hol Bucerrel ismerkedett meg, Baselbe menekült. Itt fejezte be és adta ki 1536 márciusában még Angoulême-ben megkezdett theologiai munkáját, az: Institutiot, (Inst. Relig. Christ.) amely a 27 éves ifjút azonnal ismert és hírneves férfiúvá avatta.

Ez az a datum, ameddig terjed a K. fejlődésének története. S e fejlődés tetőpontján úgy tűnik élénk, mint a keresztyén vallás evangéliumi megújításának lélek- és szívbéli barátja. E ponton befejeződik Kálvinnak, az embernek a története, s kezdődik a K. munkásságának a története. Bár nincs semmi célja, sem biztos existenciája. de érezzük ebből a munkából, s érezték a kortársak is, hogy ennek a ierfiúnak nem közönséges szerepe lesz még az egyház reformálásának történetében. Ki ily tisztán látja az egyház feladatát, s ily tisztán annak a romlottságát, az a felvett harcot tovább fogja folytatni egészen a győzelemig. Ilyen kezdetnek kell, hogy folytatása legyen.

Ennél a pontnál meg kell állapodnunk és figyelmiinket arra munkára irányítanunk, amellyel K. megkezdte reformátori működését.

K.-nak az Institutióval három célja volt: 1. Megvédeni a francia protestánsokat az ellen a koholt vád ellen, hogy azok vallási és politikai rajongók, kik minden rendet felakarnak forgatni. 2. Nyilvánosan ki akarta jelenteni és igazolni a kath. egyházból való kilépését. 3. Eleget akart tenni annak a mindinkább érezhető szükségletnek, hogy a ref. egyháza is körvonalazza a maga tanát, egyszersmind igazolja a reformatio jogosultságát. Amely szükségletet a Melanchton, Zwingli, Farel ilynemű munkái csak jeleztek, de ki nem elégítettek.

Az Ins. a K. életműve, amelyen, mint Goethe a Fauston, csaknem élete végéig dolgozott és javított. K. által rendezett nevezetesebb kiadásai az 1536., 1539. és 1559. voltak. A szerző gondolatköre tágult az évek multával, maga az élet, a gyakorlat tere, a biblia és egyh. atyák tanulmányozása újabb és újabb anyagot hoztak a szerzőnek műve igazolására. Így később a bizonyítás mind mélyebb, terjedelmesebb, az apologetika, polemia alaposabb lett benne. De az első kiadás vezérgondolatai (a tanra, egyh. alkotmányra vonatkozók) a legkisebb mértékben sem változtak meg az utolsóban. Igyekezett határozott nézetet szerezni az első tekintetre, de annál aztán tántoríthatatlanul megmaradt.

(Polyt. kóv.)

Levél.

Édes kis húgom, levelet írok
S egy szomorú hírt mondok el neked;
Irhatnék ugyan más ujságot is
S hogy ép' ezt írom, rossz néven ne vedd.
Magamról is hajh! mondhatnék sokat!
Százával termi a sok hírt e hely;
De most papirra azt vetem csupán,
Hogy Bársony Lidit most temettem el.

Emlékszel-e rá? Rég idője volt —
Együtt jártátok 'honn az iskolát,
S mikor te vígan jöttél már haza,
Ő bizony sokszor ottmaradt tovább.
Felénk lakott és télidőn, ha jött,
Egy öreg gunyát vett magára fel
És egymás mellett úgy baktattatok
Te meg ő, kit most temettem el.

Én nem beszéltem sohasem vele,
Csak mint pajtáskád úgy ismertem én;
És mégis most, az Isten tudja mért,
Itthon magamba úgy megkönnyezém.
Idegenek közt olyan jól esik,
Hogyha az ember ösmerésre lel;
De kétszer fáj, ha holtan látjuk azt
És őt hozzá még én temettem el.

Biz' úgy történt. Hét éve hordta már
Mi most megölte szívén a sebet,
A hosszú harcban elsorvadtt erőik
Nem tudtak győzni a halál felett.
Lágyan borúlt szép kék szemére éj,
Mint téli tájra szízi hófehely,
S ez árva lányt, kis osztálytársadat,
Édes kis húgom, én temettem el.

Barna deszkából volt a koporsó,
A szemfödője tiszta hófehér,
Csinált virágból csak egy koszorú,
A részvét adta: kincsekkel felér.
Halottas házba volt a ravatal,
Körülte ott sírt két testvér kebel,
A kíséret is ennyi volt, meg éri
S a kántor, kivel most temettem el.

És elhantolták. Hallottam a rög,
Hogy hullott, dörgött bús egymás után
S most ott a sirja egy akác alatt
A legszegényebb temelő zugán.
Fölötte sír-ri egy tarlott akác.
Egy síró fejfa . . . nincs más semmi jel,
Pihenni így is jó lesz ott neki
Hová szegénykét én temettem el . . .

Ne haragudj hát, hogy ezt megírtam,
Holott jobb hír is lett vón annyi itt;
De úgy sajnálom s hidd el, hidd nekem,
Én megsirattam szegény kis Lidit.
Te meg szeretted s így utána még
Egy-két könyecskét te is ejthetel.
— Sirasd meg benne tünt gyermekkorod,
Benne én is tán azt temettem el.

Miskolc, 1909. okt. 27.

László Sándor.

Wittse Gerrit.

Irta *Hildebrand.*

Leánybosszúság.

Donze Kláríka, Vernooy úr és asszony oldalszobájában az ablaknál ült és egy csengettyűzsinórt készített atyjának közeledő születésnapjára. Kedves arcát közbe-közbe felemelte, hogy a Hoogstraatra nézzen, de a legtöbbször csalódottan fordult vissza munkájához.

Donze Kláríka friss, kedves, pompás gelderlandi leányzó volt. Még nem volt 18 éves. Barna haja volt, mely sok hosszú fürtben omlott le homlokára egyébként fekete kontyba tekerve; hófehér homlok, tiszta csillogású nagy, kék szemek, melyeket vidáman vetett fel, rózsás arc és oly formás metszésű száj, hogy az ember igazán nem tudta, egy csókot vagy egy szócskát fogadjon-e el szivesebben tőle.

Donze Kláríka falun nevelkedett. Mint gyermek, mindig az első zöldet látta meg. Tyúkokat, kacsákat, aranyhalakat nevelt, labdázott és amíg nadrágot viselt, egy ponnyu lovagolt. A fák minden faját meg tudta különböztetni és azt is tudta, mire jók azok. Minden évben húsvétkor egy kis báránykát kapott. A csűrben húsnál több galambot tartott, melyek mind a kezéből ettek. A falubeli fiúkat nem „Uraknak” vagy „Barátoknak” szólította, hanem Jancsi, Henrik, Kurt és így tovább, ami a nevök volt. Fel sem vett egy kis havat vagy fagyott és százszor is horgászott ifjú életében szakadó esőben.

Donze Kláríka néhány napja Vernooy bácsinál és néninél tartózkodott Rotterdamban. Még addig sohasem volt Hollandban és egy olyan nagy városi tartózkodásról, mint Holland második kereskedő városa, nagyon sokat képzelt magának. A sötét Hoogstraat meglehetősen ellenszenves volt előtte s nem értette meg, hogyan lehet a kavics és a téglá oly sáros mint Rotterdamban esős időben általában, amikor is úgy tűnik fel (egy kedves rotterdami leány kifejezését használom), mintha csokoládé esett volna. Néhányszor járkált is az utcán. A széles Blaak nagyszámú üzletével, a Boomjes, a kedves Wijnhaven látszólag egymásra torlódott hajóival, a pompás Leuvehaven tekintélyes házaival, még legjobban tetszett neki. Azonban a Nieuwe Werket nem találta a sétány névre érdemesnek s a Plantaget Gorkum környékével egyenrangúnak tartotta. Legjobban tetszett neki a széles partvonal a Hoofdon. Vernooy bácsi azonban, a ki ezt az élvezetet nyújtotta Kláríkáknak, szívesnek találta az időt, s hátukat neki fordították, miközben Kláríka nevető arccal köszöntette a szelet, amely kalapja szalagjait lengette és sáljának lecsüngő végét magasba emelte. Máskülönbén nagyobb nyugalommal járkált ő atyja istállójában a lovak mellett, vagy atyja legelőjén a tehének között, mint egy rotterdami utcai szorongásban, ahol az embernek még ideje sincs körülnézni a hatalmas kocsik között, amelyekről azt hitte, hogy lábát tüzték ki azok célpontul letaposás végett. Többnek, mint útálatosnak találta, ha (miként a kleine Draaisteegben történt) a föld hirtelen megnyílt lábai előtt, nagy szurtos inasok bordóikat hengergetve, minduntalan kényszerítették őt egy vagy más kiálló lépcsőn keresni menedéket, vagy ha pillanatról-pillanatra valamit eresztettek le a levegőben.

Vernooy bácsi és néni igen szerették Kláríkat. Nagyon jó, szíves emberek voltak, akik őt szinte követelőzve kérték magukhoz abból az alkalomból, hogy ő Kláríka szüleit az előző nyáron egy kis kirándulás

Kleveben meglátogatták. Ők azonban nem nagyon vették ki részüket a város által nyújtott örömeikben. Kláríka hallotta, hogy Rotterdamban színház is van, ahol holland és francia színészek Hágából felváltva játszottak s nem kevesebb, mint három hangversenyterem. Ennek következtében elképzelte, hogy ezek az ő mulatásához nagy mértékben hozzá fognak járulni és ő egész új módon fog mulatni. Vernooy úr a legjobb szívű kereskedő volt, a ki valaha két lábon járt és épen olyan jólelkű felesége sohasem hallott szájából haragos vagy elégedetlen szót. Mindig jókedvű és rendes volt. Este azonban, miután üzletét bezárta, az Amicitia társaságba ment és mindig eljátszotta szokásos játékát. Ezután pont 10 órakor haza ment és éppen olyan jószívű s jókedvű volt, mint amikor hazulról elment. A színház vagy a hangverseny ezalatt sohasem került szóba.

Ezek a csalódások azonban nem csüggesztették el Kláríkat. Megtartotta jókedvét állandóan, jóllehet egyszerű-másszor haza kívánczozott megtudni, hogy megismernek-e még őt galambjai.

Most éppen az ablaknál ül a sötét Hoogstraatban és falúra gondol. Újra meg újra az utcára tekint és csodálkozik, hogy egy lámpagyújtógatót a néptömeg hivatásának gyakorlásában megakadályoz. Ez körülbelül 12 órakor történt és a káfé az asztalon volt már.

Vernooy önagysága belépett a szobába. Rózsapiros arcú, tekintélyes tokájú 40 év körüli kövér nő volt. Tokája beszélés közben egy igen nagy fehér fogakból álló fogsort engedett látni. Egészen fehér kalapot viselt fejketője alatt. Tekintélyes kockás tarka ruhát viselt. Hallgatva tette le kulcsos kosarát az asztalra és kávét kezdett önteni

— Nos, Kláríka, mondá, miközben vizet öntött fel, újság van. Pompás kilátásunk van holnaputánra.

— Holnaputánra, néni? kérde Kláríka, a csengettyűzsinórt az ablakpárkányra ledobva s barátságos arcot csinálva.

— Igen — felelé Vernooy önagysága; találd csak ki!

— A színházba megyünk.

— Nem, gyermekem. Pénteken nincs színház.

— Hangversenyre talán?

— Nem, nem, — válaszolá a néni s attól félvén, hogy még több ilyfajta mulatság talál hűgának képzeletében felbukkani, hozzátette: meg vagyunk hiva vacsorára.

— Vacsorára — ismétlé Kláríka, egy kissé leverten, — és kihez?

— Igen, ez a kérdés; kihez?

— Azt én nem tudom kitalálni.

— Nos, hát megmondom: a Wittse familiához. Gerrit átment a vizsgán . . . No-no, Kláríka, ne pirulj már! . . .

— Kedves néném, egyáltalán nem pirulok — mondá Kláríka, miközben felkelt és a tükkörbe nézett, — én azt a fiatalembert sohasem láttam életemben.

— Ihszen igaz, azonban hallottál róla eleget, — vág vissza a néni mosolyogva — és ő érdekel is téged.

Kláríka hagyta nénjét beszélni és felvette a csengettyű zsinórt.

Tényleg, az egész igaz volt azon kívül, hogy a leány eleget hallott a fiatal Witséről. Vernooy önagysága nagyon jó asszony volt. Azt hiszem, hogy az olvasók ezt észrevették már, de nem görbült meg az értelem túlsúlya alatt. Egyetlen egy gyermeke sem volt, bár egészséges külseje azt a gúnyt keltette fel, hogy voltak gyermekei, de mint Saturnus, pogány gondolkozásmód szerint, épp úgy ő is megetté azokat s mint

hogy két szolgáló leányt tartott, akiket ezenfelül még egy varrónő, egy suroló asszony és egy házvezetőnő támogatott, élete nagyon kényelmes volt, sőt több, nem volt semmi dolga. Olvasni nem igen szeretett, kivéve, ha beteg volt, ami vele ritkán esett meg. Minthogy mégis valamivel foglalkoznia kellett, annak a tanulmányozására szánta magát, hány ember van Rotterdamban, akik a házasságkötésre alkalmas korban élnek. Számításai legtöbbször nem vezettek megbízható eredményhez.

De minthogy most nála időzik hűga, nem hagyhatta abba, hogy számító szelleme éppen ezzel a tárggyal foglalkozzék, még pedig azzal a szilárd elhatározással, hogy megfontolásának eredményét, ha csak lehetséges, meg is valósítja. Hosszas keresgetés után, még mielőtt Kláríka ide jött volna s miután őt gondolatban tiznél többször is mindig más és más völegénnyel vezette az oltárhoz, végre annál a gondolatnál állapotott meg, hogy a fiatal Witse diák megfelelő partie lesz hűga számára. Körülbelül öt évvel volt ez idősebb, mint hűga. Szüleinek tekintélyes vagyona volt s ezenfelül legjobb barátai közé tartoztak, amihez főleg az is hozzájárult, hogy a nagy erasmusi városban senki sem volt, aki türelmesebben és szivesebben hallgatta volna meg a Witseéknak fiukra halmozott dicséretét, mint Vernooy úr s önegysága. Amikor így ezt a házasságot magában megállapította, lehetetlen volt, hogy Kláríka számára a jövőben más szerencsét gondoljon, mint a házasságot, amely először a polgári anyakönyvvezető előtt történnék meg, aztán kedvenc papja által egyházilag áldatnék meg. Lassanként arra a gondolatra jött rá önegysága, hogy ezt az égen is így határozták el. Egy pillanatig sem kételkedett azon, hogy Gerrit Kláríka itteni időzése alatt át fog menni hozzájuk s azzal a gondolatla kiütközött, hogyan lehetne ezt keresztül vinni. Küzködésében nem gondolt nagy kortársának, Bonaparte Napoleonnak soraira, (akiről ő, mellesleg megjegyezve, nem hitte, hogy halott volt már), hogy semmisen hűti le annyira a hevülő sziveket, mint másoknak irántok való tüzes lelkesedése. Ez az elhidegülés itt naponként azokban a kellemetlen pillanatokban ment végbe, amikor önegysága világos okokból az ifjú hírét mérlegelte előtte és ehhez mindama dicsérő szavakat felhasználta, amelyeket Witse úr s önegysága szájából hallott. Minthogy ezek csodálatos egyértelműséggel a Gerrit derékségének kimagyarázását célozták s azt foglalták magukban, mennyire szorgalmas volt Gerrit, mily kiválóan viselkedett Leidenben a többi fiatal ember között, mily nagy becsülésben áll Gerrit a tanárok előtt, mennyire otthon van Gerrit minden tudományban, a vidám Kláríka természetesen a tömjénezett ifjúról nem alkothatott magának más fogalmat, minthogy az egy kiállhatatlan pedáns, ama lényeknek egy faja, amelyek az ő szemeiben mindenféle teremtmények között a legutálatosabbak voltak. Ezért várt is ezen szörnyeteg külseje után tudakozódni, meg lévén magában győződve, hogy az nem lehet más, vagy teljesen hasonlítania kell a sápadt iskolamesterre, aki az ő falujában atyja szomszédságában lakik. Witse önegysága megtette még azt az ostobaságot is, hogy Gerrit tudta nélkül, minthogy nem is gyanította, hogy az ő jó anyja afféle lim-lomot megőrzött — néhány versének másolatát terjesztgette az ismerősei között. Ezeket Gerrit 12 éves korában írta meg s természetesen közepesek voltak, de mint a gyermekek versei általában, nagyon komoly hangon, halállal, örökkévalósággal telve voltak megírva, úgy, hogy Kláríka, akinek ezeket megmutatták, szívében nagyon megszerette azokat. Ezenkívül az a kilátás, hogy ezzel a csodálatos emberrel egy

asztalnál fog ülni, nem keltette fel lelkesedését annyira, amint nénje számított reá.

— Az bizonyára nagyon jó ünnepség lesz — folytató a tisztos nő, hogy Kláríkat még jobban lelkesítse; Gerrit promoveálva van.

— No, no, kedves feleségem, vágott közbe Vernooy úr, aki éppen akkor lépett be; — olyan messze még nem vagyunk.

— De bizony, mondá Vernooy önegysága, aki minden gáncstól félt. — De bizony, kincsem; promoveálva van.

— Igazán nincs — felelé férje, egy karosszékre leülve, csak vizsgát tett. Egy nagy vizsgát. — Witse beszélt el nekem, hogy két napig tartott. De hogy mi a neve a vizsgának, azt teljesen elfelejtettem. Anyai bizonyos: az első nap egy egész hullát boncolt fel és a második nap... az ördögbe! megint csinált valamit és mindent egyenlő kitűnően.

— Pfuj, szól a Kláríka; egy hullát.

— Biztosan a legnagyobbat? kérdé Vernooy önegysága.

— Mit a legnagyobbat? kérdé férje.

— A legnagyobbat... óh, hogyis hívják csak? A legnagyobbat, tudod, a legeslegnagyobbat gondolom. Ah, akarom mondani, azt, hogy ő az első a latin iskolában. Minden éven primus (első) volt. Tudod-e, mi az primus, Kláríka?

— Nem, néném! felelé Kláríka, aki nagyon jól tudta, de a legártatlanabb arcot vágta.

— Primus az — válaszolá a néni jóságos, oktató modorban, — amikor valaki a legnagyobb osztályában, azonban a latin iskolában, tudod. Aztán van a dijkiosztás a francia templomban és a primusok gratiasokat csinálnak. Tudod-e, mi az a gratias?

— Nem, kedves néném!

— Nohát nem tudod mi az a gratias? kérdezte Vernooy önegysága s férje egyszerre.

— Bizony nem!

— Nohát, nem tudod? folytató nénje; az megköszönése a dijnak. Én mindig Witse önegyságával mentem oda, amikor dijkiosztás volt. Ez azonban promotio volt. Gyermekek, Gerrit csinálta a legszebben. A szívem is megdobban, ha rá emlékezem. Sokáig eszemben tartottam, amit az igazgató mondott? hogy is van csak?...

— Igen, mondá Vernooy, hogy is van csak?... Acide Witse...

— Et excipe pryzia — vágott közbe szolgálatkész neje. Igen Klára, tudok én latinul is. Emlékszel-e reá az utolsó előtti alkalommal Vernooy?

— Bizonyára, — felelé emez nyugodtan, jóllehet a különböző alkalmak össze-vissza bukkantak fel emlékezetében.

— Ő volt a leghosszabb a fiatalok közt, folytató felesége. Oh, milyen érdekesen állt ott! Egy olyan hosszú fiú a többi kicsi közt! De ő volt az egyetlen is, akinek rokkja volt. És az új keztyűk; tudod-e Vernooy?

— Hogyne, válaszolá Vernooy, kedves mosolylyal, minthogy nem tudott rá visszaemlékezni; az új keztyűk!

— Akkor — folytató házas fele — sárga keztyűket viseltek. Arra emlékszel ugy-e, Kláríka! Patte de canard, tudod? Nos, neki is olyan volt. Milyen kedvesen állott az neki! Úgy nézett ki, mint egy piperkőc! Azonban nagyon jól láthattad, hogy egészen újjak voltak. Azokkal a széles, tompa újjakkal, tudod-e?!

— Igen, azok a hosszú, lapos, széles újjak, —

nevetett Vernooy. Nos, mi történt tovább azokkal a keztyűkkel?

Ez már merészség volt tőle. Vernooy úr egy pár kacsalábszárga keztyűről való hírről épített, a Gaket aztán nagyon feldicsért és ebből azt a vakmerő következtetést vonta, hogy azok történeti szerepet játszottak, jöllehet azok csak szenvedélyes ékesség gyanánt szolgáltak, semmi egyéb, csak szenvedélyes ékesség gyanánt a fiatal Witse úr számára.

— Hogy gondolod — Vernooy? kérdé felesége csodálkozva. Semmi sem történt több, amint tudom.

— Igen, igen; felelé Vernooy vérveresen és a csésze kávéját itta ki, hogy zavarát elrejtse. Igen, igen, nem történt semmi több a keztyűkkel.

A néni ezen ostoba visszaemlékezés alatt mindig hitetlenül rázta a fejét. Nos, azt nem tudom, mondá erre, azt nem tudom; Azt azonban tudom, hogy nagyon kedves volt őt nézni. Nem értettem belőle semmit, azt érzed ugy-e Kláríka, mert latin volt az egész... vagy görögül is, Vernooy?

— Igen, mondá Vernooy, szemöldökét sokat jelentően összehúzva. Amint emlékszem, görögül volt.

— Hiszen az nem tesz semmit. Nagyon szerettem azt nézni. Aztán rámutatott kezeivel egy asztalra, amelynél a... hogy is hívják csak?... ültek.

— A curatorok — egészítette ki Vernooy.

— És aztán kezét szívére tette és aztán feltűzte neki. Mintha minden az égből cseppent volna! És az egész oly kedvesen, oly nagyszerűen, oly kecsesen...

— És mindez a *patte de canard* keztyűkkel történt? kérdé a ravasz Kláríka.

— Miadéz a *patte de canard* keztyűkkel, foiytatá nénje jóságos buzgalommal, hogy hűgának érdeklődését tőle telhetőleg szóval, intéssel, leírásokkal az ifjú Witse iránt felkeltse. Igazán élvezet volt őt nézni. Az emberek is azt mondták, hogy ő csinálta a legjobban az összes kört. És úgy ment neki, hogy el sem akadt.

— De hát ez mind a keztyűkkel történt? mormogott Vernooy, nekem úgy tetszik...

— Oh no, mondá ónagysága, aki attól félt, hogy a képzelt keztyűtörténet árnyékot vetett kedvenc festményére, melyet Gerritől, mint fiáról alkotott; te összetéveszted egy mással. Tudom jól, hogy mindketten neveltünk egy kis fiút, a ki míg ő a könyvet a kezében tartotta, megfordult, visszament helyére s az egész grátiasnak vége lett.

Ez lehetett az — felelé jószívű házastársa, a ki örült, hogy valamit megragadhatott, amely vigyázatlan visszaemlékezését jóvá tette. Igen, igen, a kis fiúcskák. Még most is világosan látom őket magam előtt.

— Azonban mond csak nénikém — kérdé a leány oly naivan, amint csak tudta, Witse úr most nem kapott jutalmat? Nem?

— Nem, gyermekem! az akadémián — pfúj! vagy lehetett egy érem, tette hozzá gyorsan, hogy ezt a fordulatot kiaknázza. Hallottál róla valamit Vernooy?

— Nem, mondá Vernooy, nem, ez nem történt most. Az akadémián ily alkalommal gradust kapnak.

— No igen, gradust. Azt akartam én is mondani. A szót kerestem éppen. Gerrit bizonyára a legfelsőbb gradust kapta meg, nemde?

— Természetesen, válaszoló Vernooy úr. Természetesen. Azt írta ő is.

Az olvasó jobban tudja, Vernooy azonban, a ki mindenkinek, de különösen feleségének szavaihoz lehetőleg legtöbbször hozzájárult, biztosította őt erről jóságos szívének teljességéből. Hogy éppen a különlegesség

adta meg a Gerrit személyének a kegyelem-döfést a Kláríka becslésében, akit most már másként el sem tudott magának képzelni, csak mint egy bolond tudakost a promotiónál viselt sárga keztyűvel, az természetes, sőt mindenki így tesz, a ki a tudákos ifjakat és a sárga keztyűket utálja. Sokaig jól viselte magát. De most kénytelen volt látható gúnnyal beszélni.

— Nohát, mondá Kláríka, roppant szeretnék ennek a tudós csodának a szeme közé nézni!

— Lásd csak, hogy nagyon szeretnél — válaszoló nénje, aki ezt a legnagyobb örömmel hallotta. De azért el ne pirulj? És ne is állítsd ezentúl velem szemben, hogy nem pirulsz, leányom! Mit is mondasz, Vernooy? Nem örületesen pirul?

— Iszonyatosan, felelé Vernooy. S bizonyára, az lenne a legeslegiszonyosabb, ha a jó ember, akinek rossz szemei voltak, ezt észrevette volna: mindenkifelett pedig, ha meggondoljuk, hogy Kláríka a felsőfüggöny árnyékában háttal állott az ablaknak, egy ablaknak a rotterdami Hoogstraaton, ahová a legidősebb hoogstraaten lakók tanúsága szerint, sohase süített a nap.

— Kláríka, mondá bátyja, aki nagyon szeretett évelődni, vigyáz, leányom, hogy ne játszon a szíveddel. Érted!

— Arra nincs is szükség — bácsika.

— No már én nagyon kíváncsi vagyok, mit hoz a jövő, — mondá nénje. Vigyázz magadra, gyermekem. És ő azt hitte, hogy ezt az intést a fiatal leány annak veszi: vesd oda szívedet minél hamarább az ifjú lábai elé.

Ebben az esetben a helyzet megfordítva volt, mert Kláríka annál nagyobb ellenszenvet érzett, mennél tovább gondolkozott.

— Egy olyan tudós ember rám sem fog nézni — felelé Kláríka hangosan és én nem is nőttem olyan nagy tudományosság számára. Magában azonban gondolá: lehet az olyan okos, mint maga bölcs Salamon, de engemet nem kap meg. Hátat fogok fordítani annak a felszög tudósnak.

Ilyen ártalmatlan volt Vernooy néni számitása.

Hollandból ford.: Más.

(Folyt. köv.)

Színház.

A bodroparti Athen, hogy méltó legyen klasszikus nevére, most a művészet felesküdt apostalait, kacér Tháliának vándor papjait és papnőit látja vendégeiül. Mint mindig úgy, most is hűségesen ellátogattak hozzánk ezek a tanatikus pogányok, hogy megismertessék velünk az utóbbi évek színpadi termékeinek színejavát, hogy olykor-olykor megfürösszék lelkünket egy egy mestermű hervadhatatlan bájaiban, hogy kellemes szórakozást nyújtsanak a mi sivar társadalmi életünk unalmas estéire, s végül, hogy — megküzdjenek az itteni szűk és kiesinyes viszonyokkal.

Mert ők jó előre tudták, hogy rájok Sárospatakon nem a legrózsásabb napok várakoznak. Nincs színpad: nincs közönség. Asztalnyi térségen kell bemutatniok olyan jeleneteket, melyek a modern technika vívmányai-
val felszerelt tágas színpadok számára vannak készítve. De még ha a közönség befogadására volna hely! Egy tágas ebédlő, amely esetleg atkalmas lehet családi jellegű multságokra, bizottsági tanácskozásokra, színpad és nézőtér egyszerre nem lehet. A pataki közönség bölcsen számot is vetett e képtelen állapotokkal és nem jár színházba. Holott a dolgok természetes rendje ezt

megfordítva kívánna. Van közönség, tehát alkotni kell megfelelő színpadot. Ha másképen nem részvénytársasági alapon. Mert igazán nagy méltatlanság a sárospataki színi közönségtől, főként önmagával szemben, hogy egy ilyen társulatot nem pártol — és nem is pártolhat kellőképpen a mostani viszonyok között, — mint a jelenlegi.

A Rác Dezső úr társulata egyike a legjobbaknak, amelyek valaha Sárospatakon játszottak. Mind egytől-egyig iskolázott, gyakorlott színészek azok, akik nem ripacsfogásokkal dolgoznak, hanem művészi eszközökkel művészi célokra törekednek. Különösen vannak közöttük egyesek, akik a legmagasabb követelményeket is kielégítik, kik a legkisebb szerepben is egyéniek, meghatók és megragadók tudnak lenni. Ezek közt is ki kell emelnünk Németh Jánost, a társulat lelkét, vezető, irányító szellemét, aki már az első estén, mint Róth bácsi (Hivatalnok urak) igazi művészetével őszinte elismerésünket, sőt csodálatunkat vívta ki. De egyébkor is önálló és egységes jellemeket alakított, s ez legjobban sikerült tragikomikus szerepeiben. Ha hangja és éneke tökéletesebb volna, valószínű, hogy most nem Sárospatakon játszanék.

Mellette és utána Füzes Lenke érdemelte ki legjobban tetszésünket és elismerésünket. Mint az amerikai naiv Daisy Gray, mint a bájosan egyszerű Annamirl valóban kedves volt. Ártatlan pajzánkodásával, kellemesen csengő hangjával mindenkit megnyert. Amennyire szerepe engedte, kifogástalan volt mint Adél is (Bőregér).

A többiekéről is lehetne nagyon sok jót mondani. Így Nyárai Rezső a Dezső (Hivatalnok urak) szerepében kitűnő komikusnak mutatta magát, s biztosra vesszük, hogy rövid idő múlva nagyobb színpadok ünnepelelt hőse lesz. Hanem a Hegyi szerepe (Kivándorló) már nem neki való volt. Komoly vagy szomorú helyzetekben sehogy se tudja magát találni.

Mezei Ella bár a szerepével sohse sincstisztába valami kedvességgel mindig tud tetszeni; Zoltán Ilonka, mint Gladys, Fehér Erzsé, mint Vámosiné, (Hivatalnok urak) szintén szép játékot produkáltak; Zoltán Ilonkának hibája az egykedvűség, Fehér Erzsének az érzékenykedés. Csáki Antal, Kovács Andor, Bartoss is elég jól játszik, hanem ők inkább pillanatnyi hatásra, egy-egy jelenet jó előadására, nem pedig egységes jellem-alakításra törekednek.

Dicsérettel kell még szólnunk a szereplő tagok összhangzatos játékáról, ami lelkiismeretes próbákra és ügyes rendezésre mutat. Általában véve ha kevesebbet hagynak ki az előadandó darabokból, s ha olyan nagyon nem támaszkodnak a sűgóra, a Rác Dezső úr társulata teljes megelégedésünket fogja kiérdemelni.

Fehér Lucifer.

Nehéz azokat szeretni, kiket nem becsülünk; de nem kevésbé nehéz azokat szeretnünk, kiket sokkal többre becsülünk magunknál.

A hálának mindenki hamarabb határt szab, mint óhajításai és reményeinek.

Szeretnénk mindenkinek a szívébe látni; de megfordítva nem óhajítjuk azt. *La Rochefoucauld.*

*

Nem az veri fel a port, a kinek a szemébe száll. *Chin. péld. b.*

Az „Annuska dalok“-ból.

— *Annuska elment . . .*

Súlyos nyomasztó köd áll mindenütt

S fáradtan a lelkemre nehezült.

Az őszi avar fázva összereszent,

Amikor elment . . .

— *Annuska visszajön . . .*

Tudom, hogy akkor újra dal fakad:

Mosollyal, lopva visszatér a nap.

Attóri sugarát a lomha ködön:

Mikor visszajön.

Fekete Gy.

EGYLETI ÉLET.

A Hittanhallgatók Egyletének okt. 30-án tartott közgyűlésén Kovács Bertalan III. theol. tartott felolvasást általános érdeklődés mellett „A profétizmus és annak képviselői“ címen. Ezen a gyűlésen jutott tudomására az egyesületnek Nt. Nagy Béla szakelnök úr átírata, amelyben 20 koronát adományoz a hittanhallgatók egyletének egy „II. Rákócy Ferenc mint keresztény“ című pályamunka jutalmául. A theol. egylet e helyen is köszönetét fejezi ki Nt. Nagy Béla úr iránt a nemes adományáért. Vajha ezáltal kifejezésre jutatta óhajítása valóra is válnék!

Az „Erdélyi Önképzőkör“ — a tanári kar engedélyadása után — Vigalmi bizottságot küldött ki egy hangversenynyel összekötött bál előkészítésére. A bizottság eddigi műsora a következő: Nt. Radácsy György tanár úr felolvasása, Rác Ilonka úrleány monológja, Novák Ernő hegedűművész játéka Árokháti Béla gimn. VIII. oszt. tan. zongorakisérete mellett; a Főiskolai Énekkarnak, a Zenekarnak s a Vegyeskarnagy egy-egy pontja, Novák Dezső kúpléi gitárkiséret mellett. Szabó Ferenc szavalata s a körbe benyújtott verseknek egy tag által leendő felolvasása. E pontok közül már csak a Radácsy nt. uré nem bizonyos; a bizottság a napokban őt is felkéri s remélve sikerrel. A meghívók a következő héten szétküldetnek s ez úton is kéri a bizottság az akadémiai hallgató urakat és a gimn. ifjúságot, hogy a meghívó címetek lehetőleg, még e héten a vigalmi bizottságnak, (tisztikar, a háznagy és ellenőr) szolgáltatassák át.

k. j.

A főiskolai énekkar szeptember 17-én tartotta alakuló közgyűlését. Elnökké Enyedy Andor IV. éves theol. választatott meg, főprecentor lett Fogarassy Jenő III. éves theol., alprecentor Matusz István III. éves jogh. protocantorok I. ten., Keresztessy László IV. éves theol., II. ten. Deme László III. éves theol., I. bass. Kovács Lajos III. éves theol., Csabay Gyula IV. éves jogh. Kérjük Isten áldását ez évi működésünkre is.

„A főiskolai zeneegylet“ a múlt hó 15-én tartotta alakuló gyűlését H. Bathó János főiskolai ének- és zene-tanár elnöklete alatt. Az egylet tisztikara a következő képen alakult: ifj. elnök: Vitányi Iván III. éves jogh., jegyző-pénztáros: Idrányi Béla II. éves jogh., karmester: Horváth Zoltán I. éves jogh., kótatáros: Salacz Tibor VIII. oszt., Vajka ezidei működésünk fényesebb eredményekkel járna a múlt évinél!

IRODALOM.

* **Ötvenéves jubileum.** Az Erdélyi Múzeum-Egyesület őszzel ünnepli alapításának ötvenéves jubileumát, de az *Erdélyi Múzeum* gondolata félszázaddal előbb foglalkoztatta már Erdély jobbait. E gondolat kipattanásától a megvalósulásig eltelt félszázad nemcsak azt érezteti, hogy a nemzet jóltevői mily szívós ragaszkodással csüngtek az *Erdélyi Múzeumon*, hanem azt is, mily nehéz munkával sikerült a nemzet pallérozódásának tárházát megteremteni. A félszázados kitartás eredménye a ma félszázados *Erdélyi Múzeum-Egyesület* s ennek küzdelmes munkájából a ma elsőrangú *Erdélyi Nemzeti Múzeum*.

A nemzeti erő forrásának e fölismerése s az Egyesületben ható és egyesítő elv megszilárdítására való törekvés szüksége arra az elhatározásra indította az *Erdélyi Múzeum-Egyesületet*, hogy az *Erdélyi Nemzeti Múzeum* gondolata születésének százados — és megvalósulásának félszázados fordulóján szeretettel és bizalommal kérje az egész magyar társadalom támogatását: érdeklődő figyelmét, résztvevő gondoskodását, áldozatra is örömmel kész segítségét. Kéri szeretettel, hogy egyítsen, bizalommal, hogy nemesítsen, miként ötven évvel ezelőtt apáink és nagyapáink s kéri abban a reményben, hogy miként az ő fáradozásukat eredmény kísérte, a mienket is diadal fogja koronázni. Kérünk minden hazafit és honleányt, egyeseket és testületeket, hogy az *Erdélyi Múzeum-Egyesület* nagy céljait, annak 50 éves jubileuma alkalmából elősegíteni szívesek legyenek, akár oly módon, hogy tagjai sorába lépnek, akár úgy, hogy jubileumi alapunk megteremtéséhez valamely — tetszés szerint való — összeggel hozzájárulnak. Tökénk gyarapítására, gyűjteményeink gazdagítására, törekvéseinkben való támogatásra jó akaratot és adományt egyaránt hálással fogadunk és nyilvánosan is megköszönünk.

gr. Esterházy Kálmán.
elnök.

HIREK.

Kérjük az igen tisztelt előfizetőket, szíveskedjenek előfizetési díjaikat minél hamarabb beküldeni.

Szerkesztő változás. Szerkesztőségünk beléletében változás történt. Nagy Lajos felelős szerkesztő és Trócsányi Dezső főmunkatárs tisztükről lemondtak. Helyükre az Ifjusági Egylet felelős szerkesztőül Szarka Gyula IV. hh.-t és főmunkatársul Szepesi Pál II. hh.-t választotta meg. Kitartás és szerencse kísérje működésüket.

Kálvin ünnepély október 31-én. Október 31-én a főiskolai helybeli ref. templomban a reformációi isteniszületet keretében Kálvin-ünnepélyt rendezett. Az ünnepély délelőtti tíz órakor kezdődött a zsúfolásig telt templomban. A 45 dicséret és a LXV. zsoltár közös eléneklése után Nt. Novák Lajos, főiskolai lelkész, teológiai tanár mondott gondolatokban gazdag, mély érzésből fakadó imát. Majd a Dániel könyve 12 fejezetének 3-ik verse alapján egyházi beszédet. Ragyogó előadásban, hatalmas logikai erővel, a szívekben erős visszhangot ébresztő lelkesedéssel fejtette ki előttünk, hogy mi jogosan ünnepelünk, mert ezzel nem az embereknek, nem az eseményeknek, hanem az emberekben, az eseményekben megjelent igazságoknak mondunk halleluját; hogy Luther, Zwingli, Kálvin igazán csillagok voltak, igazán

egy-egy hatalmas eseményt olvashatunk ki szereplésükből. Azután a gimnáziumi vegyeskar énekelte el a magyar protestantiymust annyira jellemző „Térj magadhoz drága Sion” kezdetű darabot, amely nagyon szépen simul el előbbi szónok alapgondolataihoz. Ezután Nt. Rác Lajos doktor, akadémiai tanár méltatta hosszú, tudományos, tartalmas beszédében Kálvint, amely beszéd közzétételét a Sárospataki Református Lapok már megkezdte. A beszéd után, a Főiskolai Enekkar Luther énekét: az „Erős várunk nekünk az Isten”-t énekelte el, végül pedig a gyülekezet az „Áld meg Ur Isten a te népedet” hangjai mellett szétoszlott.

A Kálvin-óda pályázatára, amelyet a főiskola akadémiaja hirdetett, a *Fekete Gyula* I éves joghallgató ódája nyerte el az 1908/9. évi Vay kettős díj nagyobb felét. Az ódát a Kálvin ünnepélyek valamelyikén szavalni fogják. Gratulálunk a szerzőnek.

Sorozatos Kálvin-ünnepélyek főiskolánkban. A sárospataki főiskola, hogy méltóképpen lerőjja tiszteletadóját ama szellemi mozgalom megindítója és mind e mai napig vezérférfia iránt, amelynek, akinek ő is lételet köszöni, — november 7-től kezdve több vasárnapon ünnepélyt fog rendezni a Kálvin János emlékére. Felolvasásokat fognak tartani Kálvinról, a kálvinizmusról akadémiai, gimnáziumi tanárok, másrészt az ifjúság is ki fogja venni az ünnepélyek rendezéséből az öt megillető részt. Sőt mint halljuk, az ifjúság egy külön ünnepély keretében fog kegyeletes hálájának kifejezést adni. Az ünnepélyek délután 3 órakor kezdődnek, s ezekre már e helyen is felhívjuk a nagyközönség b. figyelmét.

Előfizetéseiket beküldték: Unit. teológiai önképzőkör (Kolozsvár) 4, Balla Ferenc (Dombrád) 2, Illyés János ref. lelkész (Átány) 4 koronát. Köszönettel nyugtázzuk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

T. M. Heőbába, F. D. Szendrő, Gy. J. Debrecen: „Százaz ágon hallgató ajakkal meddig ültök csüggődt madarak?”

P. D.: A kible jogai és kötelességel. E kérdés elméleti tárgyalását a szaklapra bizzuk.

K. S. A szedőgyerek nem tudta kibetűzni a hieroglifáidat. Ha más alkalommal felkeresnél, írj olvashatóan és pedig csak egyik oldalra a „kutyanyelvnek”; sőt az írásjeleket se felejtse el kellő figyelemben részesíteni, mert különben soha fel nem jutsz a Parnassusra

Nem közölhető: Őszi köd, Temetőben.

Kis kíváncsi Biztosabb helyen nem is tudakozódhatott volna, mint a Sárospataki Ifjusági Közlöny szerkesztőségében. Effajta kérdésekre mi mindig készséggel válaszolunk. — A zsebkendő-nyelvnek, amely épúgy nemzetközi, mint az esperanto, szótára és nyelvtana a következő:

A zsebkendőt az ajkakon tartani = óhajtok Önrel megismerkedni.
 „ a szemhez emelni = közeledése kellenetlen.
 „ elejteni = legyünk jó barátok.
 „ két kézbe venni = egykedvűség.
 „ -vel arcot dörzsölni = szeretlek.
 „ a kézen áthuzni = gyűlöllek.
 „ a jobb arenál tartani = igen.
 „ a bal „ = nem.
 „ a bal kézzel szorongatni = menj tovább.
 „ a jobb „ = mást szeretek.
 „ hajtogatni = szeretnék veled beszélni.
 „ a jobb válon átvetni = kövess.
 „ az ellenkező csúcsoknál fogni = várj.
 „ a homlokodon tartani = vigyáz, mert figyelnek ránk.
 „ a jobb fülnél tartani = kegyetlen vagy.
 „ a mutató újjra csavarni = el vagyok jegyezve.
 „ a középső „ = már férjnél vagyok.
 „ a kézben összegyűrti = én türelmes vagyok.
 „ a jobb szemhez emelni és azt kétszer megérinteni = ismételd az utolsó jelt.
 „ a zsebbe tenni = mára elég.

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb kelmékből a legújabb
 :: divat szerinti ::
 öltönyöket, téli kabátokat stb.

□ **Kitűnő szabs!** □
Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán üzletében kaphatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom
 metszésű poharak, tükrök, lámpák stb.

**MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
 MŰTÁRGYAT KÉPEZ.**

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és pártfogásába városunknak e tekintetben
 :: páratlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsan felszerelt s a napi legújabb
 :: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb **gallérok, keztyűk, cipők, mindenféle férfi- és női divattárgyak** a legnagyobb választékban és legolcsóbban kaphatók.

A legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a **HALTENBERGER-féle ruhafestő- és gőzmosó gyár,** — mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő :: alatt lesznek eszközölhetők, mint ez ideig. :: Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a :: munka nem szenved már fennakadást. :: Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a festendő s tisztítandó ruhákat, szőrmemenüeket, bőrkabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

**Finom, divatos és kifogástalan szabású
 :: ruhák egyedül csak ::**

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. **Sárospatak,
 Kossuth-utca.**

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

 **Diákoknak kedvező
 fizetési feltételek!**

Zemplénumegye legrégebb és legelsőrendű polgári és papi szabó-üzlete és gyapjúszövet gyári raktára
Lászlófi Henrik
Sátoraljaujhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a legfinomabb hazai és külföldi gyapjúszövetekből a legelegánsabb kivitelben készítettek. :: Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek. Kívánatra egy levelezőlapra való tudósítás esetén bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvétele :: lére kellő mintákkal ellátva átutazni. ::

**Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.
 :: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniari hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Fodor Pál, Szepesi Pál.	Felelős szerkesztő: SZARKA GYULA	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
---	-------------------------------	---	-------------------------------------	---

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Akik nem óhajtanak előfizetni, jelen számunkat ezen címszalag alatt (vagy 4 filléres bélyeggel) „Nem fogadom el” jelzéssel szíveskedjenek visszaküldeni.

Új név — régi szellem.

Már előző számunkban s most folytatólag új nevek jelentek meg e lap homlokán. Megjelentek, mint a sárospataki ifjúság sajtó organumának reprezentásai. Mi, — új emberek — kik e lapnak vezetését kezünkbe vettük, tettük ezt, tele ambícióval munkakedvvel, reménységgel. Előttünk a pálya, sebesen siklik kicsiny sajkánk a hullámozó vizen, szorgalom és kitarítás dagasztja a fehér vitorlát. Előre! A régi szellemben új célok felé! Új célok, vezéreszmék az ifjúsági élet lüktetéseiben mindig kerültek felszínre, majd letűntek újra a feledés papírkosarába, még a megvalósulás első stádiumáig sem jutva el soha. Ki látna a jövőbe? Ki tudná megmondani, vajjon a mi céljaink, eszméink megvalósulásra jutnak-e valaha?

Pataki Ifjúság! *(Ὁ εἶπον ὡτα ἀκούειν, ἀκούετω!* Mi felemeltük a kibontott zászlót és magasan lobogtatjuk, sorakozzék ifju szívvel, forró lelkesedéssel alá mind, ki az Ifjúság érdekében szót emelni akar, vagy munkálkodni kész.

Pataki Ifjúság! Elveszítéd-e eszményedet, mely a lelkesedés szent tüzéből táplálkozott nagy, nemes elődök tettekre szívében? Van-e köztünk egy is, aki nem vallaná, hogy e „Közlöny” multunk dicsősége, jelenünk büszkesége, jövőnk reménysége? Az ifjúság érdekeinek harsonaként zúgó szócsöve volt minden időben s az lesz mindörökké. *Autonomiája kétségbe nem vonható, mert az „Ifjúsági Közlöny” semmiféle hatáskörén kívül eső pártérdek szolgálatába nem állhat soha és nem lehet érdeke semmiféle oly nemü actió indítása, melynek indító oka vagy következménye nem az Ifjúság érdeke*

vagy erkölcsi emelkedésének nagy célja. Ez kétségtelen tény!

A társadalom lelke szól hozzánk! Gyűljünk a haladás fénykoszorúza lobogója alá, féltve őrzött, vérünkkel táplált „Közlöny”-ünk legyen hármassziklavára a haladásnak, Kálvinizmusnak és a magyar honfi érzésnek. Kulturális fejlődésünk érdekében, mely a nemzetek mai harcában a haladást egyedül biztosítja, szükségünk van önművelésre a lelkiek kifejlesztése által. Mennyi rejtett kincs, fel nem használt erő hever a nemtörődömség és közöny megvívhatatlan bástyái mögött! Csudálatos érzések szellői lengnek ifju szívünk hajnalán, hintegetve ismeretlen vágyak, ábrándok himporát, megtermékenyítve lelkünket, élesztve a lelkesedést az ideálok: a magasztos, a szép, a nemes iránt. A szellem a régi, de hiányzik a munkakedv. A „Közlöny”-nek pedig munkásokra, még pedig serény munkásokra van szüksége, hogy szállhassunk új küzdelemre, várhassunk új diadalra! Ezt akarjuk mi, mint akarta, óhajtotta talán egy szívvel, egy lélekkel méltóbb elődeink tisztos sora. Adja Isten! hogy felhívó szózatunk ne legyen „kiáltó szó” a puszták vak éjjelében, megtermékenyüljön, bő áldást hozzon még az a mag is, mely közsiklára esett. Lapunk programja saját közszelleméből táplálkozik. Az ifjúsági élet minden lüktetése, minden hullámcsapása helyet talál hasábjain, úgyszintén a theologia, philosophia, jogtudomány és szociologia köréből vett értekezések, essay-k, kritikai cikkek; a szépirodalom minden ága. Lelkünket édes reménység hatja át, hogy feladatunkat sikerrel megfogjuk oldani, s kérjük kedves olvasóközönségünket, fogadjon bizodalmaiba s szíves jóindulatába bennünket.

Legyen áldás a mi munkásságunk eredménye a magyar kulturára, a magyar kálvinizmusra és a magyar hazára. A hármassziklavár, de Isten és magunk által, hármassziklavár. Úgy legyen!

Szarka Gyula.

A keresztyénség és socialismus.*

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Aki figyelemmel szokta kíséni a társadalmi mozgalmakat s alakulatokat, a társadalom egyes osztályainak küzdelmeit, annak lehetetlen észre nem vennie ama körülbelől 100 éves társadalmi irányzatot, amelynek neve socialismus.

E társadalmi irányzat ma már hatalmasan döngeti a keresztyénség évezredes épületének falait is s ezért szinte kötelességünkké válik a vele való foglalkozás, tanainak vizsgálata, megismerése, már csak azért is, hogy milyen álláspontot foglaljunk el vele szemben, mint keresztyén emberek. S én épen ezért ez alkalommal a socialismust, mint társadalmi irányzatot óhajtom főbb vonásaiban, amennyire csak egy rövid felolvasás kerete megengedi, párhuzamba állítani a keresztyénséggel s feltüntetni a keresztyénségnek nemes socialismusát és a jelenkori socialismus keresztyénellenességét.

A socialismust a francia forradalom teremtette meg. S azóta a fejlődés különböző fázisain átmenve, ma úgy áll előttünk, mint tudományosan megalapozott társadalmi rendszer.

Vannak, akik jónak vélik úgy itélni, hogy maga a Jézus is socialista volt, mert hiszen — mondják — a gazdag ifjúnak az tanácsolta, hogy ossza szét minden vagyonát a szegények közt. Ez a pont nem bizonyít határozotlan Jézusnak socialista volta, s az úgynevezett vagyonfelosztási elmélet mellett s csak annyit jelent a mi értelmezésünk szerint, hogy a midőn Jézus fölismerte a gazdag ifjúról, hogy annak egész lényét vagyona köti le s e miatt nincs ideje szíve nemesítésére s az odafelvalók keresésére, nem tanácsolhatott mást neki, mint azt, hogy rázza le magáról a lelket lenyügöző vagyont, amely csak elhomályosítja előtte a menny felé irányuló tekintetét

Ám a keresztyénségben mégis ott van ama magasabb, nemes értelemben vett socialismus, amelynek egyedüli jelszava ez:

Szeresd felebarátodat! . . .

Lássuk hát a két irányú socialismust.

A krisztusi socialismus közelebb hozta az embert embertársaihoz. A teljes külső szerinti egyenlőséget nem proklamálta egyben, hiszen ha különbözők az embereknek vágyaik, reményeik, törekvéseik, különbözőknek kell lenniök állapota, rangra is. „Mindnyájan akár Úr, akár szolgálta — egyenlők vagyunk a Jézus Krisztusban“ — mondja Pál apostol. Általában a gazdagság-

nak, földi vagyonnak túlságos szeretetét több helyen elítéli a szentírás. „Könnyebb a tevének által menni a tű fokán, mintsem a gazdagnak bejutni a mennyeknek országába.“ A gazdagságban, szépségben, rangban, hatalomban, erőben azért nem szabad dicsekedni, mert ezek mind nem érnek semmit Istennek országában. Ez volt az első keresztyének álláspontja, általában a vagyon nem volt más szemükben, mint eszköz a szegények, szükölködők felsegélésére. A keresztyénség az egyenlőséget nem külső anyagi, hanem magasabb szellemi valláserkölcsei értelemben vette.

Ezzel szemben mire törekszik a jelenkori socialismus! Harcot hirdet az uralkodó osztály ellen, hogy részesedjék anyagi javaikban, ostromolja a parlament kapuit, hogy uralomra jutva, uralkodhassék zavartalanul.

Kétségtelen tény az, hogy társadalmunk nagyon is beteg, ezer sebből vérzik, inség és nyomor szívszaggató hangon kiált felénk mindenünnen. A sürgős segítségre tehát égető szükség van. Érti és tudja ezt minden jó keresztyén ember.

És ime mégis a socialismus amaz igaztalan váddal áll elő a keresztyénség ellen, hogy a társadalmi bajok orvoslására nincs elegendő ereje, hiszen — amint mondja — a szenvedőknek csak égi malasztal tud szolgálni, pedig aki éhezik, annak egy darab kenyér jobban esik, mint minden vigasztalás. Tovább fűzi e tanítást a modern sociologia eképen: A földet kell átalakítani paradicsommá az által, hogy meg kell szüntetni a nyomort, szenvedést. Mindenesetre szép és tetszetős e tanács, de vizsgáljuk csak az érem másik oldalát is, azaz a keresztyénség ide vonatkozó álláspontját.

Hiszem és vallom, hogy a „keresztyénség nem pusztán tanrendszer, nem pusztán hittan, nem pusztán művészi épület tanokból és tételből, amelyeknek elhívése kizárólagos föltétele volna az üdvösségnek, hanem igenis a keresztyénség élő valóság, melynek gyökerei az egyszerű szívjósból s az egészséges vallásosságból táplálkoznak, a keresztyénség nem holt hit, amely az igazságnak annyi bajnokát erősítette és töltötte be hősi erővel és bátorsággal. A keresztyénség alatt értem amaz egyszerű gyakorlati keresztyénséget, amely nem a hittani különbözőségekre, nem a jottákra fekteti a fősúlyt, hanem a tiszta szívre és jó cselekedetekre. A keresztyénség a könyörületeségnek és emberszeretetnek vallása, amely kész a szolgálatra és áldozatra mindazért, ami nemes, igaz és jó. (Rohoska: Új idők — régi igazságok.)

Valóban a Krisztusi szeretet azt parancsolja,

* Szerző felolvasta a Miskolcon nov. 14-én tartott vallásos ünnepély alkalmával. Szerk.

hogyan szegd meg kenyeredet az éhezőknek, adj innia a szomjúhozónak, meleg ruhát a didergőknek, hajlékot a hajléktalannak. Hát vajjon nem a földi nyomor és szenvedés enyhítését célozzák e szavak. A földi paradicsom megteremtését pedig, amelyben a socialismus szerint anyagi javakban, gyönyörökben, élvezetekben dúskálkodhassék egyformán minden ember, nem tartathatjuk sem kivihetőnek, sem szükségesnek. A gyönyörök Eldorádója elérhetlen ábránd marad mindenkoron. Ez a föld sohasem lehet paradicsom. Törekednünk kell ugyan, hogy legyen földi életünk tele igazsággal, tele szeretettel, tele békével s tehát telve boldogsággal, azonban az emberiség szenvedéseit csak kevesbíthetjük, de teljesen elenyésztetni nem leszünk képesek soha.

Igaztalan a socialismusnak ama vádja, hogy a keresztyénség, miközben szeméit folyvást az égre függeszti, elhanyagolja a földieket.

Keresztyén állásponton igenis van értéke a tudománynak, művészeteknek s mindannak, ami az életet nemessé, széppé teszi, sőt mi meríthetünk a tiszta és nemes örömök forrásából is, de e közben sem feledjük el, hogy a lélek javai még drágábbak a test javainál, a léleknek nemes derűje, a szív tisztasága, szépsége, gazdagsága pedig mindenképp felett való.

És amint elítéljük a socialismusnak egyoldalú anyagi felfogását s a földiek iránti túlságos szeretetét, nem vagyunk egy véleményen azokkal sem, akik e földet a síralom és nyomor hazájának tartják, akik megfélelkeznek arról, hogy Isten az embert a saját képmására teremtette, amikor azt hangoztatják, hogy az ember hitvány cserép edény, porban csúszó féreg. Az ilyen tanok kiölik az emberből az emberi méltóság érzetét, az élet magasabb célja és rendeltetése iránti fogékonyságát, mondhatni állati színvonalra süllyeszti.

Tegyük fel, hogy a socialismusnak sikerül a külső testi nyomornak enyhítése. De vajjon nincsenek-e a léleknek is fájdalmi, kínjai, amelyek sokszor nagyobbak a test fájdalmainál. Vajjon tudna-e az úgynevezett világboldogító socialismus a lélek fájó sebeire gyógyírt csepegtetni, vajjon elég volna-e ilyenkor külső anyagi jó a lélek megnyugtására. Óh én úgy érzem, hogy egyedül a vallás az, amelynek mindig van balzsama a megtört szív gyógyítására, a kétségbeesettek, reményüket veszítettek, boldogságukat siratók felemelésére. Egyedül a vallás az, amely fölemeli az elesetteket, a bűnben tévelygőket, hogy vezesse őket az isteni irgalom kimeríthetetlen tengeréhez, az üdvösségnek lelki szomjat oltó s életető kútforrásához.

Míg a keresztyénség szeretetet, testvériséget, békét hirdet, a socialismus épen ellenkezőleg gyűlöletet, harcot és háborúságot. Világosan bizonyítja emez állításomat az a tény, hogy a Marx és Engels-féle híres kommunista kiáltványban, amely — mondhatni — az orthodox socialismus evangéliuma, egész határozottsággal és leplezetlenül ki van mondva, hogy „Messiások nincsenek, a fejlődésben nem a felebaráti szeretet visz előre, hanem az öntudatos osztályharc. A proletáriátus érdekei mereven szembe állanak a többi osztályok érdekeivel és csak a tudatos forradalom oldhatja meg ezen ellentéteket. Ime a harc nyilvános proklamálása a socialismus részéről.

A keresztyénség szelleme és a jelenkori socialismus szelleme ezért nemcsak szétágazók, hanem a legtöbb ponton ellenkezők is. A socialismus sugalta gyűlölség által felkorbácsolt hullámok csak akkor csendesednek le, ha a keresztyénség által hirdetett és követett szeretet olaját öntjük a lázongó lelkekre, mert a szeretet előtt elsápad a gyűlölség arca, s erejét veszíti. A socialisták, mikor az osztályszellemre hivatkoznak, az osztálygyűlöletet hirdetik, ezáltal ellene mondanak úgy a testvériség, mint a keresztyén szeretet elvének. A keresztyén szeretetnek mindenre kiterjedő, úgynevezett egyetemességével szemben az ő testvériségük, csak a socialismus hívei zártkörére terjed ki. Aki nem proletár, aki nem hisz a socialismusnak szerintük világmegváltó ígéreteiben és tanaiban, akinek szívében olthatatlanul ég amaz égi fény, amely nélkül az emberiség történelme egy megfejthetetlen talány, szívverés nélküli élet lenne, az ellen a socialisták csak gyűlöletet és harcot ajánlanak.

„A keresztyénség szerintük nem egyéb, mint képlegesen szólva, régi dal, amely édes álomba, ringathatta a fejlődés alacsony fokán álló, kultúra nélküli népeket, de — sietnek hozzátenni — a felserdült, öntudatra ébredt emberiség már nem alszik el régi dallamai és refrainjei mellett.“ (Prot. Szemle. 1908.)

Ezzel szemben állíthatjuk, hogy a keresztyénség, ha voltak is életében itt-ott bántó jelenségek, amelyek csak efémer jellegűek lehettek mint víz tükrén a hullámfedrozat, idők folyamán tudott sok nagyot, szépet és nemeset alkotni.

Vajjon a modern jogállamok nem a keresztyénség nagy elvei: a felebaráti szeretet, humanitás és egyenlőség eszméi alapján épülnek-e fel ma is.

Vajjon az államok által létesített menházakat, dologházakat, kórházakat nem a keresztyénységben rejlő nagy erkölcsi erő hozza-e létre? És ha közelebbről hazánk legutóbbi tár-

sadalmi mozgalmait tekintjük, vajjon az úgynevezett Gyermekvédő Ligát és az Országos Patronagekongresszust nem a szívekben élő és munkálni kész keresztyéni szeretet hozta-e létre?

Bármennyire fáj a socialistáknak, bátran állíthatjuk, hogy a keresztyénség életképessége a socialismus térfoglalása dacára is nem csökken, sőt kimutathatólag gyarapszik.

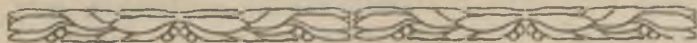
Meg kell itt jegyeznem, hogy amikor a keresztyénség életképességéről beszélek, főképen és — mondhatnám — kizárólag annak legújabb, de legerősebb hajtását: a protestantismust veszem alapul, mint amely határozottan tanítja a fokozatos fejlődés elvét, amely alól nem lehet kivétel a válás sem. A protestantismusnak, mely a haladás elvét írta zászlajára, életképessége abban rejlik, hogy a haladó kor eszméit, a tudomány vívmányait, leszűrt igazságait magáévé teszi; összeegyezteti a hitet a tudással, nem köti meg elavult dogmák által a lélek szabad szárnyalását ama bibliai elv alapján: Mindeneket vizsgáljatok, még az Istennek mélységeit is.

A protestantismus életerejé, fejlődési képessége, nagyra való hívatottsága elől nem is térhetnek ki józanul gondolkozó sociológusaink sem.

A napokban olvastam egy magyarra fordított könyvet a vallás sociológiája címmel és szinte jól esett lelkemnek látni azt, hogy a határozottan socialistikus ízü, atheista, vallásellenes tendenciájú munka a fejlődő, haladó protestantismus számára egész virágcsokrot köt elismerése virágaiból.

S én hiszem is, hogy ha a keresztyénségben rejlő socialis erőt kiki érvényesíti embertársai s a köz üdvére, a mai socialismusnak, mint fölöslegessé vált társadalmi rendnek, nyílai erőtlenül pattannak vissza a keresztyénség hatalmas épületének falairól, mert önerőnkéből megvalósíthatjuk a béke, szeretet, igazság országát, már itt e földön, az úgynevezett eszményi ideális társadalmat: Istennek országát.

Lengyel István.

Emlékszel-e . . . ?

*Emlékszel-e szentem: valamikor . . . régen . . .
Nefelejtsset szedtünk együtt a tó szélén,
. . . Kis ablakod alatt ez a nóta járta:
Fáj a szívem érted kökényszemü lányka!?! . . .*

*A szívünk is súgta, kis falunk is tudta,
Hogy egymáshoz vezet boldogságunk útja . . .
. . . Hej! de már azóta másképp szól a nóta . . .
Más legény dalolja . . . más leány ért róla! . . .*

Kovács Bertalan.

Medvevadászaton.

Vágyom közetek rejtelmesen összefonódó, titokzatosan bűbajos, hóstüvegű kárpáti bércek. Két nyáron át jártam csillogó szemmel, dagadó kebelrel az emberi lábtól oly ritkán taposott hideg ormokat. Föl, föl a magasba, hol étheri tiszta levegő vesz körül s szemérmes havasi gyopár díszlik, rend csillagokként szóródva el a barnazöld színű, kőszívű óriás mellén. A magasság az én ideálom, vagy a fellegekbe törő magasság s a rejtelmesen homálybavesző mélység fenséges disharmóniája. Szeretem a hegyeket, a csobogva szökellő pizstrángos patakokat, liliputi vizeséseket, a sötétlő fenyveseket, melyekből üde illatterhes szellő fürösztí arcomat s kandi őzikék futkosnak kecses lábaikon a gerinc síkjára. Hív, csalogat a hegyek tündére, jární utatlan utakat, merengeni ködlakta csúcsok magasán, keresni a szüz talajt, hol ember nem járt soha, csak a nagy Alkotó „Legyen“ szavának teremő rezdülése halt el. Belebámulni a semmiségbe, álmodni gyermek álmokat, leigázni a sivár valót

Olykor-olykor kísérőm is akadt. Egy fiatalos kedvű férfi ősz hajjal és piros arccal. Fürdőnek nevezett kis zugunkban mint nyugalmazott ezredes ismerték, aki szenvedélyes vadász hírében állott. Hegyi sétáinkon alig lehetett vele másról beszélni, mint lelőtt őzekről és medvékről. Az élte delét már jóval túlhaladott férfi sok érdekes vadászkalandot élt át, egyet feljegyeztem, melyet őtöle hallottam.

*

Este felé járt az idő, mikor betoppant az erdőkerülőnk, az öreg Darvas bácsi. Uram! az „Öreg völgybe“ medvét láttam. Csodálatos hatást tett reám e néhány szó. Az izgatottságtól remegő hangon fogtam vallatóra az öreget, ki készséggel elbeszélte a legkisebb körülményt is, ami a látott medvével csak némi összefüggésben volt. Tegnap déltájban láttam meg először, mondá; a „Kallistye“ gerincén álltam s elmerültem a sokszor megcsodált gyönyörű tájképen, mely elem tárúlt. Az azúrkék égboltról diadalmas fénnel sugárzott alá a nap, a Barátság kopár teteje szinte izzani látszott. Hiszen tudja uram! szakítá félbe magát az öreg, mert feszülten várakozó arcomról szinte lelehetett olvasni a sürgetést. „Lássuk a medvét?“

Szemben velem — folytatá — szinte piroslott a hegyoldal a málnabokroktól. Nagy zörgéssel jött lefelé a gerincről, majd megállt s átnézett a másik oldalra egyenesen felém, valósággal farkas, illetőleg medveszemet néztünk

egymással, amennyire a távolság engedte, srétes fegyveremnek nem vehettem hasznát. Mintegy megigézve néztem mindaddig, míg eltűnt az embermagas bozótban. Öt esztendője nem láttam itt medvét, Uram! elfogott a vadászláz. Hazatértem, majd ismétlő fegyveremmel visszamentem előbbeni leshelyemre. Hallottam szívem dobogását. Vajjon meglátom-e újra? Mint a színpadon a rendező csengőszavára megjelenő szereplő, oly hirtelen tűnt elém, még közelebből mint előbb. . . . Ötször lőttem rá! . . . Nem találtam. Ujra eltűnt lomha barna teste, mint a fegyverem csövéből kanyargó füst.

Egyenesen idejöttem. Holnap hajnalban megkeressük és megfogjuk találni. A vadászszenvedély szinte izzott belőle, fanatikus hitéből átömlött belém is és a rövid nyári éjszakán az esélyeket meghányva-vetve álmatlanul hánykolódtam ágyamon, míg csak függönyömet meg nem festette vérvörös sugarával a rózsaujjú Hajnal.

Felöltöttem vadász készségemet, kiléptem az udvarra; jóleső borzongás öntötte el tagjaimat, a szorgalmasabb csillagok még kecses rózsaszínnel csillogtak alá a fenséges boltozat magasáról, a göncölszékér már aláhanyatlott nyugat felé, a keleti égbolt narancsszint öltött s a legelső fűrgő napsugarak már a bársonyos zöld fű üde harmatában fürödtek. Csodaszép gyöngyosorokkal volt telehintve a mező. Elindultunk némán, gondolatokba merülve, arcunkat üdére csípte a hajnali szél, pirosra festette a genialis művész: a nap. Most láttam, hogy valamely szenvedély mennyire átalakítja az embert, a meglettkorú erdész fiatalos hévvel sietett előttem, alig bírtam nyomába lépni. Keskeny, vadász taposta ösvény vezetett a gerincre. Balról óriási sötétlő, ős fenyők alkottak Rembrandti keretet, titokzatos suhogással köszöntve bennünket. Jobbról, csaknem a lábaink alatt szédületes mélység, melyből andalítóan hangzik fel a gyermek Vág szeszélyesen meg-meg zökkenő, majd dallamos, rithmikus csobogása. Dagadó keblünk szinte kéjesen szívja be a fenyvesek ozondús levegőjét.

Merengve hordozom körül tekintetem a bérc-óriások tömkelegén, melyeket a nagy Alkotó szövevényesen font titáni koszorúba. Szembe szagatott szikla csoportok, szinte függve a levegőben, mintha a homályba vesző múlt elomló regés várának maradéka volna . . .

Egyszerre elfojtott kiáltás jut fülembe, melyet érezhetően áthat a hirteleni megdöbbenés remegése. Puskámhoz kapok s erdészem után nézek . . . Megvallom, az ijedtség hidege futott keresztül rajtam, de csak egy

pillanatra. Erdészem eltorzult, földfakó arccal, féllábát mintegy menésközben egy ledöntött korhadt fatörzsre emelve, mereven egy pontra szegezett szemekkel állt előttem öt-hat lépésnyi távolban. Puskája vállán lógott. Szeme irányát követtem tekintetemmel, mert esdő tekintete mozdulatlanságra intett. Félelmes, váratlan látvány tárult elém. Közvetlen lába mellett két karhosszúságú, vastag tarka hátú, láthatóan dühös kígyópár mozgott, vérfagyasztó sziszegést hallatva. Jól láttam, hogy viperák voltak. Értettem különben bátorságáról ismert erdészem réműletét. A veszedelmes bestiák marása itt az emberlakta helytől távoleső vadonba, biztos, rút halál volna. E gondolat villámgyorsan cikázott agyam redőin keresztül. Fegyverem egyik csöve nagyszemű söréttel vaddisznóra volt megtöltve. A helyzet nem engedett gondolkodási időt.

Erdészem egy mozdulata a kígyók egyikének ugrását vonta volna maga után. Elhatároztam magam, közvetlen erdészem fölemelt s a fatörzsön nyugvó lába mellett lőttem el. A szemközi bércoldalak dörgő visszhangot adtak, mely lassú morajlásban halt el; pillanatnyi ijedtségem is eltűnt, mire a füst eloszlott, a kígyók helyén csak vérrel áztatott föld s vonagló huscafatok voltak. Erdészem még akkor is mozdulatlanul állt, mintha megdermedt volna; vállára tettem kezem, megremegett s mint villámfolyam előnté arcát a vérhullám, egészséges pirt varázsolvá arra. Megmagyarázta a dolgot. A ledölt fa, mely utunkat keresztelte, a támadó kígyópár fészke volt, siető lépteinek nesze megzavarta a kígyókat, amelyek — épen párzási időszak lévén, amikor is támadásra ingerelhetők — ha mozdulatlansága tévedésbe nem ejti s az én közbelépésem meg nem akadályozza, halálos harapást tehettek volna rajta.

Szaporán lépegettünk tovább, kissé megilletődve a lefolyt események hatása alatt. Sűrű bozótban törtettünk keresztül, minden léptenyomon Kneipp, kúránál is hathatósbab harmatfürdőt véve botlásaink közben. A nap már magasra emelkedett, mire az afonya, csucsortetka, vadmegybokrokkal sűrűn befolyt gerincre felértünk. Erdészem megmutatá tegnapi leshelyét. A gerinc széléről gyönyörű kilátás nyílt a néhány hatalmas feketén sötétlő hegyoldaltól övezett „Öregvölgyre.“ Valóban festői volt a kép. A komor sötét alapból elővillanó fantasztikus formájú sziklacsúcsok a hallgatás tavának Memnon szobraiként tűntek fel a nyomasztó csöndben. Egyszerre, bár szellő lengést sem érzünk, mint valami óriási orgona leghalkabb akkordjai, jobbról is, balról is, fokozatosan erősbülő zúgás támad, majd hal el, újra beleolvadva a misztikus

csendbe. Az erdő halk lélekzet vétele ez. Szemeimmel a tájat fürkésztem; bár akkor még ifjú ember voltam, a természettől bírtam a vadászember érzékével, finom ösztönével, mely még nem látja, de megsejti, ha a vad közelben van. Szinte biztos voltam benne, hogy nem várunk hiába, — a medve jönni fog.

Minden energiámat a szemembe gyűjtöttem, úgy néztem a szemközti málna bozotos hegyoldalra. Hirtelen éles remegés futott keresztül rajtam, egy szemvillanással az öreg erdőszre néztem, ki most kezét kissé megemelve, egy pontra mutatott. . . Otromba, barna tömeg ereszkedett ott lassan alá, a málnabokrok ágacskái hajlongtak körülte, mintha remegve összebb bújni igyekeztek volna. A távolság meglehetősen nagy volt, de bíztam kitűnő fegyveremben s némi célzás után háromszor lőttem rövid egymásutánban. Robbanó golyóim hatása nem maradhatott el. A medve felfelé próbált menekülni, majd felegyenesedett két hátulsó lábán — ekkor kapta a harmadik s valószínűleg egyedül halálos golyót, száján vérsugár tört ki s nagy zuhanással a meredeken néhány ölet gördült alá. Az öröm és diadal kiáltása tódult ajkainkra. Erdőszem vadászhoz méltó gyorsasággal ereszkedett alá a meredek oldalon a zsákmányhoz, lövéseim viszhangja megtízszerezve csapódott fülemhez, erős puskapor bűz vett körül . . .

Másnap vadászmodra fenyőgalyakból készített csúsztatón két ló által vontattam ki a hegyek közül. Ez volt az első elejtett medvém; bőre és koponyája vadászemlékeim közt van, ha rájok nézek, eszembe jut hű erdőszem, az öreg Darvas, ki azóta már rég porlad sirjában.

Szarka Gyula.

Valakire vártam . . .

*Valakire vártam . . . Azt hittem: hogy eljö,
Mint az álmok, mesék Tündérkirálya —
Diadallal, büszkén, mint egy hős, egy vitéz,
Tajtétköz paripán, aranyos ruhába' . . .*

*Valakire vártam . . . Nesztelen éjjelen
Arról szövögettem színes, tarka álmot:
Hogy majd eljön egyszer, s földre hozza nékem
Az üdvöt, a boldogságos mennyországot . . .*

*Valakire vártam . . . Sugaras nyári nap.
Ölölő két karral, csókszomjas ajakkal —
Valakire vártam . . . És az nem jött soha:
Itt maradtam árván, tépelt ábrándokkal,
Álom, remény nélkül — egyedül, magamban . . .*

Flamma.

Kálvin munkássága és reformátori jelentősége.

Irta: Nagy Lajos.

Az Institutio gondolatai között legfontosabbak a bibliára, praedestinációra, az úrvacsorára, az egyházra és annak alkotmányára, végül az államra vonatkozók. Mindezek a kérdések már többször felvetődtek a reformátorok között, s nem egyszer képezték gondolkodás, tárgyalás, vitatkozás anyagát. Maga Luther is feleletet adott a legtöbbre. Igen, lényegileg Luther gondolatán szolgáltatták K. nak az építő anyagot, de az ő keze alatt annyira sajátos jelleget nyer minden egyes rész, hogy bátran beszélhetünk új és eredeti alkotásról. Tény, hogy K. eklektikus volt, de a szó nemesebb értelmében. A kiválasztott és összehordott anyagot új, rendszeres formába öltöztette, miközben többet adott hozzá az önmagából.

K. a bibliát teljesen mechanikusan fogja fel, mint olyat, amelyben Isten a maga legfelsőbb akaratát juttatja az embereknek tudomására. Amelynek minden betűje és rendelkezése isteni eredetű, tehát betöltendő. Ezt kell az embereknek követniök, nem pedig olyan könyveket vagy intézkedéseket, melyeket vakmerő emberi tudakosság talált ki. Míg Luther csak azt vetette el, ami a bibliával ellenkezett, K. elvetette mindazt, ami a bibliában igazolását nem találta. És emellett meg akarta valósítani mindazt, amire a bibliában utalást, alapot fedezett fel. A keresztyén egyház szentkönyve és fundamentuma a biblia — csak az keresztyén, aki ezt követi, aki ezen az alapon áll. Az egyházi Atyáknak a hagyománynak nincs előtte jelentősége, tekintélye. Minden, ami nekünk szükséges, adva van a bibliában. Az egyház nem fejlődhetik; a keresztyénségnek olyannak és annak kell lennie, amilyennek és minek a biblia, különösen az evangéliumok és az apostolok cselekedetei, levelei mutatják. K. tehát a keresztyénséget könyvvallássá akarta tenni. Mint a mohamedánok az Alkoránt, úgy ő is a bibliát, nemcsak a vallásos, hanem a társadalmi és politikai élet irány- és mértékadójául is tekintette.

A felfogás mellett lehet pro és contra beszélni. Ha a keresztyénséget úgy fogjuk fel, mint társaságot amelynek alapszabályokra, törvényekre van szüksége: ez alapszabályok és törvények gyűjteménye, letéteményese csak a biblia lehet. Kell, hogy a törvénynek tekintélye, érvénye legyen. Ami isteni eredetű: az örök. Tehát a biblia törvényei örökérvényűek. Sőt lehet másféleképen is pro bizonyítani. A csapongó görög világ, amely nem tudott magának egy állandó társadalmi formát, egy egyetemes érvényű és tekintélyű törvénykönyvet alkotni: im elpusztult; ami megmaradt belőle, mintha nem is az ő ivadéka volna! És a maroknyi zsidóságot évezredek zivatarai között, ügyebár, egy megmohosodott törvénykönyv tartotta meg?! A keresztyénség, mint társadalom, mint egyház csak úgy állhat fenn, csak úgy lehet maradandó és örök, ha egy egyetemes érvényű törvénykönyvet választ alapul, amelytől nem tér se jobbra, se balra, amelyből nem enged el egy jöttát sem. És mi lehetne más ilyen alap, ilyen törvénykönyv, mint a biblia?

Contra kb. ezeket lehet felhozni. Az emberiség egy örökké mozgó, fejlődő világ közepében áll. S a fejlődésben együtt fejlődik ő maga is. Úgy lehetne mondani, hogy az emberiség minden ezer évben megújul. Mások lesznek a gondolatai, vágyai, céljai, mások a szükségletei. Előző korok bálványait megmosolyogja, vagy sárba tiporja. S magának új bálványra, új oltárra,

új szentkönyvre van szüksége. Sőt a nemzetek, államok törvényei is az idők folyamán mind elavulnak; s a régiak helyébe újak lépnek, amikről eddig nem is álmodtak, amiknek a szükségét nem érezték. Vagy contra érvelés ez is: Igaz-e, hogy a keresztyén vallás alapja a biblia? Nem inkább Jézus-e ez az alap, akiről neveztetünk, akinek isteni alakja mindnyájunk büszkesége?! És ez az alak vajjon hozzá van-e kötve, vagy egyáltalán hozza köthető a könyvek betűjéhez? Nem úgy él-e a lelkiünkben, mint a megtestesült szeretet, mint a szeretet maga? Bizony, ő felette áll minden könyveknek, még a bibliának is. S ha élre, tudom mondana sok szép példázatot, sok a bibliából kimagyarázott, vagy belemagyarázott keresztyéni tanítás ellen.

Tan tekintetében általában azt a különbséget lehet felállítani Luther és K. között, hogy amannak a teológiája antropologikus, emezé theologikus. Luther a vallással az ember szív és kedélyvilágát akarta kielégíteni K. magát Istent akarta kielégíteni, az által, hogy az emberrel betölteti az isteni parancsok utolsó betűjét is. A Luther istenfogalma keresztyénibb, mint K.-é. Ezen sok az ótestamentumi vonás. Szinte halljuk, mint mennydörgi: „Megtüntetem az atyák vétkeit a fiakban harmad és negyedigiglen.“

A K. egész felfogása legsajátságosabban tűnik élénk a predestinációról szóló tanban. A lutheri megigazulástant, hogy az ember isten kegyelme nélkül teljesen képtelen az üdvre, Kálvin tovább fejleszti és azt mondja, hogy az embernek már a megtérése vagy meg nem térése is Isten akaratától függ. Az ember Istennel szemben gyarló teremtmény, akinek a sorsa, hogy idvezül e, vagy elkárhozik, öröktől fogva meg van állapítva. Az isteni elővégzés tana a K. alap gondolata, amely tanrendszerét és életét, cselekedeteit is minden ponton jellemzi. Minden egyes tanrész ennek a továbbképzése, vagy alkalmazása. Így pl. az úrvacsorában, — csak a kiválasztottak, az igazi hívők nyernek a külső jegyek alatt belső, lelki kegyelmi ajándékot. És K. elég merész volt tanát a végkövetkeztetésig kimondani, hogy Isten az ő örök végzésénél fogva az embernek egy részét üdvre, másrészt kárhozatra választotta ki, érdemeikre, vagy bűneikre való minden tekintet nélkül, sőt kiválasztotta, mielőtt jót vagy rosszat cselekedett volna, mielőtt megszülettek volna. Maga K. is borzalmasnak találta ezt az elővégzést. De annyira meg volt győződve anuak a valódiságáról, hogy inkább tilalmat állított a gondolat elé: az embernek nem szabad az isteni hatalom titkai felett gondolkozni; hanem járja nyugodtan és bizalommal az utat, amelyet Isten számára kijelölt és meghatározott.

A kálvini praedestinációra vonatkozó nézetek ma a lehető legkülönbözőbbek. Az egyház a Bullinger által revideált formájában fogadta el: Isten már kezdetben határozott mindenki sorsa felett, de reméljük, hogy a boldogságra praedestinált mindnyájunkat. Természetesen az ellen maga K. tiltakozott volna a leghevesebben. Az orthodox neo-kálvinisták vallják a maga eredeti merev formájában. A modern (liberalis) neo-kálvinisták egyeztetni akarják a determinizmussal, s filozófiai és természettudományi úton bizonyítják. Világos, hogy ez se a kálvini predestináció többé. Forma szerint persze determinismus, végzet, fatalizmus, predestináció azonosak, de a lényeg mindeniknél más és más.

Az úrvacsora-tan volt az, ami a német reformátoroknál a legnagyobb visszatetszésre talált. Kálvin pedig a lutheri ubiuitas elméletet tartotta a legképtelenebb absurdumnak. De azért ő sem mert olyan bátran

a régi, kath. felfogással szakítani, mint Zwingli, aki nyíltan ki merte mondani, hogy az úrvacsora szertartása csak emlékezés, egyszerű. de lélekemelő emlékezés a Jézus vértanú halálára, amelynek kenyér és bor csak jelképei. Ez K. szerint porfanisálása a legnagyobb szentségnek. Igen, a földi kenyér és bor csak symbolum, de oly symbolum, amely a hívőre nézve — épen a hit erejénél fogva — cibus vitae spiritualis lesz.

Az egyházzal való felfogásában is a predestinatio által engedte K. magát vezetett. Az egyházat szerinte csak azok alkotják, kiket Isten az üdvre kiválasztott. Ennélfogva a valódi egyház láthatatlan, mert tagjai a kiválasztottak lévén, csak Isten ismerheti őket. Ezek a kárhozatra predestináltakkal együtt alkotják a látható egyházat. Szükséges, hogy mindenki tagja legyen a látható egyháznak, mert „ennek kebeién kívül nincs bűnbocsánat, nincs üdv.“ Ins. (1559). I. IV. c. I. s 4. (Nem ama pápista tannak a viszhangja e ez: Extra ecclesiam non est salus?)

Predestinatio, úrvacsoratan, erős erkölcsi fegyelem, ez a három tulajdonság különbözteti meg K. egyházát a Lutherétól. A tan az egyház lelke, a fegyelem az egyház idegzete, mely az egyes tagokat összekapcsolja. (J. IV. 12. 1.) Az egyháznak nemcsak joga, hanem kötelessége is tagjai felett a legszigorúbb fegyelmet gyakorolni, azoknak nyilvános és magán élete felett örködni. Mert kell, hogy szent és tiszta legyen az egyház külső élete, amint az Isten kiválasztott népéhez illik.

Az egyház maga kormányozza önmagát. És mert az egyház nem a papok, hanem hívők összessége, a kormányzó és fegyelmi hatalom nem a papok, hanem a gyülekezet kezében van. Sőt a papokat, az „ige szolgáit“ is maga a gyülekezet választja. Itt, az egyházkormányzat elméleti megalapozásában engedett K. arisztokratikus hajlamaiból s feledkezett meg egyszerűségről a predestinációról. A K. egyházkormányzata teljesen demokratikus. És épen ezért tulajdonítanak sokan K.-nak nagy művelődéstörténeti jelentőségeit, hogy t. i. a szigorú népképviselői kormányzat az új kor elején való megvalósítását az ő nevéhez fűzik.

Ez a gondolat azonban, sőt ennek a megvalósítása: a consistorium, amely a kálvini egyház alapintézménye, nem új és nem eredeti K.-nál. Több reformátornál, így Capitonál, Oecolampadiusnál is látjuk azt. Azt se lehetne állítani, hogy ő volt az, aki ezt a tervet a genfi egyházkormányzatban életbe léptette. Tény, hogy a genfi egyház kormányzatában ennek az elméletnek az ellenkezője érvényesült. A legpápistább, a legmonarchikusabb volt ez az egyházkormányzat. Természetesen a pápa, a monarcha maga Kálvin. Egykori feljegyzés szerint a consistorium, sőt maga a tanács is csak arra való volt, hogy a K. intencióiért, tetteiért a felelősséget vállalja. De K. akkor is, mindvégig védelmezte és hangoztatta elméletét, habár — amint ő maga mondta: „a kor gyengesége miatt“ — a gyakorlatban nem valósulhatott meg. A kálvinista egyházak át is vették, meg is tartották ezt az elvet.

Az állam elkerülhetetlen földi intézmény. Amíg itt a testi életben vándorlunk, épúgy szükségünk van rá, mint az életre, itálra. De az állam hatalmi köre csak a külső, testi életre vonatkozhatik; belső lelkiismereti, hitbeli kérdésekben nem igényelhet magának tekintélyt. És mint a lélek magasabbrendű a testnél, az egyház magasabbrendű az államnál; s mint a testnek a lelket kell szolgálni, úgy kell az államnak az egyházat; az egyház értelmeinek, sőt itéleti-

nek is magát alávetnie. És bár teljes engedelmességet követel az alattvalóktól az államhatalom iránt, feloldja őket az engedelmisség alól, ha a felsőség „Isten jogát és tiszteletét megkisebbitené”. De egyéb tekintetben bármit is ad, rendel, parancsol az állam, vagy államfő, az alattvalónak azt engedelmesen és mint olyat kell elfogadnia, ami Isten akaratával megegyezik. Ha ne talán kegyetlen és igazságtalan volna ez az uralom, várja mindenki nyugodtan az idők beteltét, amikor Isten el fogja küldeni az ő szolgáját, aki az istentelen uralmat megtöri s a leigázott népet megszabadítja. Teljesen ótestamentomi felfogás; amikor az állam vallási, a vallás állami intézmény volt.

Az Institutio-Religionis Chr. nem a kedélyhez, az értelemhez beszél. Gondolatai világosak, rendszere logikus, áttetsző. Stílusa komoly, tudományos. Vannak azonban részletei, mint pl. ahol az Irás magasztos voltáról, a bűnbeesett ember nyomoráról, az ima jelentőségéről beszél, amelyeknek emelkedettsége együtt szárnyal a vallásos irodalom legszebb alkotásaival, amiket egy Pascal vagy Bossuet valaha írt. Mégis a könyvet nem tudjuk végig élvezettel olvasni s amikor letettük, bizonyos kellemetlen érzéseket hagy hátra bennünk. Ennek oka első sorban is a kettős predestinatio gondolata, amely az emberi értelmet rabigába verve, a szív érzelmeit kigúnyolva, vakmerően hangoztatja, hogy Isten az ő szabad akaratából, véghetetlen jóságánál fogva nevének megdicsőítése végett örök halálra, kárhozatra ítélte a csecsemőt, mielőtt vétkezett volna, mielőtt „evett volna a jó és rossz tudásának almájából.”

A másik visszatetsző sajátság, az az önhittség és elbizakodottság, amivel K. önmagáról és az általa felállított tanokról beszél. Elég hiú volt magáról azt hinni és állítani, hogy őt az Isten különösképen kiszemelte akaratának az emberek között való megvalósítására, akivel szemben senkinek se lehet még csak részleges igazsága se.

Visszatetsző előttünk harmadszor az a modor, amivel K. ellenfeleit illeti. Az egyházi atyák előtte gyerekes fecsegők, az egykorú kath. vagy prot. ellenfelek „tisztátalan kutyák, vad bestiák, disznók”, még enyhe, ha csak „istenkáromlóknak” mondja őket.

Mindezek azonban csak újabbkori hibák. A kortársak vagy nem látták, vagy nem tartották hibáknak. Az elragadtatás, amivel azt az evangéliumi érzelmű tudós világ fogadta, határtalan volt. Bucer egyenesen így ír a szerzőhöz: „Ebből világos előttünk, hogy az Úr téged eszközéül választott s hogy általad egyházára a leggazdagabb áldást fogja árasztani.” Csaknem minden európai nyelvre lefordították; versekben dicsőítették, mint amelyhez fogható munka az apostoli kor óta nem látott napvilágot; az apologiáknak valóságos fegyvertára lett. A kath. írók pedig úgy említik, mint az eretnység „talmudját”, mint „az egyház romlásának legfőbb okát.”

K. bámúlatos mennyiségű irodalmi munkásságából az Institutio az, amely dacolva az idő vasfógával, értékkel és kelendőséggel bír még ma is. Az írásmagyarázatok jelentősége ma már csak irodalomtörténeti. Azóta a bibliafelfogás és magyarázat, annyit haladt, hogy szinte egészen más lett. Mondják azt is, hogy a K. írásmagyarázatai nagyon fogyatékos görög és zsidónyelvbeli tudást árulnak el. Ezeknél úgy a történelmi tény felderítésére, mint akkori történelmi fejlődésre sokkal fontosabbak voltak a K. levelei. A kornak nem volt jelentékenyebb férfija, akivel K. levelezésben ne állott volna s e leveleivel sokszor népek, országok sorsára gyakorolt befolyást.

Ha még megemlítjük, hogy K. jelentős részt vett a biblia francia fordításában is és annak 1535 teljes kiadása elé ő írta az előszót (Mindazon császárokhöz, királyokhoz, fejedelmekhez és népekhez, kik Krisztus uralma alatt élnek), úgy vélik, hogy a dolgozat terjedelméhez mérve kellőképpen vázoltam K. irodalmi munkásságát. (Folyt. köv.)

Uton a boldogság felé.

I.

*Az alkonyat szelid világa
Álmodt harmatoz a szívemre.
Hozzád visz most a keblem vágya,
Forró, ujjongó, nagy szerelme.*

*Óh, mily unottan jöttem máskor
Ezen a szürke pusztaságon!...
— Csillagsugáros szép világból
Rajzik elem most minden álom.*

*A hold ezüstös fénybe rezdül.
Pajkos grizettek körbe fogva
Dalt mondanak a szerelemről.*

*Csend van. Rohanunk. Nagy titokba
Kigyúl egy csillag fenn az égen,
— Az istenségnek közelében.*

II.

*Óh, hány vágyam volt s mennyi eszmém
És mennyi sok-sok szép beszédem!...
Hiába, — csak nem mozdult elmém,
Szemem beszélt csak hosszan, mélyen.*

*És láttam: ő is szólni vágyott,
Meg-megmozdult szép, piros ajka.
Szeméből vágya kisugárzott,
— De csak magába mormolgatta.*

*Egyszer — kitudná, hogy ki kezdte?
A szívünknek, kibontva szárnyát,
Csókokba csattant hő szerelme.*

*Felettünk ép egy angyal szállt át.
Nem szóltunk, csak egymásra néztünk.
— Ez volt a mi legszebb beszédünk!*

Debrecen, 1909. november 14.

Györék József.

Wittse Gerrit.

Irta Hildebrand.

Baráti szivesség.

A Wittse Gerrit, medicus candidatus tiszteletére rendezett nagy ünnepély napja, amelyet érdemeinek elismerése gyanánt rendeztek szülei, megérkezett.

Körülbelül 3 óra volt délután, az ifju toilettjével foglalkozott. A mai nap ünnepélyességére volt-e a nagy készülődés, amelyre mint egy hegyre nézett fel, amely alkalommal szülei valószínűleg az örületig akarnak vele kérkedni? Azért volt-e, hogy az unalom tátongó rémképét képzelte el magának, amelylyel küzdenie kell oly emberek körében, akik közül a legtöbben közönyösen hagyták őt, a többiek pedig boszantották? Az egyik volt-e ezek közül különösen, talán mindkettőnek kellemes vegyüléke, amely az öltözködés munkájában nehezen engedte előrehaladni és azt hozta magával, hogy olykor-olykor jó hosszú ideig tartott egy ruhadarabot kezében, vagy cél nélkül tekintett ki az utcára, vagy anélkül hogy fáradt lett volna, székbe roskadt, az élet-unalom minden jelenségeivel.

Ez csinos bevezetés, szándékosan megírva, úgy, hogy az igazi okot megtudhassuk. Ez pedig nem volt más, mint az, hogy lelke egy tárgygyal volt elfoglalva, amely felette állott annak a darab szapannak, vagy szép felsőingnek, vagy satin nyakkendőnek, melyet feiváltva tartott kezeiben. Ma reggel a Leermuseumot látogatta meg. Ha csak egy napra is szülővárosában volt, a Leermuseum volt az, ahol menedéket keresett. Mindig azt képzelte magának, milyen kellemesen fogja eltölteni idejét, jöllehet az eredmény nagy mértékben kiábrándította. Feszült várakozással lépett az olvasó asztal elé, de csakhamar nagy fájdalommal vette észre, hogy a Lloydlisten, az oost. Jüdische Couranton és a Heeren boekjén kívül ugyanazokat a hirlapokat találja, melyeket Leidenben szokott olvasni. A Letteroefeningen, ugyanazon száma, ugyanolyan mennyiségű támadással a „fiatal költők“ ellen, (költői iskolát gondolok) ugyanaz a házias képes beszéd a „fövetlen ételekről, az izletes fogásokról, a jó fűszeresekről, a hamisításokról“ és még sok egyébről; ugyanazt a Cidset ugyanolyan nézetekkel arra nézve, hogy Hollandnak grófjai és lovagjai voltak, a János virágzás idejére nézve (más, mint aki a holland nemzet előtt nagy lett) ugyanazon útlatos szónoki fogásokat, melyek legnagyobb részt az előbbi számból vannak átvéve; ugyanazt a Leeskabinetet azzal a zöld boritékkal, ugyanazt a Boekraal der Geleerde Wereld-et egy versecskével egy úriember temetésére és egy más úriember 50 éves jubileumára. Aztán újabban megjelent könyveihez fordult. Ezek közül az egyik Van der Hoek és Hazenbergen gondoskodása folytán sokat látott, a többiek pedig nagyon is testeseknek tünnek fel neki, hogy néhány nap alatt át tanulmányozhassa. Legtöbbször meglepődött azzal, hogy néhány francia újdonságnak előszavát olvasta el, ahol az író azt állítja, hogy lelkiismeretével küzdött, amikor azt az erkölctelen és a művészeti érzékével, amikor azt a roppant izléstelen könyvet megírta. Így mélyedt el a mai napon éppen a Hugo Victor Ruy Blas-ja előszavának olvasásába.

Ez az előszó, bármely hozzáálló, velős, hatalmas és figyelmet lekötő is, mégsem volt olyan, hogy Gerrit figyelmét csak néhány pillanatra is elkalandozni ne engedje, hogy szemeit meg ne jártassa most a Breursbourg-on, majd a Blaak-on, amely utóbbi, egy kedves napsugár által megvilágítva, egészen felvidít és pom-

pás volt. Egyszerre csak (röviden fogom elmondani) valósággal meglátja őt azt, a szép leányt, akit Németalföld paradicsomában, miként a vak Moens éneklé, fehér galambbal a fején látott, azt a szépet, akit egyáltalán nem ismert és ez már egy okkal több volt arra, hogy gondolkozzék felette, sőt tépelődjék rajta, sőt hogy rajongjon érte.

Nem vagyok olyan vakmerő megkockáztatni azt az állítást, hogy a könyv kiesett kezéből, mert hasonlíthatatlanul többet kell mondanom; földre dobta. A földre dobta, vette kalapját, felhúzta kesztyűjét, leszaladt a Leermuseum lépcsőin és kirohant az ajtón. A szép leány a Breursburg-ról jövet a Blaak felé tartott és már jobbra is fordult. Utána menjen-e? Nem; ő ismeri a kalapok, szalagok mindenféle kellemetlenségét. Sietve befordul a szegleten, átfut a Gopersteegen, áthalad a Winstraaton, átnyargal a Posthoornsteegen és nyugodtan és olyan képpel, mintha semmi sem történt volna, visszasétál a Blaakra. Ő az valóban. Igen, az a vidám arc, azok a mosolygó ajkak, azok a nevető szemek! Gerrit üdvözl. Ég és föld! A köszöntést fogadta. Nehány házzal tovább megáll Gerrit, a lány kedves alakját vizsgálja és szerelmes szemekkel csodálja lengő járását. A Hontbergon megy át. Gerrit addig néz utána, míg a Keiserstraaton egészen eltűnik szemei elől. Most újra visszaroohan a Leermuseumba, s a lépcsőkön fel. Ott fekszik még a Guy Blas. Gépiesen szedi össze magát s veszi fel a könyvet. Nyugalmából egészen kikökött. Utána kellett volna menni, s megtudni, hol lakik. Vissza is megy újra az utcán át a Hontburgon, a Keiserstraaton keresztül. Nem látja többé. Nyoma is eltűnt. Szeremesebb szívvel, mint valaha és saját magára boszusan, az egész városba tüvé teszi, minden üzletbe betekint, hogy felfedezhetné-e a zöld téli ruhát, a barna satinkalapot, amelyre az egyetlen structoll arra a helyre volt feltűzve, amelyre azelőtt a fehér galamb szállott, amit ő annyira irigyelt. Minden hiába! Sehol, sehol egyetlenegy ablakban sem látható a... igen, hogy is hívják? Semmit sem tud róla és nevet a saját ügyetlenségén. Így indul hazafelé.

Ebben a hangulatban találjuk őt szobájában. De nem! Egy reménysugár lopódzott be lelkébe. Emberi számítások a Gerrit mostani helyzetében merészek. Ver-nooy úr s nagyságánál egy fiatal leány tartózkodott, egy unokahűg, kinek nevét sem tudta. A szép gelderlandi leány nevét sem ismerte!... Ez volt találkozópon-t. Ő lehet az. És ha valóban az, több volt neki, mint minden lehető vizsga első gradusa.

Ilyen gondolatok közt végre elkészült, miután még először nyakkendőjét körülményesen megsimogatta, mielőtt felső ingét felvette és később kabátját vette fel, miután satin mellényével a szükséges alapot megvetette neki.

Lejött. Már megérkezett néhány vendég. Hallotta hangjaikat az oldalszobában. Dobogó szívvel nyitotta be az ajtót.

— Itt van a mi candidatusunk — kiáltá a papa és mama egyszerre. A candidatus meghajolt van Hoels úr s nagysága előtt.

Van Hoels úr s őnagysága 50 év körüliek voltak, amelyből 25-öt a házasesetben éltek le. Az előkelő kereskedő osztályhoz tartoztak és van Hoels úr nevét nyomaték-kal szokták kiejteni. A társaságban nagyon komolyan tekintett körül, mint akinek nagy hatalom van a kezében és megkivánta, hogy az utcán köszönt-sék. Ez a tisztesség őt, ha a szerencsét hozzászámítjuk, amely neki ezt meghozta, az egész világ részéről meg-illette. Őnagysága hangléjtése s magatartása férjének

vagyoni gyarapodásával lépést tartott és először követelőző, aztán olyan lett, akit *egész* nőnek szokás nevezni s csaknem hozzáférhetetlen. Régi ömerősei voltak Witse úrnak s ömagyságának. Mikor majd fiatal házasok voltak, majdnem minden nap látták egymást. A hölgyek segítettek egymásnak ruháikat kiszabni; a férfiak együtt mentek halászni. Ez a túlzott szívélyesség lassanként visszafelé haladt aszerint, — hogy egy népies kifejezést használjak — van Hoelsek Witseéknak a fejére nőttek. De még mindig nem fordúlhatott elő ünnepség egyik vagy másik családnál, hogy egymást meg ne bízták volna. Egymásra nézve szükséges rosszak voltak. Az elhidegülést azonban nemcsak van Hoels úr vagyónának megnövekedésében kell keresni. Egy másik körülmény is nagyban közrejátszott abban. Miként Witse úrnak, úgy van Hoels úrnak is egyetlen egy fia volt, akivel semmit sem lehetett kezdeni. Midőn abba a korba jutott, midőn külömbiséget tudott tenni a külvilág és maga világa közt a jó és rossz között, mint egy szeleburdi mutatta be magát. Ezért Oszta küldték, mert otthon nem bírtak vele. Így lett aztán, hogy van Hoels úr és asszony a Gerrit természetes ellenségei lettek. Így lett aztán, hogy van Hoels úr sohasem kapott fiától levelet, amelyben ez ne szolgáltatna volna elő körülményesen kilátásainak javulását, s azokat a csodálatra méltó lépéseket, amiket szerencséje megalapításához tett meg. Ilyenkor van Hoels úr nagy sietve rohant az Amicitia társaságba ezen híreket tele torokkal közhirre tenni s ilyenkor nagyon szívesen annak az asztalnak közelébe ült, amelynél Witse úr a Handelsblad-ba mélyedt el. Ilyenkor mindig hozzátette, „hogy az ember nem tehet jobbat, mintha gyermekeit Oszta küldi és semmi sem esztelenebb, mint taníttatni azokat; ezen az úton csak nagyon lassan küzdhetik fel magukat, amint például a te fiatal doktorod.“ Így lett aztán végre, hogy soha és sehosem volt diákhecc kissebb utcai zavargás, vagy valami más eféle — ami megemléítésre sem érdemes, ha a nagy országos zavarral összehasonlítják, ami ezután jönne, — hogy van Hoels ömagysága hosszabb ideig megtudta volna állani, hogy Witse ömagyságánál ellátogasson. Ilyen alkalmakkor az efaíja újdonságokat mindig közölte vele és sóhajtások között panaszolkodott, hogy mindig bizonytalanságban van afelől, vajjon fia részes volt-e ezeknél vagy nem s „remélte, szívéből remélte, hogy ez az eset nem állhat fen; őt mint derék, egészen derék, bátor ifjút ismerték; de az ember sohasem tudhatja! . . . Ez Leidenben! . . . óh az ifjak olyan hamar elromlanak!“ . . .

A candidatus meghajolt van Hoels úr s asszony előtt.

A szokásos üdvözlés után, amelyhez még szerencsekívánás is jött a sikerült vizsga után, amihez van Hoels úr azt a szívélyes kívánságot fűzte, hogy egy lépéssel, ime közelebb van már a pransveáláshoz és a kitűnő praxishoz s amikor van Hoels ömagysága részvétellel fejezte ki sajnálkozását, hogy a legtöbb ember „öreg doktorokat“ szokott választani, van Hoels úr karjait hátrátéve, s újjáival kabátjának hasitékát babrálva a tűznél, tenyerét pedig melegítve, mondá: „azt hiszem, Witse úr, reggel találkoztunk?“

— Velem, Uram? kérdé Gerrit elcsodálkozva; én nem tudom, hogy volt-e szerencsém . . .

— Nem?! azt vettem észre — válaszolá van Hoels úr keserű mosolylyal, miközben ránézett a Gerrit anyjára. Ott a Blaakon. Azonban, vettem észre, hogy em engemet kerestél ott.

— Valóban nem láttam ott önt — felelé Gerrit pirúlva.

— Óh, azok az ifjú *tudósok* — jegyzé meg van Hoels ömagysága, kezeit összekulcsolva s új kesztyűit újjai közt szorongatva. Óh az ifjú tudósok oly magas légkörben mozognak, hogy nem látnak meg senkit.

— Az egyetlen egyszer történhetett meg, nemde Gerrit? vágott közbe mamája, aki a magasabb légkör fia számára megfelelő körnek találta.

— Bizonyára, — mondá Gerrit. A Blaakra oly keveset megyek.

— Igen, — felelé van Hoels úr, vállait tettetett komolysággal húzva fel: ez kereskedő város. Itt segitünk kell egymásnak.

— Azt már nem gondolom — felelé Gerrit ismét s észrevette, hogy van Hoels úr rosszra kezdi magyarázni a dolgot.

Az ajtó megnyílt. Gerrit kíváncsian fordult hátra. Nem szép fiatal leány, hanem egy nem a Gerrit izlése szerint való fiatal ember lépett be a terembe. Mindazáltal szépségnek lehetne nevezni, ha leány lett volna. Egyike volt ama „szép férfiaknak“, akikre, a többi fiatalember inkább irigy, mint szerelmesek a fiatal leányok. Puha, fekete, göndör haj, hófehér homlok, villogó szemek, feltűnő puha szakál voltak részei. Erő és fenség nem volt e férfi arcában, még szenvedély sem: alakjában pedig még kevésbé, amely a gyöngéd apollói termetekhez tartozott. Ez volt Hateling úr, egy jó házból való fiatal ember. Szegény lakása ulmá-Ruy az előkelőbb rotterdami hivatalok egyikében tanmegtanította a kereskedelmet. Ez volt az a valaki, aki volt s állotta a helyét a hivatalban asztala mellett, de a hely minden estén fenn volt tartva számára. Azaz, jól tudott számolni és társalogni. Túlságos nagy értelme s előkelő izlése nem volt, de „nem olvasott soha hollandul“ s ez olyan körülmény, amelyet mindig szívesen emlegetett. Kigúnyolt mindent, aminek tanulmány a neve, vagy amint ő nevezte, „aki oly magasra repült.“ Máskülönb, mint nőtlen embert, helyzetéből kifolyólag szívesen hívták meg estélyekre. S ő azon a jó úton haladt, amely az estélyekre való gyakori meghíváshoz vezetett. S mint hogy őt szerfelett gyakran hívták meg, ravasz, kitanúlt estélylátogató lett s kitűnően tudta, mire kell fordítani a fősúlyt, hogy ily alkalmakkor a várakozásoknak megfeleljen.

Míg ez a Narcissus az üdvözlésekkel volt elfoglalva, egy kihevült színű huszonhat év körüli nő lépett be, ki fekete blüzt viselt annak jeléül, hogy gyászban van. Meztelen nyaka azt mutatta, hogy még nem tett le hódítási vágyairól. Nem lehet mondani sem szépnek, sem csúnyának, de nagyon szőke s nagyon eleven. Ez volt Stork ömagysága, fiatal özvegye annak a férfinak, aki tüdővészben halt meg. Witse urat s „a kedves néniket“ a legislegszívélyesebben, a legislegkedvesebben s legislegmegnyerőbben üdvözölte. Ezután van Hoelseknek lett bemutatva, mire ő a legkedvesebb mosolylyal kérdé, miközben szép fogsorát láttatni engedé: vajjon van Hoels ömagyságának vannak-e rokonai Utrétben, mert egy ily nevű nőt ismert ott, aki a legislegkedvesebb nő volt. Aztán ismét Witse urhoz fordúlt. Az öregebbek előtt panaszkodott, a fiatalabbak előtt nem épen kedves dolgokkal hozakodott elő egy férjes nő szabad elnézésével és egy férjetlen nő kedveskedni vágyásával. Még alig fejezte be a jelenlevők üdvözlését, amikor ismét megnyílt az ajtó. Vernooy ömagysága lépett be rajta. Done Klárika utána.

Remegés fogta el a Gerrit szívét. Először halvány

lett, aztán vérvörös, mert ő volt az a szép gelder leány, gondolatainak királynője.

Szívélyes bókók között s még szívélyesebb mosolylyal szorította meg, Vernooy úr, aki Klárika után lépett be, a Gerrit kezét. Kedves, kedves fiam — kiáltá. Candidatus vagy, nemde úgy hívnak?

— S bizonyára minden előnyével? — kérdé Vernooy öngasága leereszkedően mosolyogva.

— Igen, — mondá Witse öngasága, fejét örömmel emelve magasra. A felől nem kell aggódnunk, de nem akarta megírni. No, de derék fiú, nemde? Nagy gyönyörűségünk van Gerritünkben.

Gerritke, aki e dicsszózat alatt mindvégig meglehetősen gyermekes arcot vágott, nem nőtt tiszteletben Klárika előtt, aki előtte külsejét s megjelenését tekintve, nem volt ellenszenves, sőt annyira tetszett neki, hogy Klárika dühös is lett magában érte. Nem! — gondola Klára. Egy lépést sem hátra! Hogy megnyerően néz ki, még nem bizonyít semmit pedánsága ellen. Pedánsnak kell lennie.

Gerrit nagyon udvariasan üdvözölte a nők is nagyon foglalkoztak a kis idegennel. Gerrit mamája igen kíváncsinak látszott megtudni, hogyan tetszik neki Rotterdam és hogyan vannak Gelderlandban szülei, testvérei, jóllehet azt sem tudta még eddig, vajjon van-e atyja, van-e anyja, vannak-e testvérei vagy nővérei Klárikának. Klárika mindezen kérdésekre bátran s nevető arccal adta meg válaszát.

Gerrit nem bírta levenni róla szemeit. Milyen szép közelről nézve! Milyen arányosak formái! Milyen átlátszó fehér nyaka! Milyen tiszták arcának és alakjának körvonalai! Milyen kedvesen és tisztán cseng hangja! Mily barátságos beszéde! Mily elevenek mozdulatai! Mily kívánatos a szép Klára mindenben!

Éppen most készült Gerrit, mihelyt szivverése kissé nyugodtabb lett, hogy megszólítsa, midőn megjelent az utolsó vendég s az egész társaság figyelmét magára vonta.

Ez egy ötven-hatvan közt levő férfi volt. Korát azonban el tudta leplezni parókájával, amelyet erősen piros arca felett viselt. Ruházatának többi része széles fehér nyakkendőből lecsüngő szárnyakkal s nagy puha inggallérból állott. Bő fekete kabátot, kékposztó nadrágot, régi divatú bársony mellényt viselt, lefele nyúló csíkokkal. Ez volt Wagestert úr, kit barátai eredeti embernek ismertek. Ez a férfi eredetiségével ebben a képmutató s álszenteskedésben dobozó, követelődző és kábításokkal telt világban nagyon irigylésre méltó magaslatra jutott el, úgy, hogy mindent szabad volt mondania, ami nyelvére jött. Ez egy olyan joga volt, melylyel bőségesen élt is. Ezenkívül valami sajátossága volt a kifejezésekben is. Az ő szótára teljesen elütött a más emberekéttől s mindig azt szokta mondani, hogy valóban nagy kár, hogy az új találmányok elkeresztelésénél az ő tanácsát előzetesen nem kérték ki. Így például a szép nemet „*alma-evőknek*“ nevezte szép anyáknak, Évára célozva. Az orvosoknak sohasem adott más nevet, mint „*fogvizsgálók*“. Az orvosok és nők a legnagyobb ellenszenvet vívták ki részéről. Azt szokta állítani, hogy az utóbbiak nélkül meg tud *élni*, az előbbieket nélkül pedig meg tud *halni*. Ez a nevezetes ember a Nieuwe Havenben tartott legénylakást. Független vagyónú ember lévén, minthogy más egyéb dolga nem volt, nem restségből, hanem csupa szelle-

mességből 11, 12 óráig maradt ágyában. Ezen kellemes helyzetben írt, olvasott s mindent elvégzett, ami eszébe jutott. Szokása volt még, hogy maga ment el friss lazacokat vásárolni s maga vitte el azokat. A legotrombább kutyája volt az egész Rotterdamban. Két ősz macskát tartott meg, amelyeket ez a kutya nevelt fel. A societásban sohasem ivott mást, mint guastot s asztalánál nem lehetett mást látni, mint bort. Volt egy botja, amelynek gömbje árnyékban nézve, XVI. Lajos arcképet mutatott és egy órája, melynek üvegje alá egy légy volt festve. Oly élethű volt, hogy az ember megesküdött volna rá, hogy repül. Egy universalis zsebkész-féle fortélylyal volt hű társa s mindig szellemes tudott lenni a szükséges pillanatokban. Egyszóval, nem volt világosabb vagy ismertebb valami, mint az, hogy Wagestert úr eredeti volt és sohasem nyitotta fel a száját anélkül, hogy a társaságból egyik vagy másik ember izlésének eleget ne tett volna. Ilyenkor aztán hallotta mormogni: „ez a Wagestert mindig tud valamit.“

Ezen humoros lángész jelenléte, aki bókokat gyártott s mondott a vendég hölgyek s vendég uraknak, kissé paródia volt. S bár Wagestert úr elméncséjeit minden alkalomkor megismételte, mégis mindannyiszor kegyelmet nyertek azok csodálóinak szemében.

Még mindig a nevetés járta, mikor a szolga azzal a hírrel lépett a terembe, hogy a leves az asztalon van. Az urak a hölgyeknek nyújtották karjaikat azzal a nem-akarással, amelyet minden olyan alkalommal érez az ember, amikor senki sem tudja, kit illet meg az első hely. Wagestert úr, aki megvetette ugyan „az alma-evőket“, mégis nagyon jól tudta, melyiket válassza ki magának, nagyon udvarias módon Klárikának ajánlotta fel kíséretét. Klárika sohasem látott meg azelőtt eredeti embert.

Asztalhoz ültek, s a legelső, amit Gerrit észre vett, a vendégek rossz elrendezése volt. Ez neki sehogysem tetszett.

Aztán itt van a helye, hogy a panasz résztvevő szavát kifejezzük azok iránt a nemeslelkű emberbarátok iránt, akik jók voltak egyszermásszor barátaiknak estélyt adni. Az még nem elég, hogy minden szárnyas-kereskedőhöz el kell küldeni, hogy van-e nálok valami szárnyas vagy vad, ami seholsem kapható. Nem elég, hogy igyekeztek az utolsó estély fogásait, melyen jelen voltak, lehetőleg túlszárnyalni. Nem elég, hogy saját nagyságos kezeikkel magatok készítitek az ételeket vagy magatokra veszitek azt a kemény szükségszerűséget, hogy minden apróságnak utána nézzetek. (Folyt. köv.)

Ki mások hibáit közli veled, a tiedet sem tartja titokban.
Török péld. b.

Jót azért teszesz, hogy gyönyöröd legyen, a gyönyört élvezed, mert jót tevé.
Rückert.

A minek látszol, azt mindenki bírálja, ami vagy azt senki.
Schiller.

Ki semmitől sem fél, csakoly hatalmas, mint az, akitől mindenki fél.
Schiller.

Ellentétek: az élet törvényei

—s.

KÖNYVISMERTETÉS.

Szanin.

Irta: Arcübasev.

A „véres és könnyes“ orosz társadalom bezárt kapuján zörgetünk . . . Homály vesz körül bennünket . . . Szívünkre nehezedik ólmos sújjal az orosz síkság lomha, halott köde. S a köd mindent eltakar. Egyszer-egyszer még sötétebb lesz az égbolt s cikázó villámcsapás a menyholt dörgő hahotájától kísérve, tépett felhőrongyot dob a földre, tátongó rés támad s kábító zajjal, fantasztikus kíséretével megjelen a láthatár szélén, hogy egy pillanat alatt újra eltűnjék, a sík hómezők viharja, a köd menyasszonya, az őrjöngő, kacagó burána. Nyomán megszűnt az élet, vicsorog a halál . . . majd elcsendesül minden, csak az őserdők cikász farkasainak üvöltése hallszik . . .

Az orosz nép, — természetesen a gondolkozó elem — a sivatag életét éli; lelkét lenyűgözi a rabság, kínzó gondolatai, miként felriasztott varjak csapata búsongó avar felett, tehetetlenül röpdösnek ide s tova, napfény és szabadság után vágyva, de az nincs sehol . . . sehol . . .

S jó a burána: a forradalom. Cikázó villámcsapásánál már-már piroslik minden arc . . . egy pillanat s a forradalom ujjongó dalát elnyomja a puska ropogás, ágyudőrej, a nogajka suhogása, vad kozák lovak acélos patkóinak rettentő csattogása. A burána vért csap a szemek közé a halálsápadt arcra . . . akasztófa . . . golyó . . . börtön . . . Szibéria . . . elcsendesül minden . . . Hullaszag terjeng . . . A halál angyalának kielégített, letipró gúnykacaja hallszik. Beborít a köd mindent. . . .

* * *

Az individuális élet a rút önzés bűzös posványában fetreng. Katonai tirannismus, rendőri hatalom, bürokrácia túlkapásai nyirbálják az egyének jogait s a családi szentélyeken is véres sebeket ütnek. Innen az orosz nép s különösen az intelligens elem forradalmi hangulata. Különben az egyének meggyőződése mindig megfelelnek személyi minőségüknek és társadalmi állásuknak: minden egyetemi hallgató, érettebb gimnazista revolucionárius, minden csinovnyik bourgeois, minden művész szabadgondolkozó, a legtöbbször üres fejű és hiú katonatisztek pedig a látszat és külsőségek rabjai.

A gazdag és művelt társadalmi osztályok leromlási jelenségeiről van szó. egymást érik a szenzációs bűnperek, a perverzítások örültjei gombamódra szaporodnak, az emberek ereiben liktető izzó véráram hullámaival a bujaság büntengerét szaporítja. Az erotikus kicsapongások ma csaknem minden nemzet társadalmában otthon vannak; kiváltképp Oroszországban. A társadalmi élet ilyenén züllöttsége, — logice bebizonyíthatólag — a közelmúlt politikai cseményeinek egyenes kifolyása.

A forradalmi áramlat dekadentiát mutat, mert hiába ömlik a vértanúk vére, nem rózsásodik meg a keleti égbolt a szabadság emelkedő napjának ragyogásától. Talán soká . . . Talán soha! . . .

Havas oromról lezuhanó lavinaként nő a kételkedők tábora, a forradalmi szellem a tömegben megcsappant. Szabadság? . . . Minek? Miért menjen az ember fejével a falnak? Mit ér az egyesek lelkesedése a forradalmi mozgalmak iránt: conspiratív gyűlések, a propaganda, a kockáztatások és felsülések; minden kísérlet azok közömbösségén török meg, akiknek érde-

kében történik. Mi jelentősége van konstitúciónak, forradalomnak, mikor az emberiség fejlődéséről a jövőben, még csak megközelítő képet sem rajzolhatunk. „Mily döreség a lehetetlenért életet, vagyont és ifjúságot feláldozni!“ Élni . . . élni és vége! . . .

Sokak ajkán a Predicátor könyve írójának pesszimizmusa csendül fel: „Avagy kicsoda tudhatja, mi legyen jó az embernek e világon, az ő hiába való élete napjainak száma szerint, amelyeket mintegy árnyékot tölt el? Kicsoda az, aki megmondhatná az embernek, mi következik ő utána a nap alatt?“

„A forradalmi feszültség azonban felemelte a kedélyeket, tüzet öntött az ereibe, ezért nincs sima átmenet a forradalom paroxismusából, a napi, szürke élet egyhangú táplálkozásához és munkájához . . .“ A forradalmi feszültséget felváltotta a nemi izgalom, mely alól a társadalom egy osztálya sem kivétel.

A nemi élet kultusza áthatja a társadalom legmagasabb és legalacsonyabb rétegeit s egymásután alakulnak a szerelmi Ligák minden hatósági rendszabály ellenére.

Eme tények egyenként és összesen az erotomania jelenségei gyanánt tűnhetnek fel s rányomják bélyegüket a társadalmi életre. Innen mi sem természetesebb mint az a következtetés, hogy — mert az irodalom a társadalom életéből táplálkozik — erotikus társadalom, erotikus irodalmat teremt. Emez erotikus irodalom friss egészséges hajtása a jelenlegi orosz irodalom szenzációja, a nálunk oly sok vita, kavargás után bírósági ítélettel elkobzott: Szanin. E mű az orosz pornographicus irodalom gyöngye, az író genialitása által művészileg kidolgozott socialis, sok tekintetben tendenciozus munka. Tükre a kétségtől hányatott, jövőben nem bizó, csak a mának élő orosz társadalom művelt középosztályának. A nagy Tolsztoj és Turgenyev klasszikus műveinek moralisztikus tendenciája nem világosabb, nem erőteljesebb, nem genialisabb mint Arcübasev művéé. Megjelenése forradalmat idézett elő hazájában, melynek szétfutó hullámai Európa minden államába átcsapkodtak s neki, — a szenzációéhes publicum előtt, már megelőzőleg, — széleskörű propagandát csináltak. Nálunk a bírói letiltás volt az, mely hallatlan reclámot csinált e műnek. Láttam olyan példányokat, melyek harminc-negyven ember kezén keresztül mentek, mások az eredeti árösszeg kétszeresen keltek el. Szóval e mű nálunk is izgalmas sikert aratott.

„A Szanin háttér a lekötött, durva, de őserőktől duzzadó orosz élet, melynek kulturája nem a társadalom szövetében, hanem csak egy-egy véletlenül és kínosan kipallérozott lélekben van.“ Főhőse: Szanin Petrovics Vladimir Őt jellemezve egyúttal a regényt is jellemezzük, — nem lévén céлом s e dolgot szűk kerete nem is engedvén meg a rendszeres kritikai tárgyalást, — csak az egyéniségét leginkább kidomborító mozzanatokot felölelve.

Szanin azt mondá: „Én magamban élek!“ . . . E néhány szó az ő vonzó egyéniségének egyik karakterisztikuma. „Az én életem a kellemességek és kelletlenségek érzése, hogy aztán mi van ennek határán túl, — vigye el az ördög! Bármilyen hypothesis állítanak fel, az csak hypothesis marad, s arra építeni fel az életet, ostobaság volna. Akinek úgy tetszik, ám törje rajta a fejét: én élni akarok.“ . . . Így szól Szanin, a nagy, erős csontú vágyas férfi. Gyötrelmek nélkül akarja átélni az életet, úgy hogy természetes kívánságait kielégítse. Aki a vágyakat megöli, megöli az életet. Lelkében napfény és szabadság lakozott,

mert oktatás, hajlitgatás nélkül, csupán a saját érző és gondolkozó énjéből szívta fel a szabadság életelő levegőjét.

Fénysugaras, térs siksághént körül el előtte a jövő, mert ő nem válogatott, hanem kész volt az élet-től épen azt fogadni el, amit az nyújtott. Napfényes úton csendesen dúdolván előre, hol lehűl a hagyomány, a szokás rabbilincse, mert az ember személyisége sokkal szilajabb, mint sem rabbá lehetne tenni, vagy az önsanyargató alázatosság bűnbánó palástjába burkolni. Az élet minden percének megvan a maga szava, azt a szót nem szabad elröpülni engedni, hanem meg kell hallgatni.

Összeolvasnak az emberek mindenféle könyvet, hogy azok alapján elfogadható világnézetet alkossanak, kitarul a múlt lezárult kapuja, hogy tanulságának kin-cseiből alapot vessen a jövő nemzedék számára, — pedig lehetetlen egy típusra átfórmálni az egész emberiséget. A világnézetet maga az élet adja, s így minden egyesnél a személyiség dolga, az egyéniség kifolyása. S neki meg volt valóban az ő saját világné-zete, s ennek alapján erőteljes, egészséges életprinci-piuma. Vihar jő s harsogó villámcsapás hasítja végig a biborral szegélyezett koromsötét égboltot, Szanin a nyílt mezőn áll társával és barátjával Ivanovval. Ez az erős férfi remeg, — Szanin pedig érezve erejét és az életet „széttérjesztette a karjait és tele torkából hosszát, nagyot kiáltott a menydörgés elé, mely búgva, ropogva hőmpölygött végig az egen, a hatalmas térség egyik végétől a másikig.“ Csodálatos synthézise a harmonikus, önbizalmas férfiasságnak és erőnek. Ebből a magába bizó férfiasságból táplálkozik vallásos meggyőződése, ha ugyan lehet nála ilyenről beszélni, amennyiben pozitív vallás jogosultságát nem ismeri el. Ő gondolkozó fő, s a nagy gondolkozók minden időben hittek Istenben. A természet szerint való élet philosophusa, Rousseau mondá: „Ha nem volna vallás, csinálni kellene.“ Szanin érző és gondolkozó öntudata maga elé rajzol egy képet a fenséges, titokzatos erőről, az Istenről, arról, aki Mindenekben . . . aki volt öröktől fogva és lesz mindörökké.

Azonban az ő vallása nem a keresztyénség! „ . . . Hiszem, hogy van Isten, de a hit maga magától létezik bennem. Isten van vagy nincs, én őt nem ismerem, s így nem tudom mit kíván tőlem . . . De hogyan is tudhatnám én ezt, még a legbuzgóbb hitem mellett is?! Az Isten, — Isten és nem ember és semmi-féle emberi mértéket ő reá alkalmazni nem lehet. Az ő teremtésében, amelyet látunk, meg van minden jó és rossz, élet és halál, szépség és csúfság . . . minden és mert e mellett eltűnik minden meghatározás, minden eszmélkedés és csak chaosz áll elő, következképen az ő gondolata nem emberi gondolat, az ő jója és rosszja nem emberi jó és rossz. Ahogy mi az Istent meghatározzuk, az mindig bálványimádás lesz és mi a mi fetisünket mindig valamely fiziognomiával s a helyi ktimatikus viszonyoknak megfelelő ruhával fogjuk ellátni . . . — Mily képtelenség!“

Gyönyörű gondolatok ezek és sokszor paralellek egy vallásos lélek Isten iránti imádatával, — de nem keresztyéniek. Egy más helyen így szólaltatja meg Szanint az író: „A keresztyénséggel az életnek minden szépsége eltűnt: elveszett a bátorság, eltűnt a szabad szenvedelem, eltűnt a szépség, nem maradt egyéb, mint kötelesség és az eljövendő aranykorba vetett képtelen hit.“ Ilyen és ehhez hasonló — de sokkal erősebb kitételekre megesap bennünket valami hátborzongató hideg, — bennünket, kik a keresztyénségben a tökéletes val-

lást, annak megalapítójában az élő és a szeretet munkája által napra napra ható Krisztusban pedig az emberiség ideálját, a legmagasabb életeszményt találtuk fel. Bizony, bizony kemény beszédek ezek, de illenek egy orosz szabadgondolkodó szájába, kit végzete, — a lépten nyomon megismétlődő igazságtalanságok, galád ságok láttára — az anarchia felé sodor.

Lassankint megújja környezetét. Csodaszép nővére, Lidia szerencsétlenül jár, ezt a kétségbeesés széléről visszarántja és új életmesgyére vezeti, a boldogság útjára. A sors igazságszolgáltatása utoléri Lidia gaz csábitóját, Zarudint s — bár ő nem kereste, — keze által sújtja le. De már nem maradhat tovább. Szabad mezőre vágyik, hol fektelenül tombol végig a szél, s csillogtatja sugárözönét az élet királya: a nap. Környezetével leszámolt. Akart. Valamit. De rájött arra, mit a nagy Schiller így fejez ki: „Az emberek ostobaságáról az Istenek sem tehetnek.“ Képtelenek és hazugok csaknem mindnyájan . . . és sokszor még nevetésesek is. Leszáll az éj, útításkába rakja csekély holmiját és elindul . . . Hová? . . . Maga sem tudja . . . De erő és bizalom dagasztja széles mellét, nyílt tekintén derült vidámság honol. Megy keresni szabadságot, napfényt . . . Új életet! . . . Vajjon megtalálja-e?

Barátja, az erős Ivanov kikiséri a pályaházba, hosszan néz a tovatűnő vonat piros lámpásai után. El-tűnik a fény . . . az erős férfi felzokog, úgy érzi, hogy lelkének jobb része együtt tűnt el vele.

Szarka Gyula.

Mindenki panaszkodik emlékezőtehetségének, de senki sem ítélőképességének gyöngesége miatt.

La Rochefoucault.

*

A kacér nők a szerelem stréberei.

—sz.—

Örök sugarak.

— Lassan-lassan lehűlt a levél.

Élet, melegség elrepült.

Ábrándok, vágyak kék egére

Nyirkos, nyomasztó felleg ült . . .

— Óh annyi álm szertefoszlott,

Összetört annyi hit s remény . . .

— Enyészet szele fut keresztül

Hűlt szivek siri éjjelén . . .

Ott járok e nagy temetőben

A szürke, fakó romokon

S míg könny csordul ki a szememből

— Rózsás tavaszról álmodom.

Van még sugár, még nem veszett el

Az örök mosoly ajkadon.

Megmaradt még a nyár hevéből

Szerelmed édes angyalom.

F. Gy.

IRODALOM.

Gyulai Pál.

„Leesett a magyar irodalomnak, a mi fejünknek koronája!” — Gyulai Pál meghalt.

Egy tartalmas, küzdelmekben és sok nagy dicsőségben gazdag élet zárult be az ő halálával.

S a gyászból, mely ezzel a magyar nemzetet és irodalmat érte, mi is részt kérünk, bár tudjuk, nem lesz ragyogóbb és hatalmasabb a glória, mely nevét körülveszi, de jólesik és szinte kötelességünk leróni a Kegyelet-adóját aziránt a férfit, ki előttünk ifjak előtt, munkás életével örök, bátorító példaként tündökölt!

Nem mindennapi talentumok jutottak neki osztályrészül és ezekkel a talentumokkal oly csodálatosan tudott sáfarkodni, hogy semmit sem tartott meg belőlük önmagának, hanem egész valóját, egész tartalmát átadta nekünk, nemzetének!

Költő és kritikus volt Gyulai Pál s hogy vajjon melyik téren áll előbb, ugyan nehéz volna eldönteni.

Mint költő az izlés embere. Valóságos művész, ki gondolatait egyszerűen és mégis mesterien juttatja kifejezésre. Nem keresi a tárgyat, de ami megihletti lelkét, annak alakot adni, lelki szükségnek tartja. Költeményeiben nem annyira a fantáziát, mint inkább a való életet tartja szem előtt. Nincs az ő műveiben álérzelem; mindig őszinte és igaz. Nem lebilincselő helyzetek festésére törekszik, de jellemeket alkot. Amit másoktól megkíván, azt saját magától is megköveteli. S bár leginkább mint kritikust ismerjük, egyáltalában nem tarthatjuk kisebbnek a költészet, mint a kritika téren.

Ha mint kritikust szemléljük, úgyis az igazi Gyulai áll előttünk, sőt férfias jelleme még fokozottabban kidomborodva. Azt a Gyulait látjuk, ki éber figyelemmel őrködik irodalmunk minden mozzanata felett és sohasem késik, hogy az érdemesekre megjegyzéseit tegye. Kritikájában nem mellékes körülmények vezetik; mindig őszinte, egyenes, világos és mindenkinek felett magyar. Sohasem szabad elmaradni a világtól, zárkózni a haladás elől, — ez az elve — de azoknál is nagyobb hiba, valóságos bűn a Gyulai szemében a nemesi jelleg levetkőzése. Ez nála a legelső kellék. Nem népszerűségre törekszik, hiszen hányszor szembe száll a közvéleménnyel is. (Kossuthot, a nemzet bálványát; Tóth Kálmánt és Jókait, a nemzet kedvenceit, éles kritika alá veszi.) De nem is kívánja a maga meggyőződésének feltétlen elfogadását s viszont abból, amit egyszer kimondott, nem szívesen enged. És ez érthető is; hiszen munkái, véleményei nem felületességen, de mélyreható tanulmányon alapulnak. Ez utóbbi, egyetlen igaz kritikus-feltétel bírása tette őt korának, közelebbről e 19-ik század második felének első kritikusává.

Ez volt Gyulai Pál.

S ha mint szigorú, de igazságos kritikustól sokan el is hidegültek, mint mély bölcsességű férfit, mint valódi nagyságot köztisztület és elismerés kísérte sirjához.

... Gyulai Pál meghalt, de amíg magyar irodalomról beszélhetünk, addig az Ő neve elválaszthatatlan lesz attól s dicsőségét, nagyságát az idő növelni fogja! S felidézni az ő munkás életét, lelki gyönyörűség minden időben!...

— Ilyen eszményképet kövess ideálokért lelkesedő magyar Ifjúság!

F. Gy.

NEKROLÓGOK.

Baksy József.

Komor, őszi szellő űzi-hajtja a lehullott falevelet. Azok megérttek, de te nem értél meg az enyészetnek. És mégis temetnünk kell. Temetnünk. Ó mily fájdalmas nekünk e parancs! Ó mily fájdalmasan érintette lelkünket e szörnyű végzet! Kidőlt az Úr leendő szolgálói közül a leghűbb katona! Elköltözött sorainkból a könyvek-könyvének hűséges olvasgatója, az énekelgetés nagy kedvelője, az igazi nagy kálvinista pap prototipusa, a becsületes, a rendszerető ifjú mintaképe, szerény őszinteségéről, önzetlenségéről, naponkénti önvizsgálásról (erről tanuskodhatnának naplói, melyet 9 év óta páratlan szorgalommal vezetett), meleg baráti szívéből, az ékesen szólásáról ismert jó barát, jó kollega: Baksy József.

Diákéletünkben, küzdelmeinkben ő ritkán vett részt. Irányítani nem akart, nem tudott, de eszményképei voltak s ezeket aztán követte.

A bibliai mondást: „Szenved-é valaki köztetek? Imádkozzék. Öröme van-e valakinek? Dicséretet énekeljen.” — szószerint betöltötte. Ha néha néha meglátogattuk őt, bizony minket is magával ragadott és áhítattal vele énekeltünk, vele imádkoztunk.

Szívből szólott, szívhez szólott.

Igen, akik közelebből ismertük őt, így ismertük, ezért szerettük.

Olvasgatott, dolgoztatott, gyűjtögetett, virágról-virágra szállt és mézzel, sokszor magával a virággal tért meg. A virág egy-egy szép könyv, a méz annak szelleme, illetőleg annak egy-egy drága gyöngye, darabja volt. A nevesebb predikációkat, imádságokat szószerint tudta.

Szép könyvtára és talán egy egész életre elegendő betanult predikációja és imádsága volt. Ezenkívül irogatott, alkotott maga is.

Sokan nem ismerték, sokan nem értékelték. Nem, tanárai sem. Az Úr korán megismerte, korán értékelte a kevesen hiven munkálkodót és mi hisszük és mi tudjuk sokra is bizza. Ő maga mondja.

Siratjuk benne a gyakorlati életben működő idealis kálvinista paptípust, könnyes szemekkel, de Istenbe vetett rendíthetetlen bizalommal veszünk tőle búcsút. Az Úr ismeri övét.

Isten veled! Kedves Barát! Találkozunk!

H. M.

Miskolczi József.

Élete zsenge éveiben, reményteljes pályája küszöbén halt meg a drága jó gyermek, a szerető, szeretett testvér s a kedves barát. Miskolczi József tehát nincs többé. Elszólított közülünk; magával vitte édes szülőjének örömét, reményét.

Megtört szívvel, fájdalomdült kebellet kísértük ki mi is utolsó útjára. A csapás, mely szeretteit sújtotta, minket is sújtott. Hiszen ő nekünk testvérünk volt; testvérek voltunk, mint ugyanazon iskolának műsaffiai s ő még a testvérek között is a legkedvesebb. Ő, a szorgalmas tanuló, a jószívű, a barátságos barát, mindnyájunk által szeretve volt. Mindnyájunk közös

szeretetében, a barátság pajzán játszásai között töltötte ifjúi éveit: de egyszer csak jött a betegség, ágyba döntötte őt, elmaradt közülünk, pedig mily rosszul esett őt nélkülözniünk. Élete ettől fogva csupa szenvedés, csupa gyötrődés volt. Hervadt napról-napra, betegségének sorvasztó kinjai között évekig csak tengődött. Fájdalommal láttuk mi ezt a hervadást, lehullását arcáról az élet virágainak; de azért csak reméltünk, oly jól esett hinnünk, hogy talán csak megmarad ő nekünk, hiszen végre mérhetetlenek az Isten jótéteményei. A jóságos Isten meg is sokalta szenvedését, de nem hagyta meg nekünk, hanem magához szólította közülünk, fájdalom nélküli, boldog életet nyitott meg az olyan sokat szenvedett ifjú lélek számára.

Most már ott nyugszik sirja csendes fenekén, ahol többé nem fáj semmi, hol álmát nem zavarja többé senki . . . semmi.

— Nyugodjál-nyugodjál kedvesünk békén, csendesen. Ha álmodozol eltűnt rövid földi életedről, szőj álomképeidbe szeretteiddel minket barátaidat is, hiszen mi is sokszor, igen sokszor gondolunk majd reád s az utánad maradt űrt betölti az emlékezetteddel való foglalkozás. S míg Isten minket is magához szólít, míg pihenni hozzád mi is letétetünk, addig kedves barátunk Isten veled — — a viszontlátásig Isten veled!

P. I.

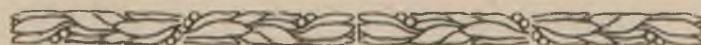
A szomszédunk . . .

*A szomszédunk jaj de hangos mostanába'.
Oda szállt a mezők dalos pacsirtája:
Messze földről szép kis lány jött a falunkba,
— Szomszédunkba.*

*A mi házunk jaj de csendes mostanába',
Pedig nem rég még itten is nóta járta.
Szegény legény, nótás legény úgy kesereg,
— Nagyon beteg.*

*— Hogy leszállott a fényes nap tegnap este,
Beteg legényt a dalos lány felkereste.
És azóta, tegnap óta,
Odaát is, minálunk is
— Szól a nóta.*

Fekete Gyula.

EGYLETI ÉLET.

A Magyar Irodalmi Önképző Társulat a siker és haladás jegyében kezdte meg, s folytatja ez évi működését. A társulat munkaköre vonatkozik: önálló felolvasásokra. (értekezés, novella) költeményekre és azok bírálatára, vig- és komolytárgyú szavalatokra. Gyűlést hetenkint egyszer tart, melynek bő és érdekes programjáról a titkár gondoskodik. Felolvasást tartottak ezideig: Fodor Pál IV. jh. „A mi feladatunk“ c.; Szarka Gyula

IV. hh. két ízben: a) „Kazinczy F. és Szombati J.“ b) „Arcübasev és a Szanin“ címmel; Keresztury Károly III. hh. Oláh Gábor: „Keletiek nyugaton“ ját ismertette.

A bírálatra beadott nagyszámú költemények közül megdicsértetett: Fekete Gyula I. jh.: „Látomás“ és „Annuska-dalokból.“ Sikerült fokban részesült: Keresztury Károly III. hh. „Őszi hangok“ című költeménye. A dicséretes bírálatok szerzői: Gombos Ferenc I. hh., Fekete Gyula I. jh. Sikerült bírálatot irt Kiss Kálmán II. jh.

Megdicsértetett Gombos Ferenc és Tóth Ferenc I. hh.-óknak egy-egy szavolata. Sikerült Gaál István I. hh. szavolata.

A társulat ez évi pályatételeit a következőkben állapította meg: 1. Lyrai költemény. Díja 20 K. Beadási határidő nov. 20. 2. Elbeszélés. Díja 24 K. b. i. dec. 4. 3. Humoreszk. Díja 20 K. b. i. dec. 11. 4. Műfordítás. Tárgya még nincs megállapítva. Díja 20 K. b. i. febr. 5. 5. Oláh Gábor: Korunk hőse c. művének esztetikai méltatása. Díja 50 K. b. i. márc. 12. 6. Gyulai Pál mint író és kritikus. Díja 60 K. b. i. ápr. 24.

Edeig a lyrai költeménypályázat járt le, beérkezett 4 munka, melyek bírálat alatt vannak.

Amint látható e dicső múltú Társulat él és virágzik, bár az Ifjuság egy nagyrésze nem támogatja önművelésünk e régi, kipróbált organumát. Szorgalmazza e körülmény a tagokat még fokozottabb munkára, s majd teljesül az Írás szava: „Kevesen hív voltál, sokra bizlak ezután.“

A Sárospataki Ref. Hittanhallgatók Egylete egyre fokozottabb mértékben váltja be mindazon reményeket, melyekkel idei működése elé tekinttünk. Egymást érik a tartalmas, alapos készültségű és tanulságos fölolvadások, melyeknek kiválóságát az a körülmény is mutatja, hogy az egylet néhányat már eddig is 10—10 kor. díjazásban részesített; mint pl. Nagy Lajos IV. é. hh-nak már enlített művét, továbbá Kovács Bertalan III. é. hh-nak „A profétizmus és annak képviselői“ című, a proféták iránti magasztos lelkesedés mellett alapos tárgyismerettel és lelkiismeretes utánjárással megirt munkáját. Ugyancsak szép eredményről tesz bizonyosságot a lefolyt imapályázat is, hol a beérkezett 6 pályamű közül a 20 és 10 koronás díjat Páhy József IV. é. hh. két imája nyerte el.

Az egylet más irányu tevékenységéről a következőket jelenthetjük Két 20—20 koronás pályázatot hirdet a főiskolai ifjuság által 1909. dec. 5-re tervezett Calvin ünnepélyen tartandó alkalmi fölolvadásra. A tervezett velencei kirándulásra határozott utasítást ad a bizottságnak egy körülbelül elfogadható és megközelítően pontos utirány és költségtervezet végleges elkészítésére; továbbá kimondja, hogy a Pécsen tartandó Országos Diákkongresszuson nem kívánja saját által képviseltetni magát, a szokásos évi táncmulatságra vonatkozólag pedig úgy határoz, hogy azt koncerttel egybekötve 1910. jan. 29-én fogja megtartani.

A „Főiskolai Jogászegylet“ tisztikarában változás állott be, amennyiben a lemondás folytán megüresedett elnöki és alelnöki székbe Szívós Géza és Idrányi Béla választottak meg egyhangú lelkesedéssel. Többek között elhatározta az egylet, hogy ez évi táncmulatságát a farsang első szombatján kabarettel egybekötve fogja megtartani; továbbá bizottságokat küld ki az alapszabályok revideálására, a „Rákóczy Segélyalap“ alapszabályainak elkészítésére, a pályatételek kitzetésére: valamint megbizsa Fodor Pál és Szívós Géza IV. é. jh t, hogy a f. hó 26-án Pécsen tartandó Diák Kong-

resszuson hivatalosan képviseljük az együletet, szabad tetszésükre bízván előadásuk tárgyának megválasztását.

Az Erdélyi Önképzőkör a béli előkészületek által lefoglalt idő alatt is szép tanujelét adja ügybuzgalmának s nemes hivatásának. Legujjabban a vers- és a szépprózai pályázat járt le. A verspályázaton négy költemény nyert díjat: Béres Benőnek „Itt vagyok ismét“, Nagy Lászlóknak „Csak egy csókot...“ Pásztor Rélának az „Eszme“ s Komáromi Jánosnak „A kis apáca“ c. költeményei. Megdicsértetett azonkívül Komáromi Jánosnak „Késő!“ c. verse. — A szépprózai pályázaton a bizottság két munka között, a „Tiszavidéki hangok“ c. regény s az „A vasuti kikiáltó“ c. humoreszk között osztotta meg a díjat. Mindkettőnek szerzője: Komáromi János. — Megdicsértetett Kovács Dezsőnek egy bírálata: Árokháty Béla (Népdalainkról) s Nagy László (Szerelem) önként felolvastak. Elvezetes percekét, mondhatni valóságos meglepetést szerzett a köri tagoknak Jármy Bélának első vig szavalata. Mint komoly szavaló a közepesen sohasem emelkedett felül s így annál különösebbnek tűnt fel e téren elért nagy sikere. A kitünő kezdet szolgáljon neki biztatóul a jövőre nézve. Megdicsértetett a „Most is eszembe van...“ c. költemény. Szerzője: Béres Benő. Excelsior!

HIREK.

— **Köszönetnyilvánítás.** Lapunk fennállásának huszonöt éves évfordulója alkalmából nagyon sokan kerestek fel bennünket szíves üdvözlésükkel, fogadják e helyről halás köszönetünket.

— **Halálozás.** Mély részvétellel értesültünk és tudjuk olvasóinkkal, hogy főgimnáziumunk egy törekvő szép reményekre jogosító tanulója Miskolc József V. o. t. nov. 18-án elköltözött az élők sorából. Temezése nov. 19-én szombaton történt meg a főiskola udvaráról. A gyászszertartást Hubay Mihály főiskolai szenior végezte, magas röptű beszédben nyújtván vigaszt a mélyen süjtött anyai szívnek. A drága halott emléke legyen köztünk áldott!

— **Kálvin-ünnepélyek főiskolánkban.** Lapunk e számában háromról adhatunk számot. Az első nov. 7-én tartott, melynek keretében Novák Lajos az akadémia rektor-professora méltatta ez ünnepélyek jelentőségét, célját. Majd Harsányi István főgymn. vallástanárnak tartott felolvasást „Kálvin egyéniségéről“ címen. A mélyen járó, tartalmas felolvasást a közönség nagy tetszéssel fogadta. Igaz József IV. é. hh. szavalta Fekete Gyula jh. pályanyertes ódáját. Az ünnepélyt karénekk zárta be. Nov. 14-én Finkey Ferencz dr. tartott felolvasást „Kálvin egyház-politikájáról“ nagy hatással. A főiskolai Énekkar a „Dicsőít Téged“ kezdetű gyönyörű éneket adta elő, erővel és precizitással. A következő pont az „Ur ítéle“ című melódráma volt. Elhangzása után a szereplőket, — Idrányi Béla II. jh., Matusz István jh., Horvát Zoltán jh. — valóságos tapsvihar ünnepelte. Végezetül diadalmas erővel zúgott fel az egész közönség ajakáról a „Te benned bízottk eleitől fogva“, gyönyörű énekünk. Nov. 21-én gyülekezeti ének után Nagy Béla theol. tanár tartott felolvasást „Kálvin erkölcsi felfogásáról“. Ékes előadásban ismertette meg velünk a felolvasó a tiszta erkölcsi és jellem prototypusát a nagy puritánt Calvint. Nagy tetszés mellett hangzott el Gombos Ferencz hh. szavalata, ki Várady Antal „Ki volt Kálvin János?“

c. örökszép ódáját adta elő. A 75 dics. 3—4 v.-nek emléklésével zárult be a lélekemelő ünnepély.

• — **A theologiai Kar** az alap és I. lelkészsképesítő vizsgálatokra az írásbeli tételeket a következőképen állapította meg: I. Alapvizsgára. a) Ó-szövetségi izagógikából: „Megrajzolandó a Dávid képe a Krónikák és a Samuel könyve alapján“. b) Uj szövetségi izagógikából: „A thessalonikai levelek izagógikai szempontból“. c) Egyháztörténetből: „Az ó kath. egyház kialakulása.“ II. Első lelkészsképesítő vizsgálatokra: Egyházi beszéd irandó Ján. XII. 25. v.-e alapján. b) Ó-szövetségi exegesisből: Magyarázandó a CIV. zs. c) Uj-szövetségi theológiából: Mit tanít az Uj szöv. az imádkozásról. d) Ker. Hittanból: Krisztus halálának és feltámadásának jelentősége az üdvre nézve. A dolgozatok beadási határideje máj. 1.

— **Jogi vizsgákra való készülés megkönnyítése.** Érdekes és célszerű intézményt honosított meg a Kolozsvart Malom u. 14. sz. alatt működő jogi szeminarium. T. i. azon jogszigorlók érdekében, akik szigorlatuk letétele előtt Kolozsváron csak rövid ideig tartózkodhatnak olyan rendszert honosított meg, mely lehetővé teszi azt, hogy a vidékiek elkészülhessenek, esetleg irodai, vagy más teendőik végzése mellett. T. i. az anyag essenciáját magukba foglaló jegyzeteken kívül oly jegyzeteket is készített, amelyek teljes rendszerességgel az egész anyagot olyként foglalják magukban, hogy a tankönyveket helyettesítik, az összes szigorlati kérdéseket felölelik és a magyarázást nélkülözhetővé teszik. E jegyzeteket a vidékieknek kikölcsönzi és azok abból otthon elkészülve u. n. recapituláló curzuson vesznek részt Kolozsvárt 1—2 hétig. Továbbá naponta próbaszigorlatokat tart, melyeken az intézetet kívül készültek is díjmentesen részt vehetnek. „Tájékoztató a jogi szeminariumról“ című könyvet a szeminarium vezetősége ingyen megküldi. (Cím: Jogi Szeminarium Malom u. 14. sz. I. emelet.)

Előfizetéseiket beküldték: Papp István ref. lelkész (Pályin), Barcsa János tanító (1908—9-re Áj), Kérészy Barna ref. lelkész (Tiszanána), Usoma József földbirtokos (Abaujvecser), Fejes István ref. lelkész (Sátoraljaujhely), Botos József ref. lelkész (Parasznya), Erdőss Endre (Tiszapolgár), Fehér Pál földbirtokos (Kunhgyes), Bodolay István ref. lelkész (Mezőcsát). Szakácsi Katinka (Sárospatak), Fürjész Tamás ref. lelkész (Tiszakarád) 4—4 koronát; Novák Lajos ref. s. lelkész (Poroszló), Murti István ref. s. lelkész (Bánffyhungyad), Topa József ref. s. lelkész (Takácsi Veszprémny.) 2—2 koronát. Köszönettel nyugtázzuk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Flamma. A próza az ünnepi számba maradt. Levél megy **Falusi** poéta. Idejét multa már. Különben is gyalgól zöngemények s még csak rutint sem tudok bennük felfedezni. Eltettük őket legméltóbb helyükre, a papirkosárba.

Gy. I. Debrecen. A küldeményt köszönöm. Keress fel máskor is bennünket. Üdvözlőid nevében F. S.-t és B. D.-t. Üdv.

TARTALOM: Szarka Gyula: Új név — régi szellem. — Lengyel István: Kereszténység és socializmus. — Kovács Bertalan: Emlékszel-e?... (Vers.) — Szarka Gyula: Medvevadászaton. — Flamma: Vutakire vártam. (Vers.) — Nagy Lajos: Kálvin munkássága és reformátori jelentősége. — Gyürök József: Utou a boldogság felé. (Vers.) — Mát: Wátse Gerül. — Krónika. — Szarka Gyula: Szanin. — Fekete Gyula: Örök sugarak. (Vers.) — Fekete Gyula: Gyulai Pál. — Nekrológok. — Fekete Gyula: A szomszédunk. (Vers.) — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hírdelések.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, szénióri hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Fodor Pál, Szepesi Pál.	Felelős szerkesztő: KERESZTÚRY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
---	-------------------------------	---	--	---

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjusági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Karácsonykor.

„Az eszme testet öltött.”

Félünk a frázisoktól. És félünk a vallásos igazságoktól is, mert *csak* frázisoknak tűnnek föl előttünk, annyival inkább, mert gyakran azok előtt is, akik hirdetik, csak szavak, szavak, szavak, minden értelem, minden tartalom nélkül. Karácsonykor is száz, meg száz ember mondja lángoló szemekkel, lelkesedés tüzeiben égve: „Az eszme testet öltött”, anélkül, hogy tudná mi öltött testet, anélkül, hogy tudná, hogy lehet az eszmének testet öltetni. Pedig ez tudományos igazság, bár a tudományt csak a szív vezette e titok bölcsőjéhez; nagyobb igazság a filozófia minden igazságánál, bár a magában gyámoltalan ész előtt homályosnak vagy képtelenségnek tűnik is föl.

Próbáljunk egy tűzcsóvát vetni a társadalom lelki életének homályos mélységeibe, hátha a fellobbanó fényénél megcsillámlik a kikapaszthatatlan mélységben csörgedező igazság, mint a földalatti odúk vizei megcsillannak a fáklyák gyöngye sugaraiban.

Jósolni nem lehet, de nagy álmokat álmodni igen; jósolni nem lehet, de lehet a legszentebb vágyakból, a legmagasztosabb ideálokból palotákat építeni, palotákat egy megkínzott nemzetnek, amelyik már-már azt hitte, hogy Istene megcsalta. Lehet palotákat építeni a hit és a bizalom és az istenfélelem köveiből. Esaiás épített. Lehet álmodni nagy művészi ideálokról, a tiszta, tökéletes szépségről, az Eszményről, akit az Istenség lakóhelyének boldog vidékein szemlélt Plátó, az álmok királya, aki kereste is ezt az Eszményt s mivel nem találta meg a földön, azt hitte, hogy az Istenség lakóhelyén fogja ismét meglátni. Lehet álmondni tiszta erkölcsről és keresni, várni azt a valamit, vagy azt a valakit, aki által megvalósulhat ez az Eszmény. Lehet álmodni nagy megértésről, gondolatról, amely át fogja a világot, eszméről, amely kimagyaráz mindent, nagy rendszerről, amely egy szóba foglalja a világ egészét. Görögországban álmodtak. Lehet álmodni Logosról, aki kies-

közli az Istennél, hogy kegyelmezzen meg a bűnök nyomorába merült világnak; lehet álmodni nagy Megváltóról, lehet a bűnök fájdalomteljes terhe alatt zokogva leomolni az Isten lábai előtt és könyörögni, könnyek között, tépett szívvel kiáltani az Úrhoz azért az álmodott szabadítóért, akinek pusztá elgondolása elég arra, hogy a Béke hófehér angyalának szárnya lebbenését érezzük szívünkben. Lehet, mert nemcsak a történelem bizonyítja ezt, hanem a tapasztalat is, a mai tapasztalás is.

Mindez azt jelenti, hogy az embereknek a Krisztus előtti időkben voltak ideáljaik egy boldog országról, egy tökéletes szépségről, egy tökéletes erkölcsről, egy nagy megértésről, egy nagy Megváltóról.

Nos, ha van Eszmény, hogy lehet az testté?

Senki se azért születik, hogy egy jövődőlést betöltsön, de azért mindenki betölt egy eszményt, akármilyen parányi kis mértékben is. Némelyek, akiket nagyoknak hívtak, be tudnak tölteni nagy eszményeket, amelyekről valamely előd csak álmodott. Vannak a nagyok közt is olyanok, ezek a legnagyobbak, akik csak eszményeket tudnak betölteni és ezért átélnek eszményeket, amelyeket együttesen nagyon sokan se tudnak betölteni. Miért ne születhetett volna Palesztinában egy férfiú, akinek az egész élete nem más, mint az emberiség legnagyobb eszményeinek az átélése? Nemcsak születhetett, hanem született is, át is élte az élet legmagasabb nyilvánulásait, és mivel csak ezeket élte át, tisztábbakká, ragyogóbbakká tette azokat, magasabb jelentést adott nekik, mint amilyeneket álmodtak róluk. „Az eszme testet öltött.”

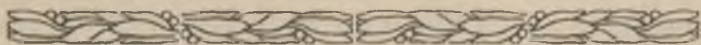
Mivel pedig azok a nagy eszmék az Istentől születtek, azért a Jézus Istenből született. Az Istennek a végtelen szeretete küldte, hogy a szeretet által váltsa meg a szerető szíveket.

... Nem ismerem a világirodalomban mélyebb jelentőségű szimbolumot annál a történetnél, amely a világ három nagy népének királyáról szól, akik elmentek, hogy bemutassák hódolatukat a názáreti Jézusnak. Ez azt jelenti, hogy Jézus minden népnek, minden embernek

megszületett, hogy őhöz az annyiféle úton lehet eljutni, ahányféle az ember, mert a szeretet mindenkit magához ölel.

. . . A tudás nem használt semmit, mert nem fejtette meg a világ talányát; az erkölcs nem sokat ért, mert csak fájdalmat adott a régi fájdalmak helyébe; a szépet nem lehetett megtalálni a földön, mert a földön minden tökéletlen. És kerestünk mindenütt a világon, egy valamit, vagy egy valakit, hogy hátha segítséget találunk nála, de nem tudott senki se segíteni és magunkban sem volt semmi erő, hogy megszerezzük, amire szükségünk volt, hogy csak egyet is elérjünk ama sok ideál közül. De a názáreti Jézus szelid alakját a biblia varázsigei felidézték, előnkbe idézték, a lelkünkbe idézték, ki tudja honnan, ki tudja hogy és ez a szelid alak, aki csak szeretni tud, megfejtett mindent, megadott mindent, amire ember vágyhat, ember törekedhetik. Így születik meg a Jézus annak, akinek szüksége van rá. Így lesz a mi eszménk testté és ennek az átérzése a legnagyobb hozsánna a megszületett Jézusnak.

Szepesi Pál.

Karácsonyi mese.

— *Karácsony volt. Templomba mentem
Hívő népeknek sergivel
S a pap magasztos, szent beszédét,
Illetődve hallgattam el.*

*Szólott a pap feddő szavakkal:
„Mindenkit rút önzés vezet!
Mehalt, mit Krisztus prédikála:
A Szeretet, a Szeretet!”*

— *És im' most édes anyja mellett
Felsir egy kicsi kis leány . . .
— Könny csillog nagy, sötét szemében.
A pap szavát értette tán?*

*Két kis kezével átkarolja
Anyját s könnye közt felnevet.
Felnéz reá kérdő szemekkel:
„Úgy-e, te szeretsz engemet?”*

*És amíg az keblére vonja
Ajakát csókkal zárva le,
— Úgy tetszik, mintha pillanatra
A menny a földre szállna le,*

*A lelkem úgy, úgy átmelegszik
S pillámom egy könnycsepp rezeg.
Szebb cáfolat száz szent beszédnél:
„Van még a földön szeretet!”*

Fekete Gyula.

Az ifjuság feladata és a Diákszövetség.

A pécsi orsz. Diákkongresszus emlékezetes lesz a magyar ifjusági közélet történetében, ha majd ifjuságunk megtalálja azt a teret, ahol közös munkával eredményt érhet el.

Az ifjuság józan megfontolása ezen a kongresszuson jutott először szóhoz, itt indult ki, hogy az Országos Diákszövetségnek a magyar főiskolák ifjusága egyetlen pozitív eredményt nem köszönhet, s hogy az ifjuság idealizmusa ettől a szebb reményekre jogosító, nagy eredményekkel kecsegtető tömörüléstől egészen más várt, mint, hogy az egyéni hiúság és feltűnési vágy kielégítője, frázisok tanyája és stréberkedés színtere legyen.

Már régebben mutatkoztak komoly törekvések az iránt, hogy az Orsz. Diákszövetség valóban a magyar ifjuság javát munkáló eleven szervvé, a főiskolai ifjuság igazi érdekképviselővé alakuljon át.

De a törekvések eredményre nem vezettek.

A szövetségnek létalapja hiányzott. A tömörülés nem öncél, életképes szervezetet csak konkrét feladatok megoldására lehet létesíteni. Az a feladat pedig, melyet a Magyar Országos Diákszövetség betölteni volt hivatva, nem volt szorosán körvonalazva s ezt a szervet nem a magyar ifjuság valamely öntudatossá lett szükséglete hozta létre.

Természeti törvény, hogy azon szervek, melyek az organismus életműködését elő nem mozdítják, elvesznek.

Tehát valamely szerv elpusztításának két oka lehet: vagy az, hogy az organismus életműködésében az illető szervnek megfelelő funkció nem fordul elő, vagy pedig, hogy a tényleg létező funkciókör ellátására a kérdéses szerv alkalmatlannak bizonyult.

Az előbbi esetben a fejlődés a haszontalan szervet kiküszöböli, az utóbbiban új, megfelelőbbel pótolja.

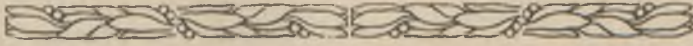
A kérdés tehát, hogy van-e egyáltalán szüksége a magyar ifjuságnak közös organumra, vannak-e feladatkörében olyan teendők, melyek egy ily szerv segítségével jobban megoldhatók. Ha igen, ha van feladat, mely közös szervet igényel, ha van valami előnye a különböző főiskolák ifjuságát egybefoglaló tömörülésnek, akkor van értelme annak, hogy a felbomlott Orsz. Diákszövetség új szervvel pótolassék. Még az utóbbi esetben is, ha az elméletileg létező szükséglet az ifjuság öntudatában nem jelentkezik, a felbomlott szerv pótlása szükségtelen.

Az ifjúság anyagi és szellemi erejének pocskolása egy haszontalan szerv fentartására súlyos hiba.

A megszűnt Magyar Országos Diákszövetség helyét pótló Magyar Diákszövetség létjoga tehát azon fordul meg, vajjon érzi-e az ifjúság egy egységes központi organum létezésének szükségességét és képes-e helyesen körvonalazni egy ily szerv működési körét?

(Folyt. köv.)

Fodor Pál.

Valakit várok . . .

Valakit várok, aki jönne
Epedőn, híven énelőmbé;
Kinek szeme egy villanása,
Szíve egy forró dobbanása
Szívemre törne, úgy esengne,
— Aki szeretne.

Akire lágyan ráhajolnék,
Akit boldogan átkarolnék
Ha már az út véresre tépne
S elfáradnék a szenvedésbe,
Aki mekem enyhílet lenne,
— Aki szeretne.

Aki megértne, aki járna
Miattam, vélem pusztaságba,
Hol könny a víz, a kenyér: gyökér,
S szívem néki mindennel fölér,
Aki követne hegyre, vízekre,
— Aki szeretne.

Valakit várok, aki sírva
Borúlna vágyó karjaimba,
Kinek szíve, ha átkoroltam
Szívemmel lány rithmusba dobban
S ujjongna minden új ütemre,
— Aki szeretne.

Ki a sebem testével földné,
Hogy ne fájjon az sohatöbbé
És ki a vérem könnyűjével
Szent, bús gyönyörrel törülne el,
S kinek sorsa az enyém lenne,
— Aki szeretne.

Hajnál pirját, alkonyok árnyát
A lábaim hiába járják,
Nem értik vágyát a szívemnek.
Idegen arcok, közömbös lelkek
S nem lelek egyet e seregbe,
— Aki szeretne.

Megyek tovább. Hallom kiáltnak
Hangjai hívó trombitáknak
S közöttük egy, jajj! . . . sírva, nyögve
Hi egy rég ásott sírgödörbe
És mond: ne várj . . . senkire ne várj . . .
. . . vár a halál . . .

László Sándor.

A csalódott festő.

Írta: Bornemíssa István.

Kárpáthy Félix fiatal, tehetséges festő unatkozva ül egy előkelő vendéglőben, hol egész napi fáradalmi után pihenni, szórakozni szokott.

Korán volt még, a terem úgyszólván üres, csak a pincérek sürgölődtek az asztalok körül. . .

Kárpáthy már a második ujságot is elolvasta s amiatti nagy bosszúságában, hogy a partnerek még sem érkeznek, már az apróhirdetéseket kezdé böngészni, mikor egy főúri inas lép a terembe s egy pecsétes levéllel kezében Kárpáthy festőművész után tudakozódik a pincérektől . . .

— Mi az, ki keres? — kérde Kárpáthy, felvetvén fejét az ujságból.

— Bocsánat, hogy itt háborgatom uraságot, lép elő a küldönc, de lakásán nem találtam s a házmester ideutasított, tudva, hogy uraságod idejár szórakozni; a méltóságos úr levelét hozom s egy finom levélkét nyújtott át a festőnek.

A levélben ez állt:

„Tisztelt Uram! Miután többen igen kedvezően nyilatkoztak Önről s lapokból is olvastam nevét, nagyon lekötelezne, ha lakásomon felkeresne s arcképem olajfestésére vállalkoznék. Sikeres munkáját reményen felül honorálom“ . . .

Üdvözli: *Báró Sass Elemér,*
nyug. ezredes.

Kárpáthyt meg sem lepte a levélbeli felszólítás, hiszen ő épen az arcképfestés terén érte a legnagyobb sikereket s képei már eddig is nem egy főúri palotát díszítettek . . .

Másnap tehát felkereste az ezredes urat, aki mint megtudá, nagy műbarát, Maecenása a festőknek . . .

Fényesen butorozott szobában várt rá a Méltóságos Úr . . . Fényesebb szobát talán még nem is látott Kárpáthy, de még olyan visszariasztó arcot sem, amilyen az ezredesé. Magas, őszülni kezdő 60—62 évesnek látszó férfi. Arca ragyától s kardvágásoktól volt ékteleenné téve, s hogy a rútinak teljes megszemélyesítője legyen, nagy mértékben közreműködött ebben kinövésekkel ékesített hatalmas orra, mely mellett elszégyelte volna magát egy Cyrano . . .

Kárpáthy alig jutott szóhoz, annyira meglepte az ezredes fertelmes arca. Szent egek! sóhajt fel — hát ezt kell vászonra vetnem? . . . Óh, Michelangelo, Rafael segítsetek!

— Tisztelt Uram! tér az ezredes a dologra, miután a formulákon átestek, én már több ízben lefesttettem magamat kiváló festőkkel, de nem

vagyok megelégedve eggyel sem, mert mindegyik kedvezni akart. Egyik az orrom vette kisebbre (bizonyára a festéket sajnálta) másik a ragyákból, vágásokból iminált el, szóval sohasem én voltam; most tehát azért fordultam Önhöz, hogy örökítsen meg hűen . . . Sok szépet hallottam s olvastam Ön felől.

— Ugyebár Ön az a Kárpáthy, aki a legutóbbi tárlaton oly nagy feltűnést keltett arc képeivel?

— Igen, talán érdememen felül is, szólt most szerényen Kárpáthy s ha Méltóságod megbizik bennem, hajlandó leszek Önt is lefesteni.

— Legalább alkalma lesz Önnek a világ leg-
rútabb emberét lefesteni — vág közbe az ezredes.

— Óh kérem — akarja szépíteni festőnk az ezredes utóbbi kijelentését, de rápillantva arcára, torkán akadt a szó s azon kezde gondolkozni, hogy az orron levő kinövésekhez minő színkeverék szükséges?!

Miután megegyeztek, hogy a munkát már másnap megkezdji, az ezredes azzal a biztatással bocsátá el a fiatal festőt, hogy ha sikerrel dolgozik, külföldi tanulmányaiában is segítségére lesz.

Festőnk óriási ambícióval kezde munkájához, hiszen régi óhajta, hogy egy Maecenás pártfogása mellett egy nagyobb tanulmányútat tehessen s tüzetesebben, mint eddig, megismerkedhessék a holland, olasz mesterek titkaival.

Az ezredes remek francia stílusú parkjában dolgozott a fiatal festő minden délután. Az ezredes oly nyugodtan ült, hogy még mozdulni is alig mert, mikor a fiatal festő műértőleg tanulmányozta arcvonásait, keresve a lélek sugarát, hogy azt ellesve, szelidebb kifejezést adjon a visszataszító arcnak.

A munka ideje alatt egy fiatal nő is ott szokott tartózkodni a parkban, de sohasem jött hozzájuk, hanem egy távoli hintaszéken olvasgatott s ábrándozott. Kárpáthyt egészen meglepte a ritka női alak . . . Alig lehetett 18—19 éves, arca üde, mint a feslő rózsabimbó, szeme kék, haja arany-sárga; festőnk mennél tovább nézte, annál inkább úgy tűnt fel neki, mintha egy tündérkertben volna s az a bájos tünemény volna annak a királynője . . .

A festőt először meglepte, majd egészen elbűvölte a rá nézve titokteljes hölgy; már sokszor ajkán volt a szó, hogy kérdezősködik felőle, de az ezredes komor arca mindig elvette bátorságát. Egyre izgatottabb lett és szinte úgy tűnhetett fel, mintha nemis az ezredest, hanem azt a távoli hölgyet festené.

A kép kezdett lassan haladni, sőt még a meglevőt is el-el rontá egy ecsetvonással, hogy

halassza a dolgot, mint Penelope, ki a nappal szötteket éjjel kibontá.

A festő meg volt habonázva, eleinte csak akkor érezte magát a varázs alatt, mikor látta őt tündéri pozitúrákban a park hintaszékén, de később már folyton előtte lebegett. Felkereste álmában is, üldözte őt különféle álmképekben, de mindig eltűnt, elsiklott előle . . .

A szem és az arc is beszél, sokszor többet mond mint a szó, igaz sokszor ellenkezőt is gondolatainkkal — de a szerelmes arca, szeme sohasem csal, sőt hícbben fejezi ki érzelmeiket, mint a beszéd, a szó. . . .

A titokteljes hölgy is ügylátszik megértette a festőt s mint egy csalfa syrén csábítgatta szemeivel, mozdulataival. Kárpáthynek úgy tűnt fel, mintha hallaná is a bájos tündér susogását: én is szeretlek . . . imádlak. . . .

Azonban nemsokára mély bánat borúlt a festő szerelmes szívére. A titokteljes hölgy elmaradt az ártatlan idyllekről. Szegény festő csak búsult-búsult és festett; a mennyország üdvénél is jobban esnék neki a kedves lény egyetlen mosolya. Lelkében kimondhatatlan gyűlölet vert gyökeret az ezredes iránt, ki bizonyára — gondolá a szerelmes festő — azért tiltá meg leányának, hogy mint eddig, ezután is a parkban tartózkodjék a munka alatt, mert észre vette a szerelmes pillantásokat. No megálj vén zsarnok, egy cseppet sem fogok hízelegni!

A képen már alig volt pár napi munka, mikor egyszer ismét jött a festő. . . Az ezredes ilyenkor rendszeren dolgozószobájában szokta várni, de most nem volt ott. . . Kárpáthy gondolá, hogy kiment előre, s ő is igyekezett a szokott helyre. Az ezredes azonban ott sem volt, hanem óh csodáknak csodája, festőnk óriási meglepetésére ama hintaszéken látta szívének bálványát, a titokteljes hölgyet. . . .

Összeszedé magát. . . Ime itt az alkalom közelebbről megismerkedni vele.

A hölgy egy angyal s egy syrén mosolyvegyülékével ajkán ült a hintaszéken. .

— Üdv neked te bájos tünemény, szólal meg az elragadtatott festő; utánnad epedek már napok óta, nincs éjjelem, nincs nappalom miattad. Óh ne vess el magadtól, ne kergess el szívtelenül s ha enyém lész egykor, Istenemre mondom, nem fogod szégyelleni az én nevemet. Csak egy szót bájos angyal: tudnál-e engem szeretni?!

Itt megállt a szerelmes festő s a mit el nem mondhatott szóval, szerelmes tekintetével, vonagló ajkaival igyekezett tolmácsolni.

— Kedves Kárpáthy, ugyebár így hívják?
— szólal meg a leány.

— Igen — susogá boldogan a festő.

— Igazán végtelenül jól estek az ön szavai.
Higgye el, az ön kedvéért ültem itt mindig,
mikor csak ráértem, de tudja, az öreg miatt
sohasem mertem oda menni.

— Óh, a vén zsarnok — sziszegé a festő.

— Azt hiszem azonban, hogy ezután gyakrabban találkozunk, ugy-e Kárpáthy...? De vigyázzon, mert jön az öreg s nem szereti, ha fiatal emberekkel társalgok.

Kárpáthy még egy szerelmes pillantást vetve a lányra, igyekezett előkészülni a munkára.

Nagyon nehezen ment a festés; figyelmét sehogysem köté le a munka. Nagy gondolatok cikkáztak agyában. — Úgy látszik — gondolá, ő is szerelmes belém. Eh!... fellépek az apja előtt, hátha meghatva a kölcsönös szerelemtől, nem utasít el ridegen...

Bátorságot erőszakolt tehát magára s dolga végeztével bocsánatot kérve, visszatartá az ezredet...

— Méltóságos Uram!... Ne nevéssen ki s ne utasítson el ridegen, — bár jelenleg nagy a különbség köztem és Ő közt, de a szívnek parancsolni nem lehet és érzem, hogy fejemet a dicsőség babérja fogja ékesíteni. . . Méltóságos Uram! Tekintsen a jövőre, adjon egy reménysugárt, melynek világánál küzdhessek Ő érette.

Az ezredes egész meglepődve kérdezte:

— De uram, nem értem önt. Mit is akar voltaképen, mire adjak én önnek reménysugárt?

— Arra Méltóságos uram, hogy bírhassem valaha azt a drága angyalt, azt az égből leszállott hűrit, kit itt láttam meg legelőször ama helyen, kit megszerettem forró-lángoló szerelemmel. Méltóságos uram... a lánya kezét?!...

— Hahaha!... fakad ki homéri kacajban az ezredes. Ön nagy csalódásban van. Az a hölgy nem az én lányom, de ha már annyira egymásba gabalyodtak, én nem állok utjokba; legyenek boldogok, ámbár nagyon fogom sajnálni, hogy elmegy, mert az Edith igen hűséges szobalányom volt. . . .

Az élet útja fölfelé visz, mert a végén mindannyian bukunk.

A halál a legnagyobb gavallér, mindent végkielégít.

Oláh Gábor.

Édenkertben.

Üldögélünk. Ő varrogat csendben, szótlán,
Nem kérdezzük, gondolatunk merre, hol van?
Tova szállott nyájas fészek tűzhelyéhez,
Ahol két szív összedobban, együttérez.

*

Májusi fény, dalos jókedv, jöszte, várunk!
Jöszte! lásd meg napsugaras kincses várunk.
. . . Asztal, szekrény rám mosolyog, megfenyeget
Psz, csend, alszik, — fel ne ébreszd hitvesedet!
Psz, csend! — igen, mosolyagva ott szunnyadoz,
— Virágszirmok tapadnak az ajakamhoz,

Amorettek, csöpp lantosok körülállnak
S halkán, zsongva a fülembé muzsikálnak . . .
Muzsikálnak . . . büvös dallam lágyan ringat,
— Eltemettük végre mégis bánatinkat,
Most már jöhet, tombolhat künn csúf, bösz vihar,
Ajkainkon nem szűnik a májusi dal . . .
Szent kincsem te! én hitvesem, te vagy é-hát?
Leraboltad nekem a menny szent hajlékát?

Vagy az ég is örömét már abban leli,
Ha földi ház boldogsággal teljes-teli?
Te vagy-é hát? . . . lehet való régi álom,
Vagy tört szárnyal most is csalfa utam járom?

Amorettek, csöpp lantosok, feleljetek:
Találkoztam valaha már én veletek?
S ha e színes aranyháló szertepattan,
Tovább bolygok vak sötétben megsíratlan?
Nem, nem! érzem, nem láttalak benneteket,
Ily édes dal fülembé még soh'se csengett.

. . . Ott szunnyadoz . . . szent májusa életemnek,
Babért osztó galambja a győzelemnek!
Álmodj, álmodj! én a valót álmodom át,
Megtaláltam a boldogok tündér honát.

Hiú óhaj sohsem hangzott el ajkamon,
Csak, hogy legyen fejem hová behajtanom.
Legyen, aki velem sírjon egy-egy nótán,
Elmerengjen tavasz jötte, virág hulltán —

— Fékevesztett indulatok csataterén
Édenkert lett, boldogságom im fellelém.
Délibábok pusztasága nem csalogat,
Nem nevetem többé ki a boldogokat;
Mikor neked illatozik minden rózsa,
Nem tudod, hogy üdvösséget melyik hozna,
De ha egynek illata csak téged illet —
Akkor érzed, mint nyújt üdvöt földi élet.
. . . Vad bolyongás! véget ért a te világod,
Bús csillagom széltől óvott körbe hágott
S ki, estemből felsegélni nyujtál kezét:
Kegyes Isten! szenteltesse a Te neved!

*

Alkonyodik. Nem ölti már szorgos tüjét,
Lassan törli szemem pergő sok könnyűjét.
Rám mosolyog cirógatva homlokomat
És elvállunk, hogy folytassuk holnap-holnap.

Szendrő, 1909. dec. 7-én.

Farkas Dezső.

Férfijellemek.

Irta: *Keresztury Károly.*

(Elegáns dolgozószoba. Középen íróasztal. A falaknál hatalmas könyvszekrények. Diván. Szerte börszékek. Sakk-kártyaasztal. Puffok. Az ablaknál krizaténvázak.)

Ügyvéd: Szinte lehetetlenség. Nem tudok belegyőződni, hogy . . .

Vendég: Azon csodálkoznám, ha rámismertél volna. S most azon csodálkozom, hogy ki nem rúgsz a házadból, mint a többi régi jó barátaim. Mert joggal tehetnéd. Ezt kívánja a társadalom. Ezt parancsolják az erkölcsi normák.

Ügyvéd: Ugyan kérlek! Te most félrebeszélész. Nem tudom elképzelni, hogy te . . .

Vendég: Pedig való! Igen! Én vagyok a te gyermekkori pajtásod, ifjúkori barátod. Én — a rongyosruhájú — Árkay Ákos vagyok. Akibe még az útszéli kuvasz is beleharaphat. Sőt! Nem is kutya, ha belém nem harap . . .

Ügyvéd: De kérlek! Igazán . . . nem . . .

Vendég: Nem értesz. Természetesen. Rég volt, midőn mi utóljára találkoztunk. Te évekig külföldön voltál, midőn én végigszereltem az életet s a riporterek hasábjait. De még mielőtt végleg leszerelnék, egy pár szavam volna hozzád. Egy pár becsületes szavam.

Igen! — egy pár becsületes szavam, nekem Árkay Ákosnak. Nyugodt lehetsz, rövid leszek. Úgy gondolom — ha ugyan gondolkodás az, ami az agyamban sístereg — hogy a reflexmozgások perceit élem. Reflexmozgás hogy idejöttem, hogy pedig beszélek veled, az is valami agyműködési végső kintorna lehet. Reflexmozgás lesz, hogy elmegyek innen, hogy utolsót rúgok valahol, miután begurultam valami árokba.

Ez a — memento mori! — barátom. Tehát sietnem kell.

Napok óta kiinn kóborolok az utcán. Munkát kerestem. Végigkilincseltem egy rakás hivatalt. Hátha kapnék valami skribler-foglalkozást? Az okmányaimat kérték. Felmutattam. S mindenütt az volt a válasz: rovottmúltu. Mars!

Aztán mentem a gyárakba. Itt se mondtak mást: úritenyér, rovottmúltu. Mégmarsabb!

Próbáltam a régi kedves barátaimnál is szerencsét. Az egyik így nyilatkozott: becsületes alkalmazottaim között is sok a gazember . . . Legmarsabb!

Hajh! — valamikor még magam sem gondoltam, hogy ennyire jutok. Az élet útja ez. A nyomorúttól fenséges élet Golgotája . . .

Ügyvéd: Fogalmam sincs róla, mi lehet az oka, hogy a lelked egyensúlya ennyire . . .

Vendég: Miért nem mondtad már előbb? Azt hittem, hogy legalább nagyjában ismered a tragédiámat. Igen! — a tragédiámat. A nekem fájót. A nekem szomorút.

Ügyvéd: Amint jól tudod 4 évig Berlinben voltam s mióta pedig itthon vagyok — valóban véletlenség — de senki nem beszélt róla előttem. Meg tudod kérlek . . . a viszonyok . . . az elfoglaltság . . . az élet küzdelmei . . .

Vendég: Tehát — ha nem úntatlak — elmondom. Egy kis vidéki fürdőn ismerkedtem meg a feleségemmel. Soha még csak eszembe sem jutott, hogy meg kellene nősiülnöm, vagy hogy egyáltalában meg is nősiülök. Boldogult bátyám szomorú sorsa tilalomfaként állt köztem és a női nem között. Meg aztán kérlek —

akinek havi 400 korona jövedelme van s ilyen nagy, drága városban kell élnie — annak azt hiszem savanyú alma a házasság, mégha rajongó idealista is.

Kirándulás után volt. Nyitott ablak mellett a divánon heverésztem. Kiinn a terrazon járszott a cigány. Tudj'isten — zene mellett egészen másképp gondolkozik az ember, mint rendesen. Ilyesfélék motoszkáltak az agyamban:

Ha nem szívnék trabukót, hanem csak kubát vagy portorikót, mint más nők bankhivatalnok, ha nem járnék esténként a klubba, délelőtt meg sörözni; szóval ha nem költenék ilyen fölösleges luxushasználatosságokra, talán meg tudnánk élni? . . . Bizonyára meg tudnánk élni!

Ekkor már az idealizmus kavargott bennem. A szerelem létráját másztam. Ráhágtam az utolsó fokra, ahol vak lesz az ember. Legyőz minden akadályt. Legyőzi saját énjét is . . .

Harmadfél évig éltünk együtt boldogan. Szép asszony mellett mégis csak jól érzi magát az ember. Elfelejtí még azt is, hogy beteg. Pedig már akkor beteg voltam. De nem hittem. Fialat házások nem szeretnek hinni a tükörnek. Sokat dolgoztam kérlek. Négyig a hivatalban, azután privátim, — mert kénytelen voltam; a feleségem szerette a pompát, én meg a feleségemet, az pedig pénzbe kerül. Én tehát dolgoztam és dolgoztam mint egy állat, a feleségem pedig kötött mint egy uriaszony. Hisz' ez természetes is a mai világban. Így van minden uriháznál . . .

Úgy február vége felé volt. Amikor hazamentem, a feleségem ép' a kis fiamat fürösztötte. Nekem ezek az apró-cseprő emlékek a legkedvesebbek. Az anyósom is ott volt. Derék jó asszony; nagyon szerettem.

— Rosszúl nézel ki fiam! — mondá.

— Ugyan mama. Semmiség! Kissé sok a dolgom.

A feleségem is tóditotta, hogy nagyon rossz színben vagyok. Kezdt bosszantani a dolog. Aznap azért békét hagytak. Másnap reggel az anyósom újra kezdte:

— Küldj el fiam az orvosért. Hátha valami komolyabb baj lehet belőle? Oly sápadt vagy és sovány.

Hát jól van. Nem bánom. Eljött a doktor. Megvizsgált. Hallgatózott. Körültapogatott. Itt is kopogott, ott is kopogott s végül kijelentette, hogy még nem nagyon komoly a baj, de pihenésre volna szükségem. Legjobb lenne, ha pár hónapra Meránba mennék. Meg is ijedtem, dühös is voltam. Elrohantam a hivatalba, de nem tudtam dolgozni.

Délben jött aztán a sirás. Oly szálnalmas látvány két pityergő fehércecseléd; az embernek megesis a szíve rajtuk. Leskálázták, hogy én mily szívtelen vagyok velök szemben is, meg magammal szemben is. Hogy mi lesz majd belőlük? Hogy én nem törődöm a gyermekem jövőjével stb. . . stb. Aztán kifejtették, hogy miképen lehetne a költségeket fedezni. A baba nem kap 100 koronás kocsit, hanem csak 60 koronásat; Margit visszarendeli a tavaszi párisi kalapot; utcai ruhának marad a tavalyi. Szóval most senki sem kap semmit. Az asszony hazamegy. A fizetésemet a hivatal majd utánam küldi s ha esetleg még szükséges lesz, innen is, onnan is kaparnak valamit . . .

Beláttam, hogy igazuk van. Eljött az apósom is. Szabadságoltattam magam, elrendeztem a dolgaimat s megkezdődött a csomagolás. Három napon át egyebet sem csináltak, mint bepakoltak, kipakoltak. Meránna keltünk, Meránna feküdtünk. Egy reggel aztán kikisértek az állomásra. Megvallom, kinos volt az elválás, de meg kellett történnie . . .

Másfél hónap alatt magamhoz jöttem, sőt mondhatnám meg is biztam. Hetenként kétszer, háromszor is jött levél a feleségetől, tele jó hírekkel, kedves hírekkel. Egyszer arról tudósított az asszony, hogy az apósoméék falujában difteritis dühöng; vissza kell vinni Bandikát Pestre. De azért legyen nyugodt, komoly asszony ő. Nem is kételkedtem benne.

És teltek a napok, a levelek pedig hűségesen jöttek. Hosszú, gondoskodó levelek. Lassanként visszajött a régi jó kedélyem is. Erőtől duzzadtak a karjaim; éreztem, hogy ismét fogok tudni dolgozni, küzdeni azokért, kik munkában verejtékező homlokomról lecsokolják a bűt, a bánatot. De aztán . . . aztán . . . Jöttek kegyetlen éjszakák, hogy megőröljek a lelkem, a hitem. Könyörtelen álmok döngették a szívem . . .

— Tépelődézés az egész — mondogattam ébren. Semmi egyéb. Ha az ember sokat foglalkozik valamivel, szinte bizonyos, hogy álmában is felfogják azok a képek keresni. De később nappal sem volt nyugalmam; mintha minden azt suttogta volna a fülemben: haza . . . haza! Mit lehettem hát mást, becsomagoltattam s otthagytam Meránt.

Ha jól emlékszem, egy szombati napon érkeztem meg. Az előszoba ajtaja nyitva volt; az ebédlőben sem találtam senkit, de minden szanaszét. Nagy sirató szomorúság ült a rendetlenség felett. A bágyadt villanyfény is — ha rá gondolok — mintha így fogadott volna: — Még jókor s talán mégis későn érkezél. Sajnálak . . .

A hálószobában a kis fiam ágyánál ült az asszony: a gyermek arcát leste, figyelte s nem vett észre . . . Az egykor amazoni termet összetörve, összeesve. Fehér ruhájánál csak az arca volt fehérebb, rózsás, hamvas arca . . . Nagy, sűrű cseppek gördültek le a szeméből a fehér ágyra . . . a hófehér ágyra . . . Aztán felnézett . . .

— Bandika beteg — csak ennyit mondott. De ebben a két szóban benne volt minden: bánat, sejtés, kétségbeesés és a halál. És jött felém. Ráborult szótlan a vállamra s most oly nehéz volt az a könnyű teher.

Elhozattam a legkiválóbb specialistákat; elkövetünk mindent, hogy megmenthessük. Nem volt rá időm, hogy ide-oda szaladgáljak pénzért. Úgy gondoltam: kiveszem a pénztárból s majd ha Bandika jobban lesz, váltóra veszek fel s visszateszem. És fogyott a pénz; bankó bankó után vándorolt el. De mindegy, mert Bandika meggyógyul . . . És Bandika nem gyógyult meg soha.

Amikor eltemettük odajött hozzám az igazgató.

— Fogadd részvételem! Tekintve kelyzeted a legnagyobb készséggel magamra vállalom a pénztár kezelését — mondá.

Figyelme nagyon jól esett; mindig is jóindulattal volt irántam. S ha talán észrevenné a hiányt, majd beszéllek vele s nem lesz semmi baj.

Másnap délben egy levelet kaptam tőle, melyben felszólít, hogy tudassam vele, hol van a hiányzó pénz. Elmentem a hivatalba; őszintén feltártam előtte mindent. Elmondtam, hogy az apósóm aláírja a váltót és . . .

Ekkor így szólt: Megbízható embernek tartottam eddig. Csalódtam. Vegye tudomásul, hogy állásától ezenel felfüggesztem s mint sikkasztó ellen a kellő lépéseket tüstént megteszem!

Igy lettem én rovtomúltú édes barátom!

Ügyvéd: Értelek. Légy meggyőződve, hogy a te helyedben én is így cselekedtem volna! Csak hálámat

rovom le — ha ugyan leróhatom — most, midőn azt mondom: itt a kezem, hogy segíteni foglak. Mert te vezettél, te ostromoztál tanulókoromban, neked köszönhetem, hogy az vagyok, ami. Most pedig hagyjuk e szomorú témát. Tudom, hogy minden szó a szivedből szakít ki egy-egy darabot . . . Parancsolj kérlek ebből a szivarból! . . . Ne azt. Ezt jobb!

Vendég: Köszönöm. Dohos cellámban így gondoltam el én is életem további folyamát, mialatt megöregedtem s kihűlt a hajam; biztam önmagamban körömszakadtáig és még valakiben, aki mankót ad a hónom alá, hogy újra járni tudjak . . . Köszönöm Tihamér . . . Köszönöm!

Ügyvéd: (csenget. Szobaleány jön.) Bejelenti a nagyságos asszonynak, hogy a legkedvesebb barátom szerencsés voltam meghívni vacsorára!

Szobaleány: (magában, gúnyosan) A nagyságos asszony bizonyára rendkívül fog örülni ennek a legkedvesebb . . . (el.)

Vendég: Ha nem kötne a földhöz semmi, ma már nem élnek. De ideköt egy asszony; egy asszony aki most himzötűjével keresi kenyerét; egy asszony akinek az én sebem a legdrágább kincse; egy asszony aki így vigasztalt: légy erős! Én erős vagyok! És Árkay Ákos ne legyen erős?!!

Ügyvéd: Kedves nőd valóban az asszonyok-asszonya lehet?! Remélem, hogy mielőbb megismerkedhetünk és . . .

Olgica: (6 éves, beront.) Apukám! Amelie néni azt mondta, hogy kell venni egy nagy füzetet. Tudod egy nagy rajzfüzetet. Sok pénz kell rá! (Mutatja tiz ujját) Ennyi . . . Bizony ennyi! Van ennyi pénzed?

Ügyvéd: Édes kis lányom, talán 20 fillérbe kerül?

Olgica: Az nem annyi, amennyit én kértem!

Ügyvéd: De igen!

Olgica: Nem lehet az! Hú . . . húsz fillér . . . (számolgatja) Csakugyan! Nem csoda ha összezavarodom. az az utálatos Marcsa mindig krajeárba beszél.

Ügyvéd: Édes kis lányom, most megfeledeztél magadról? Nem látod, hogy itt van egy bácsi? No köszönj szépen!

Olgica: (Körülnéz) Jajj! (sugja:) Apukám én úgy félek attól a bácsitól.

Ügyvéd: Ne félj, hisz' apukád nagyon szereti azt a bácsit Csapj egy nagy pacsit a kezébe! Rajta hát!

Olgica: (félve odamegy) Isten hozott bácsi. Nini . . . apukám a bácsi sir. Mért sir a bácsi? Ne sirj bácsi! Látod nekem a multkor összetört egy nagy babám, mégse sirtam; az igaz, hogy újat vett apuka helyette. Talán neked is összetört a babád? Vagy neked nem is volt?

Vendég: (megsimogatja) Igen, nekem is volt egy ilyen aranyos, lenhajú kicsi babám. Annak is ilyen gyönyörű kékszemei voltak s ilyen okos volt. S összetört az is, mint a tied kicsikém . . .

Olgica: És nem vett helyette újat a papád?

Vendég: Nem!

Olgica: Miért nem?

Vendég: Mért nekem nincs papám. (S a kis oktondi tőri a fejét rajta, hogy lehet az, hogy valakinek nincsen papája.)

Szobaleány: Terítve van.

Ügyvéd: Parancsolj kérlek!

Vendég: Köszönöm. (Feláll. Végigsimitja a haját, a ruháját s elindul, Görnyedt kissé, de látszik hogy uriember.)

A Szép jegyese.

*Enyemet tegnap eljegyzett a Szép.
Virágosan jött, bokrétásan.
Mint egy keleti dús királyfi,
Akit csak a mesékben láttam.*

*És jött nyomán a szürke Bánat,
Inség, Nyomor és jajgató Kín
S megejtettek hitelő szókkal
Az én pogány parancsolóim.*

*Azóta átkos-szép az éltém:
Koldús-izsakos, napsütéses.
Nincs egyebem csak egy-két álmom,
De az új és gyönyörűség!*

*És van egy-két iratlan nótám,
Egy vétkes, bünső ifjúságom,
Egy asszonyom a fiatal Szép,
Kárhozzatóm és megváltásom.*

*Hármathullajtó árnyas estén
Néki hozsannáz most az ajkam;
Még sirni sem sirhatok szépen
Csak ha a lelkem néki adtam.*

*Zsarnok, kegyetlen göyös asszony
Ez az én új, ifjú szerelmem,
De nekem mégis istennöm most
Jajj! . . . mert halálíg megszerettem.*

*Imádságom most néki mondom,
Most ő a szívem megváltója,
Én meg vagyok az Eldorádók
Boldogságos álomlakója.*

Esti szonáta.

*Mint puha bársony, lány selymes az alkony.
Az esti szellő hárfázgat a fákon
Oh — oly nehéz a csöndbe beleválnom,
Az életet, a mámort idehagynom! . . .*

*Lány ezüst lábon kúsznak el az árnyak
Mint vihartépett, avúlt, rongy vitorla
S ráborúlnak szomorún haldokolva
Fáradt szemére a hideg világnak.*

*A holdsugáron tipeg már az éjjel,
Csillagszemei pislognak, szikráznak
S a végtelenbe belékarikáznak.*

*Csend lesz. Halálos, kínos döbbenéssel
Kialszik búsan, fáradtan az élet.
Egy tücsök nótáz még a kedvesének.*

Debrecen, 1909. december 5-én.

Györék József.

A művészi élet.

„Az emberek a readingi börtönre mutatnak és ezt mondják.
„Ime, ide vezet a művészi élet.“
Wilde Oszkár.

Ismeretes dolog, hogy a művészi lelkek és a művészek, különösen az utóbbiak és ezek között is inkább azok, akik a romantikus művészet felé hajolnak, nagyon szeretnek vágyaik után futni és nagyon kevésbé törődnek azzal, mi lesz majd ennek a következménye. Bohémeknek, majd excentrikusoknak, individualistáknak, néha hóbortosoknak is nevezik őket. Ők magukat idealistáknak szeretik nevezni s az emberek nagy átlaga néha el is ismeri őket ilyenekül, anélkül azonban, hogy különös érdemükül tudná be, a legtöbbre azonban szeretik a fentebbi, közfelfogás szerint, nem megtisztelő elnevezéseket fenntartani.

Ha művet írnak ezek az *idealisták*, ha szép műveket alkotnak, azokat élvezettel olvassa a nagy közönség, de azt a kérdést nem szereti felvetni, hogy miért épen ezek, a magukat idealistáknak tartó emberek írják azokat a szép műveket, faragják azokat a szép szobrokat? Pedig éppen ez a kérdés a legérdekesebb az egész dologban, annak a nagy kapcsolatnak, annak a nagy össze függésnek a megfejtése a legtanulságosabb, amely összefüggés a szép művek és az őket alkotó *hóbortosok* közt van.

Miért ez az összefüggés? Miért a maguk útján járó, excentrikusoknak nevezett poéták írják a szép műveket? Bizonyára azért, mert valami közös dolog van a szép és a szépet alkotó emberek különös élete közt, valami közös gyökérből fakad mind a kettő. Ez a közös gyökér az ideálok szeretete.

Minden dolognak van ideálja. Maga a dolog nem ideál, de ideál valóság nélkül nem létezhetik. Valamely dolog ideálja mindazokat a vonásokat magán viseli, amelyek valaha előfordúlnak az illető fogalom alá tartozó dolgokon és azért az ideál tökéletessége a valóságnak. Ezért van az, hogy az ideál bár csak olyan vonásokból áll, amelyek a valóságban előfordúlnak, az ideál sohase fordul elő a valóságban, azzal mindig ellentételt alkot. Nos, a szép nem más, mint ezeknek az ideáloknak a megjelenése, formába öntése. A szép tehát nem egyéb, mint valamely dolog lelkének, vagy mondjuk valamely léleknek formába való öntése, „lélek, amely testet öltött; test, amely csupa lélek.“

Van ideálja az érzelmeknek is. A szerelemnek az ideálja az a szerelem lenne, amelyik

képes volna a szerelem összes gyönyöreit megadni; a szeretett nő ideálja az a nő lenne, aki mindazokat a vonásokat bírja, amelyekért egy nőt szeretni lehet. Az ambíció ideálja egy olyan állapot lenne, amelyben mindenkinél tökéletesebbnek tartanának, amely állapotban tehát mindazt bírják, amiért bámulni lehet bennüket. Valamint az élettelen dolgok ideáljai nincsenek meg a valóságban, úgy nincsenek meg az érzelmek ideáljai sem. A valóság csak részleteket utalványoz ki abból a nagy tökéből, amelyről azt álmodtuk, hogy a miénk.

Valamint a szép művek írásánál egy ideált érzéket meg a művész, valamely dolog lényegének, lelkének ad testet, úgy akarnak az idealisták, excentrikusok, bohémek, álmodozók, perverzok valamely érzelm ideáljának életet, formát adni azáltal, hogy törekednek utána, magukban meg akarják valósítani.

A művészek önmagukat akarják élni, mert ideálokat akarnak megvalósítani, már pedig az ideál a mi lényünknek a megnyilatkozása, az ideálok mi bennünk vannak. A művészi élet individualis élet, egyéni élet. Mivel pedig minden individuum különbözik a másiktól, azért a művészi élet szemben áll mások ideáljaival, szemben áll az általánossal is, amely a különbözőségnek és ebből folyó súrlódásnak a megszüntetésére mindenkire érvényes sablonokat készít és gyakran: erőszakol az emberekre. Ezt az általánost, amelynek az erőt Wilde mekhanikus erőknek nevezi az egyénből fakadó dinamikus erőkkel szemben, a művészi életet élő emberek mindig gúnyolták a maga egészében és viszont ezeknek a mekhanikus erőknek a támogatói, a filiszterek, a fantázia nélküli emberek, kinevetik az ilyen művészi életet élő embereket.

Mindenkivel születnek hajlandóságok a művészi életre. Egy író azt mondja, hogy minden ember életében legalább egyszer felébred a fogékonyság a költői hangulatok iránt. De a legtöbb ember az étellel való első megütközésekor feladja az idealismust, s megalkuszik. Én nem ezekről akarok beszélni most, hanem azokról, akik a megütközés után se adják fel azt az elvet, hogy az ideál többet ér a valóságnál, hogy csak az ideál ér valamit, a valóság semmit; mert ezek erre születtek, valamint némely lepke arra született, hogy a gyertya lángjába rohanjon és elperzselődjék.

A *De Profundis* egy ilyen igazi művészi életről számol be. A könyv hőse Wilde Oszkár, a modern irodalom legsajátságosabb szépségű alkotásainak a szerzője. Wilde Oszkár perverz volt és öntudatosan volt az és az is akart lenni,

mert a lét erőinek képtelenség ellentállani. Annak az ifjú syriainak képtelenség volt Salómét nem szeretni, az idealistáknak is képtelenség „okosan élni“ és lemondani azokról a gyönyörűségekről, amelyek egy meseországban virítanak. Kereste a gyönyört, csak azt kereste, kereste az előkelő köröket, a költséges szórakozásokat, azzal nem vetve számot, hogy mi lesz majd ebből, kereste a hirt, a dicsőséget, a bámultatást, s ha csak tellette bizarr, új ötletekkel helyezte magát ellentétbe az általánossal és gyűlölte a filisztereket és minden tekintetben perverz volt.

És aztán egyszer csak a readingi fegyházban találta magát, fegyencruhában, szabadság nélkül, nyomorban. Aki azelőtt a legelőkelőbb párisi és londoni körökben „arbitrarius elegantiarum“ volt, most mindennap sajátkezűleg mosta fel börtöne padlóját. Akit hajdan a Salómétól elragadtatott közönség tapsvihara hitt ki a színpad deszkáira, most a nyers, durva csöcselék fogta körül és nevette ki, mikor összebéklyózott kezekkel, fegyencruhában szállították át a readingi fegyházba. De a börtön szenvedéseivel, megaláztatásaival más fájdalmak is járultak. Meg volt becstelenítve, megbecstelenítette családját, feleségét, gyermekeit. Írói dicsőségét is mintha lerombolta volna nagy gyalázata. Vagyona tönkrement, nem maradt egy fillére, egy tenyérnyi otthona. Gyermekeit a törvény elvette tőle és az rettenetesen fájt neki. Nemsokára meghalt az anyja is, ami újabb fájdalmat okozott. Nem maradt semmije, csak a nyomor, amelynek nem lehet hangot adni, a kín, amely néma maradt, a hiába való lázongás a vastörvénnyel szemben — és a lelke, amelyben annyira bizott, amely a börtönbe vitte. Ime az idealista, a művész, akinek ideáljaiért kellett élnie, aki ezért megütközött a valósággal és a valóság eltemette a readingi fegyencek közé, mint a hullámok eltemették a mesebeli gyöngyhalászt, aki leszállott a tenger fenekére, hogy a világ legszebb gyöngyét felhozza a mesebeli király koronájára. És az emberek a readingi fegyházra mutattak és azt mondták: „Ime idevezet a művészi élet.“

Akik ezt mondták, azok sohase fogják megérteni az élet igazi titkát, azok sohase fogják megérteni, hogy a nyomorúság sokkal értékesebb dolgokra tanítja az embert, mint a gyönyör.

A nyomorban elválnak, hogy ki kicsoda. A nyomorban mindenki a lelkét találja meg. A gyöngye a gyöngeségét, a hívő az ő hitét, a művész a szépet, az idealista a legértékesebb ideálokat, az individualista az új megvalósulást. Wilde mit talált a readingi fegyházban?

A legelső, amit talált, az *alázatosság*. Ne

a pietistákra gondoljunk. Az alázatosság nem más, mint a lélek kitérása a világ előtt, hogy azt befogadja. A vallásos ember kitérja a lelkét Isten előtt, az élet embere a hatalmas előtt, a művész a tapasztalatok előtt. Az alázatosság, mint művészi fogékonyság, a művész lényének legmélyebb vonása, de olyan vonása, amelyet eddig Wilde nem érvényesített teljes mértékben. Csak a gyönyörteljes benyomások iránt volt fogékony a lelke. A szomorúság teljesen idegen és ellenszenves volt előtte. Ellenszenves a nyomor mindenki előtt és lázong ellene mindenki. Azonban az életöszön, amely a művésznél nem más, mint a megnyilatkozási vágy, kényszeríti az embert, hogy a nyomorúságot javára fordítsa, kényszeríti a művészt, hogy megvalósulásának új módját kutassa a nyomorúságok közt is, ez pedig csak úgy érhető el, hogy a nyomorúságot részévé alakítja át, hogy nem tagadja meg művészetét, hanem kinyitja a lelkét a nyomorúsággal szemben. A nyugalom, a harmónia, amelyre az ember törekszik, a nyomorúságok közt nem a lázadással, hanem a nyomorúsággal való békére lépéssel, a vele szemben való alázatossággal érhető el. Ez nem megalkuvás, ezzel a művész nem adja fel önmagát, sőt inkább egyik legmélyebb vonását hagyja érvényesülni, hogy így győzedelmeskedjék a szomorúságon.

És aztán úgy találja Wilde, hogy a szomorúság világa a szép világa. A szomorúságban olvad teljesen össze a lélek a testtel, a kifejezendő a kifejezéssel. Hogy ez a gondolata mennyire igaz, mutatja a művészet. A művészetben a szomorúság, a halál, a bukás, a csalódás a legtöbbször visszatérő motívum, a legjobban megírt, a legtöbbször olvasott téma. A tragédiák elbukott hőse, a boldogtalan szerelmes, a nyomor sokkal intenzívebb esztétikai hangulatokat ébreszt, mint az öröm újjongó akkordjai és sokkal maradandóbb hatásokat hagy hátra a lélekben. Még a mithoszköltészet is azokat az isteneket szereti, akiket a sötétség gonosz hatalmai megöltek.

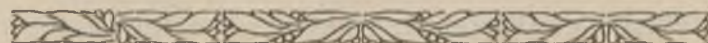
Mégtalálja Wilde a readingi börtönben a szeretet elvének a magasztosságát is. A szeretet az együttérzésen alapszik, amely együttérzésnek a forrása a lényegbeli hasonlóság felismerése. Azt szereti az ember, akiről felismerte, hogy hozzá hasonló erők mozgatják. A művészi lényre természetesen ez a szeretet nem lehet más, mint az az erő, amely a szépet felismeri és megvalósítani akarja. A szomorúság a legnagyobb szépség, azért irányul a szeretet a legtöbbször a szomorúságra.

A szeretet magasztosságát a szenvedés

érteti meg az emberrel, részint azért, mert a szeretetnek legtágabb tere nyílik a szenvedések terén, részint azért, mert a szenvedő van legjobban rászorítva a szeretetre. Wilde feljegyez egy eseményt, amely esemény nagy hátással volt épen arra, hogy a szeretet magasztosságát felismerje. Mikor két rendőr kíséretében haladt keresztül a csöcselék közt, egy barátja, Robbie, tiszteletteljesen kalapot emelt előtte. Wilde ebben a jelentéktelennek látszó tényben a szeretet legnagyobb szerű nyilatkozását látta és jogosan, mert ez a legtökéletesebb együttérzésből, a legteljesebb elismerésből és a helyzet legtökéletesebb felismeréséből született. Minden szeretetnek a fájdalom megértéséből kell fakadnia, csakis úgy érheti el célját, a fájdalom enyhítését, Robbiének az cselekedete a szeretetnek az a nyilvánulása, amelyre csak a művészi lélek képes, amelynek a forrása a fantázián alapuló együttérzés.

(Folyt köv.)

Szepesi Pál.

Ne bántsatok engem . . .

Ne bántsatok engem . . .

*Korcsma szögletébe
Búsulni ha láttok,
Ne ítéljetek el
Néhaj pajtások.
Ne mondjátok reám,
Hogy részeges lettem . . .
Nem ismertek engem . . .*

*

*Korcsma szögletébe
Útött-kopott fajta
Rozoga cimbalom,
Három négy húr rajta.
Ide járogatok,
Sok-sok évek óta . . .
Panaszos húrjain
Fel-felzokog olykor
Egy keserű nóta:
. . . Csalóka délibáb,
Még siratott világ,
Rég elsuhant évek,
Elfelejtett nóták,
Összetört remények . . .
— Fáj rájok a lelkem!
Felhajtom a pohárt
S könnyem csak kicsordul . . .
Nem ismertek engem . . .*

*

*Járatlan helyeken
Bolyongva ha láttok,
Ne zavarjatok meg,
Ne nevésetek ki,
Nem ért engem senki . . .*

* * *

*Hagyjatok pihennem,
Szótalan felednem . . .
Ne bántsatok engem . . .*

Komáromi János.

Tévesztett úton. . .

Irtá : *Flamma.*

— Tévedsz barátom ha azt gondolod, hogy Kállay Andor azért halt meg, mert megcsalta a felesége. Hisz' tulajdonképen nem is szerették egymást soha. Érdekházasság volt. A leánynak hízelgett a férfi nagy hire, dicsősége, amit azzal az ismert regényével szerzett, Andornak pedig pénz kellett. Sok pénz. Mert azt hitte: a nélkül nem lehet boldog.

Csalódott mind a kettő. Az asszony nem-sokára banálisnak találta, ha az ura dicsőségéről beszéltek. Andor pedig, amikor mindene megvolt, úgy érezte: hogy nagyon szegény, mert nem volt egy csöppnyi boldogsága sem.

És amikor végleg elváltak s szabad lett ismét azt mondotta nekem :

— Barátom! van még egy kártyám, erre teszek mindent. Ha megnyerem: még boldog leszek. De ha elveszítem: nincs miért tovább élnem.

Egy hét múlva levelet kaptam tőle, amelyhez egy másik levél volt mellékelve. Azt írta nekem : „A jákot elveszítettem. Meghalok. Ismerd meg történetemet és vigyázz, nehogy te is eltévedsz az útat . . .“

Ime itt az a levél, olvasd el és tanulj belőle.
Kedves Barátom!

Amikor levelét végigolvastam, azt hittem: címet tévesztett s már-már visszalettem a borítékba, hogy eljuttassam önhöz, amikor levelének egyik pontja mégis meggyőzött arról, hogy itt nincs tévedés, az a levél nekem van írva.

Az a bizonyos pont pedig így szól: „Összedobbant a szívünk, megtaláltuk a rokonlelket. Mi nem válhatunk el soha! Ha el is választana a távolság, együtt maradna a lelkünk, mert az el nem válhat többé, ha egyszer egymásra lett. . .“

Ezt én mondtam magának — emlékszem. Sőt még azt is tudom, mit mondott maga erre: „Nem! Soha! Mi egymás végzetei vagyunk.“

És megtelt a szívünk nagy, nagy boldogsággal. Hisz' az az egyedüli, a valódi, a legnagyobb boldogság: ha két rokonlélek találkozik. Ha akkor lelnék egymásra, amikor még szabad mind a kettő. Amikor még azt súgja a szívök: itt a boldogság útja, erre lépjétek! Nem mindig rózsás. Tövis is van rajta; meg is sebez olykor, de az a seb nem fáj, mert enyhítő balzsam az a tudat, hogy nagy, végtelen boldogság az ára . . .

De megszólal az ész is. Józanul. Hidegen. Az én útamra lépj! nincsen rajta rózsza, de tövis sem szúr — sima, fényes mindenütt. . .

És aki azután erre hallgat, az elveszti a másikat örökre.

Maga az utóbbit választotta. . . .

Egy nap azt mondotta nekem: Hallgasson meg Mária! igazat mondok. Nagy, nagy igazságot. Nem élet az, amikor szükölködni kell mindenben, amikor távol a világtól ismeretlenül élünk — nap-nap mellett egyforma minden s mi unalmas, szürke emberekké leszünk. A pénz, a jólét az, ami kedvessé teszi az életet. — A hír, a dicsőség, a babér az élet célja. . . Ezt kell keresnie magának is s meg is fogja találni, meglátja. Lássa, különös lehet maga előtt, hogy így beszélek — de majd be fogja látni, hogy igazat mondtam. Váljunk el szépen. Harag nélkül! — Mi nem lehetünk az egymáséi soha! . . .

Én pedig csak annyit mondtam lassan, szomorúan, de határozottan: soha! . . .

És maga rálépett a sima, puha útra; én a másikon maradtam. . .

És mentünk mind a ketten messze egymástól, mert a mi útaink nagyon eltértek. . .

Maga rövid idő alatt elérte a célját. Szédítő magasságban volt már, közel a fényhez — hisz' az után vágyott. Hír, dicsőség vették körül. . . És akkor a hírneves embert meglátta egy lány. Megtetszett neki az a sok, sok babér és azt mondta: „Ez az ember az enyém lesz, mert ünnepelek, mert neve van“ és — és megszerezte magának. Könnyen ment. Mert neki meg pénze volt. Sok. . . sok csillogó aranya . . .

Én pedig mentem tovább régi útamon. Szomorúan. Egyedül. Lassan haladtam előre, mert sokszor megszúrt a tövis. Belefájdult a lelkem. Jajongott, vérzett a szívem — de csak mentem tovább. . . Ha valaki rálép arra az útra, nem lehet onnan visszatérni. . .

És végre én is elértem célomat. . .

Messze a világtól, ismeretlenül élek. De ugyan kinek is tünne fel egy szegény kis tanítónő, aki nap-nap mellett ott fárad az iskolában s

egyetlen öröme, ha a gyermekek virággal kedveskednek neki.

A szédítő magasságból könnyü leesni — és ha egyszer lent vagyunk, nem szállhatunk olyan magasra soha többé — mert gyöngé már az a szárny, amely a földet érinti. . .

A maga szárnyai megérintették a földet. . . akkor, amikor a felesége udvarlójával megverekeedett. Nemcsak az arcán esett seb, mert az a másik: a megsértett férfibecsület talán még jobban fájt, sajgott.

És nem lesz azon a magaslaton soha többé! Hiányzik az erő, az érzés. Elvesztette az ambícióját. Lassan lassan letér arról az útról, amelyen eddig haladt.

De a másikra sem léphet soha. . .

Azt írja: boldogtalan nagyon, közel áll ahhoz, hogy önkezével oltsa ki életét, ha én nem segítek magán, ha én meg nem fogom a kezét, ha én nem mondom, hogy még mindig szeretem. . .

Kedves Barátom! Ez lehetetlenség. Én ezt nem mondhatom soha!

Az alatt az idő alatt, míg maga repült, én lent maradtam a földön, s úgy látszik megváltoztunk mindketten. A hideg, józan emberből, ideális, rajongó lett; a magasság rossz hatással volt a lelki világára. Az ideális, rajongó leányból pedig komoly, hideg teremtés lett. Nekem azt hiszem használt ez; nincsennek többé álmaim, s nem hiszek a boldogságban.

Nyugodt, csöndes az életem s ha talán fáradtságos is, szívesen dolgozom — hisz' nem lesz így mindig, egyszer majd csak eljő a pihenés is. . .

Maga is adott nékem tanácsot, — igaz hogy én nem fogadtam meg — de hátha maga hasznát veszi annak amit én mondok:

Mondjon le a boldogságról, nincs az itt a földön, mert ahhoz két szerető szív és rokonlélek szükséges — Látszólag olyan kevés — a valóságban mégis olyan nagyon sok. Én egyszer azt hittem: megtaláltam. Megdobbant a szívem és álmodozni kezdtem. . . Maga ébresztett fel. Maga hazudtolt meg mindent! Maga tépte szét a hitem, a boldogságom! Maga mondta, hogy nem lehetünk az egymáséi soha. . . . Én most csak a saját szavait ismétlem, amikor azt mondom: soha, soha. . .

Asszonyoknál gyűlölet és szerelem oly rokon, mint egy pár cipő; csak éppen az egyik ballábas, a másik jobblábas.

Oláh Gábor.

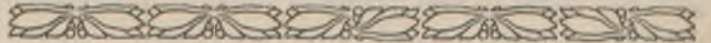
Mementó!

— Nyár volt. Kacagó, nevető, sugaras.
Vágyak keltek föl a szív fenekéről.
Pezsdüle vérünk is nagy, szent lobogással
S láz-tüze tört ki az ifjú szeméből.

— Nyár volt. Kacagó, nevető, sugaras.
Szállottak előttünk annyi sok álmok
És kinevettük a szürke világot . . .

— Tél van. Sívár, temető, halovány.
Óh hova lettek a régi nagy álmok?
Jajj! . . . kialudt a szív tüze; jajj, kialudt!
Mámor, kacaj, jajj . . . mind tova szállott.
— Tél van. Sívár, temető halovány.
Jajj! . . . tova tűnik a vágy is, a láz is,
Jajj! kikacag — a szürke világ is . . .

Fekete Gyula.

Hangulat.

Wilhelm Wolters.

Gondolom, Münchenben történt, hogy megismerkedtem vele. Egy kávéházban keltették fel iránta figyelmemet, ahol egy halom újság mellett, fogai közt hosszú fekete virginiával. a „Figaró“-t tanulmányozta és néha-néha egy pillantást vetett a csinos buffethölgyikére. Büszkének és elégedetlennek látszott. „Éz az, aki rövidesen túlszárnyalja a régi és új írói gárda valamennyijét“, suttogta kísérőm épp oly titokzatos, mint tiszteletteljes arckifejezéssel.

„Ah! Ugyan mit irt?“ kérdeztem, mert a nevet, melyet vezetőm említett, még nem hallottam.

Ismerősöm válasza csak két fölényes hosszúra nyújtott „Óh! Óh!“ volt. De ezt oly kézmozdulattal, hanglejtéssel és szemjáték kíséretében mondotta, hogy érdeklődésemet a lehetőségig felkeltette. „Ki még nem adott semmit, ezt nem teszi, egyáltalában nem teszi, míg egy bizonyos munkájával el nem készül, melyhez e pillanatban hiányzik a megfelelő hangulata. Ő nem beszél róla; de én azt hiszem, hogy valami modern „Faust“-tragédia lehet!“

Párisban találkoztam össze vele másodszer, Monakóban harmadszor, Berlinben negyedszer, Drezdában ötödször.

„Most végre rátaláltam a megfelelő helyre“, mondá. „Se nem nagy, se nem kicsi!“ Mert annak a városnak, ahol tartózkodom, tényleg mindig nagy befolyása van a hangulatomra. És hangulat nélkül . . . Csak alkalmas lakást nem találtam még. Ez itt, megjegyzem, nem sokat ér.

„Hogyan? Hiszen ez itt elragadó!”

„Földszint és északi fekvésű”, válaszolta komoran. „Nap kell nekem és szabad kilátás.”

Nyolc nappal később egy déli fekvésű harmadik emeleti kis legénylakásba költözött, melynek ablakaiból a távolban kéklő hegyeket is láhatta a sétányok magas fái által nem gátolva. Ez a lakás a legdrágább utcák egyikében feküdt, de neki ez is módjában állott; egy öreg nagynénje, kitől még régebben Münchenben örökölt, felül emelte őt mindazokon az alacsony földi gondokon, melyek szűkösebb viszonyok közt levőknek az ég felé szárnyalást oly nagyon megnehezítik. Gratuláltam neki.

„Túlsok a napfény”, válaszolta kedveszegetten. „Akárcsak kemencében pörkölnének. Meg kell sülnöm. Ha úgyszólván minden tollvonásnál izzadság gyöngyözik homlokomon, akkor nálam már vége a hangúlatnak. Azonfelül túl magas. Közpolgárnak ézem magam itt a harmadik emeleten. Ez nyomasztólag hat rám. Itt nem tudok írni.”

Szerencsére félév múlva egy ugyanoly csinos nyugati fekvésű lakást talált a második emeleten s a rákövetkező félévben az első emeleten keletre nézőt.

Ez utóbbi, ami fekvését illeti, minden követelménynek megfelelt volna, ha dolgozószobájának kárpitja nem zöld. Zöld-kárpitos szobában írni: lehetetlenség. Hangúlatot zöldben: nevetséges; hangúlat csak pirosból vagy violaszínből jöhet. Ezt voltaképen előbb is meggondolhatta volna

Mikor a zöldet a piros váltotta fel, kiderült, hogy szobáját szobának nevezni nem méltó és legfeljebb „lyuk”-nak nevezhető. Levegőhiány miatt életveszélyes.

Legközelebbi lakásának dolgozószobája „lovarda” volt. A következő aránytalan magasságáért „majomketrec” s az azután következő alacsony boltozata miatt „sertésól.” Sertésólban hangúlatot várni, rémes kívánság volna.

De végre mégis megtalálta az igazit. Szemtanúja voltam, amint íróasztalát a faltól a se nem túl nagy, se nem túlkicsiny, se nem magas, se nem alacsony szobának közepére helyezte és aztán ismét a falhoz tolta; azután hálószobáját dolgozószobává, dolgozószobáját pedig hálószobává alakította át és íróasztalát előbb a keskeny oldalával, majd a széles oldalával és aztán újra keskeny oldalával állította a falhoz. Erre a gázvezeték irányát változtatta meg és egy függőlámpát helyezett éppen íróasztali készlete felé.

„A világosságnak felülről kell jönnie”, magya-

rázta nekem. „Ezek az asztali állólámpák, melyeknél az ember belebámúl a fénybe, lerontanak minden hangúlatot.”

Én ismét gratuláltam neki. Ő pedig képeket és bronz-szobrocskákat helyezett el csoportonként íróasztalára és egy hosszú, keskeny selyempapirborítékot, melyen a „Restaurant Maxim's, 3, Rue Royale. Teleph. 244—92. Le Pipoz, Chalu-meau sous Enveloppe pour Boissons Glacées” felirat diszelgett, írőkészlete elé tett. Ez a selyempapirboríték, azokra a hangúlatteljes óráira emlékeztette, melyeket Párisban töltött.

Hasztalan kíséreltem meg két alkalommal hozzá bejutni. „Az uraság dolgozik” mondotta inasa visszafojtott, kenetteljes hangon. Észrevettem, hogy nemezcipő van a lábán, hihetőleg, hogy gazdáját csizmájának nyöszörgésével hangúlatában meg ne zavarja. Az ajtóhasadákon át fürkésző tekintetem egy piros-selyem napernyőn akadt meg. Valószínűleg hangúlatkeltő eszköz, gondoltam magamban.

Négy hét múlva váratlanul betoppant hozzám. Nos, hogy és mint? kérdeztem.

Szánalomraméltó nyomorúságos állapotban, viszonzá. „Végképen nem nekem való ez a Dreza.”

Óh!

„Előbb egy kis párisi levegőt kell ismét szívnom. Kezdem belátni, hogy addig hangúlatról szó sem lehet. Tűrhetetlen helyzet. Valósággal megsavanyodik itt az ember. Merem állítani, hogy Németország legnemesebb hangúlatataim megölője. Semmi kellem, semmi báj! Lázás sejtésem azt súgja nekem, hogy a hájos francia nőcskék lesznek letarolt hangúlataim életrekeltői!”

Másnap csakugyan elutazott Párisba s hat hétre rá visszajött. „Mondhatom, torkig vagyok ezekkel a félvilági hölgyekkel. Ne nevéssen ki: megfogok nőszülni.”

Tilalma ellenére is nevetnem kellett.

Ő azonban kifejtette előttem, hogy csak a családi tűzhely lehet egyetlen szülőhelye egy olyan nagy műhöz szükséges hangúlatnak. Hogy a bohémélet egészen jó — egyideig. De nem jó ám tartósan. S miután örökhagyó nagynénje egy műveit családból származott szemrevaló leányt buzgón ajánlgat neki, nénje tetszése szerint fog cselekedni s mielőbb megnősül

Sok szerencsét kívántam neki elhatározásához. Négy hét múlva tényleg megnősült, mert ő nem volt barátja a huzás-halasztásnak.

Egy év múltán már elvált. Szerencsekíváratomnak szemlátomást meg volt a hatása, mert ő végtelen boldognak érezte magát, hogy okot tudott találni a válásra. „Égy költőnek megnő-

sülni: egy az örütséggel,“ szokta volt mondogatni. „A házasság már jóelőre csirájában kiírt minden hangulatot. A mai specialista korszakban legérdemesebb lesz szellemi házasságot kötni. Alkalmos munkatársat fogok keresni, kivel egymást kiegészítsük.“

Pár hét múlva levélelileg értesített, hogy már talált munkatársat, aki egy „aranyos ember.“ Az előleges megbeszélések javában folynak, legkésőbb tizennégy nap múlva munkához látnak.

Mikor az említett tizennégy nap elmúlt, egyszer véletlenül összeütközünk az utcán: Nos, mi van a társulattal? kérdeztem én.

Miféle társulattal? válaszolt ő.

Hiszen, ha nem tévedek, ön egy munkatársra talált, mondtam elámúlva, „egy“ —

Mondatomat nem hagyta befejezni, hanem kedvetlenül félbeszakított. „Igen, egy hitvány haszonlesőt, a legrosszabb fajtából! Közös munkánkat előre megállapított órákhoz kötve akarta volna végezni. Hát nem egyenesen visszataszító már az efféle ember? Egyszerűen megírtam neki: „Nem vagyok csizmadia, hogy vezényszóra verseljek. Élénken sajnálom, hogy tovább együtt nem dolgozhatunk.“

Biztosítottam afelől, hogy én sem tartottam őt soha csizmadiának.

Ő ezért szerdán, egy ebéd utáni fekete-kávéra hálásan meghívott.

Mikor szerdán dolgozószobájába beléptem, egy forradalmi vezér arckifejezésével közeledett felém, ki, mielőtt reggeli-tejébe zsemlyéjét beleaprítaná, legalább is félszáz halalos itéletet szokott volna aláírni. „Foglaljon helyet, kérem.“ Mellényzsebéből kihúzta zsebkését és miközben hanyagül, de plasztikusan egy szekrényre támaszkodott, hozzákezdett körnei tisztogatásához. „Lássa, milyen igazam volt“, szólt anélkül, hogy szeméit kezéről levette volna. Hiszen jobb egyedül. Kettőt együtt hangulat soh'se száll meg. Csak rá kell nézni egy ilyen fickóra s oda a hangulat. Ma reggel aztán karjai közé ragadott a Múzsám s homlokomra nyomta felszentelő csókját.

Hogyan? kiáltottam örömujjongással.

No, ehhez nem sok hozzáadni valóm van, válaszolta, miközben szájaszögletét lebigyesztette. Belekezdtem valamibe, amint Ön — és nem csak egyedül Ön — el fog álmélni. Bezárta zsebkését és hidegvérrel dugta vissza mellényzsebébe.

Vigjáték?

Nem, válaszolta kicsinylőleg. Azt átengedem . . . másoknak.

Regény?

Ördög! Pokol! A regénygyártás mesterségeig még nem sülyedtem!

Akkor hát micsoda?

Satira, válaszolta ünnepélyesen, miközben átható tekintete arcomat fürkészte.

Pompás! — kiáltottam. Szabad kérdezni?

Egyelőre csak a címet árulhatom el, a többi majd felolvasom Ön előtt, mihelyt — ki lesz nyomtatva. „A tömeggyártás elharapózása az irodalomban“, mondotta és még egy oly pillantást mért rám, melytől borzadály futott rajtam végig. Mit szól hozzá?

Csak némán bólintottam.

Nemsokára ezután néhány napra el kellett utaznom. Mikor visszajöttem, már otthagytá Drezdát. Senkisem tudta, hogy hová ment.

Azóta húsz év telt el és soha nem hallottam többé róla s óh! fájdalom, nem is olvastam — dicső satiráját.

Németből: *Igaz József.*

Kálvin munkássága és reformátori jelentősége.

Irta: *Nagy Lajos.*

(Folytatás.)

1536. tavaszán K. újra vándorlásnak indul. Most Olaszországba, Renata ferrarai hercegnő udvarába veszi útját, ahol ez időtájt több kiváló evangéliumi érzelmű férfiú tartózkodott. Kb. egy hónapig maradt itt, de a hercegnővel mindvégig levélbeli érintkezésben állott. Csailádi ügyeinek elintézése végett még egyszer Franciaországba ment, de rövid idő múlva véglegesen elhagyta hazáját. („Ha az igazságnak nincs szabad lakása Franciaországban, én se maradhatok itt.“) A lotharingiai háború miatt Genfen keresztül Baselbe akart menni, hogy ott nyugodtan élhessen tovább tanulmányainak. De Farel Vilmos fenyegető kérelmére Genfben maradt, mint theol. tanár. Nemsokára pappá választották. Ez történt 1536. augusztusában. Még ez évben részt vett a lausanne-i kolloquiumon.

Kálvinnak a sors szinte maga kínálta fel a kedvező alkalmat az Institutióban kifejtett nézeteinek az életbe-
léptetésére. Erre keresve se találhatott volna kedvezőbb helyet Genfnél. Farel, Viret, Fromment lelkes, buzgó működésének eredményeként a város 1535. őszén hivatalosan elfogadta a reformációt, de ez a reformáció ugyszólván csak a papíron létezett. A város, amely csak most vitta ki függetlenségét, a régi lerontott rend romjain örvendezett új szabadságának, szinte félve még a gondolatától is annak, hogy az új vallási és polgári viszonyokban rendet teremtsen. Kálvin azonnal felismerte a helyzet fontosságát. Nemsokára fellépett egyházkormányzati és fegyelmi reformjaival, miket a városi tanács — féltve saját tekintélyét az új szervezőtől — csak módosítva fogadott el. Készített az ifjuság tancására és a genfi újított tanok kifejezésére egy katechismust. Az ifjuságnak ezt iskolákban tanították, az idősebbeknek odahaza kellett betanulni. De K. még tovább ment. Kivitte a tanácsnál, hogy a polgárságnak 10-esével fel kellett esküdni e katech. kivonatára. Akik vonakodtak, polgárjogukat veszítették. Az egyháztörténet nem ismeri

ennek az eljárásnak a mását. Nem ismer egy másik vallási tyrannust, aki úgy feleskette volna híveit a maga hitpontozataira. De Kálvin se tudta ezt a tervét teljesen keresztülvinni. A lakosságnak, amely már eddig is nagy ellenszenvvel volt eltelve K. iránt a szigorú erkölcsi rendeletek miatt, csaknem a fele megtagadta az esküt és tiltakozott a lelkiismeret felett való ilyen zsarnokság ellen. Így történt, hogy a nép 1538. februárjában nyílt K. elleneseket választott a tanács tagjaivá. Ehhez járult, hogy Bern, amely még mindig bizonyos protektoratust gyakorolt a város felett, követelte a lutheri irány életbe léptetését. Ennek hatása alatt a tanács azt kívánta a predikátoroktól, hogy hűsvétkor berni, lutheri szokás szerint osszák ki az úrvacsorát. K. és Farel vonakodtak ennek engedelmeskedni. A tanács ekkor más papot állított helyükbe, s nekik megtiltotta a predikálást. Ők mégis predikáltak és kijelentették a gyülekezet előtt, hogy az méltatlan az úrvacsorára. A tanács erre letette őket és kimondta (1538. IV/23.), hogy 3 nap alatt el kell hagyniok Genf területét.

A két reformátor ekkor már megbánta hevesységét és meggondolatlan túlbuzgóságát, de a nép feltámadt önérzetével szemben nem tehetett semmit. Farel Neuchatelbe, K. Strassburgba ment, ahol a francia emigráltakból szervezett egy egyházat és azok papja lett; emellett felolvasásokat tartott az egyetemen. Majd a strassburgi egyház képviselői közt megjelent a frankfurti konventen, a hagenauí, wormsí, regensburgi colloquiumokon. 1539-ben átdolgozta és kiadta az Institutiot.

Genf ez idő alatt örökös pártvillongások színtere volt. A rend helyreállítása végett szükség volt egy olyan világos főre s egy olyan erős kézre, mint a K.-é. Ezért a tanács 1540. okt. 20-án elhatározta visszahívását. K. hosszas habozás és vonakodás után, amikor egyházi ügyekben teljesen szabad kezét biztosítottak neki, 1541. szept.-ben vissza is tért.

K. az „ordonances ecclesiastiques“ (egyházi rendeletek) életbe léptetésével kezdte meg a régi Genf újraalakítását. E szerint az egyház kormányzásnak négy rendje van: 1. Papok (kultus, lelkigondozás). 2. Doktorok (Isagogika, exegesis). 5. Öregek (erkölcsi fegyelem). 4. Diakonusok (szegények gondozása). A hat városi pappól és a három tanács 12 tagjából (25-ös tanácsból 2, 60 = 4, 200 = 6) szervezte a consistoriumot, amelynek kötelessége volt a polgárok (elsősorban egyháztagok) nyilvános és magán (?) élete felett őrködni.

Milyen szép volna, ha most belehetne fejezni a K. genfi reformátorkodását ilyen formán: Az isteni férfiú kormánypálcája alatt azonnal új és szép rend keletkezett a pusztulásnak indult város falai között, a polgárok lelkébe istenfélelem és emberszeretet szállott, s az új állam erkölcsi és anyagi felvirágzásán gyönyörűségök volt a földi népeknek és az égi angyaloknak egyaránt. Fájdalom, nem úgy történt. A consistorium oly szigorúan megfelelt erkölcsrendőri feladatának, ameddig arra másutt elméletben sem gondoltak. Ez a tulságos erkölcs-szigor pedig sehogy se illet az ősgenfiak kedélyes, germán természetéhez. A germán faj sokkal életképeesebb, mint a román. Szereti és tudja élvezni az életet, anélkül, hogy minden erkölcsi határokat felforgatna. Nem tartozik a természetéhez a románok (olasz, francia, spanyol) esztelen tobzódása, de kétségbeesett bűnbánata, vezeklése sem. K. román származású volt, ezért tudott és akart olyan szerfelett szigorú erkölcsi fegyelmet életbe léptetni. De mert germánok közt akarta ezt, ezért lett a munkája olyan nehéz. Épen ez az etnologiai különbség szabta

meg — úgy látszik örök időkre — a reformáció és katholicismus határait Európában.

A consistorium büntetéselei elsősorban egyházi természetűek voltak (dorgálás, vezeklés, nyilvános bocsánatkérés, excommunicatio); de ha ezek enyhének bizonyultak, átadták az illetőt a polgári hatóságnak, amely a K. befolyása alatt rendesen elítélte az illetőt: száműzte, börtönre vetette, lefejezte, vagy megégette a szerencsétleneket. Hogy túlbuzgóságában meddig ment a consistorium, eléggé láthatjuk egy szinte hihetetlen példából, ami a városi tanács 1543. XII/14-iki jegyzőkönyvében maradt fenn, ahol az olvasható, hogy „fiú gyermekek, mert játszáson érték őket, fogságra vettek.“ De ez a példa csak egy a sok közül, amelyekkel a consistorium és annak feje Kálvin magát a genfiak és az utókor előtt ellen-szenvenessé tette. 1542-ben pestis ütött ki Genfben, aminek a készítésével és elterjesztésével titkos összeesküvéket gyanúsítottak. Ilyesmi ebben a korban és azelőtt többször is megtörtént. De sohasem volt a gyanúsításnak annyi áldozata, mint itt. Boszorkányság, varázslás, az ördöggel való cimborálás, pestis készítés elegendő vádak voltak K. előtt, hogy valakit hónapokon keresztül kinoztasson, máglyára vagy akasztófára vitessen. Sokan, hogy a kínzást elkerüljék, öngyilkossággal vetettek végett életüknek, — „a sátán sugalmazására“ mondja az együgyű hivatalos értesítés.

Az ártatlanok jajveszékelése nem indította meg ezt a kőszívű embert, sőt azt vallotta: „Inkább száz ártatlan bűnhődjék, minthogy egy bűnös megmeneküljön.“ Csudálatos rejtély is az élet. Vajjon támad é valaha férfiú, ki ezt a rejtélyt meg fogja oldani? Eddig nem tudta megoldani senki. Az egyik apostol hirdeti: „Szerezd embertársaidat; mert a kölcsönös szeretet tartja fenn a világot.“ A másik: „Mindenki önmagát szeresse és tökéletesítse.“ A harmadik: „Légy elnéző és szeretettel javító.“ A negyedik: „Írtsd ki a földszínéről a bűnt a bűnbeesettekkel együtt.“

Még az erkölcsiéknél is szigorúbban lettek büntetve az új rend, az egyház és vallás elleni kihágások. Genfnek egy hite kell hogy legyen. Az igaz hittől való eltérés az állam elleni bűn. A kiváló humanista Castellio Sebestyén, a genfi iskola rektora, mert nem helyeselte a város merev, dogmatikus irányba terelését, 1544. kénytelen volt Baselbe menekülni; Gruet Jakabot Jézus személye és története elleni káromlások vádjá miatt 1547-ben lefejezték; Bolsec Jeromust 1551. a K. szigorú predestinatio tana elleni támadása miatt előbb börtönre vetették, majd (K. ellenére) csak száműzték; Servét Mihály 1533. unitarius nézete miatt máglyán halt meg. Mivel a K. áldozatai közt Servétnek volt legnagyobb korbéli és történelmi jelentősége, s a genfiak is a sok közül neki állított szoborral akarták az igazság megsértett geniuszát kiengesztelni, talán helyén való lesz röviden róla megemlékezni. Servét Mihály született 1511. Arragoniában, megégettetett Genfben 1533. okt. 27. Életéről nem sok biztos adatunk van. Némelyek szerint Toulouseban jogot tanult. 1530. megfordult Bolognában, Baselban, majd Strassburgba ment, ahol megírta „De trinitatis erroribus“ c. művét; 1531. nyomták ki Hagenauban. Az ebben kifejezett túlzó nézetek miatt el kellett hagynia Németországot, s Lyonban lett rektor. Majd Párisba ment orvostant hallgatni. Charlienben, azután Vienneben lett orvos. Itt írta: „Christianismi restitutio“ c. művét, mely ugyancsak a szentháromság ellen van intézve. Eddig levelezgetett Calvinnal is; de akkor Kálvin eltaszította magától, sőt azt mondta: „Si venerit,

modo valeat mea autoritas, vivum exire nunquam patiar!" A Restitutio miatt Vieneben az inquisitio fogságba vetette; innét sikerült neki megszabadulni, s Genfen keresztül Olaszországba akart menekülni. Itt azonban felismerték, Kálvin sürgetésére perbe fogták mint Istenkáromlót aug. 14-én, s okt. 27-én megégették. A prot. ezt az önmaga elleni bűnét a svájci és német reformátorok (Bullinger, Melancton) mind helyeselték, de a szerzőség vádjá Kálvint terheli. A Servét tana teljesen pantheista. Egy substantia a világ, amelynek legtökéletesebb modusa Jézus. A szentháromságban a scholasztikus dialektikának egy esztelen csinálmányát látta.

A zsarnokságig menő szigor a kb. 20,000 lakosú városban 5 év alatt (1842—46.) 58 gyanúsát vagy ellenszögülőt ítelt halálra, 76-ot száműzött; a hörtőenbe vetettek számát 8—900 ra teszik. De még jobban felháborít az erkölcsstelenségnek az a netovábbja, amikor olvassuk, hogy gyermekektől a legkeresettebb kinzásokkal kényszerítettek ki vallomásokot szüleik ellen. (A városi ténács jegyzőkönyve 1543. IV/27., IX/3).

1546-ban végre nyílt lázadásban tört ki az öntudatra ébredt nép elkéserevése, s leakarta rázni magáról a zsarnoki jármot. A K. oldalán a bevándorolt franciákon kívül az őslakoságnak alig állott egy harmada. 9 éven át húzódott az élet-balál harc, nyíltan és titokban. Az elkéserevés, az ellenszenv oly nagy volt, hogy a háza elé gyűlt tömeg sokszor a Rhoneba akarta dobni a gyűlölt „idegent.“ Nevét csak szitkok közt emlegették; ha az útcán megjelent, kutyákat uszítottak reá. De tettelegesen bántani nem merték soha. Oly nagy volt személyes tekintélye és a nép babonás félelme. Sokan hitték, hogy titkos, isteni vagy ördögi hatalmak állnak rendelkezésére. A harc a K. győzelmével végződött. A K. által készített békó olyan mesterségesen volt Genf nyakára téve, hogy minél erősebben le akarta rázni, annál inkább rászorult az; mígnem kénytelen volt magát kegyelemre megadni. 1555. az Ami Perrin lázadásának a leverésével K. egyedüli úra lett Genfnek. Most aztán csakugyan minden úgy történt, amint ő akarta. És ő a legapróbb részletekig menő rendeleteivel úgy osztotta be a genfi polgár életét, hogy ez egy örökös istenisztelet legyen. Népiünnepek, tánc, színház, kártyajáték, sőt általában minden játék a legszigorúbban meg volt tiltva. Még 9 évig uralkodott K. a legyőzött város felett. S ha ez idő alatt a vándor Genf városába tért, azt gondolta, hogy kolostorba tévedt. A régi jókedvű, pajzán genfiak fiai és unokái ájtatos szerzetesek és apácák módjára komoran és lesütött ábrázattal jártak a csendbe burkolt város utcáin. A népiünnepek, színi előadások helyébe naponkénti istenisztelet, a nótázás helyére imádkozás lépett. És ritka esztendő volt az, amikor a büntető bíróságnak valamelyes dolga akadt. A szorgalmas munka és takarékoság lassanként visszaszerozte a város anyagi jólétét is. Minden téren példátlan fegyelem és rend uralkodott. De kérdés, hogy ez az új rend megérte-e a sok kiállott fájdalmat, elhullott könnyet, kiömlött vért, kioltott életet?

K. egyetemes szelleme túltekintett a város határain is. Közeledését azonban úgy a lutheranusok, mint a zwinglianusok bizalmatlansággal fogadták. Sőt a Consensus Tigurinusszal (1549.) se tudta őket a maga részére megnyerni.

1559. felállították a genfi egyetemet, amely a K. és Béza vezetése alatt reformátorokat képzett egész Nyugoteurópa számára. Ekkor érvényesültek igazában a K. nagy lelki tulajdonai. Prédikált, előadott az egye-

temen (Béza azt mondja, hogy évente 286-szor prédikált, s 186 felolvasást tartott), intézte az egyház és állam ügyeit, s levelezésével vezette a nyugoteurópai reformációt. Halálakor tana több európai országban szilárdan állott. De a kálvinista egyház szerves egésszé csak a Bullinger által készített Helvética Confessio Posterior által lett 1564., amelyet Zürich, Bern, Basel, Genf, Svájcön kívül a skót, magyar, francia, lengyel reformátusok is aláírtak.

Körülbelől ezek azok a főbb pontok, amelyeknek alapján feleletet adhatunk erre a kérdésre: Ki volt Kálvin János és miben áll az ő reformatori jelentősége?

K. mint jellem semmi esetre se vonzó. Bármennyi érdemet halmozzanak is fel előttünk alakjára, bármennyit fedezzünk fel mi magunk is, borzalommal fordulunk el tőle, amikor halljuk azt a zsarnoki kegyetlenséget, amivel ez az ember a maga önfejű nézeteit meg akarta valósítani, és megvalósította.

A tárgyilagos történész előtt mindez természetes és érthető. Társadalmi, vallási átalakulás, forradalom mikor volt lehetséges vér és öldöklés nélkül? Csuda volna, ha a XVI. század nagy vallási forradalma anélkül megtörténhetett volna. Az emberiségnek multja bűneit mindig saját vérével kellett lemosnia!

A genfi próféta orthodox hívei pedig így okoskodnak: K. Istennek kiválasztott törvénymagyarázója volt. Mint egy új kijelentés révén K. világos és határozott ismeretet nyert az Isten akarata és az isteni tan felől. Amit tett az isteni tan érdekében, az Isten akaratából tette.¹

Lehet Kálvint védeni a kor egyetemes gondolkodás módjával is. Mily különös kor is volt ez és mily különös emberek?! Akiknek halvány sejtelmük se volt az igazság alanyi voltáról, a személyes meggyőződés értékéről!

De mindezek dacára is senki se kívánhatja tőlünk, hogy Kálvint, mint embert, mintaképp fogadjuk. Luther mint ember, sokkal sympatikusabb. Ha semmi egyéb nem is, de maga az a mélyen vallásos és igazán keresztyéni gondolata, hogy az eretnekeket ne büntessük a földön is, elég súlyos lesz nekik az őket fenyegető isteni büntetés, a legelső helyre emeli őt a reformátorok között és K. felett elérhetetlen magasságba.

Mint reformátor sokkal több elismerést érdemel. K. egészen sajátos, a többi hitújítótól elütő módon és körülmények között lett reformátorrá. Nem a maga theologiai és bibliai tanulmányaiból merítette reformatori meggyőződését, hogy t. i. a keresztyénségnek, a régi egyháznak megújításra van szüksége, vagyis ő szerinte, hogy a keresztyén világot reformálni kell. Másoktól hallotta, hogy a Rajna másik oldalán bátor és lelkes férfiak, a régi alapon új formát akarnak adni Krisztus vallásának és egyházának. Először bizalmatlankodva hallotta a hirt. K. amely párthoz tartozott, föltétlenül annak a híve volt. Amíg kath. volt, az volt a bensőjében, meggyőződésében is. Lelkének tetszett a katolicizmus regényes misticismusa s az a bámulatos rend, amely ebben uralkodott. Hatalmas épület, melyet évszázadok alkotó keze épített és rendezett édig emelkedő oszlopcsarnokokkal, titkos fülkékkel és csapóajtókkal. Amelynél tökéletesebbet ő sem tudott alkotni. Még amikor megbizható és bizalmas emberektől hallotta, hogy

¹ És tényleg Kálvint egész életében az a tudat, az a meggyőződés vezérelte, hogy őt Isten különösképen praedestinálta azzá, ami volt és arra, amit eszelekedett. De a praedestinációval talán csak nem akarja senki az emberi felelősséget megszüntetni?

amaz újítók törekvése a legtisztább és legnemesebb, még akkor is csak habozva és félve gondolkozott a kérdés felett. És nemcsak később — orleansi diák korában — úgy nyilatkozott, hogy az egész vallási kérdést kifogja venni fejéből. Páris forrongó légkörében azonban belátta, hogy ez a kornak legégetőbb kérdése. Gondolkozott tehát felette; hall többet és újat — és egész lelkével mintegy varázsütésre — reformált sőt reformátor lesz. Hogy nagyobb világosság támadjon előtte, megírja az Institutiót. És ebben világosan kimutatja, miért és hogyan kell reformálni a keresztyén vallást.

EGYLETI ÉLET.

— **A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“** lejárt lyrai költeménypályázata meddő maradt. Ez a meddőség azonban semmiesetre sem jelenti azt, hogy poétáink nem képesek, értékes költeményeket alkotni, csupán a bírálóbizottság tárgyilagos, szigorú kritikáját dicséri! Az újabb lyrai-verseny határnapja 1910. febr. 5. A novellapályázatra december 4 iki kelettel 9 munka érkezett. Végleges döntés ezidőszerint még nincs, de a több jó mű között 2 föltétlen érdemes a jutalomra. A humoreszk pályatétel 1910. febr. 12-re tétetett át, valamint — kellő megokolással — a komoly — vig szavaltverseny is, 1910. febr. 5-re. A Fodor Pál IV. jh. félévkorai távozása folytán megüresedett elnöki székre a társulat Szarka Gyula IV. hh.-öt választotta meg, titkárrá pedig Sz. Gy. helyére Kovács Bertalan III. hh.-ot. Fodor Pálnak, aki társulatunknak levelező tagja marad, valamint az új tisztviselőknak is sok szerencsét kívánunk!

— **„S. Ref. Hittanhallgatók Egylete.“** Mint előbbi számunkban, úgy most is mondhatjuk, hogy a S. R. II. E. sikeres, nagy munkát végez. A prédikátiópályázatra érkezett művek közül Nagy Lajos IV. hh. prédikációja nyerte el a díjat. Ugyanekkor megdicsértetett Keresztury Károly III. hh.-nak a társulat nyílt ülésén elmondott karácsonyi imája. 10 korona jutalomban részesült Páhy József IV. hh.-nak „A magyar gályarabok történetéből“ című felolvasása. A sorozatos Kálvin-ünnepélyekre kitűzött alkalmi felolvasások, úgyszintén a beérkezett vallásos elbeszélések még bírálat alatt vannak.

— **A S. Főiskolai Gyorsíró-Egylet** azt a célt, amit az év kezdetén maga elé tűzött, ma is híven szolgálja. Talán hívebben is mint valaha! Az év kezdetén torvakkal, akaraterevel, a nemes ügyért való önzetlen lelkességgel állottunk meg a 31. év küszöbén, a felett gondolkozva, hogy nem volt-e a múlt esztendő megfeszített munkálkodása az alvófélben levő tűznek végső lobbanása? Hogy vajjon nem temettük-e el hiába ezt a küzdelmes, hosszú 30 évet? Hála Istennek nemmel kell felelnünk, mert a S. F. Gy. E. ma három tanfolyamot vezet nagy sikerrel. Egyletünk 30 éves tennállásának emlékére rendezett — múlt évi — országos versenyén nyert, díszes okleveiket az érdekeltek a napokban kezeikhez kapják. Közbejött akadályok miatt késtünk eddig. Szíves elnezésüket kérjük! A múlt évi bírálóbizottság nevében: tm.

A „Sárospataki Széchényi Szövetség“ ben a Magyar Gazdaszövetség rendezett egy három napra terjedő szociális előadóképző kurzust, melynek részletes ismertetésére legközelebb vissza fogunk térni. Ezen kívül szakadatlan folyik a dr. Szabó Sándor tanár elnök által az összes elemi jogi és gazdasági ismeretekre kiterjeszkedő tanfolyam. November 22-én pedig Fodor Pál IV. jh.

tarlott szabadelőadást „A községi üzemek szociálpolitikai jelentőségéről“.

HIREK.

— **Felelősszerkesztői változás.** Amikor Szarka Gyula lemondása folytán a S. Ifjúsági Egylet a felelősszerkesztői állást Keresztury Károly személyében töltötte be — elvünk ellenére bár! szükségesnek tartunk olvasóinkkal szemben egyet-mást megjegyezni.

Akik a Sárospataki Ifj. Közlöny nagy, dicső múltját ismerik, azok a legjobban tudják, hogy a S. I. K.-nek mindenekfelett az a rendeltetése, hogy méltó organuma legyen a Sárospataki Ifjúság: modern, ideális, szabad gondolkozásának!

Ezt a célt szolgálta a múltban, ezt a célt szolgálja ma is!

S most, midőn egymásután érkeznek meleg, szinte félve tudakozódó sorok hozzánk azoktól, akik ifjúságunk belelete iránt őszintén érdeklődnek, ki kell jelentenünk, hogy csupán elvi kérdések azok, amelyek *látszólag* dekadenciára mutatnak!

Amint a tenger, ha vihar korbácsolja, nagy hullámgyűrűket vet, úgy az ifjúság beleletében is merülnek fel bizonyos kérdések, amelyek tisztázása nem mehet külső rázkódások nélkül. Pedig azoknak tisztázására föltétlenül szükség van!

Ilyen kérdések merültek fel most is. De mi hisszük, hogy azok a hullámok, amelyek távolról nézve még az erősebb hitűek előtt is veszedelmeseknek látszanak, mihamar el fognak oszlani!

Azokra a vádakra pedig, amelyek ma már szerte ismeretesek, több gátló körülmény közbejötté folytán csak a jövő számunkban válaszolhatunk!

Ezek nyilvánításával kívánunk a mi kedves olvasóinknak boldog karácsonyi ünnepeket!

— **Iglói emlékek.** Egy igazán megtisztelő kitüntetésben részesült Főiskolánk a napokban. Az iglói kálvinista gyülekezet ugyanis egyházzá akarván szervezkedni, a részint anyagi, részint erkölcsi fundamentum alapköveinek lerakásában, e valóban nemes és magasztos célt szolgáló törekvésben, Főiskolánk pártfogását s támogatását kérte. E megtisztelő bizalom szíves visszhangra talált s Főiskolánk kettős programmal vett részt e magasztos ügy előmozdításában s míg egyrészt hangversennyel egybekötött tánccmulatság tartásával az anyagi kérdések megoldásában nyújtott segédkezet, addig másrészt istenitisztelet tartásával az erős kálvinista érzés, a felekezeti türelem gyümölcsöző magvait igyekezett elhinteni az igazán fogékony és termékeny szívekben. A hangverseny f. hó 11-én szombat este 9 órakor kezdődött meg az iglói Vigadó fényes termében s a pontosan egybegyűlt, nagyszámú, előkelő hallgatóság lázas érdeklődéssel s meg-megújuló tapsviharral jutalmazta az egyes darabokat. Már maga a két szakaszra osztott műsor is oly ügyesen volt összeállítva, hogy az egymás után következő más-más természetű darabok fokozatosan, szinte lázas izgatottsággá fejlesztették a hallgatók figyelmét. Az első szám a főiskolai énekkaré volt, amely a „Falu végén kurta koresma“ című művészi darabban költötte fel az érdeklődést a kezdetben rideg s szinte tartózkodó hallgatóságban. Ezután Novák Ernő művészi érzékkel játszott hegedű szólója következett Székely Lajos zongorajátéka kíséretében. Utánna Horváth Zoltán harmónium- és

Matusz István zongorajátéka által kísérve Idrányi Béla adta elő az „Úr ítélt” című melodramát, érzelssel és kifejező alakítással. Ezt Ferenczy Dániel és ifj. Novák Lajos kettős éneke követte, melynek befejezése után utóbbi eldalolta „Akit én szeretek” kezdetű s egyszerűsége mellett is művészi dalt, amelynek hatását kifejezésre juttatta az a frenetikus taps s meg-megújuló éljenzés, mely különben előadóját minden megjelenése alkalmával fogadta. A következő szám Szilágyi István és Zombory Géza tárogatókettőse volt s az ezt követő tapsvihár után a főiskolai énekhar adott elő népdalokat, majd Smál József sikerült vígszavalata nyújtott élvezetes perceket a hallgatóságunknak. Ezután ifj. Novák Lajos „Turista kaland”-ja következett, aki iránt, úgy megjelenése alkalmával és előadása közben, valamint megújratásakor is tomboló éljenzéssel fejezte ki elragadtatását a hallgatóság. A szépen sikerült hangversenyt a főiskolai énekhar fejezte be „Bordal”-ával, mely után a mulatni vágyó s mulatni tudó szebbnél-szebb leányok s fiatalok hajnal hasadtáig ropták tüzes odadással a különböző táncokat. Másnap, vasárnap d. e. 11 órakor a luteránus templomban kálvinista istenisztelet volt. A közös gyülekezeti éneklés után Novák Lajos főiskolai lelkész imája következett, aki méltóságteljes megjelenésével, remekül kidolgozott, tartalmas egyházi beszédével s ékes szónoki előadásával teljesen lebilincselte s fogva tartotta a nagyszámú gyülekezet figyelmét. Majd egy csecsemőt vett fel a keresztyének társaságába, miután a főiskolai énekhar elmondotta „Luther éneke” és „Téged dicsőít” című szép énekeket, erővel s precizitással. Az isteni tisztelet végeztével honvédszoborhoz mentünk, honnan a „Szózat” eléneklése után a Vigadó vendéglőjében gyűltünk össze, ahol szebbnél-szebb dalok és tósztok pattogtak víg pohárcsengés között! Az ünnepélyek rendezésében és sikerében az croszlan rész kétségkívül Gönczy honvédszázadosé s Matolcsy rendőr kapitányé, akik minuciózus, a legkisebb részletekre is kiterjeszkedő körültekintéssel s fáradságot nem ismerve, igyekeztek elhárítani azokat az akadályokat, amelyek az ünnepélyek sikerét fenyegették. E helyen is teljes elismeréssel és köszönettel adózunk nekik azért a szíves, előzékeny fogadásért s igazán magyaros vendégszeretetért, amelyben bennünket részesítettek s amellyel örökre emlékezetessé tették reánk nézve az ott eltöltött kellemes órákat. (g. l.)

Az Erdélyi Önképzőkör koncerttel egybekötött táncmulatsága november hó 27-én folyt le fényes erkölcsi s anyagi sikerrel. A koncertet a *főgimn. vegyeskar* „Népdal egyveleg”-e nyitotta meg nagy hatással. Utána *Komáromi János VIII. o. t.*, ifjúsági elnök olvasta fel erre az alkalomra írt humoreszkjét, „Az első szindarab” címmel. *Szabó Ferenc VIII. o. t.* szép „Magyar nótá”-val aratott sikert. Majd *Rácz Ilonka* urleány alakja jelent meg a lámpák előtt: szeretetreméltóan, kedvesen játszott, mint rendesen. A közönség zúgó tapsaira rendes pontját meg kellett teldania még egy monológgal. *Novák Ernő Paganini* „Boszorkánytánc”-át játszotta hegedűn, páratlan virtuozitással, művészién, *Arokháty Béla VIII. o. t.* egyes zongorakísérete mellett. A szünni nem akaró tapsra *Hubert J.* „Csárdajelenetét”-vel, majd a „Cinka Panná”-nak egy részletével ejtette bámulatba a közönséget. Utána *ifj. Novák Lajos s.-lelkész* gyönyörű „Fráter nótái” következtek. *Pásztor Béla VIII. o. t.*

zongorakíséretével. A műsort a főiskolai énekhar „Magyar királyhymusz”-a fejezte be. A táncmulatság a késő hajnali órákig tartott kitűnő hangulatban. Felülfizetiek a mulatságra: *Dávid Zoltán* tanár-elnök, 16 kor., *Novák Lajos* közigazgató, *Nagy Sándor* (Budapest), *Katona György*, *Végh László* 10—10 kor., *dr. Tüdös István* (Miskolc) 5 kor., *dr. Finkey Ferenc* 4 kor., *Dani és Fischer* 3 kor., *Nagy Béla* teol. tanár, *Buza János*, *Hodosy Béla*, *Dombó László*, *Harsányi István*, *Tóth Pál* ref. lelkész (Ráckeve), *Vajnay József*, *Fischer Fülöp*, *Feldmészter Nándor* 2—2 kor., *Schmiedt Gyula*, *László Sándor*, *Binéth Menyhért*, *Alexander Béla*, 1—1 kor., *Komáromi János* 30 fill., *Csabay István* 20 fill., *Nagy László*, *Hubay László*, *Kardos Lajos* és *Bodnár Ferenc* 10—10 fillért Tiszta jövedelem 242 korona 42 fillér.

— **Kálvin-ünnepélyek főiskolánkban.** Lapunk mult-kori számában három ünnepélyről adtunk számot. Azóta közbejött akadályok miatt csak egy tartatott dec. 5-én, melynek programját a gyönyörűséges XXIII-ik zsolt. 1. versének eléneklése nyitotta meg. Majd *dr. Buza László* jogtanár „Kálvin befolyása a gazdasági életre” című rendkívül tartalmas, tudományos felolvasásával szerzett tanulságos percek szép közösfelvonások. Ezután a főiskolai énekhar mondotta el a CXLVI. zsolt. 1. versét, nagy előkészületre valóan. *Erre Gaál István I. hh. Kovács Lajos* „Kálvin” c. ódáját szavalta nagy hatással. Az ünnepélynek a XXXV. zsolt. 13. versének lelkes eléneklése vetett véget.

— **Az S. A. A. C.-ta** napokban felkereste *Schmak Edin* görög-római birokimester, aki többek között bemutatta a japán önvédelmi rendszert. Nagy feltűnést keltett a nevezett athléta különösen egyes virtuóz-mutatványaival

— **Helyreigazítás.** Folyó évi november 21-én a Kálvin-ünnepélyen elmondott „Ki volt Kálvin János” c. ódát nem *Várady Antal*, hanem *Kozma Andor* írta.

Az előfizetéseket a következő számban nyugtázzuk.
— **Felkérjük olvasóinkat, szíveskedjenek előfizetéseiket** mielőbb beküldeni, nehogy a lap szétküldése akadályokba ütközzék.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Hildebrand: Torlódás miatt a jövő számban folytatjuk.
Flamma: Igéretünkhöz híven im jön. Bármikor szívesen látjuk! Majd levélben bővebben! Kézcsók!
F. D. Szendrő. A másikat eltettük, de nem a papirkosárba. Ülés!
L. S. Miskolc. Mindent megkaptam. Köszönöm. Megtiszteltetésről csak mi reánk nézve lehet szó! Levélben annak idején szívesebben köszönhetlek.
B. I. Csarnahó. Ne félj nem hagyjuk elpusztulni! Üdv.
Gy. J. Debrecen. Még csak el sem búcsúztál az imént...! No — sebjaj! Tudom, hogy idehúz a szived. Nagy az örömem, hogy volt felelősszerkesztőnkben a D. F. L. munkatársát üdvözölhetem.
T. J. Rimaszombat. Talán megtagadsz bennünket?
I. Gy. Gyengécske. Jobbat kérünk.

TARTALOM: *Szepesi Pál: Karácsonykor.* — *Fekete Gyula: Karácsonyi mese (vers).* — *Fodor Pál: Az ifjúság feladata és Diákszövetség.* — *László Sándor: Valakit várak (vers).* — *Bornemisza István: A csalódott festő.* — *Farkas Dezső: Édenkertben.* — *Keresztury Károly: Férjfjellemek.* — *Győrök József: A Szép jegyem. Enti szonéta (versek).* — *Szepesi Pál: A művészi élet.* — *Komáromi János: Ne bánjatok engem (vers).* — *Flamma: Tévészett úton.* — *Fekete Gyula: Mementő! (vers).* — *Igaz József: Hungulát (fordítás).* — *Nagy Lajos: Kálvin.* — *Egyleti élet.* — *Hírek.* — *Szerkesztői üzenetek.* — *Hirdetések.*

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniorai hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Fodor Pál, Szepesi Pál.	Felelős szerkesztő: KERESZTURY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
--	--------------------------------------	---	---	---

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Az ifjúság feladata és a Diákszövetség.

(Folytatás).

Ami azt a kérdést illeti, hogy érzi-e az ifjúság egy egységes központi organum létezésének szükségességét, erre a leghatározottabban nem-mel válaszolhatunk. Ez azonban nem azt jelenti, hogy nem is érezte és hogy egyáltalán nem lenne funkciókör, melynek végzése egy központi szervet igényelne. Hanem igenis jelenti azt, hogy a vidéki főiskolák ifjúsága és az említett központi szerv között, a szerves összeköttetés időközben megszakadt és — miután a központi szerv a reá várakozó feladatok végzésére képte lennek bizonyult — szükségességének tudata elenyészett.

Ha mégis volnának szempontok, melyek pótlását indokoltta tehetik, — ezek csak külső, az ifjúság — a magyar ifjúság keretén kívül eső tekintetek lehetnek. (A magyar ifjúság egységének reprezentálása kifelé.)

Amennyiben ezek elég nyomósak arra, hogy a magyar ifjúságnak — mint fentebb említettük — semmiféle közszükségletét ezidőszert ki nem elégített központi szervét mesterségesen életben tartás, az esetben feltétlenül szükséges, hogy az teljesen újjá alakítva az ifjúsággal szerves kapcsolatba hozassék és annak élő alkatelemévé tétessék.

Az újjászervezés csak a múlt tapasztalatainak felhasználása mellett kecsegtethet kedvező eredménnyel.

És ide vonatkozik a központi szerv feladatkörének helyes megvonása, ami az újjáalakított Diákszövetség sikeres működésének alapfeltétele.

Hogy az Országos Diákszövetség oly rövid idő alatt elérkezett a felbomlásig, annak — nézetünk szerint — nem utolsó oka volt az, hogy az illetékes felettes hatóságok: a főiskolai és egyetemi tanári karok, valamint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium jóindulatát megnyerni nem tudta. Tehát nélkülöznie kellett az irányítást arról az oldalról, mely az irányításra leghívatottabb lett volna. Az illetékes fórumok kezdettől fogva egy népszerű casusbibendinél egyébnek nem tekin-

tették a magyar ifjúság szervezkedését, holott nem csekély mérvben az ő hibájuk, hogy azzá lett, amivé. Mert tisztában kell lennünk azzal, hogy a Diákszövetség és a diákkongresszus helyes irányítás mellett egészen célszerű és hasznos intézménnyé nőhetne volna ki magát, hogy nem alapszabályok megerősítése iránt benyújtott folyamodványt azzal az indokolással utasította el, miszerint a szervezetet az ifjúságra „úgy tanulmányi, mint etikai szempontból károsnak találja.”

Ha semmi egyéb előnye nem lett volna, minthogy évenként minden főiskola és a két — illetőleg három egyetem egy-két hallgatójának lehetővé tette volna azt, hogy az ország egyik vagy másik vidékét vagy nagyobb városát megismerjék, ez magábanvéve nem kis nyereség.

Az ifjúság átlag véve igyekezett legjobb, legképzettebb erőit kiválogatni ilyen alkalmakra, amikor a kiküldött egyéniségétől függ sok tekintetben a kiküldő egyetem és főiskola ifjúságának tekintélye és jó hírneve.

Az a tapasztalat pedig, melyet az ifjúság kiválasztottjai gyűjtöttek, csak előnyére és hasznára válhat az egésznek. Hiszen ebben rejlik a külföldi tanulmányi ösztöndíjak ésszerűsége is.

Hogy egy elég közelfekvő példára utaljunk, szabad legyen hivatkoznunk a hatásra, melyet a különböző versenyek a sport és athletika fejlődésére gyakoroltak.

Helyes irányú fejlődés mellett az Országos Diákkongresszusnak épen ilyen mérközéssé kellett volna fejlődni szellemi téren, hol minden egyes kiküldött a saját dicsőségeért és a kiküldő főiskola becsületéért küzd.

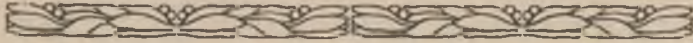
A magárahagyott és irányítévesztett ifjúság ehelyett odafejlesztette, hogy a minisztérium az alapszabályok megerősítése iránt benyújtott folyamodványt azzal az indokolással utasította el, miszerint a szervezetet az ifjúságra „úgy tanulmányi, mint etikai szempontból károsnak találja.”

Az újjászervezésnél tehát gondoskodni kell valami módon a történetek ismétlésének meggátolásáról, mi legcélszerűbben a Diákszövetség és a kongresszusok hatáskörének oly szoros meghatározása által történhetik, mely az ifjúság feladatával megegyező, a diákkongresszusi tárgya-

lások komolyságának megőrzésére alkalmas és ezáltal az illetékes tényezők támogatását biztosítani képes.

Fodor Pál.

(Folyt. köv.)

Gázlámpák alatt.

Az élet fáradt, fénytelen szemére
Fátyolt terít a párás alkonyat;
Hosszan huzódik, míg elpihen végre
A csillagszemű gázlámpák alatt.

S a csillagszemű gázlámpák alatt
Lopva, megejtőn, tanyát ver a mámor:
Hálót sző: tarkát, színeset, pirosat
Az Éva-lányok zengő mosolyából.

S az Éva-lányok zengő mosolyából
Babonás láng gyúl, egész egy sereg.
Búsan húznak ott, dermedten a vágtyól,
Halovány, józan, legény-emberek.

S a halvány, józan, legény-emberek
Fáradt sorában én is ott gubbasztok.
Éhes vágy döngeti a szívemet,
Mint ősz viharja a zörgő harasztot.

S mint ősz viharja a zörgő harasztot
Sodorja, — sodor engem is a vágy;
A szerelem illata rám viharzott,
És most pihenni, nyugodni se hágy.

És most pihenni, nyugodni se hágy.
Jaj, de csak szemem párosul a széppel.
A lelkem hideg, mint a holdvilág:
Hozzám a vágynak csak a kínja ér el.

Hozzám a vágynak csak a kínja ér el!
Zubogó vérem hasztalan lobog;
Csak a hold néz rám vágyölő szemével
És a nevető, ledér csillagok.

Emlékezem a néhai nászról.

Néhai esókok víg nászára
Élmélázva emlékezem.
Fehér vizek fodrolják sajkám.
Fehér vizeknek sziklapartján
Néhai nászon jár eszem.

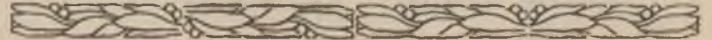
Éjfél van. Árnyas, holdvilágos.
Remegve porzik fel a hab.
Temetőkön nyílnak a záruk;
Ami meghalt: ma mind kitánad,
Az árnyak mind kiszállanak.

Csillagos, esókos éjszakákra
Jaj, hogy már csak emlékezem! . . .
— Az ég kékjét fellegek szántják.
Csókos örömek könnyes árát
Jaj, fizetem . . . már fizetem . . .

Porzik a hab. Vig najádok
Táncot járnak nagy vidoran.
— Meg-megölel még egy-egy emlék;
Kisértő árnya körüleng még
Illatosan, biborosan.

S fehér vizeknek sziklapartján
Könnyekbe csuklik a szemem.
Elveszett jaj, a boldog álom!
Csillagos, esókos, esoda nászon
Nem leszek többet sohasem.

Györék József.

Mai művészetünk, történelmi festészetünk.

Lehetetlen, hogy az a nagy mozgalom, mely e kor művészetének megteremtésén fáradozik, mely művészi és művelt társadalmi köreinket foglalkoztatja — figyelmünket kikertülje.

Nincs nap, hogy sajtóink napi lapjai művészeti dolgokat ne tárgyalnának, tárcá-cikk, vagy más rovat alakjában. Nem is említem azon heti- vagy havi folyóiratokat, melyek kizárólagosan művészettel foglalkoznak. Ma már bátran elmondhatjuk, hogy nem volt kor, — ez nemcsak Magyarországra vonatkozik — mely elméletileg is annyit foglalkozott volna a művészettel, újabb művészi problémák megoldásával, mint a mai. Nem volt korszak, — a tre- és quatrócentot sem véve ki, — hogy a művész ecsetjén kívül magamagyarázására a tollat annyit forgatta volna, mint napjainkban. Bátran állíthatjuk, hogy a múltban nincs rá eset, hogy a nemzetek gyermekei oly igaz odaadással iparkodtak volna művészi és művészeti intelligenciára szert tenni, mint a mostani. Ezen állítás Magyarország ifjú, serdülő nemzedékére épügy ráillik, mint művelt társadalmára.

Igaz, hogy társadalmunk ízlése, a műtermékek élvezési módja, e kor új művészi problémáinak és felfogásainak, e kor eszméinek, az emberiség megélhetési módjának, politikai- és szociális életének hatása alatt — megváltozott. A sok művészi irányzat mellett is, minden nemzet művészetében élénken él az a tudatos törekvés, hogy az új kor helyes művészi irányzatának igénybe vételével — sok tekintetben nem tagadva meg a múlt idők művészetének axiomáit sem — művészetében azt juttassa kifejezésre, azt a felfogást adja vissza, ami nemzetével, faji etnoszával, népének természeti- és földrajzi fekvésénél fogva rokon. Ha mi magyar rajzoló-művészetről ábrándozunk, annak a magyar rajzoló-művészetnek e Kárpátok által koszorúzott, aranykalászos országból kell kiindúlnia és magán kell viselnie e népfaj szeretetét, — szóval minden szépet, jót, fenségeset, mi e magárahagyott nép szívében, lelkében szép, jó és fenséges. E gondolat, e biztos tudat foglalkoztatja a mai kor magyar műtörténészét, művészeinket és műveltebb magyar társadalmunkat. Nem elégszünk meg az import, hogy úgy mondjam: szekundér művészettel. Nem csodáljuk a XIX. és XX. század modern „secessió“ ürességét; nekünk magyar művészet, eredeti művészet kell, melyet nemzeti szellem, nemzeti génusz sugall. Ez az új kor művészi forradalma hazánkban, melynek már most több magyar lélek a szószólója. Ez az a harc, melyből az a művész fog győztesen kikerülni, ki legjobban tud népének szívéhez férközni. Ha hiszünk a

magyarság — e téren oly sokat emlegetett — zsenijében, a speciálisan magyar rajzoló-művészet megteremtésében kételkednünk nem szabad, nem lehet.

Hogy ma is élő művészetünk van, — amelynek száz évnél immár nagyobb a múltja, — azt tudjuk és beszéljük; — beszélhetünk róla társadalmunk művelt szalonjában is. — Mi több, e szalonok művészi társalgásainak közepette, nem egyszer elhangzik az az óhajtás: vajha! művészeink fajunk individualitását adnák vissza művészetükben, hogy lenne az meg itthon, ami külföldön már meg van, hacsak részben is, hogy a rajzoló művészet legkisebb vonala, formája, rajzolata is magyarul beszéljen mindenkire. Mert minden valamirevaló nemzetnek, mely nagy művészetet hozott napvilágra, megvolt a maga sajátossága, a természet, a természet tárgyainak és jelenségeinek megfigyelésében. Másképp festi a világot a francia, másképp a német, másképp látja az olasz mint a németalföldi. Nemcsak, hogy más figyelemreméltót lát a természet tájai, — tárgyai — és jelenségeiben, hanem gondolatát, érzését, a művészet eszközeivel másképp fejezi is ki. Más a Munkácsy zsánerképeinek lelke, érzelme, kifejezése módja — nem szólva tehnikájáról, — mint a tiroli Deffregger Ferenc zsánerképeié; pedig mind a kettő zsánerfestő is. Mi több, nagy különbség van Munkácsy és Vágó Pál zsánerképei között, pedig mind a kettő magyar festő, magyar tárgyat fest. Nem is említem Munkácsy epigonjait, kiket minden munkácsiaskodásuk dacára nagy távolság választ el a mestertől.

Figyeljünk csak meg valamely képet, szobrot, épületet; álljunk meg e művek előtt, lelki erőnkkel próbáljuk részekre szedni, apróra boncolni. Ha ezt megtettük, akkor megismerjük a kép lelkét, észrevesszük a kifejezés és szenvedély erejét a szoborban, megértjük és felismerjük az épületben a gyakorlati cél mellett a kort, amely létre hozta: valamennyiből az alkotó művész egyéniségét, jellemét és nemzetiségét. Ha így tudjuk megítélni a műterméket, alkotóikat, azok jóságát, ezek hibáit: akkor észre fogjuk venni az egyes művészkoloniák, iskolák stb. tévedéseit, eltérését a természettől, vagy az utánzás túlzásait, túlkapásait is művészetükben.

Tizziano vagy Paolo képei az olasz föld, különösen a szingazdag Velencének ragyogó egét, csillogó tengerét, könnyüvérű lakóit, építészeti remekeit juttatja eszünkbe; Róma és a város látképe felett kiemelkedő, háztengerek felett uralkodó Szent-Péter templom kupolája, alkotójának fenségesen nagy egyéniségét, a művészetekben elfoglalt óriási helyét mutatja; Izsó Miklós „busuló juhásza“ a magyar típus szépségében elmerült művész fajszeretetének megnyilatkozása. És így vagyunk minden nemzet műtermékével. Ezt sejtve, érezve és tudva, az a kérdés jut eszünkbe: hát minden műtermék magán hordja valamely iskola, város, tartomány, ország, nemzet, nép jellemét, sajátosságait a természet-jelenség megítélésében? Persze, hogy magukon hordják; mertha nem interpretátora a művész énjén és a természeten kívül annak a földnek, városnak, nemzetének, népének ahol született, akik között élt és kiknek szokásait magába szívta, nem beszélünk ma olasz és németalföldi művészetről, közelebről firenzei, velencei, umbriai, bolognai festő irányról, nem ismernők a flandriai, brabanti festő iskolákat, nem beszélünk még manapság sem müncheni, düsseldorfi, párisi festő akadémiák „scolasticus“ felfogásáról, melyek közül mindegyik más-más sajátosságot egyesít művében s másban látja a művészeti igazságot, dacára, hogy mindegyik

a természetből veszi tárgyát, a természetet szólaltatja meg művében.

Tehát minden nemzet művész fiát annak a gondolatnak kell áthatnia, hogy nemzetének lelki és testi sajátosságát adja vissza művében.

Sokat mond a műtermék néma nyelven s vannak hozzá értők, akik megértik a kép rithmusát, dallamát, az épület harmoniáját, filozófiáját, a szobor érzékiségét, szenvedélyét, mindegyik műalkotásban a szerkesztésnek különösségét, mely elkülöníti az egyik művet a másiktól, egyik nemzet művészt a másik nemzet művésztől. Aki megérti e szótlan beszédet, gondolatban maga elé varázsolja azt a népet, nemzetet, — annak szép, jó, különös és eredeti tulajdonságaival — az ily módon felkeltett tisztelet és becsülés ad örökéletet valamely népnek, de a hasonló módon felkeltett ellenszenv halála, megsemmisülése lehet egy népnek.

Ha hazai művészetünk fejlődésének néhány évére visszatekintünk, tapasztalnunk kell, hogy e művészetek élvezete az anyagilag és társadalmilag kiváltságos osztály élvezete; vagyis ugyanazon osztályé, melyé volt a középkorban. A szegény és középrend csak a szájhagyományok, később az újságok által felkapott s hozzá eljutott nagy művésznevek emlegetésével elégíthette ki műélvezetét.

A nép politikai helyzetének és jogainak általánossá tételével nagy változás megy végbe e téren. Az a csemete, melyet a mult század politikai küzdelme csirájában talált, ma koronát hajt, izmos fává erősödik s a magyar művészet enyhet adó árnyában ábrándozva elmondhatjuk — ha sokára is — hála az isteni gondviselésnek, van művészetünk!

De miért ily sokára? kérdezhetné valaki. Erre bátran felelhetünk: a művészetben való gyönyörködéshez okvetlenül békesség és műveltség kell; kell, hogy a mindennapi betevő falat előteremtésén, szóval a megélhetően kívül, finomabb és nemesebb szórakozás, élvezet után is ingert érezzünk; kell, hogy a gazdag és más pályán lévő is tudjon gyönyörködni honfitársának művében; kell, hogy közönye és önzése megszűnjék ott, hol a művészet kezdődik.

Amennyire emlékeink visszanyúlnak a multba, a magyarnak festője, szobrásza, építője, ellentétben költőivel, zenészeivel — mindig idegen, mindig külföldi, csak ritka kivétellel magyar. Épenúgy mint a rómaiaknál, hol a művészetet a görögök üzték, kiket azért nem is sokra becsültek. A magyar ember is megfizette, de nem becsülte. Ha a fejedelmi vagy főúri udvarokban képírot vagy más művészt találunk, az nem egyéb mint a külföldön meghonosodott szokás utánzása s nem az illető főúr, vagy fejedelem ösztönszerű, szellemi szórakozásának eredménye. Az ilyen magyar udvarokba vetődött művészek, a csatlósok, apródok és belső cselédek (domestica) között volt a helye. Ily körülmények között, ilyen környezetben megemlítésre méltó művészet nem fejlődhetik. Nézzük és figyeljük csak meg ezen korszakokból reánk maradt egy-egy államférfi, vagy hadvezér arcképét, vagy azt a néhány pusztulástól megőrzött zsánerképet, — melyet oly nagy kegyelettel tartogatnak egyes főúraink és muzeumaink — kevés kritikai érzék kell hozzá, hogy azonnal tisztába legyünk egykori alkotóik és birtokosaik műízlésével. A legtöbb nagynevű és főúri magyar családok megmaradt egykorú arcképei, minden korszak leggyengébb

alkotásai, melyek közül csak egy-két magyar és külföldi festő neve emelkedik ki művészi kiválóságával.

A dalt a „táboron“ „épartján“, lóháton, társolyán és térdén is megírja az egykori „bujdosó“ verses katona, vagy tábori „író-diák“. Egy kis dal megteremtésére elégséges egy érző szív hevesebb lüktetése, hogy hangjával elbájojjon bennünket. Festeni, építészkedni, mintázni, faragni, mától-holnapig nem lehet. Kell, hogy egész lényét ihlesse a művészet szeretete s kell hogy egész életét e szeretetnek szentelje a művész.

Épen azért említém fentebb, hogy költője és zenésze a magyarnak mindig magyar. Tudósa közül kevés a magyar, legtöbbje német vagy olasz származású. Művésze sem azért idegen, mintha a magyar nem született volna annak, hanem mert a százados politikai viszonyok katonáskodásra kényszerítették, harcmezőre — mint a középkorban mondták „gyepűre“ — terelték, katonának nevelték. De katonáskodását művészi tökélyre fejleszti, mit a külföld is csodálattal bámul. Java költőink egyuttal katonák is. Itt csak egy néhány nevet említek: Balassa Bálint, Koháry Ferenc, később Bessenyei György, Barcsay Ábrahám, Kisfaludy Sándor és Károly, a 4. Grewen-huszárezredben — báró Orczy Lőrinc, Gvadányi József és mások. Petőfi Sándor kezébe, hiszem, hogy lelke mélyén élő tudat s az egymáshoz oly közel álló két fogalom: magyar költő, magyar katona, — adott fegyvert!

Mit kívánhatunk tehát oly néptől, mely legtöbb idejét, éjjelét — nappalát csatában, lóháton, hadakozva „táboron“ vagy a „végeken“ tölti. A mi népünk pedig ilyen nép volt. Mit is kívánhatnánk művészi tekintetben Árpád hadakozó népétől, Mátyás király fekete seregétől, Rákóczy kurucaitól — „oly néptől, melynek lelkét harcias érzések és szenvedélyek töltötték el és a békés munkát nem becsülte, mert a béke áldásai ismeretlenek voltak előtte!“ A katonának figyelmét nem köti le a szemlélődés. Őt a katonai parancsszó, harcos ösztöne, hajtja hadakozni, vért ontani, rabolni, tivornyázni, tobzódní. A rablott kincsnek súlyát, értékét nézi és nem művészi kvalitását. A katonáskodás, harcolás, cél a vagyonosodás felé. Ha a magyart nem nevelte volna katonává, harcos néppé vérmérséklete, becsvágya, azzá tette volna hazájának kényszerítő helyzete. Azzá tette volna a körülmény, hogy századokon át szolgált vak eszközként más nemzet politikai és államszervezési experimentálásának. Az a küzdelem, amelyet ez a nemzet e gyámság alól való felszabadulásért folytatott — politikai eszmék megteremtésén fáradozott és nem művészetben. Mióta felszabadult e lelket sorvasztó viszonyokból, kezdi e nép lelkének, érzésének legszebb virágjával, a művészetek virágjával ékesíteni azt a területet, mely századokon át kopár volt.

Csak ez időtől beszélhetünk művészetről Magyarországon. Ez az idő a XIX. század.

Deák Geyza.

(Polyt. köv.)

Nagyság, magánosság és szomorúság: a lángész isteniségének szentháromsága.

Oláh Gábor.

*

Kis ibolyák, első követői a jó tavasznak. E kis virág az árvának kenyért és a szegénynek is szép éket ad.

Madách.

Grétchen.

Mikor a hajad hullámos selyme
rózsás válladon le van eresztve,
vagy ha a mamád
szépen befonja,
nagy koszorúba:
Te vagy a legszebb a lányok között!
Dolgos a kezed,
nem is szőgyeled.
És nem is tudnád.
... Egész valódon előmlik szépen
a nagy szív-jóság — Madonna Grétchen.

Szerelmes is vagy mia Madonna.
Miért tagadnád? Ne titkold soha,
mert jól áll Néked!
Belepirúlva
a nagy titokba:
Te vagy a legszebb a lányok között!
Hogy merre jár a
kis szived vágya?
— ha majd megkérdem
alkalomadtán: Gondosan... szépen
óh, sügd meg nékem — Madonna Grétchen!
Keresztury Károly.

A művészi élet.

(Folytatás és vége.)

A readingi fegyház szenvedései, a fegyenc-élet megszorításai, nélkülözései, elhagyatottsága lassanként mindjobban elmélyítették a Wilde lelkét. Az élet külsőségei, illúziói, csináltságai, hazugságai értékteleneknek tündek föl előtte és szeméit a lelki élet hatalmas erői felé fordította. Az alázatosság, a szeretet, az igazi szépséget kutató, kereső vágy: a léleknek eme tiszta, komoly, egyszerű erői mélyen felkorbácsolták lelki világát és egy új világot, egy új életet, egy *Vita Nuovát* teremtettek számára. És ebben az új világban találkozott a világ összezúzott nagy szívével, a názáreti Jézussal.

Ez a találkozása a legtisztább motívumok eredménye. Nem az *Isten fiától* való félelem, nem a túlvilági büntetőhely borzalmi, nem a mennyország ragyogó fényessége volt ennek az oka, hanem az a sympathy, amely az idealistát az idealistához, a szerető szívet a szerető szívhöz, a világ külsőségeitől megszabadult lelket a naiv, gyermeki lélekhez, a költőt a költőhöz fűzi.

Wilde a tökéletest imádta a názáreti Jézusban, a művészi életet élő idealistát, akinek az élete olyan, mint a liliumok élete, akik nem fonnak, nem szőnek, olyan, mint a gyermekek élete, akiknek a szíve még tiszta és gondtalan. Jézusnak e költői volta ragadja meg a lelkét, ő benne

látja a romantika úttörőjét az életben és megtalálja benne a romanticizmus összes dinamikus erőit.

Jézus lényének alapja az erős, lobogó fantázia. (τὸ φῶς τοῦ κόσμου) Világfelfogása teljesen a fantázia műve. A gépies, vasszabályokból, aprólékos parancsolatokból álló vallással nem törődik, nem is akar egy új vallást alapítani, hanem arra akarja az embereket megtanítani, hogy egész életüket a fantázia fénye világítsa meg.

És mivel nála a fantázia a szeretetnek egyik formája, arra való, hogy annak erejével elfoglalja a szenvedések birodalmát, mint a maga királyságát, hogy hangot adjon a milliók szenvedéseinek: arra szenteli életét, hogy lemossa a világ nyomorát, bűneit és arra tanítja az embereket, hogy szeressék egymást.

A szeretet, a fantázián alapuló beleézés képes csak a világot megváltani és bármilyen társadalmi rend, bármilyen törvények között az életet szinessé, széppé tenni. Ha olyan mértékben igaz volna, amilyen mértékben Jézus előtt igaz volt, hogy „ami bennünket ér, mást is ér és ami mást ér, bennünkei is ér“, az élet minden nyomora mellett is tele volna szépségekkel, melegséggel.

Jézus a legtökéletesebb szépség. Utolsó napjai és halála a legtökéletesebb szépségnek, a legnagyobb szomorúságnak a megtestesülése. Halála a legmegrázóbb tragédia, a legtisztább tragédia mindazok közt, amelyek a földön lefolytak. És Jézus saját erejéből avatta magát a legtökéletesebb szépséggé, a szomorúság kifejezőjévé. Érezte, hogy a szomorúság eszméje nem ér addig semmit, amíg testet nem öltött.

Jézus a legtökéletesebb individualista. Csakis azt becsüli valamire, ami belőlről fakad, önként jön a lélekből. És a bensőt, a lelket többre becsüli mindennél a világon. A vagyont, a gondot, mint az élet megnyomorítóit nem tartja kívánatosnak. Nem azért, mivel ezek bűnössé tennék az embert, hanem azért, mert megrontják a szív szabad gondtalanságát, nyíltságát minden szépség befogadására.

Igy Wilde a saját jobb énjét találta meg Jézusban, akinek megtalálása gyönyörök forrása lett, akinek föllelése megsemmisítette, eltörölte a fegyencélet végtelen nyomorát, mert a legszínesebb lelki életet teremtette abból.

A börtönben találta meg őt Wilde.

Az ideális küzdelmek végén u nagy, sötét szomorúságban fölragyogott a názáreti Jézus keresztje.

Ide vezet a művészi élet si.

Szepesi Pál.

Ne higgy nekem!...

Ne higgy nekem!... Nagy igazuk van,
Kik olykor-olykor elítélnék!...
Gáncs, megszólás! — ez már a sorsa
Könnyűvérű, bohém legénynek.
S keserű óram nekem még sínes,
Mert van egy gazdag adományom:
Bölcs oktatást, szülei szokat,
Fenyegtetést, mennybéli jókat
Könnyű lélekkel funigálok.

Ne higgy nekem!... Nem értsz meg engem!...
Igértem én javulást sokszor,
Igaz bűnbánón hullt a könnyem
És szent fogadást tettem *olykor*.
Három napig aszkéta lettem...
S a negyediknek hajnalán
Megzavartam két utca esendjét
S a korhely-nótám húzta primás,
Kisbögös, kontras, valahány.

Ne higgy nekem!... Felejts el engem!...
Nem érted meg bolondos lelkem!
Hányt-vetett eddig is a multam!
(Tört remények s hasadó hajnal!)
S ki tudja, merre visz az útam?
Sorsom derült avagy mostoha?
Elégedetlen nem vagyok soha!
Meggzán vagy kinevet a dőre
A bölcs hóhortosnak nevez,
Én gondtalanul fittyet hányok
S nevetem a szürke világot...
S a vége hajh, tudom, mi lesz!...

Bohém legények sorsa ez!

Komáromi Fános.

Külföldi levelek.

Kedves Szerkesztő Úr!

Napokkal ezelőtt egy rózsaszínű boritékú levelet hozott a postás. Szívem nagyot dobbant s önkéntelenül is — ne tulajdoníttassék bűnnek — nőre gondoltam, mert rózsaszínű levél, leány megnyilatkozás, azaz szerelem-nyílás a XX-ik században — azonos dolgok.

Kezembe vettem a levelet. Boldogságtól sugárzó arccal nézegettem a szerelem eme külső jelét s igen sokáig töprengtem a felett: honnan ez a nagy kitüntetés, ki lehet az a hölgy, aki ajtóstól ront be hozzám, megakarja csendes magányom zavarni s rózsaszínű leveléért szívem akarja elrabolni?!

A nagyon halovány lebélyegzésből nagyító üveggel való hosszas és körülményes vizsgálás, továbbá fényképfelvételek és geometriai pontos méretek készítése után végre nagynehezen kisütöttem, hogy — honnan jött? Sárospatakról. Szívem most már nagyon hevesen kezdett dobogni, kíváncsiságom a legmagasabb fokra hágott s hiúságom — a legszebb erények egyike! — kérlelhetetlenül követelte a bájos író megismerését. Gyorsan felszakítottam... ah! kezemben volt — nem a sárospataki hölgyvilág általam elképzelt szép virágjának — a sárospataki diákvilág első diákjának „hivatalos papíron“ írt levele...

Mintha hideg vízzel öntöttek volna le! . . . Arcmra rózsapír helyett halványosság költözött s egy belső hang — a harag hangja — erőteljesen követelte: — „boszszúld meg!”

Képzeld csak Szerkesztő Úr magát az én helyzetembe! . . . Nem futotta volna-e el a harag vészes lángja, midőn egy „közönséges” földi halandó levele tárul szemei elé, Isten által jó kedvűnek teremtett — ilyennek képzeltem a levél íróját — és talán még tüneményes szépségű hölgy levele helyett? Bizony mi csak „közönséges” földi halandók vagyunk eszményképeinkhez — a földi angyalokhoz képest; ezeknek egy sor írása felemel, a mennyországba vezet, azoké: — az örjögésbe, vagy ami már ettől nincs távol — az öngyilkosságba kerget.

— Lassanként visszanyertem lelki nyugalmam s kezdtem gondolkodni a történetek felett és arra a következtetésre jutottam, hogy sohasem jó elbizakodni, soha sem tanácsos előre örvideni annak a vadnak, mely még kényelmesen érzi magát az erdők sűrűjében.

— Hozzáfogtam a levél elolvasásához, hátha a sárospataki vig diák életből, — melyet nagyon szívesen átélnek még egyszer, de már nem lehet, mert „kitagadott gyerek vagyok” — hallok egy-egy élvezetes dolgot elmesélni, költői köntösbe öltöztetve. De nem így volt; ismét csalódtam. Úgy látszik folytonosan csalódnai: ez az én sorsom s talán a sirba is ez kísér! . . .

Azt hittem a pataki jó diák életről, az oly kedves diákcsinyekről: — kapuk elemeléséről, a „Tizenhatos” ablakainak beveréséről, az „Amerikás” apró jószágainak, felvagdalt jó tüzelőfájának „megőrzéséről” vagy világosabban szólva: a jó kövér tyukoknak, libáknak, a kellemes meleget árasztó tüzelőfának — hej! beh szüksége van ezekre az élet nagy gondjaival, a megélhetés nehézségeivel és a fogvacogtató hideggel napról-napra küzdő szegény diáknak! — az éj sötét leple alatti elszállításáról és az új tanyán való beraktározásról stb. lesz szó . . . Ezeket mind nélkülöztem és még igen sokat, ami egy kis melegséget, vidámságot, kacajt varázsolt volna egyszerű német diákszobám hideg — itt is felférne egy kis alapos tüzelés — falai közé, de nem mellőzhettem a levélből azt, amit szerettem volna, — ami nem a pataki diákság ismertetője: — a hidegséget, a fenségestől nagyon távol álló zordon-ságot, „a nagy hangot és a hivatalos komolyságot”. Elolvasásakor hideg verejték gyöngyözött homlokomon, a levél kiesett a kezemből . . . reszketett bennem a lélek s csak még egy néhány sor kellett volna ilyen és ma már — nehéz volna a föld felettem! . . .

Csodálkozik ugy-e kedves Szerkesztő Úr az eseten, de, ha Önnek ment volna az a levél: gyöngye testéből azonnal kiszállt volna a lélek és ma már Ön talán a Styx vizén csolnakázna. Hogy jobban megértsük egymást, az egész levelet lemásolom, melynek szövege szóról-szóra — a Konzulátuson nem hitelesítettem, de talán nem lesz baj — ez vala:

„Tiszteletes Úr!

Nincs állandóság az ég alatt! A változandóság nagy súlyát leginkább szerkesztőségünk érzi, hol a már sudárba szökkent cserfa kidöltét a másik is követi, sőt talán a harmadik is. Az idő halad, lassanként mi is elmulunk, de a „Közlöny” élni fog mindig! — A számokat, melyeket „tiszteletpéldány” címen kapsz, rendesen expedáljuk; ha néha-néha megkésünk, egy kis késéssel úgyis megkapod. Cikk van bőven! El-

várjuk azonban, mivel „tiszteletpéldány”-ként jár számodra a Közlöny, hogy teljesítsd kötelességed: — irj valamit, de föltétlenül, mert különben beszűntetjük a küldést! Lehet az irás: — vers, elbeszélés, tudományos dolog vagy valami más egyéb.

Hivatalból üdvözl:

A főszerkesztő.

Ugyebár elég rideg és hivatalos? Nincs benne semmi melegség, semmi az igazi pataki diákságból, hanem az egész, de különösen a vége egy hideg zuhany. Brr! . . . még most is reszket a lelkem, borsózik a hátam a hidegségtől, ha rá gondolok!

A Közlöny „tiszteletpéldány”! . . . (hogy szeptembertől jelent-e meg, nem tudom); ha nem írok, beszűntetik a küldést?! Elmonologizáltam magamban többször: „nagyon szép és üdvös, de többszöri kérésem dacára is még mindig késik a tiszteletpéldányok küldése”.

A „tiszteletpéldány” elmaradása nem volna nagy baj, de az „írás” kívánása — „cikk van bőven!” — kihozott a sodromból. Hogyis ne, mikor ez nagyon gyöngye oldalam!

— Irhatok akármit. De mit, miről? — ez zsong szüntelen az agyamban.

— Nagyon ifjú koromban, abban a boldog időben, mikor még bohó valék, csupa napfény és derű, mikor a szerelem, ez az égi erő, a férfiakat a nők lábaihoz vivő csodálatos érzés, kezdett a szívemben otthonos lenni: cselekedtem egy néhány verset, melyek a paradicsomról szóltak és a paradicsomban egy boldogan élő házaspárról. A versek nem láttak napvilágot soha, most is féltve őrzöm asztalfiókom sötét zugában, mint az eltűnt verőfényes napok — szörnyszülőtteit!! A paradicsom kert is, melyet a képzelet legragyogóbb színeivel festettem meg, annyi idő után — hej! sárga cserebogár, még a messzi távolból is csak csalfán integet felém.

Most ismét azt kívánják: cselekedjem az irodalom ellen.

Kedves Szerkesztő Úr! Ön nagyon jól tudja értékelni: mennyi kín és szenvedés, mennyi fájdalom és gyötrelme ez! Tudom, hogy most méginkább „el-mérem” magam, de, ha kívánják: jól van, megteszem, hisz úgyis Önök a — felelősök.

*

Október 19! Ez a nap nincs ugyan piros betűvel nyomva a Naptárban, de mégis nagy jelentőségű — reám nevezve! Nagyjelentőségű, mert ezen a napon indultam el külföldi utamra a szerető, jó szülők köréből, kik annyit küzdtek, annyit fáradtak, éjjeleiket is feláldozták, csak hogy az ő gyermekük elérhesse az általuk kitűzött célt s azután megvalósíthassa azokat a boldog álmokat, melyeket már kis gyermek korában tápláltak felőle. Az elválás pillanatában nem tudtak szóhoz jutni, hisz nagy volt a fájdalom, tengernyi mély, sokkal mélyebb, hogyszem szavakkal kifejezést adhattak volna annak. De éreztem, hogy búcsúcsókjaik, forró könnyeik minden szónál ékebben beszélnek, minden szónál meggyőzőbben mondják: „gyermekem, légy jó, gyermekem, vigyázz magadra!”

. . . A fogat kigördült az udvarról; a lovak, mintha tudták volna, hogy máshonnan is bucsúzni kell s nagyon sietős az utam, a széllel versenyre kelve vágattak tova. Nemsokára eltűnt szemeim elől a szülői hajlék, el az erdőkoszorúta falu és én csak most

kezdettem igazán érezni: mennyi szeretetet viszek magammal, mennyi fájdalmat, mennyi szenvedést hagyok magam után!

Gondolataim még visszaszálltak a szülői házhoz, lelki szemeim még ott pihentek a bánatos szülők arcán, midőn megérkeztem az állomásra, rám nézve egy — keresztúthoz. A különböző érzelmek harcát vívtak bennem: merre menjek, egyenesen a cél felé-e vagy még kitérőt csináljak?! Szívemnek engedelmeskedve kitértem, a keskeny útra léptem, mely a boldogság templomához vezet. Innen is, a kevés időt, mely csakugyan a szelek szárnyain suhant, okosan felhasználva bucsút vettem. A mozdony, ez a rémfekete ló prüszkölve, szikrákat fujva robogott Erdély síkságain, bérce és hegyes vidékein, majd a délibábos alföldön keresztül ama város felé, melyről az ének egy kis ánzágotlással emigy szól:

„Dombon van a sárospataki csárda,
Jogászoknak van az oda eszínálva.
Jogászoknak, meg az úri dámáknak.
Meg annak a — Tiszteletes diáknak.“

Beh kedves is ez a dal: mennyi vegyes emléket juttat eszembe! Átvirrasztott éjszakákat, siró kollegákat, kik a mámorától megkapva most füstbement reményeiken, majd a magyar nemzeti életet új alapokra fektető nagy terveiken sírdogáltak. Másnapra a kijózanító álommal a nagy tervek is elszálltak, de megmaradt az „égő Ladmac“, melynek lokalizálására a kaszinó vizét használtuk s ha ez nem volt elég, lépteink az iskola kertben levő „kút“ gyógyerejű vizéhez vezettek. De jó, hogy a kaszinói vizes kancsó és az iskolakerti kút nem tudtak beszélni, némák voltak, mert bizony sokmindent elfecseghettek volna a világnak; elfecseghették volna, hogy „ez“ — a mult éjszaka nem „anyámaszszony katonája“-ként viselte magát, „az“ pedig — bucsút mondva az „antialkoholizmus“ hírhedt seregének — otthon dorbézolhattak a lakáson, az alapszabályok szerint szabad volt — a „Tizenhatos“-ba tette át lakását. Stb.! . . .

Eljövetelem előtt bekukkantottam Patakra, dicsekedésem, büszkeségem helyére, hová annyi kedves emlék fűz, ahol négy év alatt nemcsak ismerni tanultam, de át is éltem az igazi diák-életet, ha nem is a dal által említett csárdában, hanem a — „Tündérvölgy“-ben, vagy más néven a „Gyöngytyúk“-ban — ez is jó mulató csárda „előkelő“ vendégek számára! — és még ott, ahová a sors szeszélye vitt.

Pár napi itt időzésem után, jó tanácsokkal, szerencsekívánatokkal elhalmozva, elutaztam, most már egyenesen a cél felé. Budapestről néhány órai ott tartózkodás után — nem volt kellemes, mindig esett az eső — a ránk nézve oly „kedves“ Bécs felé indultam. Este volt, sűrű sötétség borította mindenütt a vidéket. — Viharzott kinn, szakadt az eső . . . mintha megnyitlak volna az ég csatornáit, hogy a belőlük lefolyó víz elnyelje ezt a bűnös, megromlott világot. Most villám cikkázott, . . . egynehány pillanatra megvilágította a rémes éjszakát, majd hatalmas, velőtrázó mennydörgés hangja reszketettette meg a vonat ablakait. Félelemmel, csodálattal hallgattam a természet erőinek feltámadását, dühöngését s többször felsóhajtottam: „bárcsak megállna már.“ Végre elaludtam; álmomból a kalauz nem épen a legkellemesebb „fülbemászó“ hangon költött fel. Hogy milyen nyelven, arra nem emlékszem, de annyit tudok, hogy még olyan

jó lett volna tovább aludni, tovább álmodozni egy kicsiny faluról és a kicsiny falu egyik „szerény virágjára“! Felkeltem, szemeim törülni kezdettem s még magamhoz sem tértem, mikor ismét szólt a kalauz: „Ich bitte die Fahrkarte“ és én meglepetésemben magyarul kérdeztem: „hol vagyunk?“ „Ich bitte die Fahrkarte“ — hogy még mit mormogott utána, nem értettem, de mintha tört döftek volna a szívembe, olyan fájdalmat éreztem. Odaadtam a jegyem, illedelmesen megkérdeztem: „wo sind wir?“ — „in Marchegg“ volt a felelet.

Kinn már nem dult a vihar, csend, mély csend honolt a tájon, de szívem annál inkább viharzott, mert a bűn tudata, hogy hazám határánál elaludtam s még annyit sem mondtam: „Isten veled!“ — nehéz kő gyanánt nehezedett lelkekre. Minél tovább vitt a vonat, annál nagyobb volt a bánatom, annál nagyobb volt a teher a lelkeimen.

A ragyogó nap tündöklő palástját már régen a földre borította, midőn Bécsbe értem és mégis Bécs még mindig sűrű, átlátszatlan ködbe burkolodzott, nem látszottak a templomok és a paloták tornyai; egész nap misztikus homályban maradt, mintha titkolni, dugni, rejtegetni akarna valamit a kíváncsi szemek előtt! Van is itt rejtegetni való elég; van itt Luegernek és társainak — „a jó magyar hazafiaknak“ (?) dugni valója, kik egy titkos tanácsosságért vagy más kitérítésért mindenre kaphatók: a magyar haza érdekeinek, legszentebb jogainak — mennyi vért folyt ezekért! — eljátszására, legrúttabb elárulására. Hajh! a nagy elődöknek mily törpe utódai vannak! Úgy tünt fel nekem Bécs, kormos, barna házaival, mint egy krematorium, melyben — a megtévedt gyermekek kezét fogva az ellenséggel, — az édes anya, magyar haza, testét égetik, s a megmaradt hamuval behintik az igaz gyermekek szemét, hogy ne lássanak. Céljukat — sajnos — igen sokszor elérik; de feltámad egyszer a nemzet tovább már alkut nem tűrő öntudata, önérzete: megtisztítja a nemzetet a csalóktól, elsőpri őket, hogy még hirmondó se maradjon közülök.

Nem voltam még nagyon távol a haza határától, nem évekig, csak egy pár óráig valék még idegen földön — Bécs még az idegennél is idegenebb ránk nézve, el van ott feledve az 1276-ik esztendő és még igen sok!! — már is kitért szívemből a gyermeki forró, rajongó szeretet: „Oh, én szeretlek néma bánatodban; hazám, szeretlek könnyeid között, égőn szeretlek“.

Egy nagymultú nemzetnek szerencsétlen gyermekei vagyunk — édes anyánkat, magyar hazánkat, csak más hazából tudjuk értékelni, csak akkor tudjuk igazán szeretni, mikor belekóstoltunk az „idegenbe“, mikor belátjuk, hogy odahaza egy darabka száraz barna kenyér is édesebb, mint „idegen“-ben a fehér lágy kenyér. Van nálunk is hazaszeretet, de nem olyan, a miről Petőfi így énekel:

„Szép csillag a honszerem, gyönyörűségesen ragyog,
Szegény hazám, szegény hazám, te!
Neked kevés van ilyen csillagod.“

hanem olyan, amelyről Ábrányi Emil keserű ironiával mondja: „Oh gúny, a rikkancs, a bohóc, aki hazát szaval, mind hű és hazafi!“

Mennyi szalmaláng, mennyi hazugság, mennyi frázis, mennyi stréberség! Hazaszeretetünkről elmondhatjuk: „Dicső fényes csillag! Lopott fény! Ej, jó éjszakát!“

Kedves Szerkesztő Úr! Bosszút nem álltam. Itt az „írás.“ Még egyet: Egy magyar megérkezik Jénába gyarló német tudással. Nem ért meg senkit, de őt sem senki. Találkozik a magyarokkal és így szól: „No fiúk, ezek a jénaiak nagyon ostobák, nem tudnak semmit. Azt sem értik meg: Adjon Isten. — Gabet Gott!“ Isten áldja meg!

Jéna, 1910. január hó.

Kórész Béla.

Örök bocsánat.

Az alkonyat reá borúl szobámra.
Lassan setét lesz; lármás, vak setét,
Alakot ölt minden bútör darab
S beteges agyam, mint talán soha,
Száz dühös arcot lát most szertesztét.

Minden megmozdul és előre válik
S véres szemekkel úgy közelg felém,
Mint a kárhozat kínzó Daemona,
Hogy meg is törje tépett lelkemet,
Mint annyiszor már álmodok éjjelén.

Nagy a bűnöm, nagy volt a vétkezésem.
Emberi, gyarló, iszonyú, setét.
S a feltámadott boszúzó csapat
Örök végzéseként zúgja, dörgi, hogy
Nem ad kegyelmet sem a föld, sem ég...

Jajszó roppan vonagló ajkaimról.
Félve zárom le égő két szemem,
Hogy ne lássam a bosszú árnyait,
Akik lármázva jönnek mind felém...
S karomra hajtom gyönyögyöző fejem...

Új látomás tárul im most elémbé:
Súgárözönbe jó, közelg anyám...
Megbocsátás, szeretet a szemében;
Szemrehányó szó ninesen ajakán.
Magsinogatja izzó homlokom
Vigyázva, lágyan, halkán, csendesen
S míg lecsókolja égő könnyemet
Rám hajolva szól: „édes gyermekem“.
... Görcsösen fogom gyógyító kezét,
Erzem csókjának édes melegét...
... Lelkem zajgó hulláma elsimul
S a béke, csend közelgő partiról
Megnyugvás képe integet felém.
S hogy elpihenek édes — boldogan,
Örömkönný rezdül jó anyám szemén...

Fekete Gyula.

Kálvin munkássága és reformátori jelentősége.*

Irta: Nagy Lajos.

A Kálvin reformátorságának az adott történelmi nagy jelentőséget, hogy elméletét a gyakorlatban is keresztül vitte, hogy Genfét reformálta. Idegen országokba nem hallatszottak el a magyára hurcoltak átkai és jajkiáltása, de eljutott a hír, hogy ime van egy város, hol testet öltött az isteni vallás, hol eljött az idők teljessége, hol bé van töltve az Írás minden betűje, hol földre szállt a menny. És jöttek zarándokok messze földről, — különösen az egyetem felállítása után — hogy amaz Istentől küldött férfiú ajakáról tanulják az igét hirdetni s az ő általa adott mintáról tanulják a megújított egyházat szervezni. A legtöbbször személyes ismeretségben s hazatértük után levelezésben állott, s így értelmi vezetője volt az angol, scót, holland, magyar, lengyel reformáció tovább fejlődésének és győzelmének. Igen, mondhatjuk, hogy Nyugateurópában ő, az ő általa adott egyházszervezet mentette meg a reformációt. A consistorium eggyé fűzte és összetartotta az újított tanok híveit. Ama veszedelmes hibái, hogy maga (a consistorium) vádló és bíró volt egy személyben, hogy (a házassági ügyek kivételével) első és utolsó fórum volt, más országok különböző politikai és társadalmi viszonyai között nem okoztak olyan rettenetes károkat, mint Genfben.

A nagy emberek a halál után is élnek, hatnak és fejlődnek. Ez a fejlődés rendszeresen egyoldalú. Alakjukon az erősebb színek még erősebbek lesznek, a gyengébbek még jobban elhalványodnak. Így történt ez Kálvinnál. Jellemének árnyoldalai lassan feledésbe merültek, míg szellemi nagysága emlékoszlopaként állt és virult az általa megújított egyház. Ehez járult, hogy életének és tetteinek két krónikása, Béza és Colladon a dicséret és dicsőség minden jelzőjét ráhalmozta. És még a kath. írók is, kik a német reformátorokat, köztük első sorban Luthert, erkölcsi hibákkal tetézték, Kálvinnál hallgattak, vagy magasztalólag szóltak. Sokáig emlékezetben volt VI Piusnak K halálakor tett nyilatkozata: „Ennek az eretneknek abban állott a nagy befolyása, hogy a pénznek nem volt rá hatása. Ha nekem ilyen szolgálóm volnának, birodalmam tengertől tengerig terjedne.“

S lassanként olyan alakot nyert K. a köztudatban, mint a keresztyén vallás fedhetetlen reformátora. Csak az újabbkori, kritikai történelem derített fényt a reformátori alak sok sötét vonására. De szellemi nagysága előtt ez is teljes elismeréssel hódol.

Nagy embereknek az árnyéka is nagy.

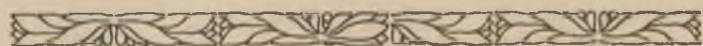
És most, amikor az egész világ ünnepel a Kálvin János születésének 400-ik évfordulója alkalmából, együtt ünnepelünk mi is, hódolatunk koszorúját mi is készsággal fűzzük ama valóban nagy férfiú homloka köré. Ha vannak is az ő reformátori működésének olyan eseményei, amiket szeretnénk kitörölni a történelem lapjairól, ha bár vannak is olyan tettei, amiket a mai kor finomabb izlése nem tart méltóknak egy hitújító jellemé-

* Azt a több oldalról felhangzó feltevést, — mintha a sárospataki hittanhallgatók lelkületében élő Kálvin-kép ilyféle volna? — megcáfoljuk! Ezt a rendkívül egyoldalú, de kétségkívül tudományos értékkel bíró dolgozatot elődöm kezdte közölni, s így felelősnek csak annyiban érzem magam, amennyiben — szerény nézetem szerint — egy, már megkezdett tudományos cikk félbeszakítása injuria.

Szerk.

hez, ha tán borzalommal fordulunk el attól az erőszakosságtól, amellyel vallási rendszerét egy város lakosságára rákényszerítette: másrészt a történelem megtanított minket arra, hogy minden valóban nagy géniusz zsarnoki hajlamú, hogy a nagy, a gyökeres reformokat a tömeg nem tudja megérteni s vagy eltíporja az újítót, vagy őt kell vasvesszővel kényszeríteni az újítás elfogadására; és bizton állithatjuk azt is, hogy ha Kálvin János gyengének mutatkozik a genfiekkel való küzdelmében, a tömeg véle együtt elsöpörte volna az egész kálvini reformációt. És éppen ebből kifolyólag mindazon erőszakos tettekért, amelyek a Kálvin János reformációjához tapadnak: elegendő kárpótlásnak tartjuk az emberiség számára, hogy él és virágzik az általa reformált, az általa alapított egyház.

(Vége.)

Útra készen.

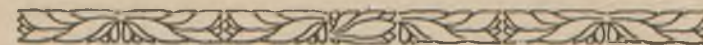
Valaki hív, valami küld mostanába',
De ha kérdeim: hová, merre? — mindhiába...
Feleletet nem ad senki, nem ad semmi
S így nem tudok hova menni.

Valami dal eseng fülembé, zsong lelkembé,
Míg én árván bódorgok a kietlenbe';
Távol nyíló virágokat vélek — látok
S közléről mind — jégvirágok.

Oly nyomorúlt, tehetetlen így az ember,
Azt szeretné tenni jobban, amit — nem mer,
Erős karral hegyet dobál el útjából,
S azután sir, mint a zápor.

Mi dobálunk bösz haraggal nagy hegyeket
S minket a sors űz, hajt, dobál, bábként kerget...
Valakinek rózsát vinnék; úgy sietnék,
S a sors tövist szór közibénk.

Fáradt.

Eübulos-ügy.

Lapunk legutóbbi számában jeleztük, hogy „azokra a vádakra, amelyek ma már szerte ismeretesekek“ válaszolni fogunk, illetőleg válaszolni fog fő-szerkesztőnk, mint akinek személyiségét „Eübulos“-nak a „Lelkészegyesület“-ben megjelent cikke — mondhatnók: rosszhiszemű, vagy inkább ferde információk által beugratott, Közlönyünk sorsán alap nélkül aggódó kirohanása — a legközelebről és pedig mélyen sértően érinti. Fő-szerkesztőnk azonban — utóbb — kijelentette, hogy nem kíván ezzel az ügyvel tovább foglalkozni. Így tehát egyszerűen csak átvesszük a „Lelkészegyesület“-ből (51. sz.) a

kövel dobálónak adott, szelidhangú, tényeken alapuló válaszát:

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

Az „audiatur et altera pars“ elve alapján vagyok bátor Nagytiszteletűségedhez fordulni és tisztelettel kérni, hogy lapjában (49. l.) közölt „A censura Sárospatakon“ c. cikkre lentírt válaszomat közölni méltóztassék.

„A censura Sárospatakon“. Válasz Eübulosnak. — Eübulosnak személyemre vonatkozó megjegyzéseit visszautasítom. Amit neki szabad, azt tölem sem tagadhatja meg. „Szabadságra, őszinteségre, bátor szókimondásra“ neveltetem én is. És ezt gyakoroltam eddig is és fogom is.

Közlönyünk betiltására vonatkozó megjegyzése valótlanság. Egyébként pedig a dolog érdemére vonatkozólag beszéljen helyettem a következő jegyzőkönyvi kivonat:

Kivonat a sárospataki főiskolai „Ifjúsági Egylet“ 1909. nov. 8-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Hubay Mihály. Jegyző: Keresztury Károly IV. §. Közgyűlés áttér a Közlöny-ügy tárgyalására. Mindenki tisztán akarja látni a helyzetet, jobban mondva a fő- és felelős szerkesztő között felmerült nézeteltérés valódi okát s egyértelműleg kéri az elnököt az illető cikknek, — mely miatt a Közlöny nem jelenhetett meg — ismertetésére. A közgyűlés kívánságára az elnök az ügyet feltárja. Megjegyzi, hogy az ügy feltárásában semminemű pártérdeket szolgálni nem akar. Ha mégis valaki ezt olvasná ki szavaiból — ám tegye! Ezzel számolt.

A nézeteltérés onnan eredt, hogy Közlönyünkben „Zoványi Jenő“ címen egy cikket akart közölni a felelős-szerkesztő, mely minden tárgyilagossága mellett is pártérdeket szolgál. E cikket főszerkesztő — reá ruházott jogánál fogva — az akadémiai és közigazgatóval, mint hivatali főnökével egyetértve nem engedte közölni. — Mint mondá, nem szabad, nem illik az ifjúságnak ebbe a darázs-fészekbe belenyulni, annál is inkább, mert „sub iudice lis est“.

Határozat: Közgyűlés az elnök eljárását egyhangúlag helyesli és jövőre nézve is kimondja, hogy Közlönyünk amint a múltban s a

jelenben, úgy a jövőben sem fog pártérdeket szolgálni sohasem.

Kiadta: Kiss Kálmán joghallgató, egyesületi jegyző.

„Akinek füle vagy a hallásra, ezt is hallja meg“! Ennyi az én mondani valóm!

Hubay Mihály

sárospataki főiskolai szénior

Megtoldjuk még ezt az egyenes, őszinte választ azzal, hogy midőn főszerkesztőnk Novák Lajos akad. és közigazgató Úrral egyetértve járt el ebben az ügyben, eljárásukat Zoványi Jenő Úr „előzetesen“ is csak helyeselni tudta! Megjegyezzük még azt is, hogy a fent említett gyűlésen a szénior az ifjúság iránt a legnagyobb szeretettel eltelve elnökölt. Az ügy miként-állásának feltárása előtt — míg t. i. a szerkesztőség, tekintettel a dolog kényes voltára, kabinet-titkot csinált belőle — felvetődött olyan indítvány is, hogy Közlönyünk fő- és felelősszerkesztője mindenkor a szénior legyen. (Természetesen ez egy lehetetlen indítvány az ifjúsággal szemben, de a nagy zürzavarban ez is elhangzott, aminek oka abban található, hogy az elnökség tartózkodott a gordiusi csomó karddal való szétvágásától, pedig ez bizonyult végre is a leghevesebbnél.) Ez ellen ő maga tiltakozott a leghevesebben: „Kérem az Ifj. Egyletet — úgymond — ne fogadja el ezt az indítványt, mert lehetnek idők, jöhetnek emberek, kik majd e szép múltnak örvendő ifjúsági lapot teljesen a különböző érdekek szolgálatába állítják!“

Ugy-e most már Eübulos Úr is visszavonja főszerkesztőnkkel szemben azt a vádat, hogy ő ebbeli ténykedései által „*érdemeket akart szerezn*i a tanári kar előtt?“ *De hogy is gondolhatott Ön arra, hogy a sárospataki tanári kar előtt egy szénior „így“ szerzi az érdemeit?*

Ennyit lett legyen szabad nekünk is szólni ebben az ügyben. És még két kérdést:

1. Miért küldötte Eübulos Úr ama cikkét „*épen*“ a Sárospataki Ifjúsági Közlönynek?

2. Vajjon mi a Sárospataki Ifjúsági Közlöny feladata Eübulos Úr szerint?

Egyebekben béke velünk!

Sárospatak, 1910. febr. 8. *a felelősszerkesztő.*

ÚJ KÖNYVEK.

Jánosi Zoltán papi dolgozatainak IV-ik kötete.

A Jánosi Zoltán, debreceni ref. lelkész papi dolgozatainak 12 kötetre tervezett, nagy vállalatából nem régen jelent meg a IV. kötet, mely

20 ünnepi beszédet foglal magában elő- és utóimádságokkal. Függetlenül pedig adja azt az országszerte nagy hatást keltő imádságot, melyet a kiváló szerző a genfi Kálvin-ünnepély alkalmából valósággal isteni ihletés folytán mondott el a Kálvin egykori templomában és katedrálján. A Jánosi beszédeiről sokat lehetne mondani, mert azok nem esnek a közönséges mérték alá. Hangban, nyelvben és tartalomban egyaránt kiemelkednek a mai prédikációk közül. De főként irányuk simúl a korhoz. Jánosi Zoltán u. i. a socialismusnak rettenthetetlen hirdetője. De constatáljuk, hogy az ő socialismusa nem az az útszéli, a néptömeg szenvedélyeire alapított tudomány, melyet nagyhangú agitátorok kürtölnek világgá, hanem az evangéliumon nyugvó igazság és józan életelv. — Meglepő a szerzőnek nagy készütsége, bámulatos olvasottsága, mely a beszédekből lépten-nyomon kitetszik. Szerintünk még jobb volna, ha nem tetszenék ki annyira, mert néha olyan a beszédek egyik vagy másik része, mintha tudós értekezés volna. Az igaz, hogy sokat lehet belőlük tanulni, tehát tanulmányozásra nagyon alkalmasak. A beszédek sok helyen magas hevülettel és költői lánggal lobognak, sőt néha még a szenvedély izzó tűzében is égnek, a mi már szerintünk túlmegy a templomi szószék határán. Kétségkívül megragadók ezek a prédikációk. Egyrészt kiváló német szerzők (Baur, Gerok, Schwarz K. stb.) műveiből van átdolgozva teljesen magyaros szellemben. Ajánljuk a külsőleg is szépen kiállított kötetet, mely bekötve 6 koronáért kapható a kiadó cégnél, a Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatalában Debrecenben.

Emlékjelek-Bizonyságok. II-ik kötet. Irta: Radácsi György th. tanár. Dani és Fischer nyomása Sárospatak. Ára: 5 kor. Ujsága miatt csak a jövő számban ismerethetjük.

Csendes válságok. Elbeszélések, irta: Kaffka Margit. A „Nyugat“ kiadása, Budapest. Ára 4 kor.

Az én hőseim. Irta: Lenkei Henrik. Franklin-Társulat. Ára: 4 kor.

Kudrun. Hősköltemény. Középfelnémetből fordította: Körös Endre. Kiadja a Kisfaludy-Társaság, Franklin-Társulat. Ára: 4 kor. 80 fill.

A Hargita alatt. Irta: Kiss Menyhért. Budapest. Singer-Wolfner kiadása. Ára: 3 kor.

Vallás és művészet. Tanulmány. Különös tekintettel a művészetnek a vallás külső nyilvánulásában való szerepére. Irta: Réz László rozsnyói ref. lelkész. Lévai Izsó nyomása. Rimaszombat.

Írói arcképek. Irta: Oláh Gábor. Budapest. Singer-Wolfner kiadása.

EGYLETI ÉLET.

A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“ 1909. dec. 4-én lejárt novellapályázatára 9 munka érkezett, melyek közül „Az adjutáns“ és „A bankhivatalnok“ címűeknek ítélte oda a bírálóbizottság a díjat. Az előbbi szerzője: Szarka Gyula IV. hh., az utóbbié: Gaál István I. hh. A homoreszk pályatételre 1910. február 5-iki lejárattal 2 munka érkezett. Bírálathoz vannak. Amint értesültünk, ez a verseny kevés reménnyel kecsegtet. A szavaltversenyek megtartása még mindig nincs fix terminushoz kötve, közbejött akadályok miatt.

— „A Főgimnáziumi Gyorsírókör“ tisztikarát — Nagy Lajos tanárelnök elnöklelte alatt — a következőképp alakította meg: Ifj. elnök: Komáromi János VIII., titkár: Szabó Ferenc VIII., főjegyző: Nagy László VII., pénztáros: Dobos Sándor VII., főkönyvtáros: Osváth Béla VI. s aljegyző, alkönyvtáros: Györke Endre VI. osztályú tanulók. Az állandó bírálóbizottság tagjai: Bacsó József, Bálint Zoltán, Horváth Lajos és Komáromi János.

HIREK.

— **Jogi alapvizsgálatok.** Jogakadémiánkon az I. alapvizsgálatot f. évi január hó 29-én Csillik Bertalan és Páll Aladár kitüntetéssel tették le. Ugyancsak f. évi jan. hó 31-én a II. jogi alapvizsgálatra két ifjú kapott engedélyt, akik egyhangúlag képesítették. Gratulálunk!

— **Hymen.** Főiskolánk háznagya 1909. dec. 27-én tartotta egybekelését Szabadszálláson Özv. Kovács Istvánné szül. Vargha Klára urnóval. Isten áldja meg egybekelésüket! Találjanak boldog otthont körünkben. Aranyozza meg életüket az „Alma mater“ minden hű fiát szerető szelleme!

— **A „S. Hittanhallgatók-Egylete“** f. évi jan. hó 29-ikén hangversennyel egybekötve rendezte szokásos mulatságát, mely úgy erkölcsileg, mint anyagilag fényesen sikerült. A fesztelen s kedves bálnak a késő reggel vetett véget. A hangverseny számai a következők voltak: 1. „Prológ“. Irta és előadta: Szarka Gyula IV. hh. 2. A király házassodik (bibliai kép.) Felolvasta: Szepesi Pál II. hh. 3. „Loco“ (vig szavalat.) Előadta: Gombos Ferenc I. hh. 4. Tárogatón szólózt: Süveges Elek kassai joghallgató. 5. „Petőfi a Hortobágyon“ (melodráma) Alakította: Gaál István I. hh. hegedűn dr. Végh János gimn. tanár — zongorán: Árokháty Béla VIII. o. t. — cimbalmon: Salac Tibor VIII. o. t. kísérték. 6. „Vigan cimborá“. Irta: Váradi Antal. Zenéjét szerzette: Falk Zsigmond. Előadta a főiskolai énekkar. A darabok — úgy külön-külön, mint összességükben — a legnagyobb hatást aratták. A mulatságon jelenvolt hölgyek névsorát — nagy sajnálatunkra — csak házagosan adhatjuk. Asszonyok: Batta Istvánné, Bereznay Imréné, Özv. Bodolay Jánosné, Both Józsefné, Bors Józsefné, Brzorád Rezsóné, Hajduczky Istvánné, Hodinka Ágostonné, Hutka Józsefné, Jármay Lászlóné, Kötse Istvánné, Kiss Mihályné, László Jánosné, Mató Jánosné, Niesner Ferencné, Novák Lajosné, Palságh Gézáné, Pásztor Mihályné, Prihoda Kálmánné, Rác Győzőné, Rác Lajosné, Tatár Józsefné, Zitás Istvánné stb. Leányok: Acház Emmuska, Balogh Ilonka, Vilma, Batta Hermin, Bereznay Margitka, Both Mariska, Brzorád Vilma, Dery Mariska, Hajduczky Ilona, Hodinka Izuka, Hutka Margitka, László Aranka, Mató Ilonka, Morbacher Adél, Pásztor Erzsike, Prókay Ilonka, Rác Erzsike,

Rác Ilonka, Sarkady Erzsóka, Stecik Valika, Szakácsy Katinka, Szikszay Ilonka, Szivós Irénke, Gizike, Tatár Bertuska (Erdőbénye), Tar Juliska (Mezőcsáth), Unterer Sárika, Vitek Ilonka, Zitás Margitka (Taktaszada.) Jegyeiket megváltották: Novák Lajos, Rohoska József, (20 kor.), Dr. Kun Zoltán (14 kor.), N. N. Sárospatak, Végh László, Bálint Dezső (10 kor.), Nagy Elek ref. lelkész (Kispalád), Hallgató János ref. lelkész (Felső-Méra), Szinyey Gerzson, Dr. Tüdős István (5 kor.), Lászlófi Henrik, Finkey Ferenc (4 kor.), N. N. Sárospatak 3 kor., Juhász Erzsike (Eszény), Veinberger Sámuel, Zsoldos Benő, Eperjessy István, Búza János (2 kor.). Felülfizettek: Hg. Windischgraetz Lajos, Déry István 20 kor., Dr. Szabó Sándor 10 kor., Katona György, Nagy Béla 8 kor., Goldblatt Ferenc 6 kor., Dr. Rác Lajos, Radácsi György, Búza László 5 kor., Dani és Fischer 3 kor., H. Bathó János, Both József, Zitás István, Harsányi István 2 kor., Morbacher József, Özv. Bodolay Jánosné, Szikszay Béla, Pataki Pál, Bereznay Imre, Mató János 1 kor. Köszönettel nyugtazzuk. Tiszta jövedelem: 260 korona.

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Dr. Tüdős István (Miskolc) 4 kor., Verebélyi Barna (Szalonna) 2 kor., Arany János Önképzőkör (Szászváros) 4 kor., Moldován Zoltán (Olaszliszka) 4 kor., Baksy István (Szikszó) 4 kor., Kazinczy Ferenc (Sa.-Ujhely) 2 kor., Gáspár Katinka (Székelykeresztúr) 4 kor., Kórész Ferenc (Vizakna) 2 kor., Keményi Vendel (Sárospatak) 2 kor., Péter Pál (Miskolc) 4 kor., Bukoveczky Nándor (Sárospatak) 4 kor., Özv. Kapitány Jánosné (Sárospatak) 2 kor., Bene Lajos (Émőd) 4 kor., Soltész Ferenc (Sárospatak) 4 kor., Czinke István (Rimaszombat) 4 kor., Andó Sámuel (Gáva) 2 kor., Klein Mihály (Sárospatak) 2 kor., Meczner András (Sárospatak) 4 kor., Rehó Gyula (Tarcal) 2 kor., Kérészy István (Sárospatak) 2 kor., Lebovits Henrik (Sárospatak) 4 kor., Végh László (Sárospatak) 4 kor., Blum René (Szikszó) 2 kor., Végh Bertalan (Sárospatak) 4 kor., Kóta Lajos (Tornyosnémeti) 4 kor., Soltész Bertalan (Szekszárd) 4 kor., Simon Mihály (Gömör-Szkaros) 4 kor., Dr. Seress István (Putnok) 2 kor., Móricz István (Mezőzombor) 4 kor.

Felkérjük olvasóinkat, sziveskedjenek előfizetéseiket mielőbb beküldeni, nehogy a lap szétküldése akadályokba ütközzék.

Szerkesztői üzenetek.

F. B. Kunhegyes. Véletlenségből történt. Jóvátettük. A legszivesebb üdvözlésünket küldjük!

„**Debreceni Főiskolai Lapok.**“ Nem értünk benneteket. Mi mindig küldjük a számokat s mégis panaszkodtok?! Soha híre se látnok a lapotoknak, ha a kaszinóban kezünkbe nem kerül. Legjobb lesz, ha a szerkesztőség címére külditek. Közlönyünk állapota felől a legferdebbül vagytok informálva — mondhatom! Félrevezetett titeket is „Eübulos.“ — Üdv!

„**Közlöny**“ szerkesztősége. Megkaptátok? Ég veletek!

Balatonkőröshegy. Várva-várjuk! Kézesók!

Psz. Revizió alatt van. Kis türelem.

Előfizető. „Megváltó mosoly“ — a jó dilettáns vers. Az oskolában a professzor tán' jelest írta rá?! Azt hisszük, hogy ahol ez termelt — terem ott még jobb is! Üdv.

Pataki diák voltam. A „Dal“ megjárná, de a két utolsó sora ijesztően lapos. Esetleg átjavítva hozzuk. „Népdal“: Ez a genre a Petőfié! Még Tóth Kálmán se ért hozzá. „Merengés a múltban.“ A technikája ellen sok kifogást tudnánk tenni, meg egyébként is. Mind a hármát a forma-darabosság vádjával illetjük! Gondosabbakat kérünk.

K. B. Jéna. B. emlékü B. J.-ról már megemlékeztünk s így a tied nem közölhetjük. Derék, hogy visszacélelkezel Patakra! Küldhetnél valamit a jénai állapotokról, pl.: a diákéletből. Az expedálásnak ezután jobban utána nézünk. Éljen boldogul!

Flamma. Megkaptam. A februárban jön! Kézesók!

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb
kelmékből a legújabb

:: divat szerinti ::

öltönyöket, téli kabátokat stb.

□ **Kitűnő szabás!** □

Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán-üzletében kaphatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom

metsszésű poharak, tükrök, lámpák stb.

MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
MŰTÁRGYAT KÉPEZ.

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és pártfogásába városunknak e tekintetben
:: pártatlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsán felszerelt s a napi legújabb
:: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb gallérok, keztyűk, cipők, mindenféle férfi- és női divattárgyak a legnagyobb választékban és legolcsóbban kaphatók.

Á legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a **HALTENBERGER-féle ruhafestő- és gőzmosó gyár**, — mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő :: alatt lesznek eszközölhetőek, mint ez ideig. :: Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a :: munka nem szenved már fennakadást. :: Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a festendő s tisztítandó ruhákat, szőrmeneműeket, bőrkabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

Finom, divatos és kifogástalan szabású
:: ruhák egyedül csak ::

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. Sárospatak,
Kossuth-utca.

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

 Diákoknak kedvező fizetési feltételek!

Zemplénumegye legrégebb és legelsőrendű polgári és papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktár
Lászlófi Henrik
Sátoraljaujhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a legelegánsabb kivitelben készíttetnek. :: Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek. Kívánatra egy levelezőlapra való tudósítás esetén bármikor kész Sárospatakra a megrendelések főlvétele :: lére kellő mintákkal ellátva átutazni. ::

**Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.
:: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELNIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniori hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Igaz József, Szepesi Pál.	Felolós szerkesztő: KERESZTURY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda.
--	--------------------------------------	--	---	--

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjusági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Az ifjúság közszelleme.

A társadalmi jólét első nélkülözhetetlen előfeltétele, hogy a társadalom minden egyes tagja erejével, képességeivel hozzájáruljon a társadalom felvirágzásának, a közjólétnek előmozdításához. Minél erősebb valamely társadalomban a közös, odaadó munkálkodás szükségérzete s minél kevesebb azoknak száma, kik a szívet-lelket nemesítő munkában csak az életfenntartás nélkülözhetetlen eszközét látják, nem pedig az emberi szervezet éltető elemét s az ember élethivatását, örök feladatát is: annál biztosabb alapokon nyugszik a társadalom jóléte, boldogsága.

Ez az erőteljesen megnyilvánuló egészséges társadalmi szellem ellenmondást nem tűrve kényszeríti a köznek szolgálatába az egyént. A rend, béke, egység megbontóját méltó szigorral fenyíti és állítja be a közös célért küzdők munkás soraiba.

A polgári társadalomnak kicsinyített képe a főiskolai ifjúság társadalmi. Ha tehát a szélesebbkörű polgári társadalom területén oly egységbe foglaló, a féktelenkedő egyéni akaratot is korlátozni képes ereje és hatása van az egészséges közszellemnek, akkor a sokkal szűkebbkörű diáktársadalom mezején mennyivel erőteljesebben érvényesítheti az jótékony hatását.

Itt az iskola falai közt, hol a közös célok és együttes munkálkodás oly szilárd egységbe fűzik össze az ifjúságot; itt, hol a kövek is egy dicső, fényes múlt néma tanúi, lehetetlen, hogy az összegység gondolkozását, érzését, törekvéseit visszatükröző egészséges közszellem ne sarjadjon. A közös célok és együttes munkálkodás adják meg ennek a közszellemnek általános, bármely más főiskola diáktársadalmának közszellemében felfedezhető jellemét, míg a dicső, fényes múlt emléke azzal a nemes zománccal látja el azt, mely hivatva van e közszellemnek teljesen egyéni, sajátos színezetet kölcsönözni. Ezen kívül az ifjú lélek magasztos eszményeinek is rá kell nyomniok a magok bélyegét az ifjúság közszellemére. Így lesz az

valóban hű kifejezője az ifjúság lelki világának, melyben az eszmények iránti szeretetnek ki-aludnia sohasem szabad.

Jöhetnek rövid, tűnő időszakok, mikor az ifjúság közszellemét különböző káros hatások téves irányba terelik s egységes nyilvánulása elé gátat vetnek. Mint maga „a világi élet egyszer fázik, másszor lánggal éget,” úgy az ifjúság életében is most kevésbé kifejezően, majd erőteljesebben domborodik ki annak közszelleme.

Néha mintha kialvóban volna, mivel talán hiányzik az alkalom, hogy életjelt adjon magáról, máskor mintha egységét veszítve különböző árnyalatokra bomlanék, majd ismét mintha külső, idegen hatások útvesztőjében tévedezne.

Részben látszólagos, részben múló jelenségek. Ha csak rövid visszapillantást vetünk is az ifjúság életébe, észre kell vennünk, hogy — mihelyt akár a ködös politikai láthatár eseményei, akár a közvetlen beléletében előfordútl s az ifjúság közszellemét próbára tevő kellemetlen esetek kellő alkalmat szolgáltattak a közszellem életnyilvánulására — mindenkor egységes, önálló, erőteljes, a múlt dicső hagyományaihoz s magasztos eszményeinkhez méltó módon és formában jutott az kifejezésre.

A tudományok, az elméletek fejlődnek; a szokások, formák változnak. A fejlődés, haladás elve minden téren érvényesül s kell is, hogy érvényesüljön.

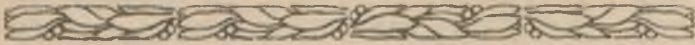
Tagadhatatlan, hogy az ifjúság közszelleme is változott az idők folyamán. A korszellem változásai, a művelődés előhaladása minden időben éreztették átalakító hatásukat s ettől a hatástól függetlenül magát nem állott sem érdekében, sem módjában.

A fényes múlt dicső hagyományainak nagyra-becsülése, a futó jelen minden röpké percének munkás felhasználása s minden szent eszményért való lángoló lelkesedés: íme, ezek azon jellemvonások, melyek a pataki diákság múltjában, mint elsajátításra és követésre méltó értékes tulajdonságok ragyognak előttünk.

Ezeknek a jellemvonásoknak visszatükrö-

zése tartozik lenni mindenkor a pataki ifjúság közszelleme. Csak egy ilyen szellemtől áthatott ifjúság méltó a dicső múltra és záloga egy boldog, fénytéljes jövőnek!

Igaz József.

Örvények között.

— *Halvány pirosan száll le az Alkony.
A felhőknek bibora közül
Néha a nap még visszatekint.
Mintha csak intne ránk mosolyogva:
„Visszajövök még, vissza megint!”*

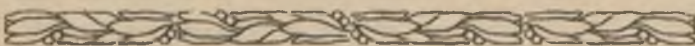
— *És jön az Éjjel bús feketébe' . . .
Fegyvere orv és durva gyilok . . .
Annyi reményünk mind tova tűn' . . .
S fénysugaraknak tiszta helyére
Lopva lopózik a Bűn . . .*

*Megrendül a hitünk az Igazban . . .
S vak szolgálai leszünk a setétnek.
Tiszta valónkon annyi mocskok . . .
A lelkünkben tanyát ver a Vétek
Mire a Hajnal felmosolyog . . .*

— *És jön a Reggel . . . Szűzi mosollyal
Lenge ruhában kel fel a nap;
Tűzkoronával büszke fején.
Mintha kacagná törpe hitünket:
„Örök a nagyság; — örök a fény!”
— És tova fut az ég peremén . . .*

— *És fut a Bűn is, lopva szegény . . .*

Fekete Gyula.

Mai művészetünk, történelmi festészetünk.

(Folytatás.)

A XIX. század első felének közállapota és művészete.

Magyarországon a XIX. század első felében művészet — a szó kritikai és magyaros értelmében — nem volt. Ennek oka az akkori közállapotokban keresendő. Főuraink külföldön éltek. A középosztályt a köznemesség és idegenből hozzánk szakadt néhány beamter család alkotta. A beamterek minden gondolatát a „büró” és a diurnum töltötte be. Országgal, hazával, néppel, nemzetiséggel nem sokat törődött. A köznemesség — az igaz, hogy itthon tölté idejét, — magyar volt, de szegény volt. Színházra, művészetre nem igen telt, — az is igaz, hogy sem színház, sem művészet nem igen volt. A kolozsvári és a székesfehérvári társulat messzire esett tőle. Szűkösen éledgett abból, amit földje, jobbágynak keze

után termett. Ha betakarította „életét” — elvetvén gondját az anyagiaknak — mivel sem törődve pipázgatott udvarháza ősi falai között. Ha lelkét unalom gyötré, vagy nemesebb szórakozás után áhitozott, Horátius vagy Ovid egy-két éneke kielégíté lelke vágyait. Rajzoló művészettel, melynek sem célját, sem hasznát nem ismerte, nem is foglalkozhatott. Ha felhívta volna is valaki a figyelmét e kor művészetére, lelkében nem vert volna gyökeret annak szeretete. Nem is nehéz a nyitját kitalálni e tartózkodásnak, csak a kor művészeit kell felsorolni mint Adler Andrást, Deutschert, Perger Zsigmondot, Hesz János Mihályt, kiknek nevök is, művészetök is idegen, német volt.

E férfiak művészete különben tárgyuknál fogva, mely a virág, csendélet, arcképfestésre és másolásra terjedt ki, nem igen elégíthet ki az akkori, műveltségben részben elmaradt, de lelkesedéssel s a múlt idők hagyományaival gazdagon telített magyar ember lelkét. E művész beamterek előtt a magyarosság ismeretlen volt, ismeretlen a művészet nagy stílje, magasabb tökélye is. Pedig egy-két magyar író már ekkor nem egy lelkes ujságcikkben buzdítja magyarosságra az olvasó közönséget és a művészkedni szerető dilettánsokat. Többek között Vachott Imre így szól a magyar nőkhöz: . . . „Ha magyar nő ecsetet vesz kezébe . . . művészi ecsetével nemzeti irányban működjek, ha mindjárt maga számára dolgozik is . . . egy jelesen kidolgozott hazai tárgyú kép nemcsak magát az alkotót, de a nézőt is kétszeresen lelkesíti; míg a külföldi, idegen tárgyú művek iránt alig gyuladhat magasabb rokonérzetre, ha ugyan kebelében a nemzetiség és honszeretet géniusza él.” Az ilyen és hasonló ujságcikkek megtették hatásukat. A főváros lelkes társadalmá magáévá tette e kor magára hagyott művészeinek ügyét s az 1839. év végén Trefort Agoston sürgetésére megalakítja az első müegyletet. Egy év múlva, 1840-ben, megnyitja az első műkiállítást. Amilyen jegyben született ez a müegylet és kiállítás, olyan jegyben kezdti meg működését is. Az egykorú hirlapokból kivehető, hogy a külföldi, idegen művészeket mennyire dédelgeti a müegylet is, a műkiállítás is, mely ellen nem egyszer emeli fel szavát a már akkor magyar érzéstől áthatott sajtó!

Hogy mennyire nem verhetett gyökeret e művészek működése e honi talajban, mutatja az a tény, hogy az 1848. év márciusi napjainak előszele elfujja e kor hirtelen támadt művészetét, művészeivel együtt. Nevöket is csak néhány, hazánkban maradt festményök és az egykoru feljegyzés őrizte meg. A közöny azonban meg volt törve. A művészet göröngye apróra darabolva, csak művész, igazi ihletett magyar művész kellett, hogy az utat járhatóvá tapossa. Ilyenek is akadtak, ha sokára is, de akadtak.

A XIX. század második felében, a forradalom után, mintha e föld s általa művészetünk is megtermékenyült volna a kor szellemétől; új és legtöbbsnyire magyar nevekkal találkozunk, kik igazi rátermettséggel, magyar érzéstől áthatva foglalják el művészetünkben azt a helyet, melyet azelőtt, részben magyarországi születésű, de idegen érzésű művészek foglaltak el. A történelmi festészetben Orlai Soma, Than Mór, Székely Bertalan, Madarász Viktor, Palinay György tűnnek fel. Zsáner képekkel Lotz Károly, Jankó János és e század első felében már arcképei után ismert és keresett Barabás Miklós, szoborművekkel Izsó Miklós kedveskednek az alkotmányától megfosztott magyar népnek.

1860-ban megalakul a mai képzőművészeti társulat. Midőn Munkácsy Mihály 1863-ban felkerül a fővárosba, már akkor igaz magyar művészek szószólói a magyarságnak. Olyan nevekkel találkozunk ezen időben kiállításainkon, melyek említésekor ma is tisztelettel dobban meg szívünk. Ilyenek a fentebb már említettekkel együtt Liezenmayer Sándor, Wagner Sándor, Böhm Pál, ekkor már Munkácsy Mihály is stb. stb.; nem sorolom fel mindegyiket, hisz oly közel fekvő nevek s oly sok érdemük van művészetünk történetében, hogy minden valamire való magyar ismeri nevöket is, működésöket is.

Ha visszatekintünk az elmúlt században irodalmunk fejlődésének és kialakulásának történetére, azt tapasztaljuk, hogy irodalmunk politikai életünkkel szoros kapcsolatban van. Az irodalom mintegy támogatja a politikát és viszont. Látjuk, hogy e kor a politikai törekvésekben új eszméket, új gondolatokat érlel meg. Ezen új eszmék és gondolatok nem maradnak költőink előtt sem ismeretlenek, ezeknek hatása alatt kezdi bontogatni szárnyait az irodalom. E szárnypróbálgatásokból már akkor azt jósolják, hogy e szárny hívatra lesz az égietek megjárni. Az irodalom meg is tette amit ígért: megjárta az égietek, megjárta az idegen lakta földeket és a magyar névnek hírt, dicsőséget szerezve tért meg e földre. E kor hazafiasan érző férfiai a rajzoló művészettől is ezt várták. Amit a művészet e korban nem ígért, megvalósítani törekedett később — politikai viszonyaink változásával — a múlt század 50—60-as éveiben. Ezen évek festészete már első felléptével sokat mondott, sokat ígért. Ez az ígért azt a hitet kelté fel, hogy a művészet befejezi működését azzal, amiből e század első felében kiindult: a magyar történeti festéssel, de megnesemesíti, tökéletessé és magyarrá teszi. És fájdalom, épen a történeti festészet nem váltotta valóra hitünket. Pedig érzi a sajtó, a közélet, érezzük mindnyájan, kik magyarok vagyunk, hogy művészetünkben a történeti festészetre szükségünk van és crős a hitünk és meggyőződéssel hisszük, hogy a *specifikus magyar festőművészetnek ép a magyar történeti festészetből kell kiépülni, megteremtődni*. Látjuk és tapasztaljuk léptenyomon, hogy irodalmunk és művészetünk, nemcsak a múltban, de a jelenben is politikai életünkkel szorosan összefügg. Nem merülhet fel a rendes megszokott szürke, hétköznapi életünkben olyan politikai aktualitás — mely történetünk szebb korszakára vonatkozik, — hogy annak szószólója ne akadjon akár az irodalomban, akár a rajzoló művészetben. Látjuk azt, hogy a magyar túlságosan politizáló nép, aki politizál az ekeszarvánál, az utcasarkon, zöldasztalnál, fehérasztalnál, kávéházban, templomban, politizál az irodalomban, politizál a művészetben is. E szokását a haza és a történelem szeretetének lehet tulajdonítani, mert tudjuk azt, hogy a magyar a múltban úgy, mint a jelenben a történelmen nevelődött fel s nevelődik fel.

És mégis a múlt század 50—70-es éveinek történeti festészetében megakadt a magyar termékek folytonossága és úgy látszik bezáródott, jöllehet nem egy fiatal művész próbálkozott halottaiból feltámasztani. Hiába volt minden törekvés, minden kísérlet. Ugy, hogy alig tudunk magunknak kielégítő feleletet adni arra a kérdésre, hogy mi lehet e jelenség oka?

Hiszen a történeti festészet ma is élő mesterei köztiszteletnek, közbecsülésnek örvendenek. Egykori műveik ma is közbámulat tárgyai nyilvános muzeumainkban! Műveik szerkesztés, technikai készülség tekinte-

tében ma is európai művészi színvonalon álló művek! Műveik, történeti tárgyaikat tekintve, valósággal eposéai hazai történetünknek!

És mégis e műveknek *nem eposoknak, de elbeszéléseknek* kellene lenniök s *nem európai, de a magyarság színvonalán kellene állaniök*.

E kérdés tisztázására jegyezzük meg, hogy a történelem és a történet között különbség van. Különbség van a történelmi és történeti festészet között is. A történelem olyan tudomány, mely kiterjed és magában foglalja az emberiség egyetemének történetét, felhasználva az egykorú írott és megmaradt kútföket, mondákat, szájhagyományokat.

A történet köre kisebb. Tárgya: egy nép, nemzet története, vagy egyes kor, vagy korszak eseménye a múltból vagy a jelenből. Alapja lehet való, monda vagy szájhagyomány.

A mi festészetünk akkor is történelmet fest, midőn történetet kellene festenie. Akkor is egész nemzetre kiható eseményt látszik előadni, midőn történeti cselekvése mondán, szájhagyományon nyugszik. Költői eposéával áll elő akkor is, midőn prózai epikusnak kellene lennie. Alakjaik hétköznapi is ünnepi ruhát öltenek. Modelljeik is válogatott, egynövésű egyetemes történelmi lényeknek látszanak, kik a természettől és a magyar földtől idegenek.

Ezeknek az észrevételeknek azonban lehet, hogy nem ök az okai, hanem a kor, az iskola, vagy egyéniségek, amellyel és amelyben felnöttek. Hát a történeti felfogás megváltozott, mióta e mesterek elhagyták a festőiskolát? Hát fiatal művészeink más irányt, a magyar történeti festészetnek jobban megfelelő kvalitásokat honosítottak meg a művészetünkben?

Nézzünk meg egy ifjú művész által napjainkban készített történeti képet.

Nem is régen az 1904/5. évi tárlaton a műcsarnok első számú termében egy magyar történeti tárgyú kép volt kiállítva. Címe: „*Tordai országgyűlés*.” Izabella királynő karján tartott gyermekét, János Zsigmondot, Martinuzzi elismerteti Erdély fejedelmének — az összegyűlt erdélyi rendekkel. Ha megnéztük e fesményt, s azután körüljártuk a kiállítás termeit, visszatérve a látott arcképek, zsáner- és tájképek előadás módját a fenti történeti kép előadás módjával hasonlítva össze, az összehasonlítás után arra a meggyőződésre jutottunk, hogy míg a zsáner ideje letűnt, míg az arcképfestés megizmosodott, a tájkép-festés modernségében elérte tökéletességét; addig történeti festészetünk rajzban, színezésben, felfogásban, előadásban, stílusban, kompozícióban a múlt század 50—70-es éveiben készült történeti festményeinket alig közelíti meg, vagy ha igen: akkor ott áll még mindig, a hová Székely Bertalan és Madarász Viktor állították.

És sajátságos, hogy amely kritika oly lesújtóan és könnyelműen bírálta meg a mestereket — a lépésről-lépésre nyomaikon haladó ifjú művészt dédelgetve bátorítja, buzdítja kitartásra és munkásságra. E dédelgetésből, e buzdításból érzik ki legjobban a történeti festészet szükségességét.

Deák Geyza.

A király házasodik.

— A theologus koncerten felolvasott elbeszélés. —

Egy keleti mesét mondok.

Egy keleti király, amint a palotája erkélyéről szétnézegetett az alkonyatba boruló nagy főváros fölött, szeme egy asszonyra tévedt, aki a palota bástyái alatt fehér gyolcsokat mosott a patakban. Megkérdezte egyik szolgáját, hogy ki ez az asszony.

— Betsabé, a harcos Uriás felesége — felelte ez.

— Menj, hívd fel.

Az asszony megérkezett s nagy fekete szemét kérdőleg függeszté a fiatal királyra, akinek testét selyem és bíbor fődé, haja és fényes fekete szakálla illatszerekkel volt behintve és nem borítá por és piszok, mint azokét a zord harcosokét, akik közé az asszony férje, Uriás tartozott.

Csengő, behízlgő hangon szólt az asszonyhoz, csengő, behízlgő hangon, mint a zöld Adoniszberkek fuvolái, amelyek a szerelem titokzatos szentélyeibe csalogatják a jeruzsálemi leányokat.

— Láttalak, amint fehér gyolcsokat mostál a patakban. Láttam, hogy karjaid fehérebbek a gyolcsnál, fehérebbek, mint a tajtékok, amelyeket a lecsurgó víz vert fel a patak tükrén, fehérek, mint a liliumok az én királyi kertemben, mint az elefántcsont-szobrok az én trónomon. Szeretném ha megölelnél a fehér karjaiddal.

— Hogy lehetne az, uram király, hiszen én férjes nő vagyok. A férjem jó, hű s valahol messze most is arra gondol, hogy neki van a legtisztább felesége a világon. Hogy lehetne az? Mit szólna ahoz az én férjem, Uriás?

— Uriás messze van, Uriás most a nyilak zápora közt vív az ellenséggel. Uriás talán sohase fog hazajönni. Miért gondolsz te övele?

— Uriást én nem csalhatom meg. Te, uram király, nem ismered őt; ő nem olyan, mint a legtöbb katona, ő nem kockázza el, nem issza el a zsákmányt és nem költi el könnyelműen, mint a többi harcosok. Ő haza hozza az ezüstöt, a fehér gyolcsot, a drágaköveket, amelyek a gazdag városok kincseiből reá esnek. Az ő szíve olyan, mint a gyermekeké, akik sírnak, ha összetépi a sas a hófehér galambjaikat. Ha megtudná, hogy megcsalta a fehér Betsabé, talán megszakadna hűséges gyermekszíve. Ne akard, hogy megszorítsam őt!

— Betsabé, Betsabé, hisz Uriás egy zord harcos, mit szeret rajta Betsabé? Arca tele van sebhelyekkel, a haja nincs tele fonva gyöngy-

füzérekkel. A bőre durva és piszkos a táborozástól és nem illatozik nárdusolajtól. A testét rongyok takarják és talán hírből sem ismeri a bíborszöveteket és az arannyal hímzett szöveteket, amelyeket az arab kereskedők hoznak Tyrusból és Damaskusból. Miért szereti őt a szép Betsabé, aki arra született, hogy király szeresse őt?!

A király szenvedélyesen ragadta meg a szép asszony kezét.

— A te férjed nyomorult ajándékokat hoz neked a harcból és a város asszonyai, akik gyöngysorokat viselnek nyakukban, kövekkel kirakott függöket füleikben, arany pereceket kézcsuklóikon és fátylakba takarják el arcukat a nap hősege ellen: lenézik a szép Betsabét, aki csak egy nyomorult, szegény harcosnak a felesége és olyan kevés ékszere van, mint egy szolgálóleánynak. Nézd, én gazdagabb ajándékokat adok neked, aranyat, gyémántot, rubintot, selymet, bársonyt, türkist, amilyen nincsen több birodalmamban. Illatos olajokat, drága kenőcsöket adok neked, melyet egyiptomi kereskedők hoztak a messze Nyugatról, gyöngyöket, amelyeket a tenger fenekéről hoztak föl a nagy Indus tenger halászhálai, korallokat, amelyek ott messze Keleten teremnek, ahol a bíborszínű vizekből kél föl a reggeli nap. Nézd, ime itt van előtted palotámnak minden ékessége, keletnek minden drágasága. Te leszel a legirigyeltebb asszony az egész Jeruzsálemben.

— És ezt mind nekem adod? — kérdezte az asszony.

A király feleletképen ráaggatta az asszonyra az aranyholdacskákat, a kőöntyüket, a piros rubintokkal kirakott karkötőket, a türkizeket, amelyek aranyba voltak foglalva, a fátylakat, a gyöngyös övet, a selyem vállkötőket, a bíbort, a bársonyt, Keletnek minden drágaságát.

Az asszony nevetett, tapsolt, egyik tükör elöl a másik elé futott, kacagott, nevetett, tapsolt, a királyhoz futott, a nyakába kapaszkodott és megcsókolta a száját és így bukott el Betsabé.

És Betsabénak egy álom borult a lelkére, egy ragyogó, telített színfoltokból összeszőtt álom, amilyen csak a bűbajos, bolondító keleti éjszakákon fakadhat, amely a nappalt és az éjszakát összefogja, az éjszakából nappalt, a nappalból éjszakát teremt és ennek igézete alól Betsabé nem tudott szabadúlni.

* * *

Éjszaka volt, a tábor aludt, az őrtüzek nagy félkör alakban elszórva pislákolnak. Az egyik őrállomáson két, félig sötétbe burkolt alak beszél-

getésbe volt merülve. Uriás volt, a katona és egy jövevény.

— Az éj nagyon sötét, — szolt a jövevény — a holdat szürke és sötétbarna felhők takarják el, úgy hiszem, reggelig valami nagy változás történik. Olyan ijesztők a nagy, lomha, komor felhők, mintha valami rettenetes égháború lappangana mögöttük, mintha valami nagy változás készülne a természetben . . . Mondd, kicsoda az a Betsabé, akiről az imént szoltál, mintha valahol valaki említette volna a nevét. Mondd, kicsoda az a Betsabé?

— Betsabé, a fehér Betsabé, — hát nem ismered őt? Hisz azt mondád, Jeruzsálemből jössz?

— Betsabé, Betsabé, — mintha hallottam volna a nevét, de nem emlékszem rá — talán a királyi palotában, talán a cselédség beszélt róla? Nem emlékszem, nem ismerem Betsabét.

— Nem ismernéd Betsabét? Ő a legszebb asszony Jeruzsálemben. Ő nem olyan, mint a többi asszonyok. Betsabé olyan finom, mint a selyem az arab kereskedők árúi között, olyan, mint egy fehér pihe, amelyet elkap a szél a harcosok sisaktollairól, olyan mint az a fehér ezüstös felhőske amott a hold előtt, mint a kertekből kiplántált virág a Karmel vadvirágai között.

— És nem félsz-e, hogy Betsabé megcsal téged? A finom asszonyok nem szeretik a zord harcosokat, a selyem nem a durva harcosok számára való, a lilomok sem szeretnek a tölgyerdőben élni. A kis fehér pihét könnyen elkapja a szél, nem félsz-e, hogy megcsal a fehér Betsabé?

— A fehér Betsabé nem csalja meg a zord Uriást, — felelt ez álmodozva, — Betsabénak a lelke olyan tiszta, mint a források vize, olyan tiszta, mint a damaskusi acél, amely nem kap rozsdafoltokat, olyan, mint az angyalok lelke, akik fehér szárnyakon repülnek. Betsabé szereti a zord Uriást és bekötözi a sebeket, melyeket a dárdák ütöttek az Uriás testén és kimossa a vért, a port a harcos Uriás hajából és étellel várja, mikor a nehéz harcból hazatér. Uriás meghalna Betsabéért és Betsabé nem tudna élni Uriás nélkül.

— Gondold meg, hogy a király szereti a szép asszonyokat. A király az én feleségemet is elcsábította, a király Jeruzsálemnek minden szép asszonyát elcsábítja. A király gazdag, a királyt szeretik a jeruzsálemi asszonyok. A király Betsabét is elcsábította. Hallod? A király Betsabét is elcsábította.

— Nem mondasz valót, szolt Uriás haraggal, a nagy király nem csábíthatta el Betsabét, a

nagy király becsületes és erős, mint a nagy Jehovabálvány a szent sátorban és Betsabé tiszta, mint a hó a magas északi ormokon. Uriás együgyű, de Uriást nem tudod becsapni, hisz az imént mondád, hogy nem is ismered Betsabét.

— Azt csak mondtam, de azt meg láttam, hogy egy fehér asszony ment egy estén a királyi palotába és másnap az egész cselédség Betsabéről pletykázott. És azért jöttem, hogy ezt megmondjam neked. Gyolcsruha volt az asszonyon, amelyre nagy piros kettős körök voltak rajzolva. Ilyen ruhát csak egyet láttam egész Jeruzsálemben. Ugy-e ezt a ruhát te hoztad Betsabénak?

— Megölöm a királyt, ordította Uriás felugorva. . . Jöjj, vezess a királyhoz! Uriás erős, Uriás nem fél egy hadseregtől se, Uriás egy ökölcsapással lesujtja a királyt. Jöjj, siessünk, Uriás ma megöli a királyt.

A jövevénynek arcába esett a fellobbanó tűz fénye, a szeme villogott, az arca vért, bosszút szomjazott és arra gondolt, hogy meg lesz bosszúva a felesége, akit a király pénzen vett meg, mint a fehér Betsabét.

. . . Másnap délután Uriás feldúlt arccal, véstjósoló, állati kegyetlenségről tanúskodó kifejezéssel berontott a királyi palotába.

A király egyedül volt s amint az Uriás arcába nézett, megismerte őt és így szolt magában.

— Ez most meg akar ölni, mert valószínűleg meghallotta, hogy Betsabé a királyi palotában járt. Többről nem hallhatott. És a király egészen nyugodt maradt.

Uriás amint meglátta, hogy király arca nem torzúl el az ijedelemtől és még csak kísérletet sem tesz a védelemre és a menekülésre, megállott, megtorpant. Ő nem bírta elképzelni, hogy a bünös ne féljen.

A király pedig így szolt:

— Épen jókor jössz Uriás, a feleséged nem régen itt járt nálam és kérte, hogy hívjalak haza a harcból, mert igen vágyik utánad.

Az Uriás hiszékeny, becsületes lelkében valami nagy világosság, nagy megértés támadt. Tisztában volt vele, hogy a jövevény becsapta őt.

A király lábai elé vetette magát.

— Nyomorúlt vagyok Uram, meg akartalak ölni. Ne kegyelmezz meg!

A király azonban nyájasan, diadalmas mosollyal felemelte a harcost.

— Hogy ölnélek meg téged, Uriás. Te hűséges és bátor ember vagy és karjaid erősek. Hogy ölnélek meg tégedet Uriás? Sőt ezután te leszel a királyi testőrök parancsnoka, de a palota udvarából nem szabad egy pillanatra sem távoznod.

És Uriás megesküdtött magában a Jehovára, a nagy királyra és a fehér Betsabéra, hogy ha izekre szagatják is, akkor se lenne hűtelen a királyhoz és ha a saját szemével látná is, hogy a király és Betsabé vétkezett, inkább kivájná szemeit, mintsem elhinné ezt.

És Uriás igen bánkódott lelkében, mikor elhagyta a nagy, fényes termet, amely cédrusfával volt kibélelve és dúsan bearanyozva és szárnyas khérubok tartották a selyemfüggönyök aranyrúdjaikat.

*

— Mit csinálhat most Betsabé? gondolta Uriás, mikor a palota éjjeli őreit sorba járva belebámúlt az illatterhes, bódító éjszakába és szeme elébe tárult az ezüstködben uszó holdfényes város a négyszöglete, lapostetejű házakkal, amelyek mindenike úgy tűnt fel előtte, mint misztikus, titokzatos szentély, amelyet a szerelem épített magának.

— Mit csinálhat most Betsabé, a fehér Betsabé, akinek a szája olyan piros, mint a harcosok testéből kiömlő meleg vér, mint a korallok, amelyek a király asztalán hevernek.

És az izgalmaktól felkorbácsolt lelkébe belemarkolt a nagy ígézetes keleti éjszaka, a szendergő föld szerelmes sóhajtása, a páratelt, meleg áramlat, amely amonnan a tenger felől ömlött a városra, a felgyúlt fantáziától kirajzolt Betsabé, aki hófehér karjait széttárva órá gondol, őt várja.

A feje zúgott, szeme káprázott és egy végtelenül hatalmas erő üzte, hajtotta, kényszerítette, el, ki a palota udvarából, oda, ahol a fehér Betsabé lakik, aki órá gondol, őt várja, akinél szebb asszony nincsen a világon.

És Uriás mégse ment ki a királyi palota udvarából Betsabéhoz. A szemébe könnyek tödültek, az arca eltorzult, homlokába rút, mély ráncok vésődtek a nagy küzdelemtől, a hangja szagatottan, recsegve vágott bele a tiszta, összhangzatos éjszakába, amint kimondta.

— És ha az ég leszakadna, akkor is itt maradnék. . . A király nem azért alszik, hogy hazaszökhessem, hanem azért, hogy annál ébrenbben őrizzem őt. Haj, örök, merre vagytok? Vigyáztok-e?

És bár majd megszakadt a szíve Betsabéja után, akit oly régen látott, akit úgy szeretett volna látni, mégis sorba járta az öröket, hogy ébren virrasztanak-e a nagy király álma fölött?

Másnap a király visszaküldte Uriást a táborba egy levéllel, amelyben megírta a fővezérnek, hogy Uriást lehetőleg okos, tisztességes módon tegye el láb alól.

A vezér egy zászlót nyomott a harcos kezébe.

— Te fogod a zászlót vinni a harcosok előtt, mikor az ellenséges várfalakat megrohanják.

És Uriás boldog volt, hogy a király zászlóját ő viheti a harcosok előtt, akik az ellenséges várfalakat megrohanják.

És Uriás nem is gyalázta meg a szent zászlót. Vad lelkesedéstől megragadva, ő rohant elsőnek a nyilzaporba, amelyet a várfalokról a támadók felé röpítettek. Természetesen a nyilak egyike eltalálta, a kardja és a zászló elhanyaglott kezéből és utolsó gondolatát is megosztotta a nagy király és a fehér Betsabé között.

— Mondd meg a királynak, szólj egyik harcoshoz, hogy szívesen haltam meg érte és mondd meg Betsabénak, hogy igen szerettem őt.

Ezzel Uriás meghalt és a harcosok holttestén keresztül lépve elfoglalták a várfalakat.

* * *

— Uriás meghalt, mondá egy zord harcos Betsabénak és az volt az utolsó szava, hogy igen szeretett téged.

Betsabé pedig feljajdult, mint a gyermek, akinek a hűség kutyáját agyonütötték, mint egy asszony, akinek meghalt a férje, aki igen szerette őt. Megtépte a királytól kapott szép ruháját, aztán hamuba ült és gyászolt és a könnyei höven omlottak, mikor finom, őszi színezetben, fakón, sárgán megjelent előtte a múlt, amelyet a gyermekszívű, zord közkatonával végigálmodott.

És aztán nemsokára megjelentek a király követői és így szóltak:

— Uriás meghalt, miért siratná Betsabé a halottat, holott a király szereti a szép Betsabét. Vesd le azért a gyászt és jöjj fel a királyhoz és légy a király felesége.

És Betsabé levetette a gyászt és felment a királyhoz és a király felesége lett.

Igy szerezte egyik feleségét Dávid, a nagy király, a zsidó dalok hőse.

Uriás pedig álmodott tovább a nagy királyról, aki erős, becsületes, akiért érdemes meghalni és a fehér Betsabéról, akit igen szeretett és akinek a karjai fehérebbek a gyolcsnál, fehérebbek, mint a tajték, amelyeket a lecsurgó víz vert fel a patak tükrén, olyan fehérek, mint a liliumok a király kertjében, olyan fehérek, mint az elefántcsont szobrocskák a király trónusán.

Szepesi Pál.

A „Piroska dalok”-ból.

Ha a halk szellő elül pihenni
 S zöld lugasok közt hallgat az éj
 S csak néha, messze . . . pusztai rónán
 A végtelennek sóhaja kél,
 Vérpírosan ha jön a fogyó hold
 S rásüt sok korhadt, régi keresztre
 És kúsza árnyak lopva, titokba'
 Jönnek mögöttem lassú-tipegve . . .
 A halálmadár rémesen huhog
 S az akác nehéz illata árad:
 Akkor szeretném megsúgni neked
 Aranyhajú, kicsi virágom
 Földi lányok közt nincs szebb tenálad!

S mikor a fecske nagy útra indul
 S megtörik a nap bágyadt sugára
 És haldokolva hull a levél,
 Szép őszi reggel . . . akkor megyek el
 Búcsúzni hozzád legutoljára.
 Kérlelő szókkal ne is marasztalj,
 Ne mondd, hogy egykor miket ígértem . . .
 Váljunk el szépen — s bocsáss meg nékem!
 Valami kerget, hajt tova engem;
 Űz szakadatlan, nem hagy pihennem!
 Ugyse érti azt hófehér lelked,
 Mi az, mi nekem nyugtot nem enged?
 És mig valahol nagy idegenbe'
 Könnyes szemekkel dalba kapok,
 Emlékeim közt megjelenik majd
 Kis kurtaruhás, szép alakod . . .

És mikor újra szomorú ősz lesz
 S jönnek borongó, szürke napok
 S a multra gondolsz, ne fedj meg érte.
 Csak kicsit léha, könnyű bohémvér,
 De egészen rossz mégse vagyok!

Komáromi János.

Bandi krónikája*

Irta: Salacz Emil.

Bandi jogász volt és mikor a szigorlaton másodszor is megbukott, apja a következőkkel fogadta:

— Te gaz kölyök, ha keresztülmentél a vizsgán, akkor rohanj apai keblemre. Ha pedig megbuktál, akkor le ne szedd a cókmókod a kocsiról, hanem eredj csak szépen oda, ahova neked tetszik. Nem akarlak addig látni, amíg vizsgád nincs. Azért természetesen megkapod tőlem havonta a 200 forintot, mert egy Szepessy gyerek nem élhet csak úgy, akárhogy. — Nos, szerelmes fiacskám?

Az öreg bedugta jobbkezét a bricsesz nadrágja

* Részlet a szerző „Bandi krónikája” című ciklusából.

zsebébe, csibukját balagyarára fogta, kamásnis lábát várakozólag billegette, mosolygott is egy kicsit s úgy leste a szavai hatását. Bandi pedig újra felvette már letett csomagját s keményen az apja szemébe nézett:

— Kérem a 200 forintot, apuskám . . .

Az öreg gentry láthatólag meghökkent, de azért elővette a bugyellárisát, kivette a pénzt s odanyújtotta Bandinak:

— Nesze fiacskám, az isten áldjon meg, fiacskám.

Bandi nyugodtan begyűrte a bankókat tárcájába s indult kifelé.

— Kezét csókolom, Isten áldja meg, apuskám.

— Hé, te kölyök, — horkant fel hirtelen, egy eszmétől megkapva az öreg, — várj még csak egy kicsinyt. Mutasd csak azt a bizonyítványt.

— Tessék apuskám.

Az öreg előkotorászta valahonnan a szemüvegét, feltette az orra leghegyére s úgy vizsgálgatta a nevezetes okmányt.

— Hát csakugyan megbuktál, fiacskám. Azt hittem, hogy átmentél, fiacskám s csak könnyűszerrel akarod tőlem kipréselni a 200 forintot. — No szervusz, fiacskám.

Mikor Bandi kívül volt az ajtón, hát egy kis szorongást is érzett a torkában, meg egy kis könnyeséget is a szívében. Felült a régimódi falusi batárra s odaszólt a kocsisnak:

— No Jóska, menjünk vissza az állomásra. Jóska nagy phlegmával köpött egyet s odavetette Bandinak:

— Mán valami hibának köll lenni a dolgában, tekintetes ifiuram. Most — jöttünk, mán meg megyünk. Hát 'iszen elhajtok én azért. Gyí te, Vezér, — suhintott oda lustábbik lovának.

Bandi maga sem tudta, hova menjen. Eszébe jutott később, hogy van egy nagynénje a felvidéken, valahol Sáros-Mihályban, aki már sokszor hívogatta. Hát most meglátogatom, — gondolta magában.

Kiérték az állomásra. Jóska hazament, Bandi pedig a restaurációba ment. Ki kell már kezdeni a 200 forintot, — dűnnyögte s bepillantott a tárcájába, hogy nem hagyta-e el a derék papirokat.

Sáros-Mihályban a nagynéni épen valami cukrocskákat dugott a férje szájába (nesze bocikám, én csináltam, ugy-e kitünő?), mikor kinyílt az ajtó s Bandi megjelent a porondon.

— Kezét csókolom, kedves Anna néni!

— Jé, hisz' ez a Bandi! — rikoltott a nagyságos asszony s amennyire terjedelmes alakja engedte, felugrott székéről s a következő pillanatban Bandi füstös feje már ott pihent keblén.

— Isten hozott, lelkecském! Mit eszel? kávé, teát, csokoládét, kakaót? No mondd már! Hisz' van hál' Istennek elég. Mari, — rivallt a bámélszkodó cselédleányra, — gyorsan csak valami harapnivalót az ifiúrnak! De gyorsan ám! — Megéheztél az úton, ugy-e lelkecském? — fordult újra Bandihoz, aki már lerakta csomagját s a nagyságos asszony férjéhez lépett:

— Szepessy András vagyok, Békésből, — mondta komolyan. Lehajolt s megcsókolta a bácsi kezét.

— Isten hozott, öcsém, — mondta a bácsi s két cuppanós csókot nyomott a Bandi arcára; jobbra is egyet, balra is egyet.

— Az öcsém, a nővérem gyereke, — lelkendezett a nagyságos asszony s csakúgy pihegett a nagy felindulástól.

Bandi vizslaszemei ezalatt keresztülfutottak a

szobán; antik pohárszékeken, remekbe készült sublóton, diófából faragott kakukos órán és egyebeken. Lassan behomályosodott; a kandallóban villogott a parázs; Flock, a vén kutya, ott nyújtózott a nagyságos asszony lábai előtt. Bandi roppant meglepedetten csipte meg a szobalány karját, mikor aludni tért.

Másnap a nagyságos asszony azzal lepte meg a még ágyban lustálkodó Bandit, (csak pihenj, lelkecském, jól tesz az, én is pihennék, de tudod, sok dolog van a ház körül) hogy lakodalom készül.

— A Szapáry Kari nősül, lelkecském; hisz' tudod, szegről-végről rokonunk is. Pesti lányt vesz el a kedves; ott is lesz az esküvő. Mikor aztán megesküdték, felülnek a vonatra, aztán leutaznak ide. Mi fogadjuk őket vacsorával, úgy bizony, lelkecském, mert tudod, a Karinak nincs senkije, amolyan árva gyerek és bizony jól esik majd a menyecske is, ha egy kis szívességet lát. — Mit eszel reggelire, lelkecském?

Bandinak felvillant a szeme, mikor a néni mind ezeket elmondta. Lakodalom, menyecske, cigány, mulatság, ép jókor jöttem, — gondolta s a fal felé fordulva, odavetette a néninek:

— Colibrivelőt kérnék reggelire, nénikém.

— Te bolond, — kacagott a nagyságos asszony s csakúgy rázkódott a nevetéstől.

Pár nappal az esküvő előtt vendég érkezett a kuriára. A menyasszony nővére, egy igazán bájos, fiatal asszonyka.

— A húgomék lakását jöttem előre berendezni. — mondta. Ne menjenek rendetlen lakásba.

Kékszemű, aranyhajú asszony volt, üdeséget árasztott maga körül és hamiskás mosoly játszadozott a szája szögletében. Bandi mohón nézte s szinte felfalta a tekintetével. Rendkívül udvarias igyekezett lenni iránta és olyan komoly volt, mint eddig még sohasem. Vacsoránál aztán azt mondta a szép asszonynak, (miközben félszemével a nagynénire sandított):

— Ha megengedi, nagyságos asszonyom, segítek én is berendezni a lakást.

— Miaga? — mondta nagyon halkán az asszony s elpirult. Majd hozzátette:

— Nagyon köszönöm a figyelmét Szepessy úr, de...

— Semmi de, — vágott a szavába Anna néni s kerepelve folytatta: — semmi de, Mariskám, Bandi nagyon szívesen megteszi, férfi jobban is tud parancsolni azoknak a léhűtő cselédeknek, magácskának sem lesz olyan unalmas, meg oszt' nagy munka is ám az, Mariskám lelkem. Bandi meg nagyon szívesen megteszi, ugy-e Bandim édes?

— Meg, meg, — mondta rá hirtelen Bandi.

— Meg, meg, — bólintott rá komolyan Feri bácsi, a nagyságos asszony férje.

Az asszony meg Bandi összenéztek. Az asszony szelid szeme azt kérdezte: „Hát tőrbe akartok engem ejteni, hát el akarjátok rabolni tőlem a becsületet?” A Bandi szúrós fekete szeme azt felelte: „Ne félj semmitől, szép asszony, ezek boldog emberek, nem tudják mi a bűn s azt se tudják, mi a bűnrevivés. És tőlem is nyugodt lehetsz.”

Hanem hazudott az a két szem.

*

Ah, — mondta Bandi kegyetlen páthosszal, miközben nagy erőlködve helyretolta az egyik szekrényt, — mi szép is az élet kettesben! Csak az enyéimnek, csak a tiednek lenni. Micsoda boldogságnak lesznek

tanui nemsokára e falak! És mint irigyelem én az ifjú párt!

— Házasodjon meg, — mondta rá egyszerűen az asszony.

— Házasodjon meg, könnyű azt tanácsolni, nagyságos asszonyom. Csakhogy én fázom a házasságtól, mint a hideg víztől. Dacára annak, hogy irigyelem az ifjú párt. Mert hát színes, csillogó és poétikus a házasság — öt hónapig, egy évig, két évig; hanem aztán olyan, mint az angolkeserű.

— Mint az angolkeserű? — kacagott az asszony.

— Igen, — erősítette Bandi komolyan, — olyan, mint az angol keserű. Ha megisszuk, hát édes is, keserű is, de kiválóan gyomorjavító.

Az asszony letette a tollseprőt, amivel a falat porozgatta s ránézett Bandira. Egy pillanatig megállt a munkával, sóhajtott egyet, aztán vállat vonva, folytatta a porolgatást. Bandi nagy buzgalommal illesztgette helyére a fali órát, mintha egyébre sem volna most gondja, minthogy az az óra jól helyeztessék el.

— Hát mondja meg, mi a szerelem? — lepte meg hirtelen az asszony Bandit s elfordult, hogy háttal legyen hozzá.

— Mi a szerelem? — ismételte Bandi s közelebb lépett az asztalhoz, — mi a szerelem? A szerelem az, hogy a gyöngékkal szemben minden szabad.

Nagy csönd lett, az asszony zavartan babrált a köténye csücskével, Bandi szinte megijedt attól, amit mondott s a névjegy tartót akarta mindenáron a falra szögezni. Aztán az asszony dacosan felkapta a fejét, ránézett Bandira, úgy hogy perzselte a tekintetével. A szobában segédkező parasztasszonyt kiküldte (menjen csak Zsuzsi néni, tisztítsa meg ezt a kályhacsövet oda-künn) s mikor ketten maradtak a szobában, kihívóan kiáltotta Bandinak:

— A szerelem az, hogy a gyöngékkal minden szabad!

Bandi megdöbbsent, zavartan kezdett köhögni, kétkedve nézett az asszonyra s mikor látta, hogy nem inognak a falak, mint a tigris, szökött az asszonyhoz s a következő pillanatban végtelenül hosszú, kéjes csókban forrott össze az ajkuk. Künn pelyhekben hullt a hó, erős szélroham rázta meg az ablakokat s Bandi még nagyobb erővel szorította magához az asszonyt. Az pedig gyöngéden bontakozott ki az összefonódó karokból s egy könnycseppet törölt ki a szeméből.

— Az első mindent átérző és átértő csók életemben. — mondta keserűen.

Aztán rámosolygott Bandira, majd szégyellősen a kötényébe rejtette arcát. Bandi félig öntudatlanul bámúlt a levegőbe s valami keserűséget érzett ő is a szívében. Hát nem nekem szólt ez a csók, — gondolta magában, — csak hiányt pótoltam.

— Kitisztítottam a kályhacsövet, — csoszogott be Zsuzsi néni s gondosan betette az ajtót maga után.

*

— Kutya meg a mája, — mondta Gyurka bácsi, a nagynéni rokona, mikor a cigány tust húzott a lakodalmi köszöntőre. Kutya meg a mája, — tette hozzá mégegyszer vastagabb hangon.

A vacsora vége felé járt. Az ifjú pár (immáron férj és feleség) az asztalfőn ült; egy tányérról eszegettek, csak keveskét, mint a veréb s titokban szorongatták egymás kezeit. Zsigrayné (a szép asszony) Bandi jobb-

ján foglalt helyet; áttört csipkeblouse volt rajta, ami alól kivillant gyönyörű, egészséges bőre.

— Ha én hatóság volnék, némely ruhaviseletet betiltanék, — mondta Bandi s odatapadt szeme az asszony kivillanó karjára.

— Táplálkozni kell a vágyaknak is, — felelte csendesen az asszony, de azért kiszaladt a másik szobába és sált vett a nyaka köré.

— Kutya meg a mája, kutya meg a mája, — hadarta Gyurka bácsi, meghallván az asszony szavait. Aztán odafordult egy hirtelenszöke, kecskeszakállas fiatalemberhez, aki nagy igyekezettel folyton csak a haját simogatta.

— Öntvényezzen abból a borocskából, öcsécském!

A férfiak egyrésze a másik szobában kártyázott. Baloghy Muki épen pagatultimót veszített s rezignáltan sóhajtott:

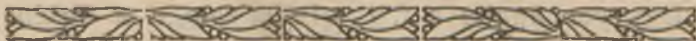
— Meg kén' már házasodnom. Nagy szerencsém lehet a szerelemben.

Bandi meg az asszony a szögletben ültek és hallgattak. A szobában füst volt, a cigány kegyetlen hamisan játszott (sokat ivott már a jámbor), az urak rekedt kiáltozása hallatszott: pagatultimó . . . toletruá . . . négy király . . . volát . . . , aztán csend lett, csak az asztal végén mondta valaki, hogy „kutya meg a mája, kutya meg a mája“.

Lassan kivirradt, a vendégsereg álmosan dülöngélt haza, kinyitották az ablakot s a metsző téli hideg besurrant a szobába. Anna néni felrázta a bábiskoló cseléd lányokat s mire az öreg nap benézett az ablakon, egy-két ki nem söpört cigarettavégen kívül alig látott egyebet.

Bandi, mikor lefeküdt, igen különös műveletet hajtott végre. Kivette tárcáját a zsebéből, aztán kinyitotta a tárca legrejtettebb zugát s egy fényképet húzott onnan elő. Maga elé tette a fényképet s teljes húsz percig rábámúlt. Majd olyasfélét tett, mintha imádkoznék s azután a fényképet párnája alá helyezte.

Hanem az a fénykép nem Zsigraynét ábrázolta. Az egészen másvalakit ábrázolt; egy fiatal leányt ábrázolt.

A Kaba Jóska esete.

Írta Alföldi.

Gyönyörű őszi idő. Az őszi nap szinte nyári hévvel tűz le a sík rónaságra, amelynek minden arasznyi helyét szorgalmas takácsok szőtték be csillogó, finom szálakkal. Szombat délután van. Kár volna minden percért, amit nem a szabadban töltenénk ilyenkor. Egy gondolat s a másik percben már kint vagyok a határban, hogy gyönyörködve szemléljem a zöld búzavetéseket, amelyek kopár tarlókkal, meg friss fekete szántásokkal váltakoznak. Valóságos Isten csodája az a zöld pázsit. A varjú már most is bátran elbuhatik benne, mire meg az első hó leesik, a juhnyájnak az aprósa nem fog belőle kilátszani. Lám, mégis csak jó az Isten: a tavalyi zord időt aranyos jó idővel s az inséget zöld remény-

séggel váltja fel. Az igaz, hogy kell is, mert a tavalyi kegyetlen, terméketlen esztendőt keservesen érezte minden ember: a földműves, az iparos, a hivatalnok. Ez a hangulat érezhető ki a Szabó majszter úr szavaiból is, ahogy utólérve hozzám fordúl:

— Jó napot kívánok! Hál'istennek szép időnk van. Nem a tavalyi.

— Nem ám! Csak oszt a tél olyan ne legyen, mint a tavalyi.

— Nem félek én attól: kimutatta volna az idő már eddig is a foga fehérít. De mi is lenne az emberből, ha mindig a tavalyi idő szerint forogna a világ kereke.

Hosszú, egyenes fasorhoz érünk, amelyen túl egyenletes parcellában következnek a szántóföldek. Valamelyik grófi birtoknak egy darabja, kiscgazdák veszegették meg: Legalább nem került idegen kézbe. Közbe-közbe feltűnik egy-egy falusi tanya-ház is: 6—7 veresfedelű, fehérre meszelt házikó egy-egy földparcella közepén. Némelyiknek a gazdáját a harmadik faluból csalogatta ide az olcsó föld. Házat épített a vásárolt földön és most nem cserélne a birtok régi tulajdonosával. Az igaz, hogy a mostoha esztendő e kicsiny tanyákon is meglátszik: felényi sincs a szalma, vagy a falka, mint a tavalyi esztendőben. Hanem hát, jó az Isten, majd kipótolja a hiányt...

Az egyik parcella végén egy 22—23 éves legény szántogat Pörge kalapja le van gyürve s mélyen a szemére húzva, úgy, hogy távolról csak a kacskaringós bajusz feketélik az emberre. A majsztram úgy látszik ismeri, mert egész bizalmasan szól oda a legénynek:

— Jó napot, Jóska. No van-e jó munka?

— Mintha csak a jó Isten magának szántatna, mondja a fiu. Hanem bővebben nem ereszkedik szóba, egyet suhint az ostorával s a két pej szinte szalad az ekével. Megcsodálom a legényt: Régén nem láttam ilyen jó magyar arcot. De a kurta felelettel nem vagyok kibékülve. Meg is mondom a majsztramnak:

— Különös egy legény: szóba se áll az emberrel. Úgy látszik: nem cseléd-kenyeret eszik, vagy nagyon haragszik a nadrágos emberre?

— Hát haragudni épen nem igen haragszik, mondja a mester, hanem más itt a dolog bibéje: A fiu bizonyosan restelli megát. Még most is szégyell szóba állani az emberekkel, mióta az a csunya história esett rajta.

— Miféle história? — kérdelem mohón a majsztert.

— Ja persze, azt nem tetszik tudni, még tavaly történt a dolog. Hát úgy esett biz a', hogy a Kaba Jóska (mert úgy hívják a legényt instállom)

rettentő nagy virtusú legény volt a múlt esztendőben. Verekedni, de különösen meg káromkodni egyik pajtása se versenyezhetett vele. Különösen meg tavaly, hogy az apja meghalt, nem bírt vele senki teremtett emberfia; hát az édes anyja hogy is bírt volna? Ő volt az úr a háznál is, meg ha lejárt néha-néha, a faluban is. Úram bocsá', egyszer még olyasmit is kiejtett a száján, hogy neki a jó Isten se parancsol. Hát azér is parancsolt neki.

Tavaly nyári tarlófogatás ideje volt. A Jóska fiú is befogta a két pej és szántogatott rajta. Hanem bizony a hám nagyon rá talált melegedni a pejkókra, mert hogy a kánikulla eleje járta. Már déltájba sehogy se ment a szántás, a lovak legyeskedtek, hol a rudast rántotta félre a nyerges, hol a nyerges rántotta félre a rudast, ami persze mindenik a Jóska türelmének a rovására esett. Egyszer valami pöcsikféle ragadhatott a nyerges nyakába. Aló! — ki a barázdából. A Jóska fiúnak kicsúszott az ekeszarva a kezéből és elbukott a szántáson. E még nem lett volna olyan nagy szerencsétlenség, ha a fiu nem lett volna olyan indulatos természetű. De akkor módfelett felboszankodott és utána az ostorral a két lónak. Azok csak rohantak az ekével a ház felé, a honnét a nagy káronkodásra, meg hó-gatásra Kabáné is kinézett. A Jóska fiu ép akkor csördített egy párat az ostorral a megszilajodott pejkókra, amitől azok még jobban rohantak.

— Jóska te, tán bizony elment az eszed, hogy így megvadítod azokat a szegény párakat?!

— Kend meg édes anyám, jobban teszi, ha befogja a száját, oszt inkább megelőzi ezeket az átkozott jószágokat.

És még mondott hozzá olyat, hogy jámbor lélek nem igen venné a szájára.

— Óh, te istengyávája! — mondta az anyja, hogy nem sülyed el alattad a föld? Bezzeg a jó Istent tudod káromolni, két rongyos jószággal meg nem tudsz elbánni. Takarodj mán izibe a jószágok után! — és azzal a kezével hátha vágta a fiút, hogy a széles háta egyet dübbent az ütéstől.

A bolond Jóska arra, mintha csakugyan az esze ment volna el, csak neki fordult az anyjának, az arca eltorzult és vérbeborult szemekkel emelte fel a kezeügyébe eső üsztökét s mint valami vadállat úgy ordította:

Elhallgassik kend, mer leütöm, mint egy kutyát! . . .

— Hát üssél, te bestia! . . . — kiáltotta a szegény anyja, de még ki se érkezett mondani, mikor az üsztöke éle már egy éles barázdát hasított az asszony homlokán, rá meg nyomban kiszökken a piros vér belőle. Arra az összeesett, mintha valami menköcsapás érte volna és

nem is szólt többet azon a helyen. Jóska meg ahelyett, hogy bevitte volna az anyját a házba, csak rohant-rohant mint az örült s nem is látták harmadnapig. Harmadnap ott ólalkodott a tanya körül s hogy a nénje rákiáltott, megrezzent és bezárkózott a csürbe. Egy pár perc múlva piztolydörrenés hangzott a csürből: Jóska meglötte magát . . .

— Jézus Mária! . . . — sikoltott a nénje és rohant a csürbe s mikor nagynehezen felszakította az ajtót, ott találta Kaba Jóskát hanyatfeküdve, már akkor a vére pirosra festette a búzatöveget, a fejét meg egyre emelgette, mintha levegő után akart volna kapdosni.

— Istenem, Istenem, mit tettél? . . . — mondta az asszony kezeit tördelve.

— Az édes anyám . . . meghalt . . . úgy-e? . . . Én öltem meg . . . — rebegte a fiu.

— Nincs a te anyádnak semmi nagyobb baja . . . De te mit tettél . . . mit tettél magaddal? . . . — siránkozott a nénje.

Arra a fiu arca egy pillanatra élénkebbé lett, valamit akart mondani, de a nagy vérvesztéstől csak lehanyatlott a teste s halotti sápadtság ömlött el az arcán; az a nagy bazsarózsa szín arc olyan sárga lett, mint a viasz. Szerencsére közel kapták a doktort, aki ugyan eleinte csóváltatta a fejét, hogy a fiút megnézte, hanem azért biztatólag mondta:

— Baj, baj. A vérvesztés igen megviselte. A sebláztól félek egy kicsit, hanem a golyó semmi nemesebb részt nem érintett, azért bizok benne, hogy majd csak megél . . .

Hát megélt. Közbe felkelt az anyja is és oly hűségesen ápolta a fiát, mintha semmi se történt volna köztük. Éjszakákat virrasztott az ágya mellett s még a gondolatát is igyekezett kitalálni. A doktor mondogatta is neki, mikor a fiú túl volt a bajon:

— No hallja kelmed, Kabáné! Isten után, meg én utánam kelmednek köszönheti a fia, hogy megélt.

Hát tudta ám ezt a Jóska fiú is. Mikor a láza csillapodni kezdett és nem beszélt többet félre, odahitta az anyját az ágyához. Lesoványodott két kezével megragadta az anyja kezét és sírva csókolgatta:

Ídes anyám, lelkem! Milyen jó is kelmed . . . pedig nem érdemlem meg ezt a nagy jószágot, az Isten áldja meg érte . . . Mint a harapós kutyát, ki kellett volna rúgni a házból: kelmed meg még gondomat viselte . . . Ídes anyám! Hiszi-e kelmed, hogy van Isten? . . .

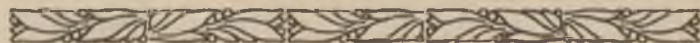
Az asszony megrettent, azt hitte, megint félrebeszél a fia.

— Hiszem, fiam, hiszem; hogyné hinném: téged is ő mentett meg a biztos haláltól...

— Hát csak azért mondom, hogyha Isten van, engemet jobban ad, hogy kelmednek ezt a jószágát meghálálhassam, meg oszt', hogy megmutassam magamról, hogy nem vagyok már az az istentelen, engedetlen fiú, aki eddig vótam...

A Jóska fiú pedig ezt nemcsak úgy mondta, hanem valósággal be is váltotta a szavát, ahogy a betegségből felépült. Azóta ugyan senki teremtetett emberfia nem hallott egy káromló, de még csak egy illetlen szót se kiejteni a száján. A nagy, erős legény úgy megcsendesedett, mintha valami szemérmes leánytermészet szorult volna belé. Hanem emberekkel nem igen szeret még mostanság se találkozni s ha mégis találkozik: ilyen kurtán-furcsán méri ki a szót, mint ahogy az elébb is hallottuk.

Hallgatagon lépdeltem a majszter mellett. A nap élénkveres tüzgolyója épen lebukni készült a két-ágú hegy között. A levegő lassan hűlni kezdett. Megfordultunk, hogy még napvilágon kényelmesen hazaballagjunk. A tücsök ciripelése ugyan nem hallatszott, hogy teljessé tegye az esti hangulatot, de a juhnyáj kolompja kedvesen csendült a fülünkbe a szomszédos pástról.

Kérés.

Hévvél néztem a Poétára;

Kértem esengve: „ha lehet

— Oly rég szeretnék verset írni —

Tanítson már meg engemet!”

„Óh, mert kis, szürke gondolat bár —

Viszi, ragadja lelkemet,

Ha testet ölt csengő sorokban.

— Erre tanítson engemet!”

Reám néz nagy, sötét szemével

S aztán mosolygva így felel:

„A versíráshoz bohó leányka

Nem tanulni — szeretni kell!”

... És csak nézett rám és mosolygott;

Megremegett a szívem is.

— És azóta, megvallom, — kérem —

Tudok már írni verset is.

K. Bözsike.

Levél.

Irta Flamma.

Uram!

Ne dobja félre olvasatlanul a leveletem, kérem, nagyon kérem erre; a lelkem nyugalma, boldogsága függ ettől...

Csodálkozva kérde: de hát mit akar tőlem? hisz tulajdonképen nem is ismerem, azt sem tudom hogy ki?

Én sem ismerem Önt Uram! Soha sem láttam, a nevét is csak úgy tudtam meg véletlenül, egy zsúron emlegették, s egyik ismerőse, — talán jó barátja — azt mondta: hogy Önnek nagyon jó szíve van...

Én akkor egész éjjel nem tudtam aludni. S azóta is sokszor és sokat gondolok Önre.

Ne, ne dobja félre a leveletem; olvassa el kérem — nem szerelmet akarok vallani; komoly leány vagyok aki a futó kalandokat kerüli s azonkívül menyasszony is.

Menyasszony — akinek holnapután lesz az esküvője...

S én most, az esküvőm előtt két nappal mégis másnak írok levelet; egy idegen embernek, akit sohasem láttam, akiről mindössze annyit tudok; hogy úri ember s nagyon jó szíve van.

Hogy szeretem-e a vőlegényemet? az nem tartozik Önre, arról sem akarok beszélni, hogy a családi tradíciók sok lelkét megölték már, sok boldogságot döntöttek romba... Minek filozófnék Ön előtt? hisz ez nem érdekelheti Önt — nem ismer engem s talán nem is fog soha...

Más intencióval vettem elő ezt a halovány-lila levélpapírt, amilyeneken csak a legbizalmasabb embereimnek szoktam írni.

Kérni akarom Önt Uram! Egy menyasszony, akinek vőlegénye van, egy férfit kér szívességre, egy idegent — ez különös kissé, — de ha elmondom mire kérem s ha hozzáteszem még azt is, hogy a vőlegényem nem ismeri a lelkem, az kacagna ha neki mondanám el legfőbb vágyam — talán érthető lesz Ön előtt.

... Ott, ahol Ön lakik, az akáclobos temetőben van egy sirhalom. Nem jelöli márvány, talán a keresztje is elkorhadt már azóta, hisz mindent pusztít, rombol az idő — s tíz év olyan nagy idő... Talán virág nincs a síron, hisz szerető szív, gondos kéz messze van tőle... Talán be is horpadt, el is felejtették azok, akik ismerték, hisz nem volt híres ember — legnagyobb erénye volt a szeretet — ez meg ma oly kevés...

Pedig ez a legdrágább kincs s előttem az a szegényes sír, kedvesebb, szentebb mindennél...

És én ismerem őt régen...

Együtt szedtük a patak partján a kék ne-felejtset . . . Göndörfürtös bohó leányka voltam akkor — ő ábrándos szemü szöke fiú . . . Együtt szőttük a színes álmokat. Át-átsillant rajta a reménység, ha egymáshoz ért a kezünk, egybefonódott a tekintetünk . . . Együtt jártuk tavasszal az erdőt, hallgattuk a csalogányt s együtt akartuk járni az életet . . .

Hosszuruhás nagy leány voltam már akkor, ő meg határozott, komoly férfi.

— Szeretsz?

— Nagyon szeretlek! . . .

— Nem fogsz elfeledni?

— Soha, soha! . . .

Egy hófehér rózsát tűzött a hajamba — álomvilágban éltünk akkor . . .

De beleszólt a kegyetlen, hideg való s azt mondta: nincs tovább . . .

A körülmények, családi tradíciók, névvel, ranggal járó kötelesség azt mondták: lehetetlen! . . .

És nem láttam többé soha . . .

Olyan messze vittek, ahová csak az árnya jöhetett utánam. De az eljött sokszor, nagyon sokszor. Nincs távolság, nincs akadály ott, ahol két lélek együtt érez.

Mikor azt hitték, hogy a legjobb orvos: az idő, behegesztette a sebeket — hazahoztak. Igazok volt, akkorra már nem fájt semmi annak a szép szöke, szerelmes fiúnak; meggyógyította az: idő . . .

Kint volt már egy éve az akáclombos temetőben . . . Egy szegényes sírban, a többiek mellett . . .

Én meg csak annyit tehettem, hogy egy sugaras, fényes nappal, egy rózsafát ültettem a sírjára . . .

Mire kinyílt rajta az első rózsza, én már ismét messze voltam. Rossz szomszédság volt az akáclombos temető s ártalmas volt a levegő a szülőfalumban — elvittek onnan örökre . . .

Csak egyszer hallottam hírt a fehérrózsafás sírról: virúl rajta a rózsza, tavaszkor olyan mint egy szép, fehér menyasszonyi csokor; nincs párja az egész temetőn.

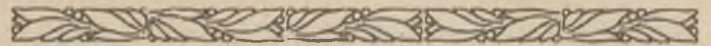
Holnapután lesz az esküvőm. A szobám tele van fehér rózsával, violával. Összeszedtem a legszebbeket. Soknak kelyhén még harmat rezeget — s koszorút fonok belőlük . . .

Holnapután lesz az esküvőm. Akkorra ez a virág épen oda ér . . .

Kérem, nagyon kérem Uram; menjen el akkor az akáclombos temetőbe, keresse meg azt a fehérrózsafás sírt s tegye le rá ezt a koszorút . . .

Az a szegény, ábrándos szemü szöke fiú megérzi ott lenni, hogy nem hazudtam *akkor* . . .

Ugy-e megteszi Uram? Hisz a társaságban azt mondta egyszer valaki: hogy Önnek nagyon jó szíve van . . .

Elnöki megnyitó beszéd

az Ifj. E. Kálvin-ismertető ünnepélyén.

Szeretett főiskolánk ifjúsága legszentebb kötelezettségét véli teljesíteni a mi hitünk fejedelme, a reformátorok reformátora: Kálvin János emléke iránt, mikor romlatlan szíve egész melegével odaáll az öt ünneplők sorába és áldozni kíván a szép, jó, az igazság oltárán az eszmévé, az elvvé változott s 400 év romboló hatalmán erőt vett egyén: Kálvin isteni szellemének, egyházunk megalapítójának s mai nap is élő szellemének.

Az utókor szép joga, hogy ítéletet mondhat a múlt nagy alakjai felett is.

Ilyen nagy alak a történelemben K. J., kiről az idők folyamán oly sok ítélet mondtak s mondanak ma is. Ez a történelem K. J.-a emberi vonásokkal, emberi gyarlóságokkal; — a mienk, kik kálvinistáknak születünk, róla neveztetünk, egy más K. J., az, kinek képét jó szülőink, mikor még alig gügyögtünk félistenként igyekeztek megrajzolni szívünkben kiirthatatlanul, kitörölhetetlenül.

Tanulunk s tanultunk azóta sokat a történelem K. J.-ról is. És megtudtuk, hogy egyszer, — 400 évvel ezelőtt, — valóban élt testben is egy K. J. Kellene élnie. „Az örökkévalónak terve, hogy az isteni előbb emberré, egyénné legyen.“ Utját sokak szerint vérrózsák jelölik. Ámde a szellemi haladás harc s a jó harcos eszményei szolgálatában elbukhatik, de nem riad vissza semmitől, az eszközök megválasztásában sem válogatós.

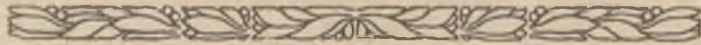
Él most is egy K. J. Kell élnie. Az örökkévalónak az is terve, „hogy az isteni kibontakozzék a test korlátaiból és — eszmévé, elvé változzék át.“

Utját Istenben vetett szilárd és rendíthetetlen hit, vasakarát, gazdag és áldásos hitélet, szabadság, igazi nagy jellemek jelölik s követik. A vérrózsák ime, ha virítottak, nem hiába hullatták el szirmaikat.

Ezt az élő K. J.-t ünnepeljük mi ma, az ő emlékének áldozunk, mintahogy áldozott az egész művelt világ, hol egyenes kálvinista szív dobog. Mert ő a miénk, ő az egész világé. Szent hódolattal borulunk le nagysága előtt.

Ezzel a szent hódolattal engedünk folyást a mai nap ünnepi érzelmeinknek s ezzel üdvözljük a mi ünnepélyünk fényét emelni kívánó m. t. közönséget!

Hubay Mihály.

Két mozzanat Kálvin János életéből.

Irta és a főiskolai ifjúság által rendezett Kálvin-ünnepélyen felolvasta: Nagy Lajos.

I. Kálvin Genfben marasztása.

Amikor Luther Márton 1517. okt. 31-én ama híres 95 tételt kiszögezte a wittembergi vártemplom ajtajára, olyan mozgalmat indított meg, melynek óriási méretű hullámai csakhamar elborították egész Európát. Egy hónap leforgása alatt a 95 tételt ismerték Konstantinápolyban, vitatták Amsterdamban. Sőt az eleinte teljesen szellemi irányú mozgalom rövid idő múlva átcsapott a társadalmi élet minden mezejére; nyomában forrongás, zúgó morajlás támadt, mint amikor a hirtelen északi szél a hegytetők fenyvesére ront s zuhogó korbácsával a siró, nyögdelő, lázongó, szitkozódó kebel zűrzavaros muzsikáját csalja ki a rengeteg bensejéből. Az igazság fátylaja, melyet az egyszerű barát magasra emelt, mások kezében gyújtó csóva lett, mely országok kölcsönös békéjét, népek benső nyugalomát borította lángba. A már akkor is vén Európa, ez a tisztos matróna úgy nézett ki, mintha megtépázták volna: a társadalom alakulatai foszlányokban, vértől, mocsoktól áztatott rongyokban hullottak alá fáradt tagjain, vagy lobogtak ijesztő módon a testvér- és népharcok ádáz viharában. Az emberi művelődés gócpontja egy hangyabolyhoz hasonlított, melynek lakói az Égtől közéjük dobott ajándék fölött kezdtek egymással élethalál-harcot. Nem kevesebbről, mint arról volt szó, hogy melyikük mondhatja magát az üdvözítő vallás birtokosának s melyikük számíthat a földi lét határain túl a megváltó Jézus által ígért örök üdvösségre. Mintha az apostolok másfélezer év előtti legendás kora újult volna fel a konfessorok és marttyrok rendíthetetlen táborával, az üldözök és hóhérok vérszomjas seregével! Voltak emberek, kik újra katakombákban, barlangokban, ismeretlen épületek, erdők rejtekében jöttek össze, hogy az Istent szívők szerint, lélekben és igazságosan imádják. Eljött az idő újra, mikor „az ifjak álmokat álmodtak, a vének látomásokat láttak.” Viszont voltak emberek, akik emezektől a saját és az emberiség lételét látták alapjában fenyegetve s keresve-keresték, kutatva-kutatták az áhitatosok rejtekét, hogy vérpadra, máglyára vigyék azokat, akik többé nem papi közvetítés útján, de önmaguk akaruk beszélni szívök Istenével. Eljött az idő, amikor testvér, a testvért, gyermek szülőjét adta el halálra. Felbomlottak a vérségi, nemzeti kötelékek: egyesek, családok, falvak, városok, országrészek hagyták el őseik földjét, hogy keressenek egy új hazát, hol tisztán, szabadon igaz meggyőződésük szerint áldozhatnak lelkük oltárán; mint a gólyamadár, ha pajzán suhancok vagy a roszivű gazda fészket levették, kővel dobálták: elköltözik szebb, derűsebb vidékre, hol jobbak az emberek, hol nyugodt, szabad és boldog életet remél.

Így hagyta el hazáját 1536. nyarán Kálvin János is. Minél közelebb jutott az országhatárhoz, annál fájób-

ban, annál nyomasztóbban nehezedett lelkére a válas gondolata. „Minden lépésem idegen föld felé könnyeimbe kerül; de ha már az igazságnak nincs szabad lakása Franciaországban: nem maradhatok ott én sem.” Az újított hithez való csatlakozása miatt hazájában már eddig is bebörtönöztetést, üldöztetést kellett szenvednie, hogy keressen egy olyan országot, hol az igazságnak is szabad lakása van, mert csak ott vannak az ő igazi testvérei, az ő igazi honfitársai; csak egy ilyen szabad ország lehet néki is hazája, mert itt érzi magát otthon az ő lelke is. És mint egykor a Nóó lakója az Ararát hegyén, úgy lelt biztos talajra, úgy kötött ki az ő sorsának hányatott hajója is a büszke svajci bérceken.

Bázelben szándékozott meglepedni, hogy e város zajtalan csendjében nyugodtan szentelhesse magát tudományos búvárlatainak, hogy ott szemlélődés és régi iratok alapján kikutassa, micsoda igazság van háborgó korának hullámozó kérdéseiben. Mert előtte ez volt a legfőbb mi az igazság és melyik részen van az? Lelkének minden vágya, minden ereje ebben az egy kérdésben összpontosult, amely egykor melázó töprengésre bírta a itélkező Pilátust is. Mi az igazság? Örök nagy kérdés az emberiségnek, amelyre az eddig adott feleletek mind csak efémer jellegűek voltak, amelyeket születésük után rövid idő múlva magával sodrott Lethe hömpölygő hulláma. Mi az igazság? Ez a kérdés foglalkoztatta mindig az igazán nagy, a nemes lelkeket, e kérdés megfejtésére áldozták életük minden kincsét a legnemesebbek. A felszínen úszó tömeg sokszor megmosolyogja, kigúnyolja a világtól elzárkózott tudóst, aki moly- és porlepte könyvekből kutat évek hosszú során át, aki egy eszme, egy kitűzött cél érdekében lemond a földi élet mindama szépségeiről, gyönyöreiről, melyek általános emberi fogalom szerint mindenki előtt kedvesek. Ámde ennek a mosolygó, gúnyolódó tömegnek sejtelve sincsen ama magasabb, csak kiváltságos lények által tapasztalt szellemi gyönyörökről, melyekkel elárasztja a lelket az igazság után való törtetés, az igazságért való küzdés, szenvedés, vagy az igazság közvetlen szemlélete! Úgy vágyódnak ezek a lelkek az igazság után, mint a bujdosó elhagyott hazája után, vagy mint az igazhívó a szentföld után, hol üdvösségét reméli föltalálni. És ha az igazság után törekvő ember elérte célját, ha lelke megfürödhetik az igazság folyamának szent hullámaiban, óh, akkor az ő öröme és boldogsága nagyobb minden más örömnél és boldogságnál, mely e földön létezik, avagy képzelhető, nagyobb mint volt az Isten választott népeé, amikor negyven évi vándorlás után eljuthatott az igéret földére!

Az igazságot szomjúhozta, az igazságot akarta keresni, elvonulva, csöndes magányban Kálvin János is. És úgy érezte magában, hogy az ő zárkózott, szemlélődő természete pedig egyáltalán nem való. E céljának úgy gondolta, legmegfelelőbb hely lesz Bázel városa.

Útja Genfben vezetett keresztül, hová 1536. aug. 24-én érkezett; itt egy régi barátjánál du Tillet Lajosnál szállott meg rövid időre, aki az újított hit miatt szintén elhagyta volt Franciaországot és ottan viselt fényes egyházi hivatalát.

A házigazda és szeretettel látott vendége az estebéd után a házelőtti verandán ülve, bizalmas beszélgetésben élvezte a viszontlátás örömeit. Az augusztusi nap leáldozóban volt; a Mont-Blanc csúcsán állva visszaneézett még egyszer a városra, az alatta elterülő tóra,

az egész tündéri szépségű tájra, amelyet mintha az éjszaka rövid idejére is sajnált volna itt hagyni. A légben langyos zefírek játszadoztak, közel s távolban madarak éneke hallatszott: s a két jó barát beszélgetett a legmagasabb dolgokról: Istenről, az ő megváltó vallásáról, az emberi lélekről, e világról, az emberiség és a saját életük folyásáról.

— Szinte átalom néked megvallani, — mondotta du Tillet Lajos, — újabb időben néha-néha kárhozatos gondolatok zavarják lelkem nyugalmát. Kezdem sokallani azt az üldöztetést, meghurcoltatást, amit mindnyájunknak, de különösen egyeseknek szenvedniök kell az igaz hitért.

— „Aki énutánam akar jönni, az vegye fel az ő keresztjét és úgy kövessen engemet.“ „Eljő az idő, amikor háborgatni és sanyargatni fognak benneteket énniattam, — de mindez tinéktek üdvösségtekre szolgál.“ Nem emlékeznél az Idvezítő eme szavaira? — kérdezte barátjától Kálvin.

— Óh, a világért se felejtettem el ezeket a bátorító szavakat; de mégis mértéken túlnak találok ezt a megpróbáltatást, melyet az igazaknak manapság ki kell állaniok.

— Az istenség céljai nem az egyes emberek javára vagy kényelmére irányulnak, hanem az egész emberiség egyetemes sorsát munkálják. Az egyesek talán üldöztetést, bántalmazást vagy halált szenvednek, amikor a mindnyájunk sorsát vezérlő mennyei Hatalom egy nagy eszmét érlel meg közöttünk, mely hívatva lesz az egész emberi nemzetre üdvöt, boldogságot árasztani. Az igazság útja mindig kisebb és nagyobb golgothákon át vezetett a húsvéti diadalhoz.

— Ez a legszentebb és legigazabb tanúsága a történelemnek. De én most olyan profán vagyok, hogy feltámad bennem az a kétely is: vajjon egy-egy hitbéli igazság, egy megváltó eszme, amely évszázadok gyermekeit boldogítja, vajjon megérte-é azt a sok szenvedést, a szemnek és szívnek azt a tengernyi könnyét, mely ez eszme talaját évtizedeken át öntözte tápláló harmat és nevelő eső gyanánt? Ha rám volna bízva a világ kormányzása, kikapcsolnám az emberiség életéből a szenvedésnek ezt az örök láncolatát. Óh, mennyivel, óh hányszor boldogabb lenne enélkül az ember?

— Tudod-é mi a boldogság? Nem láttad-é, hogy vannak boldogtalan emberek, akiknek helyzetében más ezek boldognak éreznék magukat? Nem láttad-é, hogy azok az emberek, akik nem szenvedtek, boldogok se voltak soha? Nem láttad-é, hogy épen a szenvedés neveli az embert boldogságra? „Akik az Istent félik, azoknak mindenek javukra szolgálnak.“

— Általánosságban véve nagyon szépen és bölcsen szóltál, édes barátom. De nem ismertél-e te olyan embereket, akik mindig csak a szenvedés iskoláját járták, akik a boldogság édenkertjébe nem juthattak el soha? És ha ezeknek a szenvedése milliók boldogságát készíti is elő, valami új igazságérzet még akkor is lázong bennem az emberi sorsnak, a történelemnek ilyen beállítása ellen. Az összesség boldogsága csak az egyesek boldogságán alapulhat, a szenvedés elvetett magvából csak újabb szenvedés virága fakadhat. És épen ezért kezdek újabban bizalmatlansággal viseltetni a reformáció iránt is. Az újított hitnek már vannak vértanúi is! Vajjon ki fogja ezeket kárpótolni a kiállott szenvedésekért? És itt ebben a városban, hol a régi egyházzal épen most birkózik az újított vallás, semmi jelét nem látom annak, hogy az újított hit követői jobbak és boldogab-

bak lennének másoknál. Emberek maradtak ők is, akik máról-holnapra nem tudják levetkezni az ó-embert, a tiszta evangéliom varázsigeje nem tudja őket megszabadítani a múlt által örökségül rájuk hagyott bűnöktől. Angoulême-i parókhíamon, melyet épen a reformációért hagytam el, szentül meg voltam győződve, hogy a hit-újítás egyszerre átfogja alakítani az emberek szívét és lelkét, hogy annak világánál jobbak és boldogabbak lesznek. De most már arra a meggyőződésre jutottam, hogy az emberi boldogság summája minden korban és minden országban állandó, az egyesek boldogsága mindig és mindenütt mások boldogtalanságán épült.

Kálvin szemmel láthatóan elszomorodott barátja beszédére, lassan, vontatott szavakban adott arra feleletet:

— Bár egy egész világot hagytál magad mögött, mikor lemondta a pápás egyházban viselt fényes állásodról, de a múlttal szakítani, a régi tévtanoktól szabadulni nem tudta te sem. Még mindig kísért a babonás egyház varázs-mistikája, hogy az ember újjászületik egy titkos érintésre, egy isteni jelnek a közreműködése vagy egy isteni szónak a meghallása által. Pedig az ember sorsa, földi boldogsága, túlvilági üdve régen meg van írva ott fenn, a csillagokon túl, amit sem egy pillanat, sem évek hosszú sora meg nem változtathat. Ezt a régi tant kell az újvilágnak fülébe kiáltani, szívébe vésni. Ebbe az örök igazságba vetett rendületlen bizalom legyen minden ember életének legfőbb irányítója, kétségei között biztos útmutatója. Aztán csak haladjon bátran és nyugodtan azon az úton, amit számára a Lélek, a keblében élő isteni szikra kijelöl: az igazság útján. Omoljon bár, ha kell, a könnyek árja, folyjon, ha kell, a vér, de az egyes embernek és az összességnek is az igazság felé, az igazság után kell törekednie, mert a lelkünkbe plántált igazság, az Istenség legfőbb parancsa. Az egyes ember ne aggódjék affelett, hogy mi lesz a vég, mi lesz az igazságért való küzdelemnek az eredménye: csak higgye, vallja, kövesse, cselekedje mindenki az igazságot: és akkor magasztosan és fönségesen kibontakozik előttünk az Istenségnek velünk való célja, amely nem más, mint az embernek földi és túlvilági üdve. Ha az igazságért való harcban épületek omlanak össze, évtizedek alkotásai dőlnek romba, csak hagyj őket összeomlani, hagyj őket rombadőlni: ezek ugyanis a hamisság alkotásai, a hamisság várbástyái voltak. Te magad láttad, te magad tapasztaltad, hogy a régi egyház mennyire elavult, minden ízében a hamisság szolgálatába süllyedt, intézményei és intézkedései ellen háborog és lázong az emberi lélek igazságérzete: nos hát előre az igazság nevében, az igazság útján, az igazság fegyverével, a kimenetel, a vég az ne csügghessen, az ne aggasszon, a hitért és igazságért való harcban miénk a diadal, a reformáció győzni fog az Antikrisztus minden seregén és minden fegyverén.

A Kálvin beszéde alatt a kertre boruló esthomályból egy közeledő férfi természetes alakjának a körvonalai bontakoztak ki. Most ép a verandára ért:

— „Az Isten kegyelme mindnyájunkkal.“

— Isten hozott, öreg papom, derék Farel Vilmos, — fogadta az érkezőt du Tillet, — épen jókor jöttél, hogy megismerhesd az én régi barátomat, Kálvin Jánost.

— Most az egyszer igazán nem térted jöttem a házába, hanem mert hallottam, hogy nálad időzik az Institutió szerzője és színről-szinre óhajtottam látni a reformáció ügyének legkiválóbb szellemi bajnokát.

A társaság most a házigazda benső szobájába vonult, hol párolgó tea mellett folytatta a beszélgetést.

— Tudom, hogy önnek az út fáradalmi után nyugalomra lesz szüksége — mondá Farel Kálvinhoz fordulva, — azért rövidesen előadom jövetelem célját. Ma, amikor értesültem, hogy városunkba érkezett, valami isteni világosság gyuladt a lelkemben, hogy Ön itt fog maradni, s győzelemre vezetni közöttünk a reformációnak ingadozó ügyét.

— Oh, nagyon köszönöm ezt a megtiszteltetést, de nekem ehhez sem kedvem, sem erőm nincs.

— Aki olyan jól ismeri az egyház megújításának elveit, az gyakorlatban is keresztül fogja azokat vinni.

— Nem, soha nem szerepeltem a tettek mezején, soha nem is vágyódtam oda.

— Én is nagyon kérlek, maradj nálunk, — szólott közbe du Tillet. — Seholy olyan áldásos munkát nem fejtethsz ki, mint a mi városunkban, ahol a reformáció ügyét a régi állapotokhoz ragaszkodók és a túlzók egyformán veszélyeztetik. Ezeknek a legyőzésére és megfékezésére csak a te akaratod, a te erőd lenne képes.

— Te jól ismeresz engem és tudod, mennyire nem születtem népvezérnek.

— Én az Institutio olvasásakor mindjárt gondoltam — szólott Farel, — most pedig, amint szemtől-szembe látom Önt, biztos vagyok róla, hogy e város lazult viszonyaiban csak Ön tud rendet teremteni, hogy Genf városának csak Ön lehet a reformátora.

— Nem szegődhetem Ares zászlója alá, engem Pallas Athaene vár bizalmas beszélgetésre a csöndes Bazeli városában, hol egyedül magannak és a tudományának kívánok élni.

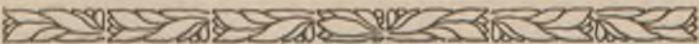
Farel villámló szemekkel állott föl az asztaltól, kezét átkra emelve, mennydörgő hangon ezt kiáltotta Kálvin fülébe:

— Te tanulmányaidról s nyugalmas életedről beszélsz. Jól van tehát; hanem ezennel az élő Istennek nevében nyilvánítom néked, hogy ha az egyháznak ily nagy szükségében a te segédelmet megtagadod tőlünk s inkább magadra gondolsz, mintsem a Krisztusra: az Istennek átka fog szállni a te tanulmányaidra és a te életednek nyugalmára.

Kálvin megdöbbenve kelt föl helyéről s a Farel kezét megragadva, szaggatottan, szinte fuldokolva mondta:

— Jól van. Látom, ez az Isten akarata. Itt maradok

(Folyt. köv.)

Új könyvek.

A legszentebb magyar szabadságharc története. MDCCCXLVIII—XLIX.

A magyar nép és ifjúság számára versekben írta *Jámbor Lajos* volt békési, jelenleg dévaványai ref. igazgató-tanító. 54 képpel. Ára kötve 3 K. Debrecen. Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatala. 1910. 8 r. 219. l.

A Jámbor neve ismerős a magyar népies irodalomban. Főként népies, valláserkölcsi tartalmú, építő irataival szerzett eddig elismerést és dicséretet. A *Koszorú* füzeteiben több szép műve jelent meg versekben, melyeket a prot.

nép örömmel fogadott s belőlük gyönyörűséget és okulást merített. Legújabb művében a hazafias érzést szólaltatja meg s így minden magyar ember szívéhez férközik. Az 1848—49-iki szabadságharcot írja le szépen folyó, hangzatos verssorokban. Aki elolvassa, úgy érzi, mintha megelevenednének előtte a lezajlott, nagy események, a dicsőséges csaták és a rettenetes vég. Minden apró részletet, természetesen, a szerző ilyen kisebb munkában nem írhat meg, de a főbb dolgokról hű képet tár elénk. Csak az a kár, hogy *Görgey* fővezérnek csak az árnyoldalait tünteti fel s alakját bűnbaknak állítja oda, amin pedig már az elfogulatlan történelem túl van. — A könyv külső kiállítása a lehető legdíszebb. Képei szépek, nagybetűs nyomása tiszta, papírja finom s a kötése, kívül a Kossuth domborművű képével, olyan erős és szép, hogy az a legnagyobb dicséretére válik az áldozatot nem sajnáló kiadó cégnek, melynél a munka kapható.

Jézus élete képekben.

A magyar nép és ifjúság számára írta *Jámbor Lajos*, volt békési, jelenleg dévaványai ref. igazgató-tanító. 3-ik kiadás. 30 képpel. Ára kötve 3 K. Debrecen 1910. Hegedűs és Sándor kiadása. 8. r. 196. lap.

Jó gondolatra jött *Jámbor Lajos*, a széles körben ismert népies író akkor, amikor a Jézus életét ügyesen szőtt versekben megírta. Mutatja az eredmény. Immár harmadik kiadásban jelenik meg ez a közkedvelt munkája. Része van ebben első sorban magának a fenséges tárgynak, de része van, természetesen, a szerző műalkotásának, sikerült verses előadásának és végül a könyvet díszítő illusztrációknak. Ezekért szereti ezt népünk. Míg a dr. Erdős, dr. Masznyik vagy a dr. Szabó Aladár tudós művei csak kis körben terjednek, addig Jámbor a maga hangzatos verseivel beveszi magát népünk ezreinek a szívébe. Ebből olvassa a Jézus életét, mert ezt érti meg a legkönnyebben. Nem is lehet élvezet és tanúság nélkül olvasni ezeket a magyar tizenkettős verseket, melyek a legtöbbször erőltetés nélkül haladnak és jó rimekben hangzanak össze s Jézus földi életének minden fontosabb eseményére kiterjednek s azokat szép képekkel illusztrálják. A könyv külső kiállítása a legkényesebb izlést is kielégíti s mintaszerűen szépnek mondható úgy a nyomása, mint a kötése. A külső címlapja dús aranyozású díszítéssel dombornyomatban ábrázolja Jézust. Ajánljuk olvasóink figyelmébe!

EGYLETI ÉLET.

* **A Magyar Irodalmi Önképző Társulat** szokásos félévi komoly és víg szavaterenyét f. évi febr. hó 19- és 20-án tartotta meg. Az előbbire Ábrányi Emil: Koldus c. költeménye, az utóbbira Gárdonyi Géza: Ideges ember c. monológja tüzetett ki. A komoly tárgyú versenyben négyen vettek részt, kik közül Thót Ferenc I. jh. nak ítélte oda a bíráló bizottság a babért, mint akinek művészi, a legapróbb részleteket is mesterien feldolgozott szavaterata magasan kitűnt még ami erős, kipróbált szavateróink előadása fölött is. Thót Ferenc még nagyon is fiatal szavateró s már is oly kvalitásokkal rendelkezik, melyek első helyezetséget kétségtelenné tették. Legerősebb kritikánk mellett is csak egyet, t. i.: a túlzásba csapástól való őrizkedést ajánlhatjuk neki. A víg tárgyú versenyben hárman mérkőztek. Szép mérkőzés volt! Mikor a bizottság mindhármukat megkoszorúzta, teljes meglepésének kifejezése mellett csak annyit kívánt megjegyezni, hogy finom előadás tekintetében a Smál József IV. jh. alakítása a „primus inter pares.“ A győzők: Gombos Ferenc I. hh. és Thót Ferenc I. jh. Versenyünk újabb bizonyága Társulatunk erősségének, munkakedvének s ama régi meggyőződésünknek, hogy Patak mindig kitűnő szavateró erővel rendelkezik. Büszkéek is voltunk, büszkéek is vagyunk rá mind a mai napig!

— **A Hittanhallgatók Egylete** f. évi február 26-án tartotta szokásos imaversenyét, melynek bíráló bizottsága a hét pályázó közül hármat, névszerint: Nagy Sándor, Igaz József és Juhász Imre IV. é. hh.-kat 15, 10, illetve 5 korona jutalomban részesített; egyben pedig Szabó Károly IV. é. hittanhallgatót külön dicséret által kiemelve, köszönetét fejezte ki azon magasztos élvezetért, melyet a pályázók igazán lendületes, mély érzelmekről tanúskodó imádkozásukkal nyújtottak a hallgatósnak. Vásárhelyi János kolozsvári ref. hh. főlhívására egyletünk kiküldi elnökét és alelnökét: Nagy Lajos és Igaz József IV. é. hittanhallgatókat, hogy a „Prot. Theológus Szövetség“ f. é. aprilis vagy május havában Sopronban tartandó országos kongresszusán érdekeinket képviseljék. A sokat emlegetett velencei tanulmányi kirándulásról is örömmel jelenthetjük, hogy mind a jelentkezők nagy száma, mind pedig az előkészületek előrehaladottsága a legszebb reményt nyújtják az érdeklődőknek a terv közeli megvalósulására!

— **Az „Erdélyi Önképzőkör“** most is fényes bizonyágát adja komoly, átértett élethivatásának s mondhatni, hogy az elért eredmények még a múlt évinél is szebbek. Megdicsértetett Nagy Lászlónak egy költemény elemzése s Dobos Sándornak „Lenau Miklósról“ írt tanulmánya. A legutóbb lejárt irodalomtörténeti pályázatra (A szabadságharc költészete) két munka érkezett s mindkettő jutalomra érdemesnek találtatott. A 10 koronával jutalmazott pályamű szerzője: Nagy László; a másikat 6 koronával jutalmazta a bizottság, szerzője Fodor Gábor. Nagy elismeréssel kell adóznunk Novák Dezső gyönyörű szép szavateratának (Lampért G.: A bolond). Páratlan, szinte utánozhatatlan alakításával, kiváló szavaterótehetségével emlékezetes perceket szerzett a kör tagjainak s méltán vívta ki minden egyes ember bámulását. Önként felolvastak: Pásztor Béla (Diderot és korának társadalmi erkölcei), Nagy László (Az allegoriáról s Tompa Mihálynak „A gólya“ c. költeményéről különösebben) s Komáromi János (Családi ügyek, Bo-

czán Gergely öröksége). Említésre méltó, hogy a kör újabban egészen átalakítja eddigi könyvtárát s iskolai kézikönyveket, szakmunkákat, az újabb hazai és külföldi írók munkáiból a legkiválóbbakat megrendelte könyvtára számára, mintegy 500 korona értékben. Március 10-én pedig Mikszáth-ünnepélyt rendez az imateremben; a kiküldött bizottság már megállapította az ünnepély tervezetét s a fel is kérte az egyes szereplőket.

— **Sárospataki Jogász Egylet.** A spataki joghallgatók egylete február 14-én tartott közgyűlést, Szabó Sándor jogakadémiai dékán elnöke alatt, melyen a megüresedett elnöki székre egyhangúlag Vitányi Iván III. éves joghallgatót választotta meg. A jogászegylet 1909/10. évi pályatételei a következők: 1. A magyar családi közszerzeményi jog. Dija: 50 korona. 2. A javító nevelés és a gyermek nevelés története és jelen állása hazánkban. Dija: 50 korona. Beadási határidő 1910 május 1.

— **Az „Akadémiai Athletikai Club“** tisztikarának kebelében a félév kezdetén változás állott be. Lelkes és ügybuzgó tanárelnöke, dr. Csiky Kálmán betegeskedése miatt lemondott tanárelnöki állásáról. A Club mielőbbi javulást kívánva szeretett tanárelnökének, jegyzőkönyvi kivonatban fejezte ki köszönetét azért a fáradságot nem ismerő tevékenységért, melyet az egylet anyagi és erkölcsi előhaladása s felvirágoztatása körül kifejtett. Ügyszintén búcsút mondtak iskolai pályájuk végére érve az egylet ifjúsági elnöke Csabay Gyula és alelnöke Kossúth Ferencz, akiket a Club — testi ügyességük által az egylet hírnevének terjesztésében szerzett érdemüknek méltó jutalmaképpen — elismerő oklevéllel tüntetett ki. A Club tisztikara, az egyhangú lelkesedéssel megválasztott új tanárelnök, dr. Meczner Béla vezetése mellett egyhangú felkiáltással a következőképpen alakult meg: Ifj. elnök: Vitányi Iván III. jh. Alelnök-titkár: Kovács Bertalan III. hh. Jegyző: Gööz Lajos III. jh. Pénztárnok: Pataki Sándor IV. hh. Ellenőr: Szinyéri György II. hh. Vívásvezető: Kossúth Sándor I. jh. Bizottsági tagok: Horváth József III. jh., Horváth Zoltán I. jh., Pálóczy Barna I. jh., Nagy Lajos IV. hittanhallgató.

* **A S. Főiskolai Gyorsíró Egyesület** ifj. elnökét Torró Miklós IV. hh-t az Országos Egyetemi Gyorsíró Egyesület, eddigi munkássága elismeréséül levelező tagjává választotta. Vivat!

HIREK.

— **Sorozatos Kálvin-ünnepélyek.** Főiskolánk tanári kara és ifjúsága három vasárnap délutánt szentelt újabban a Kálvin emlékének. Ezzel le is róttá kegyeletes adóját Kálvinnal szemben. Febr. 13-án a főiskolai énekar összevágó, szép előadása (XC zsoltár) után Dr. Rác Lajos tartott felolvasást „Kálvin és a művészetek“ címmel. Tartalmas és szépen megírt dolgozatában méltatta Kálvint, mint aki megteremtette a kálvinista zsoltárt s felfogásával új irányt teremtett a festészetben. Általában ismertette Kálvin felfogását az énekről, zenéről, szobrászatról és festészettről. A szemléltetéssel egybekötött tanulságos felolvasást Igaz József IV. hh. szavaterata követte. Várad Antalnak „Az utolsó sor“ c. remek költeményét adta elő érzésteljesen s oly nagy hatással, hogy a hallgatósnak szemében könnycseppek csillogtak. Záradékkül a 88-ik dicséret 1-ső versét énekelte orgonakisérettel a közönség. Február 20-ikán az ifjúság rendezett Kálvin-

ünnepélyt, mely a következőleg folyt le: A főiskolai énekkar lendületes előadása (Erős várunk) után, lapunkban is közölt megnyitó beszédét adta elő Hubay M. szénior. Ezt követte Nagy Lajos IV. hh. lapunkban közölt tartalmas felolvasása. Az ünnepélyt Pataki Sándor IV. é. hh. hatásos szavai (Részlet Oláh Gábor „Sámson“ c. költői elbeszéléséből.) után a 88-ik dics. 4-ik versének gyülekezeti eléneklése zárta be. Február 27-én tartott ünnepély 1. száma: Karének. Előadta a főgimn. vegyeskar, nagy előkészületre vallóan. Azután a „bibliás ember“ Radácsi György th. tanár olvasott fel Kálvinnról. Szívének igazi melege hevítette minden szavát. A lelkéből fakadt, hogy verne erős gyökeret a mi lelkünkben! Nagy gyönyörűséggel hallgattuk. Mit mondjunk még? Majd Bathó János énektanár harmonium kísérettel két régi éneket énekelt, Farkas András-tól és Szkárosi Horváth András-tól, az ő megszokott kedves modorával. Utána Thót Ferenc I. jh. Ábrányi Emilnek „Koldus“ című költeményét alakította művészi-sen. Az ünnepélyt Novák Lajos akad. és közigazgató beszámolója és búcsúszavai után, a 37-ik dics. 3-ik versének lelkes eléneklése zárta be.

— **Uj munkatárs.** Fodor Pál IV. jh. távozása folytán megüresedett munkatársi állást az Ifj. Egylet Igaz József IV. hh-val töltötte be. Fodor Pál 4 éven keresztül volt lelkes munkása lapunknak. Most, midőn távozása fölött őszinte fájdalmat érzünk, az a tudat vigasztal, hogy — mint maga mondá — lapunknak ezentúl is pártolója, szellemi támogatója marad. Sok szerencsét kívánva neki az életben, üdvözöljük körünkben az ő utódját, Igaz Józsefet!

— **Görög érettségi vizsgálat.** Mint értesültünk, a sárospataki főgimn. VIII. oszt. tanulói a görög nyelvből érettségi vizsgát szándékoznak tenni.

— **Jogász-bál.** A sárospataki Főiskolai Jogász-Egylet folyó évi február 5-én tartotta cabaréval egybekötött multságát, mely mint az előző éveken, most is fényesen sikerült, úgy anyagilag, mint erkölcsileg. A cabaré pontjai a következők voltak: Conferencier: Idrányi Béla. 1. pont. „Éjjeli zene.“ Szavalt: Idrányi Béla, hegedűn kísérték: Vitányi Iván, Horváth Béla, Horváth Zoltán, Radácsi György. 2. pont. Brzorád Vilma monológja. 3. pont. Dongó Gyula s.-pataki joghallgató Medgyasszay Vilma ének és táncutánzata, s cabaré meséi, zongorán kísérte Székely Lajos. 4. pont. Szabó Piroska énekszólója, zongorán kísérte Székely Lajos. 5. pont. Novák Dezső VIII. o. tanuló helyi érdekű kupléi; zongorán kísérte: Pásztor Béla. 6. pont. „A csodagyermek“ dialóg, előadták: Smál József és Horváth Béla. 7. pont. „Női zenekar“ előadták: Vitányi Iván, Horváth Béla, Horváth Zoltán, Radácsi György, karmester: Bálint Zoltán. A cabaré után tánc következett, mely reggel hat órakor végződött be a legvidámabb hangulatban. A bálon résztvett asszonyok a következők: Brzorád Rezsőné, Csontos Gáborné, Céklyássy Jánosné, Elek Józsefné, Dr. Eröss Jánosné, Goldblatt Ferencné, Hegedűs Győzőné, Harsányi Károlyné, Horváth Jánosné, Hidegkövy Elekné, Hodinka Ágostonné, dr. Finkey

Ferencné, Dr. Illyefalvy Vitéz Gézáné, özv. Jármay Lászlóné, özv. Kópataky Gyuláné, Koncsol Jánosné, Dr. Kondor Miksáné, özv. László Jánosné, Lebovits Henrikné, Novák Lajosné, Radácsi Györgyné, Dr. Rác Lajosné, Rotkó Albertné, Smeringa Sylveszterné. Leányok Brzorád Vilma, Céklyássy Emmuska és Dóra (Királyhelme), Csontos Aranka (Agárd), Elek Ilonka (Olaszliszka), Eröss Ilonka (Szerencs), Hodinka Iczuka, Hodossy Ilonka, Hidegkövy Margitka, Harsányi Sárika (Tiszalök), Koncsol Irma (Legenye), Kigyóssy Margitka, László Aranka, Lebovits Zelma, Prókay Ilonka, Répásy Margitka (Saujhely), Rotkó Jolánka (Gáva), Rác Ilonka, Radácsi Etelka és Mariska, Vitányi Klárka (Szerencs). Felülfizettek: Hg. Windischgraetz Lajos 50 K, Dr. Búza László, Dr. Finkey Ferencz, Dr. Illyefalvy Vitéz Géza, Katona György, Dr. Szabó Sándor 20—20 K, Dr. Meczner Béla, Dr. Trócsányi József, Végh László 10—10 K, Horkay Barna 7 K, Brzorád Rezső, Dr. Eröss Jánosné, Dr. Molnár Hugó, Nagy Béla, Printz Dávid, Rotkó Albertné 4—4 K, Bálint Dezső 3 K, Alexander Béla, Harsányi István, Radácsi György 2—2 K, Czinyéry Barna, Hazay Béla, Nagy Lajos, Ozsváth Béla, Papp Viktor, Ruttkay Elemér, Túry Zsigmond 1—1 koronát. Jegyeiket megváltották: Dókus Ernő, Dr. Kun Zoltán, Novák Lajos 20—20 K, Fejes István, Kun Bertalan 10—10 K, Goldblatt Mór, Szinyey Gerzson 5—5 K, Búza János, Eperjessy István, Hubay Mihály 3—3 K. Tiszta jövedelem: 319 korona 13 fillér.

— **Plebánosból ref. pap.** Dr. Tóth Lajos berettyó-újfalusi plebános áttért a ref. vallásra. Debrecenben iratkozott be a theológiára s nemrég papi képesítést szerzett, Sepsiszentgyörgyön lesz s.-lelkész.

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Varga Margit (Ladamóc) 2 K, Kolos István (Berzete) 2 K, Sáfrán Jenő (Máramarossziget) 4 K, Tomory Dezső (Szabolcs) 4 K, Katona György (Sárospatak) 4 K, Keresztyén István (Szerencs) 4 K.

Szerkesztői üzenetek.

Bohó. Nagyon rövidke! Meg gyenge is! Az irodalom munkásának nagyon meg kell dolgoznia érte, ha érvényesülni akar. Kitartás és odaadás!

T. F. A jövő számban esetleg jön! Üdv.

B. F. Nincs benne semmi új!

Flamma. Köszönöm! Kézcsók. Levél.

Psz. Ugy-e nem csaptuk be?

Alföldi. Szeretnék mielőbb viszontlátni! Megkaptad a levelem? Ég veled!

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb
kelmékből a legújabb
:: divat szerinti ::
öltönyöket, téli kabátokat stb.

Kitűnő szabás!
Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán-üzletében kap-
hatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom
metszésű poharak, tükrök, lámpák stb.

MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
MŰTÁRGYAT KÉPEZ.

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és párt-
fogásába városunknak e tekintetben
:: páratlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsan felszerelt s a napi legújabb
:: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb gallérok, keztyűk,
cipők, mindenféle férfi- és női
divattárgyak a legnagyobb választékban és legolcsóbban kaphatók.

A legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a
HALTENBERGER-féle ruhafestő- és gőzmosó gyár,
— mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen
felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő
:: alatt lesznek eszközölhetők, mint ez ideig. ::
Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a
szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a
szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a
:: munka nem szenved már fennakadást. ::
Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a
festendő s tisztítandó ruhákat, szőrmemenűeket, bőr-
kabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

Finom, divatos és kifogástalan szabású
:: ruhák egyedül csak ::

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. Sárospatak,
Kossuth-utca.

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

**Diákoknak kedvező
fizetési feltételek!**

Zemplénumegye legrégebb és legelsőrendű polgári és
papi szabó-üzlete és gyapjúszővet gyári raktár
Lászlófi Henrik
Sátoraljaujhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a
legfinomabb hazai és külföldi gyapjúszővetekből a
legelegánsabb kivitelben készíttetnek. . . . Főiskolai
hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.
Kívánatra egy levelezőlapon való tudósítás esetén
bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvéte-
. . . . lére kellő mintákkal ellátva átutazni. . . .

**Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.
:: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniorai hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Igaz József, Szepesi Pál.	Felölős szerkesztő: KERESZTURY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda
--	-------------------------------	---	--	--

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjusági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Halál és feltámadás.

II. Tim. II. 11. —

Még fülünkben csengenek a názáreti hős utolsó szavai a Golgothán, még szinte hallni véljük a husvéti szent öröm evangéliomát: „Nincs itt az Úr, feltámadott!”

Halál és feltámadás! Nagypéntek és Husvét! Elmerültünk-e, gondolkoztunk-e egy pillanattig ott a komor, a gyászos csendben, itt az üres sírnál az örömjajban e szavakon! Vagy megelégedtünk a keresztről szóló történet pusztá meghallgatásával, a két Máriának adott örvendetes evangéliommal? S aztán haladtunk tovább, mintha semmi sem történt volna.

Akik alak és tartalom között különbséget nem tudnak tenni, azoknak lelkét bizonyára a lelki élet eme két legkiemelkedőbb fenséges mozzanata is hidegen hagyta. Azok hihetetlen dolgokról, jámbor csalódásról, rajongós szüleményeiről beszéltek s beszélnek ma is.

Valóban a pusztá történet csodálatos, talán hihetetlen, talán érthetetlen. — Mi most nem beszélünk róla. Bátran feladjuk, mint valami lényegtelen... De annak tartalmát öröknek hirdetjük, mely megáll, meg kell állnia — mindenha. Ám, akik jeleket kívánnak, — lássák, fogják meg, öleljék magukhoz! Ott van!

Nagypéntek és Husvét. A romokon új élet fakad. A pusztító vihar után üdítő szellő lengedez. Az áldozat az élet nagy törvénye. A növény és állatvilágban csaknem minden áldozati helyen ott zöldel és virul az új élet. Az egyik él attól a pillanattól kezdve, hogy a másik meghal. Egyes ráutalások fölöslegesek. A verőfényes tavasz és a dúsan pompázó nyár mindegyik napja mutat fel nekünk halálból támadó új életet. Hogyan lehetne hát másként az embervilágban, melyben az élet a legmagasabb fokot éri el a földön?

Nagypéntekre husvétnak kell következni. A Golgothán kapta az élet azt az erősséget, melyet mi keresztyénségnek nevezünk. Nem úgy van-e mindig, hogy egy szépen megfutott élet-pálya a sírnál tárul fel előttünk a maga igazi

bensőségében? Némelyik élet, melyet az élönél figyelemre sem méltatunk, ott elragad bennünket teljes szépségével, követésre méltó voltával! Megfog bennünket, belénk löveli jótékony sugarait s lesz a mi legsajátosabb benső életünknek irányítója, éltető melege. Egy jézusi lélek mély-sége és gazdagsága tárul fel a tanítványok előtt a kereszttárra s egészen másként, mint mikor még velük evett és ivott. Eddig a „gyalázat fája” és az ő reménységének dicsősége közötti nagy ellenmondás egy gondolat, kétség és kérdés feszültségében tartotta bensőjüket, mely csak egy új élet tűzében tudott abból kiszabadulni. És mikor a későbbi nemzedékekben a megváltási gondolatok sajátos erővel újból feléledtek, sajátos világossággal újból világítottak, a Jézus keresztye töltötte el őket lelkesítő erővel.

Az első ker. évszázadok története megcáfolhatatlanul bizonyítja, hogy a keresztyénség életerői a Golgothán nyertek hatalmasságot a világ számára.

Igaz, nem a történet isteni hitelesítése az igazságnak, hanem annak a jelenben is meglevő ereje és hatalma az emberi szíveken, amikor is mi nem tehetünk mást, minthogy ez erőt, e hatalmat elismerjük, ha csak magunkat ámitani nem akarjuk. A keresztről szóló régi hit többé nem elégít ki bennünket. De ha mi a szeretet tényeit az evangéliomok világánál akarjuk nézni és gyakorolni, úgy nekünk minden vad ösztönt le kell győznünk s ekkor mi a Golgotha keresztye elé lépünk. Ha mi a csüggedező bátorságot a hűség ama hősiességére építjük újból, mely, hogy saját lelkét megmentse, az egész világot cserébe adja, akkor mi a Golgotha keresztye elé lépünk. És ha mi a mi krisztushitünknek abban az életteljességében egészen el akarunk merülni, mely minden ellen fel van fegyverezve, minden diadalmoskodik és így szól: „Ha elfogyatkozik is testem és szívem: szívemnek kösziklája és az én örökségem te vagy, óh Isten, mindörökké!”, — ekkor mi oda lépünk a Golgotha keresztyére. Mondhatják azért még oly hangosan is, hogy Jézus keresztye csak egy volt a sok ezer keresztye közül, melyet régi

zsarnokok emeltek, — a kereszt ezen pedagógiai jelentőségét nem vehetik el. Gonoszság volna az is, ha az emberek elől egy szentséget elzárhatnának anélkül, hogy másikat, hozzá hasonló értékűt állítanának helyére.

Nem, Nagypéntek és Husvét, áldozat szent törvénye, nektek mint erő és élet mindig újból és újból mélyen be kell nyomulni az emberi szívbe. — Csalódásokat a gazdagságban, nélkülözéseket nagyszámban, sokszor minden szigorúsága ellenére is igazságtalan törvényt állít elénk a szabad protestantizmusért, a szabadságért folytatott harc, hogy megragadja „az én Istenemet“ az én szívemmel egyetemben, de áldozatunk felett az igazság győzelmi harsonája fog zengeni, melyet védelmezünk vérünk hullásával is. És nevünk fen fog maradni a jövő szabad nemzedék emlékezetében, élni fogunk ismeretlenül is tetteinkben, áldozatainkban. De hát minket harcosokat egyedül csak a jövő és annak reménye éltet-e? Nem. Mi tudjuk, hogy azt az utat járjuk, mely nekünk megnyitotta a szent áldozat által a Golgotháig.

Az én benső életem egy szakadatlan „halj meg és élj!“ El azért önmagadnak való éléssel modern bölcsesség! El minden fegyelmetlen ösztön! Te még egy embernek sem hoztál igaz, mély boldogságot egy pillanatig sem. A lélek csak akkor él világosságban, ha az áldozat nagy törvényét követjük, ha alacsonyabb embe-
rünket legyőzzük gyönyörével és vágyával együtt, ami által felkelthetjük magunkban a magasabb embert. Vajjon nyert-e már valaki valami értéket lelke számára, anélkül, hogy valami másról le nem kellett volna mondania?... Én hozzám még sohasem érkezett meg az új élet egy darabja anélkül, hogy a régi alá nem hanyatlott volna.

Nagypéntek és Húsvét!

Részben németből

Hubay Mihály.

Ünnepi beszéd.

Irta és a sárospataki ref. főiskola 1910. márc. hó 15-én tartott hazafias ünnepélyén felolvasta dr. *Buza László* akad. tanár.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

A sárospataki főiskola tanári kara és ifjúsága minden évben kegyeletos érzések közt ünnepli meg március 15-ét, mert azok iránt a magasztos eszmék iránti lelkesedés, amelyeknek az örömnemepét üljük ma, ott él a tanári kar és az ifjúság minden egyes tagjának a szívében; ezeknek az eszméknek a klasszikus hazája éppen Sárospatak, amelynek minden talpalattnyi földje

a Rákócziakról és Kossuthokról, a hazaszeretetről és szabadságszeretetről beszél nekünk. — Ez a mai nap nem egy politikai pártnak az örömnempe, hanem minden becsületesen érző, igaz magyar emberé, mert azok a nagy gondolatok, amelyek a 48-as törvényhozást áthatották, nem egyik vagy másik politikai pártnak képezik a programponjtait, azokért minden magyar embernek lelkesedni kell s azoknak a megvalósítására törekedni mindnyájunknak a legszentebb kötelessége.

A 48-as törvényhozás úgy ment át a köztudatba, mint amely egy radikális újítást valósított meg az Ausztriával való viszonyunk terén, mint amely megszüntette a mi közös ügyeinket a monarchia másik államával, illetőleg azt a király személyének a közösségére redukálta, egy szóval, amely az ideális és tiszta personal-uniot hozta létre a két állam között.

Ez mindenestre tévedés. Ha lazította is a 48-as törvényhozás azokat a kötelekeket, amelyek minket Ausztriához csatolnak, a tiszta personal-uniot nem valósította meg. Azt az összeköttetést, amely a két állam között fennáll s amely egy több, mint háromszázados történeti fejlődés eredménye, márcól-hónapra semmivé tenni nem lehet. De a 48-as törvényhozás nem is akart egy mindenre kiterjedő, részletes alkotmány-reformot valósítani meg s nem akarta megszüntetni azt a kapcsolatot sem, amely a monarchia két állama között fennáll, hanem csak új, szabadabb eszméket akart bevinni az ezeréves alkotmányba, amelynek egyes tételei talán módosultak, egyes kövei talán inogni kezdettek a Habsburgok alatt, de amely a maga egészében és épségében fennállott és biztosította az önálló államiságot ennek a sokat szenvedett nemzetnek a számára.

Ami pl. a hadügyek közösségét illeti, a 48-as törvényhozásban kétségkívül meg volt a vágy annak a teljes megszüntetésére és egy önálló magyar hadseregnek a felállítására; de tényleg nagyon kevés pozitív eredményt tudott elérni ezen a téren. A hadsereg átalakítására vonatkozó munkákat — bár korántsem vitte keresztül a magyar hadsereg teljes kiszakítását az eddigi osztrák haderő köréből, nem nyerte meg Öfelsége szentesítését, a magyarországi csapatok egy tekintélyes része, t. i. a határörvidéki katonaság továbbra is teljesen osztrák kormányzat alatt maradt s maga az országgyűlés is egészen természetesen találta bizonyos közös katonai hatóságoknak, pl. a közös katonai mérnökségnek és tüzérségnek a fentartását és kész volt az azok költségeiből reánk eső részt Ausztriának

kiszolgáltatni. A hadügyek terén tehát nem vitte keresztül a teljes elválasztást; a külügyek terén pedig egyáltalában meg sem kísérlette azt. A 48-as törvényhozás nem szervez egy külön magyar külügyminisztériumot, hanem fentartja az eddigi rendszert, azt, hogy mind a két állam külügyeit ugyanaz a miniszter intézze s ennek a miniszternek a politikájára a magyar nemzetnek bizony édes-kevés befolyást biztosít.

Az u. n. 48-as alapot tehát tévedés a tiszta personal-unioval identificálni. A 48-as törvényhozásnak nem abban áll a jelentősége, mintha Magyarország teljes függetlenségét biztosította volna Ausztriával szemben, hanem abban, hogy a magyar nemzet az ő koronás királyával egyetértve lerakta a modern magyar állam alapjait, biztosította az egyéni és politikai szabadságot és demokratikus alapokra fektette a mi államjogunkat.

A modern állam alkotmányjogának éppen a szabadság és demokratia a legfőbb alapelve. Első sorban az egyéni szabadság, vagyis az, hogy az államhatalom ne avatkozzék be a polgárok mindenféle ügyeibe, hanem biztosítsa nekik azt a jogot, hogy tetszésük szerint, szabadon, emberhez méltó módon éljenek. A régi államok az abszolút fejedelmek alatt korlátok közé szorították a polgárok egyéni szabadságát, a sajtószabadságot, beavatkoztak abba, hogy ki milyen hitet vall, milyen szertartásokkal imádja a maga Istenét, korlátozták még a költözködésnek, a vándorlásoknak a szabadságát is: idegen államokba kimenni, onnan esetleg új és szabadabb eszmékkel megrakodva térni vissza, amely új és szabadabb eszmék veszélyeztették volna a fejedelem abszolút uralmát s a hatalmon lévő udvaroncoknak a mindenhatóságát — a legszigorubbán tilos volt. A gyülekezési és egyesülési szabadságnak semmi nyoma. Ma a szabad államokban százezeren meg százezeren jöhetnek össze az Isten szabad ege alatt, hogy tüntessenek a hatalmon levő államférfiak ellen és erős szavakkal ostromozzák azoknak a politikáját. Régen a saját szobádban, bizalmas barátaid között is óvalosan kellett nyilatkozni ezekről a kérdésekről, mert nem tudhattad, hogy egy áruló kém nem fog-e feljelenteni és nem kerülsz-e szigorú tömlöcbe vagy éppen a bitófa alá.

A 48-as törvényhozás egyik nagy jelentősége éppen abban áll, hogy törvényes intézkedésekkel biztosítja a magyar állam összes polgárainak az egyéni szabadságát. Megelőzőleg is voltak ugyan a mi Corpus jurisunkban olyan intézkedések, amelyek határt szabtak az államhatlaomnak az egyesek életébe való beavatkozásra nézve — hiszen a magyar mindig szabad-

ságszerető nemzet volt, — de ezek a rendelkezések nem voltak eléggé kimerítők, nem nyújtottak elegendő biztosítékot és mindenekfelett pedig a polgároknak csak egy csoportjára, t. i. a nemességre vonatkoztak. A 48-as törvényhozás hozott létre ezen a téren művelt és szabad néphez illő állapotokat. A III. t.-c. biztosítja az egyéni szabadságot és a tulajdon szentségét, amikor kimondja, hogy a minisztereket vád alá lehet helyezni minden olyan cselekedetükért vagy rendeletükért, amely az egyéni szabadságot vagy a tulajdon szentségét sérti. A felelős minisztérium által 1848. tavaszán kibocsátott rendeletek, bár szigorú intézkedéseket tesznek a rendzavarások és visszaélések megakadályozására, de biztosítják a gyülekezés szabadságát, a népgyűlések megtartásának a jogát minden magyar állampolgárnak. A XVIII. t.-c. örök időkre eltörli a cenzurát, kimondja a sajtószabadságot, azt, hogy gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti. A XIX. t.-c., amely a magyar egyetemről szól, a szellemi élet szabadságának a másik fontoságát: a tanítás és tanulás szabadságát biztosítja. Az igazi, modern értelemben vett egyéni szabadságot a 48-as törvényhozás teremtette nálunk meg; éppen ez az egyik igazi nagy jelentősége, amely korszakalkotóvá teszi azt a magyar alkotmány történetében.

De korszakalkotóvá teszi a 48-as törvényhozást az is, hogy ez biztosította a politikai szabadságot a magyar nemzet számára. A politikai szabadság alatt a nemzetnek az önkormányzatát értjük; azt, hogy a nemzet maga intézze a saját ügyeit; maga a nemzet alkossa meg a saját törvényeit, magának a nemzetnek legyen döntő befolyása az ország kormányzatára, egy szóval, hogy maga a nemzet legyen az államhatalom birtokosa. Hogy ne az uralkodó intézze az ő kénye és tetszése szerint az államügyeket, ne egy ember rendelkezék a népek millióival, ne a királynak az udvaroncái, a hatalom jóleső melegében sütkérező kegyencek vezessék a nemzet hajóját, hanem vezessék azok, akiket maga a nemzet választ ki, akik ismerik a nemzet vágyait, a nemzet szívének a dobogását és a nemzet akarata szerint intézik a közügyeket. A magyar alkotmány értelmében a nemzetnek, illetőleg a nemességnek mindig volt ugyan befolyása az államügyek intézésére, hiszen a magyar közjognak egy őseredeti tétele, hogy a király törvényt csak az országgyűléssel egyetértve alkothat; de az ország kormányzatára rendelt hatóságok: a helytartó-tanács, a kir. kancellária, a pénzügyi kamara és a többiek függet-

lenek voltak a magyar országgyűléstől; a nemzetnek őket felelősségre vonni az esetleges törvénysértő tetteikért vagy éppen megszabni az általuk követendő politikának az irányát nem lehetett; azok tényleg teljesen a bécsi császári kormánynak a befolyása alatt állottak. A 48-as törvényhozás teremt ezen a téren is új állapotokat. Az V. t.-c. népképviselői alapon szervezi a magyar országgyűlést, kimondja, hogy az országgyűlés képviselőháza ezután nem egy kiváltságos társadalmi osztálynak, a nemességnek a képviselőiből fog megalakulni, hanem minden magyar állampolgár, aki bizonyos előfeltételeknek megfelel, részt vehet a képviselőválasztásban, úgy, hogy a képviselőház tényleg mint az egész magyar nemzetnek a képviselete jelentkezik és mivel a képviselőház hozzájárulása nélkül törvényt hozni nem lehet: a magyar nemzet önmaga alkotja meg az ő választott képviselői útján a törvényeket a maga számára.

De nemcsak a törvényalkotásra biztosít a 48-as törvényhozás ilyen nagyjelentőségű befolyást a nemzetnek, hanem az ország kormányzatára is. A III. t.-c. eltörli a régi dicasterialis hatóságokat, amelyek csak a királytól, illetőleg a bécsi udvartól függtek és megalkotja a bécsi udvartól független magyar minisztériumot, amely az országgyűlésnek, tehát a magyar nemzetnek tartozik felelősséggel, amelyet a magyar nemzet minden alkotmány sértő tetteért felelősségre vonhat, vád alá helyezhet és megbüntethet. Sőt a 48-as törvényhozás egyenesen a parlamentáris kormányzatot akarta Magyarországon megvalósítani. Ez világosan kifejezésre jut annak az egész szelleméből és egyes törvényes intézkedések is határozottan mutatják. Vagyis azt akarta, hogy ő felsége mindig a képviselőház többségének a kebeléből nevezze ki a minisztereket s így ezek mindig olyan politikát folytassanak, amelyet a képviselőház többsége, tehát a magyar nemzet akar és helyesel. Vagyis, hogy a nemzet ne csak a törvényeket alkossa meg a maga számára, hanem a parlamentáris minisztérium útján, amely a képviselőháznak, tehát a magyar nemzetnek a meghatalmazottjaiból és bizalmasaiból alakul, önmaga kormányozza is magát. A 48-as törvényhozás tehát a teljes politikai szabadságot biztosítja a magyar nemzet számára; hogy ennek a nemzetnek az ügyeit ne idegenek intézzék idegen érdekek szolgálatában, hanem intézze azt a nemzet maga az ő hagyományos politikai bölcsességével a nemzet érdekében, a nemzet nagyságának és hatalmának előmozdítására.

S végül az utolsó, de nem a legkisebb a 48-as törvényhozás érdemei közül, hogy demo-

kratikus alapokra fektette Magyarországnak az államjogát. Megelőzőleg csak a nemesség, egy kiváltságos társadalmi osztály, a születésileg előkelők bírtak nálunk politikai hatalommal. A 48-as törvényhozás eltörölte a rendi kiváltságokat. Az országgyűlést — mint láttuk — népképviselői alapon szervezte, vagyis az egész magyar nemzet képviseletévé alakította át; kimondotta a közteherviselés elvét, azt, hogy mindenki arányosan hozzájárulni köteles az állami terhek viseléséhez, eltörölte az úrbírséget s általában minden téren e jogegyenlőséget valószínűsítette meg. Igazi demokracia nélkül ma egy modern államot sem tudunk elképzelni. A történelem bizonyítja, hogy azok az államok, ahol a születési aristokracia tartotta kezében a politikai hatalmat, amelyek az alsóbb társadalmi osztályokat kizárták a közügyek intézéséből, azok az államok elpusztultak vagy legalább is soha sem lettek olyan nagyokká és hatalmasokká, mint amelyek demokratikus alapokon építették fel az alkotmányukat. Ne az előkelő születésűek intézzék az ország ügyeit a saját osztályérdekeiknek az előmozdítására, hanem intézze azt az egész nemzet magának a nemzetnek az érdekében és intézzék első sorban — a születésre való tekintet nélkül — azok, akik jellem, tudás és igaz hazafiság által erre különösen hivatva vannak. A 48-as törvényhozás örök nagy érdeme, hogy eltörölte a rendi államot s az ú. n. állampolgári államot teremtette meg, ahol a törvény nem ismer különbséget nemes és jobbágy, gazdag és szegény között, hanem minden egyes polgárnak a jogi helyzetét ugyanazok a törvények, ugyanazok a jogszabályok állapítják meg.

Egyéni, politikai szabadság és demokracia; ezeket akarta a 48-as törvényhozás megvalósítani; és mi nem akkor ünnepelünk igazán március 15-én, ha kevés politikai bölcsességgel a tömeg előtt tetszetős jelszavakat hangoztatunk, hanem ha minden erőnkkel igyekezünk ezeket a magasztos eszméket a magyar államjogban minél tökéletesebben megvalósítani.

A politikai szabadság teljes és tökéletes megvalósításáról ma még — sajnos — alig lehet szó. Az az összeköttetés, amely közöttünk és Ausztria között fennáll, ma még akadályát képezi annak, hogy a politikai szabadság, a nemzet önkormányzata, a parlamentarizmus abban az eredeti tisztaságában és magasztos alakjában valósuljon nálunk is meg, mint a külföld nagy és hatalmas nemzeteinél. A nemzeti akarat feltétlen érvényesülésének ez az összeköttetés ma még útját állja. De nem állja útját annak, hogy a 48-as törvényhozás másik két vezető eszméjét: a demokraciát

és az egyéni szabadságot megvalósítani törekedjünk.

A 48-as törvényhozás lerakta a demokratikus magyar állam alapjait és mi — ha hűek akarunk maradni annak a szent hagyományaihoz — kell, hogy tovább építsünk ezen az alapon. Sajnos, nagyon sok a tennivalónk ezen a téren. A magyar társadalmat még ma sem hatotta egyáltalában át a demokratikus szellem, a 48-as törvényhozás szelleme. Mi a demokraciát ma is csak jelszónak tekintjük, amelylyel szeretünk tüntetni alkalomadtán, anélkül, hogy a belsőkben is igazi demokráciák lennénk. Vajjon lehet-e a magyar állam mai közhatalmi szervezetét demokratikusnak nevezni? A községi és törvényhatósági önkormányzatunk a maga virilismusával, valóságos arcúcsapása minden demokratikus érzésnek; a parlamenti választói jog ma is azokhoz a föltételekhez van kötve nálunk, mint 35 évvel ezelőtt. Azóta itt is egy új és hatalmas társadalmi osztály keletkezett: az ipari munkássereg, amely politikailag ma is jognélküli Magyarországon s akiket ilyen módon elidegenítünk a hazától és a haza szeretetétől. A művelt államok, sőt még a Balkán-félsziget parányi kis országai is céltudatosan törekeshnek mind nagyobb és nagyobb mértékben demokratikussá tenni az alkotmányukat, csak Magyarország látszik közönyös maradni ez iránt a kérdés iránt. Természetesen nem a tömegnek, a számbeli többségnek az uralmát kell biztosítani: a tömeg túlzó jelszavakkal könnyen félrevezethető és nincs nagyobb veszély, mintha egy nemzet demagógok vezetése alá kerül, hanem valósítsuk meg az igazi demokraciát, amelyért Kossuth Lajos és a 48-as események többi nagy vezető alakja lelkesült, amely csak egy jogcímet ismer a politikai hatalomban való részesedésre: nem a születést és nem a vagyont, hanem a hazafiságot.

Küzdjünk másodszer az államhatalom mindenhatósága ellen, biztosítsuk az egyéni szabadságunkat. Más nagy nemzeteknek a legfőbb törekvése, hogy az egyéni szabadságot erős bástyákkal vegyék körül az államhatalom beavatkozásával szemben; a magyar nemzet — ezt nagyon szomorúan kell konstatálnunk — valóságos örömujjongással mozdítja elő, hogy az államkormány — mint egy telhetetlen polip a maga karjaival — mind jobban és jobban beavatkozzék az egyéni és társadalmi élet minden körébe. A magyar társadalom mindent az államtól vár, nálunk a legszentebb és legmagasztosabb célok iránt sincs meg a lelkesedés, a magyar társadalom egy lépést sem tud tenni az állam anyagi támogatása nélkül. Ez az anyagi támogatás pedig mindig egy

nagyfokú beavatkozási jogot jelent a kormány számára. A magyar középosztálynak, amely a dolog természete szerint a politikai vezetésre volna hivatva, alig van egy pár tagja, aki a maga anyagi existenciáját legalább részben ne az államnak köszönhetné. Sehol a világon nincs annyi állami és az állam által fizetett hivatalnok, mint nálunk, sehol sem függ a polgároknak egy ilyen óriási tömege a kormánytól, mint itt. És hiába tagadnók, az anyagi támogatás mindenütt hatalmat és befolyást jelent. A magyar kormány — szerencsére — ma talán nem él vissza azzal az óriási hatalommal, amely a kezében van; de jöhet idő, — adja Isten, hogy ne jöjjön soha — amikor nagyon szomorúan fogjuk megfizetni azt a bűnös indolenciát, amit most az államhatalom kiterjeszkedésével szemben tanusítunk. Vajjon a prot. pátens elleni küzdelmet ilyen könnyen meg lehetne vívni ma kongruás papokkal, fizeték-kiegészítéssel tanítókkal és tanárokkal, akiknek nemcsak maguknak — hanem ez a fontos — a családjoknak az existenciája is, legalább részben, — a kormány kezébe van letéve. De mi nem akarunk tanulni a múltakon, mi elfelejtjük, hogy Magyarország különleges viszonyai között mit jelent egy mindenbe beavatkozó államhatalom. Pedig nem akkor folytatunk igazi 48-as politikát, ha fenszóval hirdetjük a hazafiságunkat, hiú és ábrándos jelszavak után futunk, hanem ha realis politikát üzünk abban a szellemben, amely a 48-as törvényhozást áthatotta, amely a kormánytól független, szabad és demokratikus magyar társadalmat akarta megteremteni.

Azokért az eszmékért, amelyeket a 48-as törvényhozás megvalósítani törekedett: az egyéni, a politikai szabadságért és a demokraciáért minden igaz magyar ember lelkesedik; de ne csak lelkesedni tudjunk értök, hanem közös egyetértéssel és vállvetve igyekezzünk is azoknak a tökéletes megvalósítására. Akkor üzünk igazi 48-as politikát, akkor ünnepeljük méltóan március 15-ét és akkor nem leszünk méltatlanok azokhoz a nagy emberekhez, akik a dicsőséges 1848-ik évet a magyar nemzet történetében megteremtették. Ha a nemzet egyakarattal fog haladni azon az uton, amelyet a 48-as törvényhozás a számára kijelölt, akkor a magyar állam nagy lesz és hatalmas és ezen a dicsőséges múltú magyar nemzeten a pokol kapui sem vehetnek diadalt.

Szabadság ünnepén.*

„A régi kürtöt zendítsük meg újra!“
 Hangja repüljön bérceken, völgyön át!
 Hadd verje fel ma érces szózatával
 E szép hazának minden kis zugát!
 Dobbanjon szívünk hangos dobbanással!
 Szent lelkesedés lángja hasson át!
 — Méltón köszöntsük tündöklő napunkat:
 A legszentebb Március Idusát!

— Akkor tavasz volt; — most is bontogatja
 Puha szárnyait rózsás kikelet. —
 Szent szabadságunk diadalmi napja,
 Legszebb ünnepünk, hozsánna neked!
 — Óh mert benned a szenvedő magyarnak
 Betelt vágya, mit régtől álmódott:
 — Mintha mesék világa jönne újra —
 A tavasz csókja várt üdvöt hozott!

Kihajtott hitünk gyöngye rózsafája!
 Tavasz fuvalma, mint egy szent erő,
 Testvériség, Egyenlőség, Szabadság,
 Hármass Istenünk Téged csalt elő!!
 Min századok oly kínosan vajúdtak,
 Azt mind, e nap csodásan szülte meg!
 — Örök eszmének diadalmi napja,
 Legszebb ünnepünk, hozsánna Neked!

Benned a nemzet szíve összedobbant!
 Többé hatalmas, úr vagy szolga nincs!
 Lehullott a százados súlyos átok:
 A rabbá tévő nehéz rabbilincs!
 — Várt üdvétől egy nemzet ittasult meg
 S erőt vett rajta édes mámora —
 — És szent hevében esküdött, fogadta:
 „Hogy rabok többé nem leszünk soha!“

... Haj, mégis napunk gyorsan alkonyúlt le:
 Régi ellenünk megirtgyel,é,
 Hogy csókjait a szabadság Istene
 A mi orcánkra reá lehelé!
 — Felsikoltott a harcikürt jajogva.
 A nemzet arca vérbe, lángba gyúlt
 S ifjú, öreg fegyvert fogott kezébe,
 „Mert azt üzenle, azt nekik Kossuth!“

Sikra szállottak bátran, lelkesedve!
 Szemökben égő, túlvilági láng!
 Büszkén repült a háromszínű zászló
 S szent csodáikon bámúlt a világ!
 Hogy elfojtsa e lelkes égi lángot,
 Nincs tán a földnek annyi hatalma?
 — Fénylő glóriát vont büszke fejükre
 Vác, Isaszegnek szent diadalma!

És elhulltak mind, — lassan, sorba, szépen
 Elhulltak egy szebb jövőben bízva . . .
 . . . Jajj, de reményünk velük sárba szállott . . .

A csillagokban más volt megírva . . .
 — Rózsás tavasz volt; aztán kénos ősz lett!
 „Vijjogva szállt a költöző madár“
 Fáradt kezünkből földre hullt a kard is
 És ég felé egy nemzet jajja száll! . . .

. . . És jött . . . és jött, mert hiszen jönni kellett
 „Egy sár körül egy nemzet vérben áll . . .“
 . . . Éj lett . . . De kiirt harsan fel im az éjben
 S a sár széléről megfut a halál . . .
 Kit veszni láttak s holtak gondolának;
 Kit az erőszak rútul elnyomott,
 Az elárvult, megtépdéssett magyarnak
 A szíve újra hangosan dobog!

. . . Akkor tavasz volt; — most is bontogatja
 Puha szárnyait rózsás kikelet
 — Bár még Nyugatról fellegek rohannak
 Fényes derűvel mosolyg fel Kelet!
 — Melyik vesz majd a másikon hatalmat?
 Vajjon valaha boldog lesz e nép?
 Vagy ráborúl az elmúlás homálya,
 Amely isszonyú, rettentő setét?! . . .

. . . Ebredjétek Március óriási!
 Öntsétek belénk szárnyas lelketek!
 Oh jöjjetek a buzdítás szavával
 — Hadd ünnepeljünk mi ma Veletek!
 Ebredjétek, hisz e maroknyi népnek
 Minden hite csak ott él bennetek
 S egy dűlő, vészes ezredév után is
 Örök üdvét csak ott találja meg!

És te, Népem, te álmódó magyar nép!
 Hősök szelleme árnya, hogyha kel,
 Készüljétek a legrégső tusára
 Szent áldozatra, munkás teltre fel!
 — Úgy jön idő, mikor zúgó viharként
 Népek rohannak új, szent csatára,
 — Hogy feléled a halott is szavuktól:
 „A gondolatnak — hogy — nincs halála!“

Lesz még idő, mikor nagy szózatával
 Az idő minden vágyakat betölt
 S miként ama tündöklő Márciuskor
 Dörögve újra megrendül a föld!
 Zárt sárából, mikor jogért kiáltva
 Kikel véresen az a sok halott,
 Testvériség, Egyenlőség, Szabadság
 Régi fényében újra felragyog!

S a magyar nagy, erős lesz, mert hiszen már
 Ezer éve a nagy Isten óvja!
 Lesz még tavasza, lesz még kikeletje!
 Lobogni fog Kossuth lobogója!
 S Kárpátoktól le majd az Adriáig
 Égig szárnyalva újra zeng a dal:
 — Büszkén hirdeti majd a nagy világnak:
 „Szabad hazában, szabad a Magyar!“

* A sárospataki főiskola ifjúságának 1910. márc. 15-én tartott hazafias ünnepélyére trott és díjat nyert oda.

Széchenyi halálának évfordulóján.

1860 ápr. 8-án egy örökbecsű élet ért szomorú, tragikus véget. Megszűnt dobogni egy szív, melynek minden dobbanása a magyar hazáé volt. Porba omlott egy élet, egy férfiú élete, kinek tragikuma az volt, hogy rajongásig szeretete hazáját.

1860 ápr. 8-án megszűnt dobogni a gr. Széchenyi István szíve, porba omlott a „legnagyobb magyar“ élete.

A Széchenyi István nevének és emlékének minden magyar lelkébe be kell lenni írva mélyen, kitörölhetetlenül! Annak a hatalmas átalakulásnak, mely hazánkban a múlt század elején úgy politikai, mint társadalmi téren megindult, kezdeményezője, vezére és irányítója Széchenyi István volt. Nemesen érző lelkét fájdalom töltötte el annak a nemzeti elkorcsosulásnak, tespedésnek láttára, mely a nemzet legnagyobb részét meglepte és fogva tartotta. Ezért elsősorban a már-már kialvóban levő nemzeti érzés felkeltésére és erősítésére törekedett. Teljesen átérezte azt, hogy ennek kihalása a nemzetet előbb-utóbb végromlásba viszi. Evégből semmiféle áldozatot nem kimélve, akadálytól vissza nem rettenve, szellemi és anyagi erejének teljes súlyával látott hozzá nehéz munkájához, melynek az volt a célja, hogy nemzetét naggyá, gazdaggá s fejlődés-képesse tegye. Egymásután bocsátja közre munkáit, melyekben a gyökeres reformok szükségességéről igyekszik meggyőzni a nemzetet s irányt mutat, melyet követve a kikerülhetetlen átalakulás rázkódás nélkül, simán bekövetkezhetnék. Keményen támadja a helyes irányú fejlődést gátoló nemesi kiváltságokat, a nemzetben élő évszázados előítéleteket s a tétlenségben veszteglő nemzetet kiméletlen szavakkal ostromozza a végzetes mulasztásokért. Izgatásainak nem remélt, példátlan hatása volt. A célt, melyet Széchenyi maga elé tűzött, az irodalmi ébresztgetések egy nagy lépéssel közelebb hozták a megvalósulásához. A nemzet felébredt hosszas álmából és édes reménységgel fogott hozzá a jövő Magyarországnak felépítéséhez!

Szokatlan, pezsgő társadalmi élet keletkezik; létrejön a „Nemzeti Casino“, mely színterévé lesz a jobbakban támadó gondolatok, eszmék, tervek kicserélésének; megalakul a „Lóverseny-Társulat“, melynek működési köre egyre jobban kiszélesedvén, egy tevékeny gazdasági egyesületté változik át. A nemzeti nyelv is visszanyeri lassanként elvesztett jogát s a kormányok elnémetesítő törekvéseivel szemben

egy erős nemzeti áramlat száll szembe, mely a magyar nyelv minél szélesebb körökben való terjesztését írja zászlójára. Erre nézve hathatós eszköznek bizonyult a Tudományos Akadémia felállítása, melynek első alapkövét Széchenyi tette le akkor, midőn 1825-ben hatvanezer forintot ajánlott fel egy oly tudós társaság létrehozására, mely a magyar nemzeti nyelv kiművelését legyen hivatva munkálni. A gőzhajózási társulat eszméjének felkarolása, a Lánchíd megépítése s a nemesség adómentességének országgyűlési törvény által való megtörése, az Aldunának hajózhatóvá tétele — mind az ő nevéhez fűződik s az a fényes siker, mely minden vállalkozását kísérte, fáradhatatlan tevékenységének méltó koronája volt.

„Stádium“ c. munkájában rendszeresen adja elő azokat a reformokat, melyek keresztülvitelére a legközelebbi országgyűlésen minden követ megmozdít. Eszméi, melyeket hazáját szerető, nemes lelkének legtisztább meggyőződése sugallt, bámulatos gyorsasággal hódítják meg a lelkeket. A kor általános szükségérzete jutott mintegy találó kifejezésre azokban, mert csak így érthető meg, hogy azok a reformtörekvések, minők az ösiség eltörlése, a közteherviselés, a törvény előtt való egyenlőség, a nem-nemesek birtokszerzési képessége, oly gyorsan és észrevétlenül lettek nemzeti közóhajjá. Természetesen nem hiányoztak olyanok sem, kik bizalmatlanságot tápláltak keblökben az új eszmékkel szemben, de a haladás szelleme elé akadályul nem állhattak oda, mert a nagy többség belátta, hogy ezeknek a reformoknak életbeléptetése van hivatva megvetni az új korszak alapját.

De a lángoló lelkű hazafi s mély belátású államférfi lelkét nemsokára aggasztó kételyek s mardosó önvád szállották meg. A túlzástól visszariadó lelke aggódva tekintett a jövőbe s rosszat sejtő érzelmekkel eltelve, teljes erővel útját igyekezett állani a Kossuth által képviselt, szerinte túlradiális irányzatnak, mely által nemzete életét látta kockáztatva. Síkra szállott tehát az alsó-házban, valamint irodalmi téren is, hogy feltartóztassa a vészthozó irányzatot. De a lavínává növekedett áramlat irányát megváltoztatni nem állott már többé hatalmában! Életének minden alkotását, a jövő fejlődésének szépreményű hajtásait, sőt forrón szeretett hazájának létét látta fenyegetve a nemsokára kitört forradalom által. S a mardosó önvád, mely a szabadságharc gyászos vége után lelkét megszállotta, hogy az alvó nemzet felébresztése által voltaképpen ő volt az oka a végzetes követ-

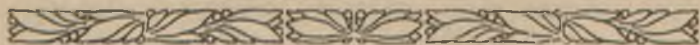
kezményeknek, örületbe vitte a „legnagyobb magyar“-t s 1860 ápr. 8-án önkezűleg vetett véget tragikus, de áldásos tevékenységekben gazdag életének.

Félszázad választ el bennünket a szerencsétlen végtől, félszázad balzsama gyógyította fájó sebünket, mit elvesztése okozott. Maradandó alkotásai azonban ma is hangosan beszélnek nekünk az ő nagyságáról s hirdetni fogják minden időben nemes, fennkölt lelkének emlékeztét!

Szelleme ihlessen meg bennünket most is, midőn szomorú halálának ötvenedik évfordulójánál állunk!

És hajtsuk meg áldásteljes, páratlan tevékenységű, eredményekben gazdag élete előtt hódolatunk s tiszteletünk zászlóját.

Igaz József.

Mesék.

I.

Éjszaka volt és egy hajó ringott a sötét-vízű, lágyan hullámzó tengeren. A hajó fel volt szerelve az utazás kellékeivel, a hajós mégis gyámoltalanul, bizonytalanul nézegetett szét a páratelt levegőben.

És amint szétnézegetett, egy erős, hatalmas férfialakot látott felmerülni a tenger hullámaiból. Nedves haján arany korona fénylett, arcán értelmesség ömlött el és körülte nympheaék és lótuszvirágok borították a tengert. Úgy látszott, hogy ez a vizek királya.

— Boldog vagy, szólt a hajóshoz, hogy az én vizeimen járhatsz. Nagy birodalmamban több gyönyörűség terem, mint bárhol a világon. És mindez a tied lesz, ha tanácsomra hallgatsz. Tanácsom az, hogy célod a gyönyör, eszközöd a vágynak és az észnek teljes szabadsága legyen. Teljes gyönyört akarj, teljes akarat. Vigyázz, hogy az emberek évezredes tévedései el ne térítsenek útdrórl. Az eszed és a szíved legyen szabad ezektől.

A hajós lelkébe fogadta a tanácsot és eldobta a korlátokat a vágya és az esze elől és egy szempillantás alatt megváltozott a környezete. A tenger mélysége tele lett királypalotákkal, amelyekben a gyönyör lakik, felcsendültek körülötte és benne az ujjongó életöröm akkordjai és úgy érezte, hogy ezek mind, mind az övéi és ez az érzés nagyon boldoggá tette.

Boldogan, lelkesen, csodálkozva kérdezte

meg a vizek királyát, akinek szavai ilyen nagy változást hoztak létre:

— Ki vagy te csodálatos idegen?

— Én a huszadik század vagyok, felelte az és glória gyúlt ki arany koronája körül. Glória gyúlt ki arany koronája körül és diadalmos fenségében állott ott a nagy fekete vizek felett.

II.

Csillagtalan, viharos éjszakán egy roncsolt hajót hánytak-vetettek a tenger fekete hullámai. Az orkán bömbölve, harsogva feküdt neki a mély vizeknek és villámok hasogatták a hegy-magasságnyra tornyosuló hullámokat. A szelek belemarkoltak a hullámok csúcsaiba és messze röpitették a fehér habtajtékokat.

A hajó végveszedelemben volt; a hajós segítségért kiáltozott, de nem hallotta senki; a vizek királyához könyörgött védelemért, de az visszavonult kristálypalotáiba.

A hajó már merült és ekkor kelet felől egy magas fényalak sietett feléje az égbe tornyosult hullámok tetején, mint valami kósza lélek, amelyik nem talál befogadást. aki mindig keres valakit. Harsogva tombolt a vihar, üvöltött a szél, dörgött a fekete vizek mély birodalma és a hajós mégse merült el. Mikor utolsó segélykiáltása elrepült a nagy fekete vizek között, a fényalak megragadta hatalmas kezével és nem engedte, hogy elnyeljék a szennyes, fekete habok.

Mikor a megmenekült hajós magához tért rémületéből, megkérdezte szabadítóját:

— Ki vagy te csodálatos erejű szellem?

— Voltál a Golgotán? kérdezte az.

— Nem.

— Jöjj oda, ott megismersz, felelte a fényalak és szelid arcán tisztaság és szeretet ömlött el.

És úgy állt ott a bömbölő hullámok felett, erősen tartva a hajós kezét és jobbával arra felé mutatott, ahol az ég érintkezik a földdel — és ott lángolt egy töviskorona.

III.

Hónapok múlva a megszabadult hajós így szólt megszabadítójához:

— Úram, szenvedtem, nyomorogtam éretted; éjt, napot eggyé tettem, hogy neked szolgálhassak, add meg azért, amit szolgálatomért ígértél.

— Nem hallottad volna, hogy töviskorona a bére azoknak, akik engemet szolgálnak?

Megkaptad. Hát nem elég jutalom az neked, hogy hordozhatod?

A hajós gondolatokba merült, homlokába mély ráncok vésődtek a töprengéstől. Aztán hirtelen elhatározással, büszkén felegyenesedett és gögősen szólt oda urához:

— Lehet, hogy van hatalmad összetörni is. Tedd! Dacolok veled! Levetem a szolgaság gyötrelmeit és visszamegyek az én régi világomba, ott van a fény, a gyönyör, a szenvedés, ott van az élet. Habár nyomora a pokolba taszít is, gyönyöre az égig emel. Ott, a régi hév, régi tűz lángjaiban akarom elégetni életemet!

Az Ur szelid szemeibe két könnycsepp toluult és lassan gördült le halvány, alázatos arcán.

És mikor az erős, büszke ifjú a világ e két legértékesebb gyöngyszemét lehullani látta, zokogva borult a megértett Szeretet lábaihoz.

Átkulcsolta az Ur lábait és könnyek között érintette ajkaival a sebeket, amelyeket a kereszt szegei ütöttek.

És úgy látszott, hogy a töviskoszorú lassan lilium és fehér rózsakoszorúvá változik át az ifjú homlokán.

Szepesi Pál.

Üzent a város.

— Mikor otthon voltam. —

Egyhangúságok fehér nyugalmanak
Fehér palástja borul itt reám,
Fáradt fejemet az ölébe fogva
Megsimogatja az anyám, anyám.

Hajnali álmok esőndes pihenője
Mindenik házsor és mindenik út —
Nyugalom, esőnd és béke takarója
Borít el félve, mentegelve, óva
Engemet s a fahut.

S a vérem mégis forr; a vérem űz.
— Messziről villog, jaj, a város,
A csillagó, csilláros, esoda város,
S kergetve, űzve, hí' magához,
Csalogat, hí', csábit magához.

S harera szülemlett vérem lángja
Kipezsdül bátran, mint a szikra.
Szememben lobbot vet az eszme,
Agyam az éjt kihajnalítja,
Szavam az időt megállítja,
Hogy csillagot tüzzön nevemre.

— Nagyszerű álmok nagy álmodója:
Szeretlek, város! . . . Te vagy az élet,
Te vagy a mámor örök adója,
Te vagy a harc és te vagy a végzet.
A Messiások általad teremnek,
És oltárodon növekednek
Az eszmék, vágyak s minden csudaságok.

Ne tarts, ne marassz esőndes béke esőndje.

— Lázdó lelkem hívja magához
Örök harcoknak örök kergetője:
A város, a város.

Csőndes sikátorok során.

Szeretek néha elbolyongni
Csőndes sikátorok során.
Kilobbant szent akarások
Könnyes, koporsós, bús torán
Szeretek néha elvigadni.

Harcos napoknak esőnd az ára,
És olyan jó néha pihenni,
Nem érezni, nem okosodni,
Csak egy kis koresmába bemenni
S fölhajtani egy-két pohárral.

Tudom is én, hogy mire jó ez:
Jövőre-e, vagy a halálra? . . .
Néha mégis jó betévedni
Valami esőndes kis koresmába,
Valami zeg-zugos koresmába.

Ott künn mindig csak másnak élünk,
Másért pazaroljuk az álmunk,
És másért lobog el a vérünk,
Az erőnk és az akarásunk . . .
— Ott künn mindig csak másnak élünk.

S olyan jó ilyenkor betérni
Valami esőndes kis koresmába,
Nem érezni, nem okosodni,
Csak belenézni a pohárba
S inni s aztán mindent feledni.

Györék József.

A poéta sohasem vénül.

Írta: *Keresztury Károly.*

Tardos Ödön, az ünnepest poéta nyugtalanul járt-kelt pompás legénylakásában. Meg-megállt az ablakoknál. Dobolt. Belebámult a novemberi havas szürkeségbe. És így tovább. Majd leült. Valami nagy szomorúság ült a homlokára, lopakodott a szemébe. De nem fájt. Esztendőök hosszú sora óta ez volt az első jóleső szomorúsága Tardos Ödönnek, a nagy poétának. Máskor csak a fájó szomorúságot ismerte. Hogy ünneplik, hogy rajongnak költészetéért, nagyon megszokta. Természetesnek találta már, hogy mindig kell lenni egy-két nagy boldogtalannak, kik a szívök melegével milliók didergését melengetik fel.

Belehajtotta a fejét a tenyerébe és elgondolkozott.

Hogyis volt csak?

Igen! Gyerek volt. S amióta emlékszik, árva. Azok közül való, akiknek fülébe sohasem csendült vissza ez a szó: fiam, édes fiam! Egyedül indult neki az életnek, ennek a küzdelmes, nyomorult életnek. Belebottlott sokszor az élet durva göröngyébe, fel is botlott benne, de küzdött tovább. Mert küzdenie kellett. Az élet parancsolta így.

Hogyis volt csak?

Igen! Gyerekek voltak. Nóra is, ő is. Nóra, a gazdag és ő, a szegény. Hogy ki kezdte? — maga sem tudná megmondani. Nóra-e? — a gazdag, vagy ő-e? — a szegény. Csak azt tudja, hogy akkor írta az első dalait, a Nóra-dalokat. És ezek a dalok beleszivárogtak a Nóra lelkébe, a Nóra galambfehér lelkébe. Tehát mégis csak ő kezdte. És aztán... aztán... a szemük kibeszélte, hogy nagyon szeretik egymást. Amikor el kellett válniok, egy fehér rózsát kapott és egy picit levelet, ezzel az írással: „Az első bimbó arról a töről, amely alatt először megcsókoltál. Legyen a Tied. Ne dobd el! Ha majd idővel a kezvedbe kerül, gondold rám s ha akarod, vigy el engem is!”

Ő csak ennyit mondott ekkor: „A Te akaratod, az én akaratom!”

Mit tudta ő, hogy egy pajkos Amor áll a háta mögött s nagyot kacag rajtuk.

Hogyis volt csak?

Igen! Ő elkerült messze, ebbe a nagy városba. Küzdött tovább az élettel és írta a Nóra-dalokat. A Nóra-dalokat, melyek nevét ismertté, írgyeltté tették.

Hogyis volt csak?

Nóra elfelejtette a fehér rózsát, a hervadt

rózsát s mégcsak ennyit se írt: eldobhatod. Teljesen egyedül maradt. Egyedül, valami nagy, pótolhatatlan sivársággal a lelkében, melyet nem tudott elűzni senki, semmi. Belerohant önkéntelenül a vad tivornyák éjjelébe s úgy siratgatta Nórárt már tizenhét éven keresztül a poéták siratásával. És írta a Nóra-dalokat. Meggyűlölte a kicsinyes, számító embereket, akik tülekednek egy-két darab száraz vagy puha kenyérért, amit az Életnek tetszett itt-ott szertehajigálni. De sajnálta is őket. Látta, hogy egy sem önmagáért küzd, hanem egy másikért, egy harmadikért, egy negyedikért és ki tudná még, hogy hanyadikért. Arra azonban, hogy ennek a pocsék, otromba küzdelemnek a gyümölcse édes is lehet, sohasem gondolt. Azaz, hogy nem akart gondolni rá. Pedig valamikor ő is úgy tervezte, rakosgatta ki az életet apró, színes reménykövecskékből, mint azok az apró hangya-emberek. S bár fennhangon hirdette, hogy akkor a legerősebb az ember, amikor egyedül áll, mégis voltak pillanatok, amikor átkozta az ő társtalanságát s imádta azokat a törpe embereket. Ime az élet nagy ellentétei. A legboldogabbak azok, akik könnyen meg tudnak velök alkuadni. Próbált alkuozni ő is. De csak egyszer. Igen! Beteg volt. Vagy lehet, hogy csak gondolta hogy beteg. Tulajdonképpen azonban a dolog érdemét tekintve, teljesen mindegy. A fő az, hogy meg akart nőszülni. Arra gondolt, hogy azt fogja hazudni egy leánynak, hogy szereti, az a leány pedig azt fogja hazudni vissza, hogy ő is. Meg volt győződve róla, hogy a halálnál nem sokkal bizonytalanabb, hogy vagy mi hazudunk valakinek, vagy nekünk hazudik valaki, vagy mindketten hazudunk — érdekből. Ő is így akart tenni, mert szüksége lett volna valakire, aki őt közönséges tucat-emberré tegye. Félt a haláltól. A halál elől pedig, tudj'isten, de mindnyájan szeretünk menekülni. Tudta, hogy még nem késő. Úgy élni, mint az emberek hetven százaléka s minden rendben van. Elgondolta szépen, rendben, hogy miként lesz ezután. Jókor fog kelni, 6-kor, vagy legkésőbb 1/27-kor, reggeli után séta. Komoly munka. 1/21-kor, vagy 1-kor ebéd, később egy rövid szenderegő. Komoly munka. Vacsora. 9-kor, vagy 10-kor lefekvés. Körülbelül 11 óra lehetett éjfél előtt, midőn ekként monologizált. Mikor megnézte az óráját, felkelt a divánról, belenézett bizalmatlanul a tükörbe, megigazította a nyakendőjét, felöltötte a bundáját, köhögött vagy hármát s azzal megindult lefelé a lépcsőkön, hogy megvacsorál a legszigorúbb orvosi rendelet szerint. Amint fellépett a villanyosra, a

kalauz az ismerősök szokott bizalmosságával köszöntötte: Alázatos szolgája, nagyságos uram! Jó estét kívánok, nagyságos uram! S minden kérdés nélkül átnyújtott egy bilétát, tódt zicher tudván, hogy a nagyságos úrnak merre méltóztatik ilyenkor villanyosozni. A háta mögött két fiatalember beszélgetett halkan, kik közül az egyik indignálódva jegyezte meg:

— Hallatlan! Nem ismered? Tardos, a poéta.

Az étteremben egy üres asztalnál foglalt helyet. Körülötte mindenütt víg, mulató, bohém pajtás-társaság. Ép a vacsora végén járt, amikor egy kedvenc hallgatóját húzta a cigány.

— Ezt megvárom — dünnyögte.

— Borzalmas füst van. Egy pohár bor bizonyára nem tenne rosszat. És megivott két, három . . . kilenc pohárral s ilyféléket motyogott:

— Bolond lyukból, bolond szél fú! De hogyis gondolhattam oly badarságot? Vagy nős valaki és nem poéta, vagy poéta valaki és nőlen. Puntum. Ami pedig a halált illeti, rég megmondatott, hogy nincs ellene orvosság. Különben is azt hiszem, hogy a kalauzomnak oda is van számomra kikészített jegye, csak azt óhajtanám még megtudni, hogy mennyi a borállomány odaát. Továbbá pedig, meg fogsz engedni kedves Ödönöm, de nem tűrhetem azt az impertinenciát, amellyel szomszédbeli barátaiddal szemben viseltetel, ennélfogva:

— Szervusztok gyerekek!

Mikor reggel 5 óra után hazavetődött, megáílt a velencei tükör előtt s teljes megelégedésének adott kifejezést:

— Pompás színben vagy Ödönöm. Jóéjszakát!

És azóta sohasem gondolt komolyan a nő sülésre. Tulajdonképen az sem volt komoly. Inkább csak önmagának akart hazudni, önmagát akarta megvesztegetni, ami a legnehezebb. Már öszülni kezdett, de a Nóra emléke még mindig ott pihent a lelkében. Olyan volt, mint valami bájos dal, amit régesrégen tanultunk, ami a legkedvesebb volt nekünk, de az idő ellopta tőlünk s most már csak egy-egy akkord csendül belőle néha a fülünkbe, de azt a hangfoszlányt nem adnók a világ minden nótájáért.

Hogy is volt csak?

Igen. Sohasem hitte, hogy csak valaha is fognak találkozni. Ő nem is akarta. Szép volt ez így. Meg minek bolygatni a múltat, mikor arra kedves, rózsás fátyol borúl.

Hogyis volt csak?

Ép így a tenyerébe hajtotta a fejét, mint most. Kopogott valaki. Bejöttek. Nóra volt.

Fekete ruhában. A feketeruhás kis Nórával. Leültek. Talán köszöntek is előbb egymásnak? Nem emlékszik rá. Csak arra emlékszik, hogy az asszony törte meg a csendet.

— Ugy-e nem is gondolta volna, hogy ily nagy lányom van? Elhoztam megmutatni magának, mielőtt örökre elbúcsúznánk. Bizony, már tizenhatodik éves. Csodálkozik úgy-e, hogy feketében vagyunk? A férjem meghalt. Föbelötte magát. De előbb természetesen tönkrementünk.

Sok mindent beszélt össze. Szinte nem is emlékszik, hogy mikről. De nyíltan, őszintén beszélt. Ő meg hallgatott s mint a beteg az ózondús reggeli illatot, úgy szívta magába az asszony hangját.

Elmondta, hogy nem a maga jószántából szegte meg ígését. A szülők akarták így. S ő meg gyerek volt. Beleegyezett. Mit tudott ő még akkor az életről.

Mintha meg lettek volna számlálva a percei oly gyorsan beszélt. Aztán felálltak. Elbúcsúztak. A kislány így szólt:

— A legnagyobb örömem, hogy személyesen is megismerhettem. Mert másként ám ismertem. A Nóra-dalokból. Oly szépek azok a Nóra-dalok, amilyeneket még sohasem olvastam.

S annak az édes leánygyermeknek valami csodálatos melegen rezgett a hangja, bizonyággul, hogy igazat mondott.

Eddig mindig az asszonyt hallgatta. Csak most kezdett figyelni a bájos gyerekekre, aki oly kellemes látvány, mint az anyja volt valamikor, akire azt szokta volt mondani: Nóra csupa poézis. S hogy jobban megfigyelte a hangját, tapsolni akart örömeiben. Hisz' a Nóra-dalok megtestesülése áll előtte. Nem igaz, hogy elveszítette. Csak egy nagy, hosszú, szomorító álmodott.

Azon vette észre magát, hogy egyedül van. Utánuk rohant. Leste, figyelte, hogy hová mennek. Kitudakolt mindent s hazajött. Azóta itt tépelődik, kinlódik, vergődik. Már harmadik napja. De nem sokáig fog tartani. Még egy fél napja van s aztán eldől minden.

Mint valami lágy hárfahangok, ott zsongtak a szívében a kis Nóra hangjai. Majd dalba szövődtek. Leírta.

— Ez a legszebb, amit eddig írtam — mondá.

Megkönnyebbült. Tervezgetett. Majd elnehezült a feje s elaludt. Ott járt a nyüzsgő, tülekedő, hangyaszorgalmú emberek között, akik korán kelnek, korán feküsznek és mértékletesen élnek, akik küzdenek édes küzdelemmel, egy másikért, egy harmadikért, egy negyedikért.

Most ébredt fel. Hogy mit fog tenni, már tudja, de hogy azután mi lesz, azt nem. S ez a bizonytalanság oly jóreményű szomorúsággal tölti el.

Két óra. Átöltözködik. Elrendezi a haját, hogy legalább egy-két szál jusson mindenüvé. Körülnézi magát, itt is igazgat, ott is igazgat s megindul a lépcsőkön lefelé.

Künn járnak, mozognak, kacagnak, sírnak, de mindenekfelett rohannak az emberek. Sietnek élni. Az élet nagyon rövid.

Mit is fog mondani?

Kérni fogja őket, hogy ne menjenek el. Maradjanak itt. Elpusztúlna, ha elmennének. Ő mindenről gondoskodik. De nem ingyen, azt úgy sem fogadnák el. Viszonzásúl, — ezt is meg fogja mondani, de csak az asszonynak — ha majd nő még egy kicsit, legyen a kis Nóra a felesége, természetesen, ha ő is úgy akarja. (Az az okos asszony bizonyára nem fogja ezt rossz néven venni. Ő maga mondta, hogy oly különös az élet.)

Felért a lépcsőkön. Megállt az ajtó előtt. Ledobta a bundáját, belenézett a tükörbe s megnyugvással mondta:

— Egy poéta sohasem vénül.

Még mosolygott is hozzá. Majd pár pillanatilag izgatottan várt, de aztán halkan kopogott.

Bohémvilág.

Furesa ugyan, de mégis úgy van,
Hogy e mulandó sártekén
Nincs nyugodt ember más, csak én!
Jöjjön bár egész üstökösraj
Ciángázzal, gözzel tele . . .
Rengjen meg a föld tengelye!
Támadjanak fel régi holtak
És zúgjon rémesen, vadúl
A négy Angyal trombitája!
. . . Fejem felett örködik híven
Hitelezőim imája.

Az utcán göggel megyek végig,
Kevélyen, mint egy kiskirály,
S minden sarokra, — s pedig hejh sokra! —
Egy-két *érdekelt fél* kiáll.
És emlegetnek lejárt időt,
Aláírást, *hat hónapot* . . .
És én nemes megütközéssel
Lenézem a közönséges
Sok hitvány, szürke alakot.
(. . . Nagy kamatláb . . . üstökösraj . . .)
Évvoé . . . hajh! . . .
Odébbállok és semmi baj.

Aranykorona helyett ugyan
Szürke kalap a fejembe'
S mert bíborpalástom sínes, hát
Járok csak egy lebernyegbe,
Nadrágom se paszomántos
— Közönséges szabó varrta —
S hangos nóták után gyakran
Félreáll a cipőm sarka . . .
De ha gyúlni kezd a csillag
És leszáll a vörös alkony,
Bágyadtsemű lámpák alatt
Megállok egy utcasarkon
. . . S míg az orkán üvölt, vágat
Belémkapva, harerakelve!
Kalap alól én esőndesen
Megkacagom. — Mert én vagyok
Bohémia fejedelme!

Komáromi János.

Két mozzanat Kálvin János életéből.

Irta és a főiskolai ifjúság által rendezett Kálvin-ünnepélyen
felolvasta: Nagy Lajos.

II. Kálvin visszahívása.

(Folytatás és vége.)

Kálvin Genfben előbb mint írásmagyarázó működött, de rövid idő múlva rendes pappá választották. Munkája nyomán a reformáció mindinkább tért hódított az emberek szívében és a társadalmi viszonyokban. Két év elteltével azonban összeütközésbe jutott a városi tanáccsal, amely azt követelte tőle, hogy az úrvacsorát ne a saját felfogása, hanem lutheri szokás szerint ossza ki. Kálvin nem engedett, sőt Húsvét vasárnapján egyenesen meglagadta az úrvacsorát az egybegyűlt néptől, mint amely szerinte méltatlan annak az elfogadására. A felbőszült tanács erre Kálvint és Fárelt, aki mindenben mellette tartott, megfosztotta hivatalától és a város területéről száműzte. Hiába volt a szomszéd tartományok, városok közbenjárása, a genfiak hajthatatlanok maradtak. Fárel ekkor Neuchatelbe, Kálvin Strassburgba ment, ahol papja lett a francia menekülteknek, s írásmagyarázatot, exegesisttanított az egyetemen.

Az árván maradt genfiak azonban csakhamar fájdalmasan érezték Kálvin bölcs és rendező kezének a hiányát s a száműzetés után alig két évvel elkezd a tanács könyörgő leveleket küldözgetni Kálvinhoz, a melyekben elpanaszolják az ő siralmas állapotukat, magasztalják a Kálvin érdemeit, Istentől adott nagy képességeit, s kérik, esdve kérik, hogy csak még az egyszer menjen vissza hozzájuk. Kálvin egy darabig nem is válaszolt a levelekre; amikor barátai is unszolják, biztatják, hogy csak menjen vissza, megírja a genfieknek röviden, de határozottan, hogy bármelyik helyére elmegy a kerek világnak, de Genfben soha.

A tanács ekkor követet küld, remélve, hogy az élő szó talán megindítja a szívet, mit az írás hidegen hagyott. A követ Strassburgból jelenti a tanácsnak, hogy Kálvint nem találta houn, mert a város és a lüneburgi herceg képviselőiben a wormsí értekezletre utazott. A tanács nagyszámú küldöttséget meneszt azon-

nal Wormsba. Kálvin sirva fordul egy ablakmélyedésbe, míg a küldöttség szónoka beszél s bár a meghatottságtól alig tud szóhoz jutni, válasza most is csak az, hogy: nem. Majd ösztönzik, bátorítják a többi reformátorok, Melanchton is, hogy az ő helye ott van a genfi öröklomáson. De ő határozottan kijelenti Melanchtonnak:

— Inkább választanám az egyenes martirhalált, semhogy visszamenjek arra a helyre, hol minden nap újból kell jánom a Golgothát.

Strassburgba való visszatérése után újabb küldöttség keresi föl. A város legtekintélyesebb férfija Ami Perrin szól hozzá annak a nevében s rimázkodva kéri, hogy menjen vissza Genfbe.

— . . . Amióta te elhagytál bennünket, oda lett a mi fejünknek koronája, porba hullott városunk minden ékessége. Vallási és társadalmi életünk kószáló gonosz szellemnek martaléka lett. Csak te üzheted el ezeket, csak te törheted meg a sátán pusztító hatalmát. Oh jöjj vissza hozzánk, légy a mi főpapunk, légy a mi királyunk!

A küldöttség tagjai sirtak, maga Kálvin is könnyekig meg volt hatva. Aztán a kezébe vette a bibliát s így szólt:

— Nem a magam szavaival, hanem az Isten beszédével válaszolok tinéktek, amint ő azt a Birák könyvében (IX. 8—15.) megmondotta: Elmenvén egyszer a fák, hogy választanának királyt maguknak, mondának az olajfának: uralkodjál rajtunk! Kiknek felele az olajfa: elhagyjam-e az én kövérségemet, mellyel tisztelnék isteneket és embereket és elmenjek, hogy uralkodjam a fákon? Mondának továbbá a fák a fügetának: jer el te és uralkodjál rajtunk! Kiknek felele a fügefa: elhagyjam-e az én édességemet és az én jó gyümölcsömet, hogy elmenjek és uralkodjam a fákon? Mondának annakfelette a fák a szőlőtőnek: jer el te és uralkodjál rajtunk! Kiknek felele a szőlőtő: elhagyjam-e az én mustomat, mely megvidámitja az isteneket és embereket és elmenjek, hogy uralkodjam a fákon? Mondának végezetre minden fák a galagonyatövisnek: jer el te és uralkodjál rajtunk! Kiknek felele a galagonya: ha igazán királlyá tesztek engemet tirajtatok, jöjjetek el, nyugodjatok az én árnyékomban; hogyha nem igaz lélekkel tesztek királlyá: jöjjön tűz ki a galagonyából és égesse meg a Libánonnak cédrusait!

Hallottátok és értsétek meg az Úrnak szavát. És én azt mondom néktek: Ha szívetek óhajtsa szerint hivatok most magatokhoz, jól van, elmegyek és nem lesz többé más gondom, mint a ti gondotok, nem fogom másban keresni a boldogságomat, mint a ti boldogságotokban. De ha nem szív és igazságszerinti ez a ti hívásotok: azt fogom mondani én is: Jöjjön tűz ki a galagonyából és égesse meg a Libánonnak cédrusait!

Kálvin 1541. szeptember 13-án érkezett Genfbe. Útja a város felé és városon keresztül valóságos diadalmenet volt. Mini a régi római triumphátor, vagy mint a pün hadak felett győztes diktátor, úgy haladt át a hódoló nép sorfala között. Egy napsütéses, hozsánnákkal teli boldog Virágvasárnap volt e nap, amelyre a Nagypéntek sötét gyásza nélkül következett az üdvöt adó húsvéti feltámadás, feltámadása a hitben való szabadságnak, a lélekben való igazságnak, feltámadása az igaz keresztyén vallásnak, az igaz keresztyén erkölcsöknek, — melyeknek Isten kegyelméből és a Kálvin János érdeméből részesei vagyunk mi is.

Bandi krónikája.*

Irta: Salacz Emil.

Bandi unottan tette le az ujságot, kibámult az utcára, ásított vagy kettőt és azután megint ásított. Megöl az unalom, — nyögte keservesen.

Zsigrayné (a szép asszony) már két napja elutazott. „Sietek a férjemhez“ — mondta a nagyságos asszonynak, Bandi nagynénjének. „Alig várom, hogy újból találkozzunk“ — mondta Bandinak s erősen megszorította a kezét.

Bandi tehát úgy maradt, mint a szedett fa s mikor a szép asszony már kocsin robogott az állomás felé, elővette zsebéből az *egyik* naplóját s a következőket írta belé: „Dec. 15—20. Megismerkedtem Zsigraynéval; ő pesti asszony, fiatal és nagyon szép. Megesett, hogy csokolóz-tam vele; azonkívül meglehetősen gyakran szorongattuk is egymás kezét. Úgy látszik, önagysága nem lelte fel férjében a boldogságot s nekem erkölcsi kötelességem volt, hogy megmutassam neki a boldogság felé vezető utat. Egyébként az ügynek aktáit most félreíteszem; ha valamikor kedvem lesz, majd újra előveszem őket.“

Hanem volt Bandinak még egy *másik* naplója is. Csinos kis füzet volt ez, fehér papírból gondosan összeróva. A fedelére egy fiatal lány körülöllözött fényképe volt ragasztva s alatta caligraphikusan e két szó díszlett: „Neki — Róla.“ Ezen naplójába a következőket írta Bandi: „Dec. 20. Erős szerelemmel szeretem Magát; csak Magát, senki mást. Kacér lányok, bűnös asszonyok nem tántorítanak meg; erős szerelemmel szeretem a Maga fehér lelkét s imádom a lábanyomát is.“

Epen zsebredugta Bandi a nevezetes okmányt, mikor Anna néni belépett a szobába. — Ah, itt a néném, — dünnyögte s ásítani kezdett, mintha végkép megunt volna az életét.

— Nincs szórakozásod, ugy-e, lelkem, — mondta a nagyságos asszony résztvevőn s megcirógatta Bandi arcát.

— A'—á—á—h, — ásított Bandi újra. Aztán felugrott, megcsókolta a néni kezét, szeretetreméltóan mosolyogni kezdett s kedveskedve mondta a nagyságos asszonynak:

— Meglephetne Anna néni vagy ötven koronával.

— Ötven koronával? Te gazember! — rikoltott a nagyságos asszony s megcsókolta Bandit. — Ötven korona kéne, he? Aztán mire volna az neked lelkecském? — ingerkedett tovább a nagyságos asszony, de már kereste a szekrénykulcsait.

* Részlet a szerző „Bandi krónikája“ című ciklusából.

Félóra múlva Bandi a kaszinóban volt. Hideg előkelőséggel vetette le a prêmes kabátját s cilinderét hanyagúl dobta a fogásra. A teremben hárman voltak még; egy gondosan fésült ifjú szeladon, egy hórihorgas, briesesznadrágot viselő óriás, meg egy borotvált bajuszú, fanyarképű fiatalember.

— Szepessy András vagyok, — mondta Bandi s kezét szoritott az urakkal.

— Örülök a szerencsének, — mondta a gondosan fésült.

— Én is, — tette hozzá gordonkahangon a hórihorgas.

— Én is, — fuvolázta a fanyarképű.

Bandi nyugodtan turkálni kezdett a lapok közt. A magyar lapokat meg se nézte, a németeket megvetőleg hajította el, a francia lapokba be-benézett s néha fölényesen mosolygott.

— Hanyatlak a francia zszurnalisztika, — vetette oda az uraknak. Aztán indignálódva tette hozzá:

— Angol ujságot nem járat a kaszinó?

— Óh, hogyne, — ugrott fel a fanyarképű s kutatni kezdett a lapok közt. — Tessék itt van egy — s odanyújtott Bandinak egy újságot.

Bandi bevágta magát a karosszékbe s rendkívül nagy figyelemmel kezdte olvasni a lapot. A három úr áhitattal nézte; a valóság pedig az volt, hogy Bandinak a német tudománya nem terjedt tovább a derdiedas ragozásánál, francia tudománya a „szilvuplé mosszjő“ hangzatos kiejtésénél s angol tudománya sem volt nagyobb, minthogy Shakespearet nem irta Sekszpirnek. Nem tudott ő csak magyarul.

Az urak hallgattak, Bandi komoran forgatta az újság lapjait. Igen álmos volt a hangulat; a gondosan fésült riszálta a torkát, köhécselt, míg végre megszólalt:

— Te Bimbi, ne csináljunk egy kis ferblit?

— Hármásban nem játszom, — gordonkázta az óriás és nyújtózott egyet.

A gondosan fésült tovább riszálta a torkát s olyanformán köhécselt, mintha mondani akarna még valamit. Bandi a „ferbli“ szóra felütötte a fejét s fülelni kezdett. Ha kártyázni akartok édeseim, — gondolta, — szivesen leszek én negyedik.

De nem szólt semmit s mohó érdeklődéssel falta tovább az újságot. A három úrfiú összenézett, aztán egyetértőleg Bandira pillantottak és a gondosan fésült udvariasan imígy fordult hozzá:

— Pardon, nagyságod nem volna hajlandó egy kis ferblire?

— Ferblire? — húzta a szót Bandi s letette az újságot. Ferblire? Megvallom, kissé gyöngö-

játékos vagyok, de hát szerencse kormányozza a világot.

— Ah, valóban úgy van, fuvolázta a fanyarképű.

Pont 9 óra volt, mikor abban hagyták a játékot. A három úr megnyúlt ábrázattal nézett egymásra s mikor Bandi a fogashoz ment, hogy felvegye a kabátját, egyszerre mindhárman, mint-hacsak összebeszéltek volna, így fordultak egymáshoz:

— Kérlek alássan, fizesd ki helyettem a cekket.

S mikor látták a helyzet komikus voltát, hangos kacajban törtek ki. A fanyarképű elmélázva sóhajtott:

— A szerencse kormányozza a világot.

— Ah, valóban úgy van, — vágta rá Bandi, aztán udvariasan meghajolva, elbúcsúzott a három gentlemantól:

— Köszönöm uraim, ajánlom magam, uraim.

*

Másnap azzal állt Bandi Anna néni elé, hogy utazik.

— Halaszthatatlan ügyeim akadtak, — magyarázta.

Anna néni ugyan semmiáron sem akart beleegyezni az utazásába, de aztán könnyezve mégis csak beleegyezett, miután háromszor is megígértette Bandival, hogy halaszthatatlan ügyei elintézése után bizonyosan vissza fog jönni.

— Nagyon megszerettünk, — mondta a jó asszony és sűrűn törülgette a könnyeit.

*

Gyönyörű napfényes reggel volt, mikor Bandi Budapestre érkezett. Egy ideig unottan ácsorgott a keleti pályaudvar tájékán (maga sem tudta, miért ácsorgott), aztán felült egy befelé haladó villamosra. A főváros nyüzsgő élete lekötötte a figyelmét, hanem azért kutató szeme végigfutott a Rákóczi út mindkét oldalán. Néha-néha, mikor valami aranyhajat fedő női kalapot látott, idegesen ugrott fel, hanem aztán csalódottan ült vissza a helyére.

— Ez sem ő, — mormogta.

A villamos zökkenve megállt. Az emberek leszálltak, a kalauz monoton hangon hadarta el a mondókáját.

— Átszálló a Károly-körútra.

Bandi nem tudta, mit csináljon. Eh, — gondolta — olyan mindegy, akármerre megyek. Menjünk jobbfelé!

És átsietett a Károly-körútra, hogy az épen indulni készülő villamost utólérje. A kocszi zsúfolva volt, hanem azért felfurakodott valahogy.

Mikor benézett a kocsi belsejébe, hogy nem tudna-e még ülőhelyet kiszorítani magának, egy asszonyt pillantott meg, aki nagyon ismerősnek látszott előtte. Az asszony háttal volt hozzá és kinézett az ablakon.

— Ez Zsigrayné, — rebegette Bandi s bele-sápadt.

Hanem azért nyugodt maradt s hidegvérrel gyújtott cigarettára. Lassan kiürült a kocsi (már valahol a nyugotinál jártak), az emberek vidáman ugráltak le a lépcsőkön és siettek üzletkötés után, hanem a szép asszony még mindig ott ült a kocsi sarkában s egyre kinézett az ablakon. Bandi tízszer is kaphatott volna már ülőhelyet; hanem gyáváskodott és nem mert belépni a kocsi belsejébe. Végre mégis csak bement s megszólalt Zsigrayné háta mögött:

— Kezét csókolom, nagyságos asszonyom!

Az asszony meglepődve fordult vissza s mikor meglátta Bandit, lángvörös lett, de aztán bájos mosollyal nyujtotta oda neki a kezét:

— Ah, jó napot Szepessy. Mi szél hozta erre?

— Azt nagyságos asszonyom sejtethi legjobban.

Az asszony durcásan fordult el Banditól s újra kibámúlt az ablakon. Tovább egy szót sem szőtt s Bandi már kezdte bánni a heveskedését. Mikor négy vagy öt stáció után a villamos megállt, az asszony anélkül, hogy ránézett volna, odavetette Bandinak:

— Öt óraker délután az Oroszyban.

S azzal ellibeggett, mielőtt Bandi egy kezécsókolomot rebegethetett volna utána.

— Öt óraker délután az Oroszyban, — ismételte Bandi az asszony szavait s kedélyesen füttyülni kezdte, hogy „csak párosan szép az élet, kinszenvedés egyedül.“

Pont öt óraker már ott sétált a körúton. Az asszony kissé megkésve jött s azt mondta Bandinak:

— Ugy-e megvárattam?

Aztán rákacsintott s hamiskásan mosolyogva tette hozzá:

— Türelem rózsát terem, Bandika.

A kávéházban sokan voltak; Bandi meg az asszony leültek egy palma alá, a sarokba. Katonazene játszott s mikor legjobban szólt a cintányér, az asszony odasúgta Bandinak:

— Magának el kell jönnie hozzánk. Érti, el—kell—jön—ni—e—

— Természetesen, — monda rá Bandi — természetesen.

Az asszony felkacagott, aztán közelebb húzta a széket Bandihoz s úgy nézett rá, mintha fel akarná falni.

— A férje ellenben meg fog enni, — aggodalmaskodott Bandi.

— Azt elkerüljük, — monda az asszony s összehajolva Bandival, megállapították a haditervet.

*

Másnap Bandinak az volt a dolga, hogy elment egy Erzsébet-téri zsibárúshoz s összevásárolt tőle mindenféle színnyomatos, művészi reprodukciót, acélmetszetet és rézmetszetet. Azután vett még egy nagy bőrkazettát is, amibe a képeket rakta bele s akkor az egész művészi collectiót hóna alá véve, megindult a belváros felé.

— Hm, — tünődött, — bizonyosan megsegít Venus, mert Mercur nevében jövök. Venus nagyon okos nő; szereti a Mercur aprópénzcsékjét.

Vidáman rágyujtott a „Vig özvegy“ keringőjére s akkora odaadással füttyült, hogy szinte tánclépésekkel libegett odébb, az emberek bámulatára.

— Hopp! itt vagyok!

Megállt egy hatalmas bérpalota előtt s a bejárat alatt böngészni kezdte a lakók neveit. Második emelet, első udvar, hatodik ajtó, gyűrűnk csak, — dörmögte s nekiiramodott a lépcsőknek.

— A nagyságos asszonyt, vagy a nagyságos urat keresem, — toppant be a cselédszobába s megcsipte a szobalány arcát.

— Jé, de szemtelen vigéc, — monda a szobalány, de azért bátorítólag mosolygott Bandira.

Zsigrayné (mert ők laktak itt) megjelent az ajtóban s hivatalos hangon, szörnyű komolysággal kérdezte Banditól:

— Mit akar kérem?

— Kezét csókolom, nagyságos asszony, színnyomatokat, művészi reprodukciókat ajánlhatok talán . . . vagy valami rézmetszetet . . . igen szép dolgaim vannak . . .

— Mit ajánl kérem? Művészi reprodukciókat, rézmetszeteket? Tessék csak bejönni a szobába — hallatszott belülről a nagyságos asszony férjének szava. Tessék csak bejönni a szobába — hallatszott újból sürgetőleg.

Az asszony meg Bandi összenéztek. Az asszony szájaszegletében megjelent az a bizonyos hamiskás mosoly, Bandi meg olyanformát dörmögven, „hogy jól indul“, művészi collectiójával egyetemben bevonult a szobába.

— Alázatos szolgája, nagyságos úr.

Zsigray mohón kapott a színnyomatok után s valóságos kéjjel nézegette őket.

— Ah, némelyik valódi műemkek!

— Ohhh, igen — tódította Bandi — valódi műremek!

A vége az lett a dolognak, hogy Bandi a Zsigray familiánál maradt. Elhitette a lelkes színnyomat-baráttal, hogy oly gép készítésén fáradozik, amivel, ha sikerül, fölismerhetetlen utánzatokat lehet majd gyártani.

— Forradalmat idézek elő a színnyomat-iparban — magyarázta. Aztán bánatosan tette hozzá:

— Csak az anyagiak, csak az anyagiak.

— Sebaj barátocskám — lelkendezett Zsigray — együtt fogjuk azt a gépet megcsinálni. Maga adja a tervet, én adom a pénzt.

Így történt, hogy Bandi társul szegődött Zsigrayhoz. Elhatározták, hogy az egyik szobát műhelynek alakítják át (ahol a gépet fogják csinálni); Bandinak is csinos udvari szobát rendeztetett be Zsigrayné.

Mikor aztán négy szemközt voltak, az asszony kacagva mondta Bandinak:

— A haditerv sikerült.

— Hála az Egek Urának, hogy sikerült — szavalta Bandi, pózba vágván magát.

Hanem mégsem sikerült a haditerv egészen. Még meg sem kezdődött az idyll, mikor váratlanul megérkezett a Zsigray mamája.

— Nálatok maradok gyermekeim, egy-két hónapig — mondta.

Örültek neki, már hogyne örültek volna. „Milyen jó a mama” — áradozott Zsigrayné.

Lefekvés előtt tíz perccel aztán azt mondta az asszony Bandinak:

— Édesem, holnap szökünk.

— Szökünk.

— A mamának jobb szeme van, mint az urannak.

— Jobb.

Összenéztek s másnap csakugyan megszöktek.

Ezredek óta elszakadt párját
Keresi sok más, futva örökké
És nem talál rá többé soha!
Bujdokol köztük bús idegenbe
Szegény összetört, beteges lelkem . . .
Akit keresek, kit sohse leltem:
Az én csillagom . . . valahol messze . . .
Örökre veszve . . .

Hullócsillag sívít körültem
Üstökös fut nagy végtelenbe . . .
. . . És én fáradtan indulok újra
Aranyoshajú csillagom téged
Sohse feledve! . . .
Én indulok utánad tova,
Bár nem tudom, hogy meddig . . . hova? . . .
Tégedsirató, örökbús lelkem
Nem talál reád . . . enyém nem lehetsz
Soha . . . Soha! . . .

Sirius.

Mai művészetünk, történelmi festészetünk.

(Folytatás.)

Figyeljük meg két, még élő, valamikor szélesebb körben, talán az ország határán túl inkább ismert történelmi festőnk: Székely Bertalan és Madarász Viktor művészetét. Figyeljük meg alkotásaikat, állapítsuk meg ebből művészetök különbségét. Tanulmányozzuk vérmérsékletüket, egyéniségüket, pályájukat. Ha sikerül e két tiszteletreméltó egyéniséget közelebb hozni magunkhoz, azt hiszem, közelebb jutunk nemzeties történelmi festészetünk ismertető jegyeihez s az okhoz, mely e megindult művészeti válfaj fejlődésének megakadt folytonosságát magában rejti.

Székely Bertalan erdélyi; Madarász Viktor magyarországi születésű. Mindkettő régi magyar nemesi családból származott, igazi magyaros nevelésben részesült. Hangsúlyozom a magyaros családi nevelést! E magyaros nevelés nyilatkozik meg e két művész történet szeretében, a történelmi eszelekvény nemes felfogásában, a téma választásában, a festményeik lelkében. Magyaros karakterökről nem beszélhet jobban senki — műveiknél. Műveik elmondják azt is, hogy Székely Bertalan kolerikus vérmérsékletű, Madarász Viktor szangvinikus . . .

Mivel a temperamentumoknak, nézetünk szerint, messze kiható erejük van úgy a népeknél, mint az egyedeknél, — különösen a művész egyedeknél.

Azt mondtuk, hogy Székely B. kolerikus, Madarász V. szangvinikus. És véletlen-e, vagy a természeti erők különös játéka, vagy a székely temperamentum következetessége?: az egyik Bécsben Rahl és Waldmüller mellett, később a bajor németek fővárosában, Münchenben, Piloty oldalán találja meg és szívja magába lelkének, egyéniségének, vérmérsékletének megfelelő anyagát, melyből később történelmi festő művészetét alkotja meg.

Meddig? . . . Hová? . . .

. . . Bolyongok a végtelen Űrben . . .

Lábam alatt az elmaradt Föld
Mindjobban vész a messzeségbe . . .
Köröttem örült vágatással
Kialudt bolygók . . . üstökös égve . . .
Rohanva száguld ezernyi Világ!
Kiszabott pályán kering ez tova,

A másikat 1849 után vérmes véralkata, nyughatatlan természete kevés ideig köti az osztrák főváros művész iskolájához. 1854-ben Párisba² megy, hol csakhamar megtalálja a rokonságot maga és Cogniel mester, a francia és saját nemzete között; épen úgy, mint Székely B. Bécsben és Münchenben megtalálta az egyéniség rokonságát önmaga és Rahl, valamint Piloty között. Tudatosan cselekedtek-e, belső ösztönüket vagy érzéseiket követték-e, vagy anyagi helyzetük kényszeríté őket, hogy e mestereket, e művész metropolisokat keressék fel és nem másat? — nem keresem! — Elég annyit mondanunk, hogy a mily messze van egymástól Bécs és Páris, a német és francia nemzet, az epés és vérmes temperamentum; oly messze esik Székely Bertalan és Madarász Viktor művészete egymástól. — Pedig mindkét művész magyar származású, magyar föld szülötte, magyar levegőt szivott magába, mindkettő a magyar történetből vette tárgyát képeihez, — mégis Madarász V. közelebb, Székely B. távolabb esik a magyar ember szívéhez, történeti felfogásához. Madarász V. oly közel van a magyar ember szívéhez, mint amily közel fekszik a francia felfogás, érzelem, vérmérséklet a magyarhoz. Székely B. oly távol van tőlünk alaposságra való törekvésével, apró részletezésével, mint a német a magyartól. Jóllehet érzem — Székely B. művei szemlélésekor — az egyéni kvalitás nagyságát Madarász V. egyénisége mellett, de ezt lehet a székely- és a magyarországi magyar etnosznak különbségéből is magyarázni. E mesterek művészetének nyitja minden esetre koruk műveltségében, a kor művészi felfogásában rejlik, rejlik továbbá az akadémiai tanítás szellemében, Piloty és követőinek művészetében. E kor művelődés történése, aki a kor művészetét, Piloty működését, a történelmi festészetben való felfogását és hatását megírja, az fogja e két mester művészetét megfelelő helyre állítani.

Akármiként álljon is, e két mester művészete tele van az erős egyéniség jegyeivel.

A magyar történelem egyik legszimpatikusabb alakjának halála felett érzett s a messze múltból korunkig érezhető veszteség felett egy magyar művész sem adta érzelmeinek oly közvetlenül érzett tanújelét, mint Madarász V. „*Hunyadi László, a ravatalon*“ c. művében. Sokat lehetne e festményről beszélni, melynek — a magyar ember hitében, — ma is élő költői tárgyú háttere van.

Valóban csodálatos, hogy az a művész, ki oly szerencsésen választja meg tárgyát, festményeiben oly lelkesen, mondai hangon beszél népéhez; midőn Páris elhagyja, egy néhány évi magyarországi tartózkodás után elnémül, sőt ecsetjét teljesen félre teszi. Itthon kifejtett művészetében („*Bethlen Gábor tudósai körében*“ címűt kivéve) nem találjuk meg a Párisban élő Madarász Viktornak — a magyarságnak tett és sokat emlegetett ígérését. Mily távol áll Madarász V. idehaza festett Rákóczy triptikonja, párisi művészetétől s hol Matejko J. hasonló irányú történelmi arcképeitől? . . .

Székely B. „*V. László és Cillei*“-je a magyar történet egyik legnagyobb korának szomorú, de igaz epizódja: amint a nagybátya ifjú, gyenge jellemű öccsét elvonja a komoly tanulástól. Bájosan és sok szeretettel — bizonyos szentimentalizmussal — megfestett kortörténeti valóság. Magas esztetikával, a vonalak finom játékával, méltóbb és nagyobb emléket nem állított senki a skolaszticizmusnak hazánkban, mint ő e művével. E mű felfogását tekintve igen sok oly vonás van benne, mely a magyar gondolattal, képzelettel közös . . .

„*Mohácsa*“ igazi eposéja egy, az egész magyar nemzetre kiható nagy eseménynek. E festmény előterében van a történeti nevezetességű Csele patak, melyben sirt talált maga a király, „hazánk díszvirága“, is. A háttérben a csatának történeti pontossággal meg nem állapítható rettenetessége játszódik le, a lovak patái által felvert porfellegen, mint fátyolon át. Csele patakon van a hangsúly, — de a háttér a mű lüktető szíve, lelke . . .

Ezek azok a művek, melyekről nem akartam megelégedezni értekezésem szűk keretében sem.

Bámulatos, hogy Székely Bertalan is, mint az imént említett Madarász Viktor, tehetsége teljességében, művészetének delelőjén, életének javakorában egészen visszavonul a nyilvánosságtól, magának, vagy a hozzá legközelebb állók örömeire forgatva az ecsetét.

A mindjobban erősödő kritika és a mindent megemésztő idő e mestereket sem kímélte: túlélte. Székely Bertalannak az 1885. orsz. kiállításon volt látható „*Zrinyi kirohanása Szigetvárról*“ c. festménye. E kép volt az akadémikus rendszernek — a skolaszticizmusnak — hattyú dala. Az újkor új művészetet értelt és ennek a művészetnek életadó szele már ekkor meglegyinté a magyar művészet berkeit. A művészet — a változó időjárásnak, annyira kitett — szekere halad tovább, gyorsan, sebesen; elhagyja a konzervatív művészetet s leráz magáról minden nyugót, mi az egészséges haladásnak és fejlődésnek jelét nem viseli magán.

Jóllehet érezzük és tudjuk — s ezt hangsúlyozzuk — hogy minden valamire való művész érzi és tudja, hogy műveinek nem a művészi irányzat ad halhatatlanságot, hanem a művész lelke, tudása, fantáziája, nemzeti érzése. Ezek a kvalitások beszélnek az idők végezetéig az élő emberhez. Ebben rejlik a művészi örök élet.

Mégis, úgy érezzük, ha e két művész megérti a legújabb kor szavát, mint ahogy megértette a németek 90 éves Meuzel Adolf-ja — aki előtt nem tűnt fel az újkor művészetének olyan irányzata, amely irányzattól levonva azt ami jó, ne művészetének gazdagítására fordította volna, — ha e két művész is kilép az akadémiai szabályok mögül, ha az egyéni szabadság jogát elismerik a művészetben, ha a történeti festészetben helyt adnak a *történeti zsánernek*, a nemzeti realizmusnak, azt hiszem, — festészetünk története más irányt nyert volna s nevékhöz fűződne igen sok olyan művészi újítás megteremtése, mely nélkülök örök vesztesége a magyar rajzoló művészetnek. Nem keresnők ma e művészek elnémulása és e kor művészete közti okozati összefüggést? Nem kérdeznők — a történelemben is szokatlan — ily fajta jelenség „miért“-jét? Nem éreznők oly fájdalmasan az 50—70-es évek művészete és a legújabb kor művészete között lévő folytonosság hiányát?

A magyar történeti festészet úttörői s az 1867-iki kiegyezéssel beállott alkotmányos élet után tömegesen tódulnak a művészi pályára tehetségek vagy lelkesedőket követve hivatottak és hivatlanok egyaránt, az állam segítségével vagy a nélkül. Művésszé képzésükre ugyanazokat a helyeket keresik fel, amelyeket a már említett s idehaza ismert nevű művészek kerestek fel. Csakhogy már ekkor külföldön a Puskin tanainak magva el volt hintve. A művészetben az egyéni szabadság: a kor és a művész izlése, felfogása dominál. S nem sokára ezután elhangzik a: „*secessio*“ is.

Ennek a művészi forradalomnak lehet tulajdonítani,

hogy művészeti fejlődésünk nem folytatódik azon jegyben, melyben megindult. Ennek a jelenségnek lehet tulajdonítani, hogy történeti festészetünk nem nyert betetőzést.

Akarmelyik nemzet művészetét kísérjük figyelemmel, azt fogjuk tapasztalni, hogy fokról-fokra emelkedik, s nincs korszak, nincs valamire valónak nevezett művész, ki újat ne tegyen hozzá, de csak olyat, melylyel nemzeti művészetéhez egy lépéssel közelebb jut.

A mi művészetünkben az 50—70. évek és legújabb kor művészei között hézag van, mely hézagot nem a művészi fokozatos egymásután, de művészi türelmetlenség tölti ki. Az utolsó 15 év művészetét minden műben az ujság keresése, a múlt művészetének lekicsinylése, a *faji sajátosságunk*, a *nemzeti realizmus* semmibe vétele, s lázas kapkodás minden után, mi a nyugaton feltűnik — jellemzi. De e 15 év alatt megszületett a „secessió“ is.

Nem ítéljük mi el a mai kor művészeit, nekik igazságuk lehet és ha a művészet *csupán* „imitatio naturae“, akkor nekik igazságuk is van. Mind az által azt óhajtanók, hogy a műtermék a természet és a művészi egyéniség harmonikus eredménye legyen. Lássam a műben azt a természetet, amelyben a művész született, élt, megismerjem a műben az egyént, ki azt létre hozta. Legyen a műterméknek miértje, gondolata. „Maga a művészet csak nyelv“ — mondja Puskin — „mely a művész gondolatát fejezi ki; maga a kézügyesség, formaadás, szín csak annyi, mint a költő kezében a grammatika és a versláb, — pusztá szerszám, eszköz gondolatai kifejezésére.“ Hisszük, hogy ez a tudat más nemzet művészetében meg is van; fájdalom a magyar művészetben ma még nincs meg. Ha mai művészetünkben gondosan elmélyedünk, a kézügyesség, a formaadás és színezés látszik a főszerepet vinni az alkotások megteremtésében és nem a művészi gondolat.

Figyeljük csak közelebről ezen állítást. E termékeken, — a művészetnek egyik lényeges jegyét hangsúlyozom: a *képzelő erő*.

A képzelő erő a művészetnek egyik fontos tényezője, de nekünk magyaroknak fontos úgyis, mint „*képzeltetés keleti nép*“ *ek lelki járuléka*. Hogy a képzelő erőnek, hány faja van, azt nem részletezem. Itt csak a képzelő erőnek a művészetekben — az esztétikusok által is — sokat emlegetett fontosságát emeljük ki, a mi a mű kompozíciójával, különösen a magyar művekével — oly szorosan összefügg. Ha újabbkori művésztinket szemléljük, úgy abban a képzelő erő hiányát fel kell fedeznünk. Ezen észlelhető hiánynak az újabbkor művészeti irányzataival van okozati összefüggése. Ezen művészeti irányzat elégségesnek tart annyit és úgy utánozni, amennyit és ahogy a természet magát mutatja. A művész egyénisége, gondolata, képzelete nem látszik beleszólni a természet munkájába.

Az igaz, hogy a XIV—XV—XVI. század művészeinek képzelő ereje e téren annyira ment, hogy sokszor a természetet is mintegy képzelt természeté tette. Tájékepek mintha egy más, egyénileg képzelt világ — tájkepei lennének. Bártran konstatálhatjuk, hogy e két korszak művészi irányzata — a XIV—XVI. század és a mai kor művészi irányzata, az abnormitás két végletére jutott. Míg a letűnt századok művészei a gondolatot teszik művészetükben uralkodóvá s a természetet csak eszköznek tekintik lelki világuk kifejezésére; addig a mai ez eszközben látja úgy a maga, mint minden kor művészeti problémáinak megfejtését. Egyéni gondolatai,

érzelmei s ezek kifejezői a képzelet és kompozíció egészen mellékes eszközöknek látszanak előtte.

Helyes az elv: vissza a természethez! Ezt már magunkévá tettük, megértettük: ezen irányban művészkednek legtöbben már is e hazában, — ezen már túl vagyunk. Kívánatos volna egy kis megállapodás és e két szélsőség közé, az elmúlt századok és e legújabb kor művészei közé az „*aurea mediocritas*“ művészetét helyezni. Legyen gondolat, eszme, tartalom a műben a természet fenségességével, igazságosságával és őszinteségével párosulva. És hasssa át — mit először kellett volna említenem: erős nemzeti érzület. Amit Puskin így mond: „*A kifejezést, tyrust, jellemet, ruházatot, színezést* ez igazi nagy festők mind szülőföldjükről veszik, még pedig egész őszinte beismeréssel, a legcsekélyebb változtatást nem próbálva meg; s merem állítani, hogy másképp nem is lehet és hogy soha senki jól meg nem fog festeni semmit, amit elejétől fogva és régóta nem érzett s amit elejétől és rég óta nem szeretett... Valahány művész azzal próbálkozott, hogy más nemzet saját-ságaiba élje bele magát, legott harmadrangúvá süllyedt, ha még oly tehetséges volt is és elvesztette a hatalmat a szívek felett; műve a nézők lelkének nem mond semmit“...⁴ Nagyon jó példa erre Munkácsy Mihály művésze. Míg művésze a hazai talajból táplálkozik, páratlan, nagy művész; midőn elhagyja azt, fokozatosan következik tragédiája.

Hogy a mi művészetünk mennyire kozmopolita, mennyire nem azt fejezi ki, mint amit e föld mond, mint amire e föld nevel — nem kell bővebben fejtegetnem, csak a műtárlataink megtekintésére serkenteni az olvasót. Láthat ott óriási képeket, melyen csupán színfoltok dominálnak, másikon a bravuros technika a cél, stb. Nem azt akarjuk ezzel állítani, hogy e kvalitásoknak, nagy művészi irányzatoknak nincs létjogosultságok; van, . . . de úgy óhajtanók, hogy e kvalitások, ezen művészi irányzatok a magyar felfogás — illetve kifejezés és magyar tárgyak feldolgozásának szolgálatában álljanak.

Deák Geyza.

(Folyt. köv.)

Dr. Szabó Aladár: Jézus élete.

Válasz Criticusnak.

(A Criticustól idézett helyek és csakis ezek kis, dült betűkkel.)

A Sárospataki Ifjúsági Közlöny múlt évi 3-ik és 5-ik számában egy könyvismertetés jelent meg Criticus álnév alatt, Szabó Aladár Jézus élete című munkájáról. Én tavaly meglehetősen távol állván attól, hogy ez érdekelhessen, nem is olvastam el a 3-ik számban megjelent részét, de egy esemény figyelmessé tett az 5-ik számban megjelent folytatásra és olvasni kezdtem. Nem sokat tudtam belőle elolvasni, annyira visszaborzadtam a hangjától, de azt megtudtam ennyiből is, hogy a Szabó Aladár könyve nagyon rossz könyv. Nemrégiben aztán megszereztem Szabó Aladárnak ezt a könyvét és amint elolvastam, eszembe jutott a könyvismertetés is és

⁴ Puskin tanítása. Ford. Geöcze Sarolta.

elolvastam azt is. És olvasván, kötelességemnek tartom annak „igazságai“ ellen tiltakozni és ezzel kapcsolatosan Szabó A. munkáját nagyjából, rendszertelenül ismertetni.

Bírálonak különösen két helyes állítása tűnt fel. Az elsőt itt adom, a másikat később.

Első tekintetre megállapítjuk mi is, mint a Prot. Szemle bírálata, hogy Szabó Aladár „elvszerűen és szigorú következetességgel a bibliai Jézus életét írja meg,“ sőt azt is megengedjük, hogy „mindenestől az evangéliumi Jézust ismerteti.“

Ez tényleg igaz, tényleg ez a Szabó Aladár könyve.

De éppen azért, mivel ez a Szabó Aladár munkája, mivel teljesen elfogadja alapnak a bibliát és a bibliában tényleg benne levő igazi megváltó Jézust, igazi Istenembert tanítja, azért a bíráló rossznak, károsnak, értéktelennek tartja a könyvet.

De képtelenség is, hogy bíráló megértse ezt a könyvet. Épolyan képtelenség, mint egy zenei hallást teljesen nélkülöző embernek megérteni egy operát. Ha valakinek nincs érzéke a zene iránt, soha nem fogja felfogni az összhangok összeolvadását. Hisz az két hang, hát hogy olvadna össze, pláne három és négy, sőt tíz hang is, hogy iehetne egység. Épenúgy nem fogja sohase megfejtteni a vallás ellenmondásait és látszólagos képtelenségeit egy vallástalan filozófus, bármilyen zseni is. Tudjuk, hogy a sárga- és kékszlínú sugarakat, bizonyos körülmények közt, a szem képes fehér színné összekeverni és úgy adni át az agynak. De akinek hiányzik a látószerve, az bár mindent tudhat azon kívül a világon, de erre az egyesítésre nem képes. És vajjon, ha ez a két ember tagadja a hangok és színek összhangját, azért biztos-e, hogy nincs szín, nincs hang és nincs azoknak összhangja? Annyira nem biztos, hogy ki is nevetethik érte. Ezért a legcélszerűbb rájuk nézve, ha azt mondják: A színek és hangok világában soha se voltam, nem láttam őket, nem hallottam őket, azért nem szólok arról, amihez nem értek. A vallásra és a vallásról szólókra ez különösen áll.

Bíráló ezt se hiszi és azt gondolja, hogy: de bizony szólhat ő okosan is a Szabó Aladár könyvéhez, hisz ő sok tudományt végig tanult s ki is fejezi ezt a véleményét, így szólván: *Miért volna H. Spencer az Isten néző szemére vak, mikor egy favágó, egy kapás, egy szénégető nem vak? Azért, mert ő sokat tanult, sokat tudott és mert zseni volt?* Szóval a bíráló szerint a tudás már istenhit is. A bíráló nem vet számot azzal a tényre, hogy több okos és sokat tanult zseniális filozófus élt, aki atheista volt, pedig nem volt se favágó, se kapás, se szénégető. Nos, hát ezek a nagy zsenik látták az Istent? Hisz akkor nem voltak józaneszűek, ha látták és mégis azt mondják, hogy nincs. **Láttam, ergó nincs.** Ha tehát az atheisták a saját bevallásuk szerint nem látták az Istent, bár nagy tudósok voltak, akkor H. Spencerrel is megtörténhetett, nagy tudása dacára is, hogy vak volt az Istent néző szemére. És így más nagyon tanult emberrel is megtörténhetik. Ebből pedig az következik, hogy ne kritizáljuk azt, amit nem láttunk.

De nézzük, mit mond a könyvről:

A felvett forrásművekkel szemben a legkevesebb kritikát sem alkalmazza.

Hogy ez mennyire nem igaz, bizonyítja a 15—27. lap, ahol Szabó Aladár tényleg kritizálja a forrásokat és a rá vonatkozó nézeteket és később is a tárgyalás folyamán fordulnak elő érvek a források hitelessége mellett. De a mai kritikusok hozzá vannak szokva, hogy

csak az a kritika, amely tagadja, cáfolja, kétségbevonja az igazságot is, de szerintük igazi kritikus képtelen helyeselni is valamit. Szabó Aladár helyesel is, ergó ő róla nem lehet mondani, hogy kritizál.

Megállapítja, hogy a hiteles evangéliumoknak minden betűjét hinni kell, mert azok hitelesek.

Ez nem igaz. Mert nem mindent fogad el úgy, amint le van írva, csak az az igaz, hogy kisugárzik munkájából, hogy a hiteles evangéliumoknak majd minden mondata mögött nagy keresztyén igazságok vannak és ezek az igazságok annyira összefüggenek, együtt olyan kerek igazságcsoportot alkotnak, hogy csak akkor ignorálhatnánk önkényesen csak egy mondatkáját is, ha azt az alap gondolatot félretennők, amelyikből az egész kinő. Szerves egész az, mint egy organizmus, amelyiknek minden szerve élő összefüggésben van a többivel és ha a fülét vagy a lábát levágjuk, veszít az egész szervezet. Tehát azért becses a betű, mert lélek van mögötte és Szabó Aladár ezt a lelket észreveszi és elének tárja. És nem *hinni kell*, hanem csak annak kell hinni, aki a Jézusban keres üdvösséget. Ez különben természetes is. Ha valakihez akarok menni, el kell hinnem nemcsak azt hogy érdemes hozzámenni, hanem azt is, hogy ezen és ezen az uton kell hozzá menni. Ha egy fizikai jelenséget akarok kihozni a laboratóriumban, számba kell venni a jelenséget kihozó összes törvényeket. Ha egy lelki jelenséget ki akarok hozni, tekintetbe kell venni mindazokat a törvényeket és erőket, amelyek arra a lelki jelenségre vezetnek. Mert a lelki jelenségek is vastörvények alatt állanak, mint a fizikaiak.

De hát kik hitelesítették azokat az evangéliumokat? Nemde emberek? Akik még hozzá papok voltak, akiket oly sokszor vezetett a tudatlanság, az érdek vagy külső erőszak.

Gondoljuk meg, hogy a mai *újszövetségi exegeták, isagogusok, egyház- és vallástörténészek* is nem éppen úgy emberek-e, még hozzá nem papok-e, akiket oly sokszor nem vezethet-e a tudatlanság, az érdek vagy a külső erőszak? És gondoljuk meg, hogy a maiak, akik az újszövetség hitelét kétségbe vonják és a régiek, akik azt hitelesítették, nemcsak abban egyeznek meg, hogy egyformán emberek voltak és így a maiak is épügy tévedhettek, mint a régiek, hanem abban is, hogy a régiek se mind gazemberek voltak, mint a maiak nem azok. Tehát ez az érve a bírálónak egyszerűen vissza fordítható és így semmit se bizonyít. És végül gondoljuk meg, hogy a maiak egymást még jobban meg tudják cáfolni, mint a régiket és bár igen szép dolog és nekem is kellemes dolog ebben a rettenetes véleménykhaosban eligazodni próbálni, de sohase várhatunk itt biztos eredményt. Minden csak az én egyéni ízlésemről és gondolkozási képességemtől függ, minden csak attól függ, hogy hogy kombináljuk a tényeket és véleményeket. És végül jólesik az egy tudósnak, ha végre ő is kétségbe vonhat valamit, hisz ez a zseni jele. Megmenteni az emberiséget egy évezredes tévedéstől. Ez már beszéd.

Gondolkodás és rendszer nélkül csak szépet akar mondani... Olyan munka, mely forrásainak kritikátlan és rendszertelen másolatából állott elő.

Tehát nemcsak hogy kritikát nem használ Szabó Aladár a forrásművekkel szemben, hanem azokat rendszertelenül másolja. Majd az irgalmas samaritánus példázatánál meglátjuk, hogy nemcsak *másolja* a forrásműveket, most csak az ellen a kifejezés ellen tiltakozom, hogy *rendszertelenül*. Kétszeresen is van benne rendszer. Először mint életrajzban, amennyiben egy valakiről van

benne szó, aki egy célért küzd; a küzdelem megindul, mindinkább fokozódik, mindinkább nő a küzdő és ellenségei közt a távolság. mindig hatalmasabb fegyverek, hatalmasabb elvek kerülnek a küzdőterre, aztán az a valaki teljesen összeütközik az ellenségeivel, látszólag elbukik, végül megdicsőül. És a munkából tisztán érezhető a fokozat, tisztán lehet látni az esemény haladását, a haladás egyes mozzanatait. Másodszor van benne rendszer más is: az eszmék rendszere. Van benne egy eszme, amelyikből a könyv minden egyes betűje kinő. Valamint egy munkának van alap gondolata, úgy ennek is van. Ez az eszme, mely vas következetességgel van kifejlesztve és keresztülvive ebben a munkában: **Az Istenemberben a bűnös emberekhez kinyilatkoztatott isteni kegyelem.** Ezt a kegyelmet, ezt a szent szeretetet hirdeti ez a munka a bűnös embereknek. Tehát van még alap gondolata is, annyira nem rendszertelen!

De szerencsénk, hogy a bíráló nem fedezte fel ezt az alap gondolatot, mert valószínű, hogy sok hibát mutatott volna ki benne.

Akik tisztán tudós szemmel nézik a vallást, azok feltétlenül felfedezték volna az alap gondolattal szoros összefüggésben levő azt a gondolatot, hogy ez a bűnös emberekhez kinyilatkoztatott kegyelem az Isten igazságosságának és szeretetének a következménye. Fel lehet vetni azt az ellenvetést, hogy az Isten igazságos és szerető, szent és irgalmas nem lehet egyszerre. Vagy igazságos, vagy szerető atya. És mikor Szabó Aladár mégis igazságos és szerető Istent hirdet és ismer, azzal sok modern theologus felfogásával ellentétbe jön, azért tehát helyén való lesz elmondani a következőket:

Azokról a dolgokról, melyeket Jézus bűnnek hirdet, kimutatható, hogy a világra rettenetesen sok nyomorúságot hoztak, tehát azok a dolgok nyomorúságok okai. Az isteni szeretet legeszményibb módon úgy érvényesülhet, ha a nyomorúság okát megsemmisíti, ha a nyomorúság okára haragszik. Mivel pedig a bűn oka a nyomorúságnak, azért a bűnt meg kell neki semmisíteni, arra haragudnia kell. Tehát az adott földi viszonyok közt annak, aki el akarja mondani magáról, hogy ő a legfenségebb elvet, a szeretet elvét érvényesíteni akarja, annak a nyomorúság oka, a bűn ellen is küzdeni kell és nemcsak a szószékről hirdetni, hanem magában is meg kell ölni a bűnt, hogy ő se lehessen egy nyomorúság oka se. És ha ezt valaki tényleg meg is kezdi, be fogja látni, hogy a bűn testéből senki és semmi nem szabadítja ki, hanem csak az a Jézus, akiről Szabó Aladár ír és akkor aztán a vallás rettenetesen sok ellenmondásait is meg fogja érteni és igazat fog nekem adni azért a kijelentésemért, hogy míg az embernek nincs zenei hallása, soha se fogja megérteni, mint olvadhat két hang egy teljes összhangba, egy határozott egységbe. És abban is igazat ad nekem, hogyha az a zenei hallás nélküli ember százszor kimutatja is, hogy a c hang és g hang nem egyek, ellentétesek, tehát össze se olvadhatnak, tehát szamarak mind, akik ezek összhangját hiszik és állítják: az a két hang mégis összhangba olvad. Mert az igazság független attól, hogy meglátjuk-e.

Én most a bírálónak több olyan állításával, amelyik a vallásos igazságok ellenmondásával foglalkozik és azok képtelenségeit, nevetséges voltát igyekszik kimutatni, nem fogok foglalkozni. A fentebbiekből elképzelhető, hogy miért.

Mivel bíráló a bírált munka alap gondolatát nem fogta fel, vagy nem ismerte el, azért nem ismeri el az

alapgondolatot kisúgározható egyes részleteket sem. Így mindjárt a magyarázatait sem.

Nagyon dicsért írásmagyarázatai pedig nem állanak magasabb fokon, mint a nazarénus atyánkfiaié vagy az üdv hadseregében az alliszteké.

Egy másik helyen pedig így szól, mondván:

Jön azután a hegyi beszéd, jönnek a példázatok, persze magyarázva, azaz minden szépségükből kivetkőztelve. Csak tessék elolvasni, hogy micsoda gyenge allegóriát csinált a „Tékozló fiúról“, az „Irgalmas samaritánusról“ szóló szép mesékből.

Hogy ennek az állításnak az alaptalanságát bebizonyítsam és hogy lássuk, milyen mélyen fogja fel Szabó Aladár a bibliai példázatokat, álljon itt az irgalmas samaritánusról szóló példázat magyarázata, amelyik ellen különösen kifogása van a bírálónak.

„Meg fogjuk látni, hogy az Idvezítő gyönyörű példázata nemcsak azt foglalja magában, hogy az idegeneket is szeretnünk kell. Voltakép a példázat azt mutatja meg, hogy az emberi lélek teljesen képtelen a nagy parancs betöltésére s Jézusnak kell a szegény, gyarló, bűnös emberi lelket meggyógyítania, hogy az eszményt megközelítse s elérje. A példázatot Jézus, aki mindig alkalomszerűen szólt, meggyőződésünk szerint akkor mondta, amikor Betániába menendő, Jerikóhoz érkezett. Jerikó, mint a kereskedők egyik nevezetes állomása, gazdag volt földi kincsekben. Rózsáligeteiben híres illatszerek készültek s kincsek és illatszerek rendesen puha erkölcsök társaságában találhatóak. Amikor tehát Jézus az ember nagy elfajulásáról szólt, méltán és találóan fejezte ki gondolatait ekként: Egy ember ment alá Jeruzsálemből Jerikóba. Ez az ember általában az ember, aki az Istennel való közösségből kiesik s halad a bűn örvénye felé. Az úton megsebesül. Rátámadnak a vétkek s nyomorúttul ott hagyják. Nem képes magán segíteni. A pap és lévita, akik könyörtelenül mennek el mellette, az isteni forrásoktól eltávolodott s épen azért haszontalan vallásosságot jelentik. Ezek után jó a samaritánus, vagyis inkább jó Jézus, akit a zsidók gúnyból samaritánusnak (Ján. 8, 48.) neveztek, azaz olyannak, aki hozzájuk nem tartozik, rájuk nézve idegen. Nos tehát épen ez az idegen, akit az embriség megtagad és kigúnyol, ez segít a bűnbe esett emberen.“

Hát ki van ez vetkőztetve szépségéből? Gyenge allegória van ebből csinálva? Hogy mi ebben a mély, az igaz, azt nem is próbálom meg kimutatni, mert ez már vallás. A vallásos lélek úgy is kiérzi belőle, más ember előtt úgy is üres frázis marad, mert minden frázis üres, amíg a lelkünk nem ad bele tartalmat. Hogy annál nagyobb legyen a gyönyörűségük ezeknek az embereknek, én még hozzáteszem, hogy nagyon sok ilyen üres frázis van ám ebben a munkában. *Tele van az ájtatos jelzőkkel, nagyot mondó és semmit se jelentő kifejezésekkel. Pl. „A magasságos és tökéletesen szent Isten.“ „Az egy szent és irgalmas Isten.“ „A nagy, a hatalmas, a gazdag Isten.“ „A szent Isten ügyeért égő buzgalom.“ Felséges, magasságos, mélységes, dicsőséges, szentséges stb. stb.* Én még hozzátehetem, hogy a *kálvintéri ősz patriarcha* a Jézusról szólva nagy Ő betűt ír. *Ugy-e rettenetes dolgok ezek egy modern paptól — a XX-ik században! — A célja csak az, folytatja a bíráló, hogy a biblia minden szaváról ódát zenjen. Hogy ön-maga igaznak tartja-e, amit ír, az mellékes, csak hangozzék. Gondolkodás és rendszer nélkül csak szépet akar*

írni. Aki nem hiszi, olvassa el a könyvet . . . a könyv rémmód unalmas és nem tanít semmire. Mit gondol a bíráló, kinevetteté magát a szerző, ha nem törődnek vele, hogy igaz-e, amit ír, ha nem tartaná igaznak is?

Mivel a bíráló az alap gondolatot nem fogadja el, elveti Szabó A. nézetét a Jézus csodáiról is, amelyekben Szabó Aladár nemcsak a Jézus isteni erejét látja (jelzem, hogy egyáltalán nem ezzel bizonyítja Krisztus Istenségét; azt már előbb elfogadta, annak mások a forrásai, hanem épen megfordítva áll a dolog, a Krisztus istenségében látja a csudák lehetőségét), hanem úgy fogja fel őket, mint érzéki cselekedeteket, amelyekkel ugyanazokat az elveket, igazságokat szemléltette tanítványaival és velünk, amelyeket hirdetett, szóval a Jézus csodái nem közönséges varázslások voltak, amilyenek abban a korban divatoztak, hanem az érzéki világban való bemutatásai annak, amit Jézus a lelkekben akart véghezvinni. Pl. a mindenkitől utált bélpoklosok meggyógyítása azt jelenti, hogy nincs olyan utálatos és rettenetes bűn, amelyikből a Jézus meg ne tudna váltani. A terméketlen fügefát azért szárítottta el, hogy megmutassa az embereknek, miszerint az a lélek, amelyik csak levelet hajt, de jó gyümölcsöket nem terem, meghal az Úrra nézve stb. stb. Tehát épenúgy a megváltást és annak törvényeit hirdeti Jézus a csodáiban is, mint példázataiban, mint beszédeiben. Ugyanazok, a keresztyén tapasztalatoktól bebizonyított váltságigazságok vannak Jézus minden cselekedetében, az evangéliumoknak minden mondatában. A váltság az a roppant hatalmas eszme, amely egy teljesen összefüggő egységbe foglalja az evangéliumoknak minden mondatát. Ez a lélek ad egységet minden látszólagos ellenmondásba. — Tehát ha még el nem fogadja is valaki, hogy Jézus megtette azokat a csodákat, ezt a lelket, ezt az allegorikus magot ki lehet belőlük ragadni és akkor is nagyon érdekes dolgokat mond a Szabó Aladár könyve.

Azzal a roppant hatalmas egységgel szemben, amely a csodákat, az evangéliumoknak ezeket a legkényesebb részeit is magába olvasztja, szentesíti, elválhatatlan kapcsolatba hozza a többi részekkel — milyen nyomorult, gyöngye érvet hoz fel ő a csodák ellen. Azt mondja, hogyha Jézus tényleg végrehajtotta volna ezt a sok jótékony csudát, akkor nem lett volna hatalom, mely őt megfeszítse . . . az egész római birodalom imádván borult volna le lábai elé . . . óh, mert nem olyan hálátlan a nép, az istenadta nép, mint ahogy az evangéliumok tanítják! Csak nézzétek a jelent. Mennyire magasztalja a férfiút, ki sebeit, terheit jótékonyágával enyhítette s mennyire imádná azt, aki csodákat hajtana végre, holtakat támasztana fel! Én nem tudom megítélni, hogy vicc-e ez, vagy fantazmagória, vagy komoly kijelentés? Hát csakugyan ilyen a nép? Hát csakugyan lehet ilyen naiv módon nézni az életet? — Lehet a csodahit ellen más érveket is felhozni, de beláthatja mindenki, hogy ez semmit se bizonyít ellene.

A bírálónak kifogása van az ellen, hogy a munka szerzője néha-néha kifakad bizonyos tudósok ellen. De ebből azt a következtetést ne vonjuk, hogy Szabó Aladár talán ellensége a tudományoknak is. Ez ellen a felfogás ellen a leghatározottabban tiltakozom és mint legbizonyosabb tény állíthatom, hogy a vallásos ember tud gyönyörködni az igazi tudományokban, sőt még jobban tud, de csak az igazi tudományokban. Aki meg akar róla győződni, olvassa el Drummond Henrik: Természeti törvény a szellemi világban című munkáját és látni fogja, hogy milyen fenségessé tudja tenni a vallá-

sos lélek a természettudományt. Hogy Szabó Aladár is tudott H. Spencerben is gyönyörködni, mutatja az, hogy ezt mondja róla: „Herbert Spencer Élettanát olvastam. Teljesen elmerültem a mű szépségeibe s az „Első elvek“ sivársága s nyilvánvalóan kétségbeesett világnézetének áttanulmányozása után jól esett azt mondanom, hogy H. Spencer arra a szemére ugyan, amellyel az Istent nézte, vak volt, de azzal, amellyel az alsóbb fokú életjelenségeket vizsgálta, kitünően látott s azok törvényeit jól állapította meg . . . s egyáltalán távol volt tőlem, hogy vallásos igazságokat keressek.“ (7. lap.) Tehát a vallásos ember is olvas tudományt és a jót meglátja benne és el van ragadtatva tőle. Vagy vallásos ember nem lehet tudós? Tessék megnézni a valóságot.

De az olyanféle tudomány ellen, az olyan felületes bírálás ellen, mint amelyet a bíráló csinált, tiltakozik Szabó Aladár, de más is. Hogy milyen felületes, azt már eddig is láttuk, de hogy milyen rosszindulatú is, kitűnik ebből a két állításból.

Három lappal odébb, ugyancsak a zsidókról lévén szó, őket kemény nyakú és körülmetéletlen szívű népek nevezi. Mit jelent ez? Vannak talán körülmetélt szívű népek is. Én nem hiszem.

Ez vagy tudatlanság, vagy rosszakarát, tehát nem tudomány. Ez ellen tiltakozik Szabó Aladár.

Azt sem tudtam még, hogy kik voltak a keresztyénség első vértanúi. De nem tudta senki. Mert szerzőt heradatan érdem illeti meg ama nagy horderejű igazság felderítéseért, hogy a keresztyénség első vértanúi azok a bellehemi kis gyermekek voltak, akiket Herodes . . . leöletett . . . Azt kérdezzük a szerzőtől, mint nagy theologustól, tisztában van-e a vértanúi (martyr) szó fogalmával? . . . Mert szerintünk csak azok nevezhetők vértanúknak, akik halálukkal öntudatos tanítványt tesznek.

Aki tanult valaha stilsztikát, meg olvasott valaha könyveket, meg igazságos akar lenni, az megérti, hogy mit akart Szabó Aladár a vértanú kifejezéssel mondani. Tehát ez se bírálás. Az ilyen bírálás ellen is tiltakozik Szabó Aladár. És még tiltakozik az olyan tévedések ellen is, mint a következők:

A szerző határozott jóindulattal legyezgeti a katholicizmust.

Ha tudja a bíráló, hogy a protestantizmus két alapvető elve „a bibliához“ és a „kegyelemből hit által“ és ha tudja, hogy ebben a két elvben van meg a protestantizmus és katholicizmus közti összes ellentét és ha tényleg olvasta a bírált munkát, amelyikben szinte megszólal a „bibliához“ elv és amelyik száz meg száz helyen hirdeti, hogy csak a „kegyelem“ képes bennünket megváltani, a Krisztusban megjelent kegyelem, nem pedig az egyház és a szentek és ezt a kegyelmet csak „hit által“ tehetjük a magunkévá, a hit legteljesebb megalkodásával, nem pedig péterfíllérekkel, aszketasággal, ritualizmussal és más külsőséggel, — hogy ha a bíráló tényleg olvasta ezt a könyvet, akkor hogy állíthatja mégis, hogy Szabó Aladár határozott jóindulattal legyezgeti azt a bírálótól annyira lenézett katholicizmust.

Kálvin János mondta: „Ecclesia se semper reformari debet.“ A szerző pedig, aki kálvintéri kálvinista pap, orthodoxabb az ezer év előtti orthodoxiánál.

Először is kétségtelen, hogy Kálvin János nem a bibliától és a vallásosságtól való lassankénti elreformálásra gondolt, mikor azt a latin mondatot mondta, hanem inkább a biblia és a Krisztus felé visszareformálást értette alatta, azt értette, hogy az egyházat min-

den emberi mocsoktól meg kell tisztítani újra meg újra, hogy az emberiséget közelebb vezethesse az az élő Krisztushoz és a Pál, Augustinus, Luther, Zwingli és Kálvin vallásosságához. Aki az egyház alól ki akarja húzni a kegyességet, az ne takarózzék soha kálvini mondásokkal, mert csak a tudatlanokat csapja be vele.

Másodszor pedig az orthodoxia a maga rémes középkori alakjában igen gyűlöletes dolog. De ilyen orthodoxiáról szó sincs Szabó Aladárnál. Ő nem tiszta tant, hanem tiszta vallást ad munkájában és ez differencia. És nem is erőszakolja senkire, még csak ki se átkoz senkit, aki el nem fogadja nézetét. Nem kényszeríteni akar ő, hanem használni. A vallásos léleknek akar táplálékot adni. És ad. Ezt mások tudják nem a bíráló. És még azoknak is hasznára válhatik, akik az észből és a saját lelkükből, földi vágyaiból akarnak vallást csinálni — másoknak. Ezeknek is szükségük van erre, mert bármilyen szép rendszert tákoltak is össze, meríteniök kell az örök élet beszédeinek e tiszta kútfejéből is, csak úgy tudják beadni vallásukat a népnek, amelyikről azt mondja a bíráló, hogy *a nép, amelyik már kifáradt a testi munkában, amelynek már legalább is egy száz esztendő ünnep kellene, ez nem nagyon fog lelkesülni egy olyan menyországért, ahol dolgozni kell.* Hát bizony; az életkörülmények annyira sulyosak lettek, hogy az igazságnak a nyakát is ki kell már csavarni és olyan hazugságot csinálni belőle, amelyikért lelkesedik — a nép.

Ártalmasnak találok ezt a könyvet az erkölcsre nézve, mert azt tanítja, sok helyen predikálja, hogyha valaki 77-szer vétkszik is egy nap és 77-szer megbánja, bocsáss meg neki, mert az Isten is megbocsát!

Ezzel a kiszólásával aztán bebizonyította a bíráló azt a valószínűleg magára értett mondását, hogy

„Ez a könyv nem nekem való.“

Szepesi Pál.

Az anyákhoz és apákhoz.

Irta Rákosi Jenő.

Az újabb kor legnagyobb és legdicsebb vívmánya az, hogy az értékek benne helyet cseréltek. Régen az arany és ezüst, a drágakő, a selyem és bársony és a pénz minden neme és az anyagi érték ezer formája volt emberi feifogás szerint a gazdagság fogalma. Az egyesek ma is ezek után az értékek után futnak káros versenyben. Az összesség sem hanyagolhatja el az anyagi javak e tömegét. De immár ott trónol a legvilágosabb elmékben a megismerés, hogy a nemzetek legdrágább kincse, legértékesebb vagyona, legfőbb ereje az ember anyaga.

Minden mozgalomnak tehát, amelyet eddig humanitáriusnak tartottunk, óriási gazdasági jelentősége van. A közoktatásügye, a közegészség, és mind az, ami az embertöke gyarapí-

tását és megjavítását szolgálja, elsősorban közgazdasági szolgálat. Hiszen a vésőnek, a kalapácsnak, a tollnak és az ekeszarvának is az ad nagyobb értéket, hogy hányan forgatják és kik veszik kezükbe. Az ember teszi becsessé az anyagot, nem megfordítva. Az ököritői rémes katasztrófának isszonyúsága épen abban rejlik, hogy nem a gazda vesztette el birtokát, hanem a föld vesztette el gazdáját.

Iparkodás, munka, takarékoság, okosság minden elveszett értéket vissza tud szerezni. De a legáldottabb föld sem képes az elveszett gazdát, az elpusztult embert életre kelteni. A kezdetlegesen összerótt vityilló kastélyá nő a szorgalmas ember kezében; a legfényesebb vár összeomlik, ha az ember kipusztul belőle.

Az utolsó tíz év magyar államférfiai e megismerések alapján oly munkát indítottak meg, amellyel Magyarországot a civilizáció élére állították. Az ember- s főleg a gyermekvédelem oly szervezetet nyert hazánkban, melynek szinte mondhatnám csodájára járnak a nyugati társadalmak vezéralakjai. Ki merné tagadni, hogy Magyarország jövődjének a kérdése a magyarság hatalmas és ellenállhatatlan kifejlődése. Nincs ennél nemzetibb, nincsen függetlenségibb politika. De sőt nemcsak Magyarország történelmi nagyságának helyreállítása fordul meg ezen a kérdésen, hanem Európa keleti részének békéje, művelődése, biztossága és virágzása is. Mert a Duna-Tisza hatalmas völgyében, a Kárpátok gyönyörű koszorujában nincsen egyetlen faj sem, amelyre egy birodalmi szervezet biztosan támaszkodhatnék, kizárólag csak a magyar. Abban a pillanatban, amidőn e fajnak számbeli, műveltségi és vagyoni ereje megtöretnék a sors csapásai alatt oly mértékig, hogy le kellene mondania vezénylő és egységbe kapcsoló hivatásáról: abban a pillanatban a fajok ádáz versengése és visszavonása ütné fel hydrafejét. A bomlást külső hatalom ideig-óráig fenntarthatná, de csak a szabadság árán, csak az autokrácia vaskezeivel. Minthogy pedig az ily hatalomnak semmi etikai célja nem volna hatalmi érdekén kívül, hovahamarább meg kellene örlődnie s ez a gyönyörű, az Isten által is egységesnek teremtett ország, prédája lenne prédakeresőknek és széttagoltatnék s latrok osztzkodnának Krisztus urunk e ragyogó, számunkra kiterített köntösén, melynek amíg mi itt vagyunk, Magyarország a neve.

Ez a jelentősége annak a mozgalomnak, mely minden alakjában az emberanyagot védi ebben a sok külső és belső ellenségtől tépett

országban, amelynek legújabb alkotása a *Gyermekszanatórium*.

A Gyermekliga szárnyai alá szedi az elhagyott, a züllött, a védtelen gyermekvilágot, hogy megmentse az országnak. A *Gyermekszanatórium Egyesület a beteg gyermekeknek vet ágyat, nyújt segítséget és rendel ápolót, hogy megmentse az életnek.*

Társadalmunk jeles és önzetlen vezérférfiai állanak ez alkotás élén és küldik ki hívó, kérő, buzdító szavukat a nemzet társadalmához. Szegény és gazdag, aki meghallod, nyisd ki elébe a szívedet. Nincs a világon irgalmasság szebb és meghatóbb, mint amely a beteg gyermek ágya fölé hajlik. Te, akit az Isten gyermekkel áldott meg, jer és segíts és ezzel háláld meg a gondviselésnek azt, hogy képes vagy a magad gyermekéről gondoskodni anyai, apai szíved boldogságára. Te, akitől a sors megtagadja a gyermek örömét, jer és segíts épen ezért. Mert meg vagy kímélve attól a pokoltól, mely az elhagyott, szegény szülő szívét oly iszonyúan sanyargatja: attól, hogy nem képes beteg gyermekéről gondoskodni.

Gyertek mind, akik ezt olvassátok, meg-gondolván, hogy az Isten munkáját végzitek; meggondolván, hogy a nemzet beteg gyermekeiről veszitek le a szenvedést.

Mily fenséges látvány: a társadalom páros viadalban a köztünk orvszándékkal bujkáló halállal. Nem fogjuk legyőzni, mert a földön nincsen halhatatlan semmi és senki, csak épen egymaga a halál. De szembe szállunk e rémmel és nem engedjük, hogy szövetségben a szegénységgel, a nyomorral, a könnyelműséggel, könnyű prédához jusson.

Akit lehet, ahol lehet, ahányat lehet sápadt kicsinyeink közül, kiragadjuk kegyetlenül fojtogató csontos kezéből: ez a szegény gyermekek szanatóriumának isteni hivatása.

*

A gróf *Zichy János* vall. és közokt. miniszter kormányzósága alatt álló „*Országos Gyermekszanatórium Egyesület*“ központi irodája Budapest, Dohány-utca 39. szám alatt van. A tagok kötelezettségei a következők: a) a rendes tag három évre 5 korona évi tagdíjat fizet; b) pártoló tag, aki egyszersmindenkorra legalább 100 koronát ad; c) az alapító tag legalább 1000 korona alapítványt tesz s ezt legfeljebb 5 év alatt befizeti; d) örök alapító az, aki legalább 5000 koronával járul az egyesület céljaihoz és ez összeget legalább 5 év alatt befizeti; e) ágyalapító tag az, aki legalább 10.000 (tízezer)

korona alapítványt tesz. Az ágyalapító jogosítva van abban a szanatóriumban, melynél ágyalapítványát tette, egy ágyat évenként díjtalanul az általa ajánlott beteg számára igénybe venni. — Az alapítványok gróf *Zichy János* kormányzó címére is Budapest, Vas-utca 10. sz. intézhetők.

Panaszos nóták.

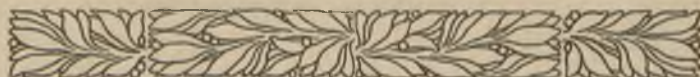
Szenyes kávéházban, hol a cigány húzza,
Ha könnyezni láttok az utolsó zúgban,
Ne nevesetek ki! Ne bánjatok engem!
Síró hegedűvel hadd sírjon a lelkem . . .
Az én beteg lelkem . . .

Rózsafák közt jártam — talán nem is régen —
Fehér rózsabimbót játszadozva téptem;
Letépett rózsákkal elhúllt ifjúságom.
Lelkem visszasírja gyermek-boldogságom . . .
Meholt boldogságom . . .

Inádtam egy angyalt, aranyos szöke lányt,
De végzetem tőle sivár pusztába hányt;
Epedek csókjáért! Keresem . . . hiába!
Elzárták előlem idegen világba . . .
Úttalan világba . . .

Kihalt kávéházba nem mulatni járok,
Csak vigasztalódni, feledni próbálok;
Összetört a szívem annyi csalódáson,
Azért sirdogálok panaszos nótákon . . .
Zokogó nótákon . . .

Kiss Géza.

ÚJ KÖNYVEK.

Bibliai szókönyv.

Debrecen, 1910. 782 lap. Ára kötve: 20 K. Készítette *Csizmadiá Lajos* theol. akad. tanár.

Úgy látszik, a konkordanciának „Egyezményes Bibliai Szótárnak“ fordítása folytán nálunk egészen átment a köztudatba az a felfogás, mintha a konkordanciáknak feladata a Szentírás tárgyainak egyes fogalmak alatt való csoportosítása, összegyűjtése s ezáltal magyarázat volna. Pedig azoknak egyszerűen csak útmutatás, kalauzolás a feladatuk oly formán, hogy a bibliában előforduló szók az illető helyek

megjelölésével betűrendbe szedette közöltetnek, hogy így azt a helyet, amelyben előfordulnak, fáradsalmas keresés nélkül megtalálhassuk. Ez megtörténik azáltal, ha nem pusztán a találati hely van megjelölve, hanem az illető szó kapcsolata hosszabb vagy rövidebb szószerinti idézetben adatik. A konkordanciák így nyújtott szolgálata egyáltalán nem kicsinyelhető. Jól tudja ezt mindenki, aki át- meg átlapozta a bibliát, hogy egy-egy szentírási helyet fölkeressen. Ilyen konkordancia jelent még végre-valahára nyelvünkön is: *Bibliai Szókönyv* cím alatt a jeles *Csizmadia Lajos* készítésében. Megvagyunk győződve arról, hogy akik használatba veszik, csodálkozni fognak, hogy mikép tudtuk ezt ennyi ideig nélkülözni. A díszesen kiállított könyvet a Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala Debrecenben adta ki.

— **Fövenyessy János: Ref. temető-énekek.** (Kapható 2 koronáért a szerzőnél Alsó-Szuhán, u. p. Ragály.) Fövenyessy János, alsószuhai tanító egy kötet eredeti temetési éneket adott ki. A könyv bírálói megegyeznek abban, hogy az énekek költői tehetségből születtek és erős a remény, hogy a fiatal költő, bár ezzel a kötetével is nagyon sokat használt a meglehetősen elhanyagolt, elavult temetési énekirodalomnak, — még tökéletesebbeket, kiválóbbakat is fog adni egyházunknak. Kevés gyöngébb ének mellett sűrűn találkozunk olyan sikerültekkel ebben a kötetben, amelyek jogosan számítanak arra, hogy mindentelé használatba lépjenek. Az énekek ismert dallamokra készültek. — Szuhay Benedek írt a könyvhöz elismerő előszót. Gratulálunk a szerzőnek és pártfogását kérjük a ref. tanítóknak, lelkészeknek.

— **Ravatal mellett** cím alatt II. kötete jelent meg mostanában *Babay Kálmán*, sárkeresztési ref. lelkész halotti imádságainak és elmélkedéseinek. Az első kötet tavaly jelent meg e műből, melyet a prot. papság általában kedvezően fogadott. Az első kötet nyomán indul a II-ik is s ugyanazon jó tulajdonságai vannak. A gyász eseteknek megfelelő hangulat, tartalom és előadásmód jellemző vonásai a kötetben foglalt 58 imádságnak. Ez imádságok korra és nemre való kellő tekintettel készültek. Sok bennök a vigasztaló és tanító elem. A kötet külső kiállítása nagyon szép; a nagy betűs, tiszta nyomás és a díszes kötés méltán dicséretére válik a kiadónak, a debreceni Hegedüs és Sándor cégnek, melynél a könyv kötve 6 K-ért kapható.

EGYLETI ÉLET.

Főiskolai Ifjúsági Tűzoltó Egylet 1909. szept. tartotta a múlt isk. év végén megválasztott *P. Nagy Gusztáv* ifjúsági parancsnok elnöke alatt alakuló-közgyűlését. Ekkor tanár-elnökévé egyhangú lelkesedéssel *dr. Trócsányi József* jogakad. tanárt választotta meg, tisztviselőit pedig a következőleg: segédtsízt *Csabay Gyula* IV. é. jh.; szer- és pénztáros *Köszeghy Gábor* II. é. hh.; mászó-parancsnok *Fogarassy Jenő* II. é. hh.; szivattyús-parancsnok *Vitkay Bertalan* II. é. hh.; rendőr-parancsnok *Ujlaky Lajos* II. é. hh.; csövezető *Sarkadi Nagy Sándor* IV. é. jh., helyettese *Csernátorny Lajos* II. é. hh.; bizottsági-tag *Eötvös Ferenc* IV. é. hh. és *Bodnár János* I. é. jh.; az egylet trombitása *Zsindely János* II. é. hh. lett. Az összes egyleti tagok száma: 37. A tagok saját költségükre Heiszler Sámuel helybeli szabómesternél egyenruhát csináltattak. Tagsági-díjjul 50 fillér állapított meg. — Később *Csabay Gyula*, *Fogarassy Jenő* és *Csernátorny Lajos* együtönből kilépven, helyeiket a közgyűlés következőleg töltötte be: segédtsízt *Vitkay Bertalan* III. é. hh.; mászó-parancsnok *Szalay Béla* II. é. jh.; helyettes-csővezető *Sidó Miklós* II. é. hh.; szivattyús-parancsnok pedig *Sallay István* III. é. hh. lett. Majd az egylet novemberi közgyűlésén — tekintve, hogy szerelvénye régi (12—25 éves) s így az a mai követelményeknek meg nem felelő, azokkal a közvagyonmentése körül erejét teljes mértékben kifejtteni nem képes — elhatározta, hogy a város polgárságához gyűjtőívet boesát ki a szerelvények kijavítására és pótlására szükséges költségek fedezése végett. A gyűjtés 1909. december hó 14-én meg is kezdődött s a város polgárságának igazán dicséretre méltó adakozásából be is gyűlt 220 korona 60 fillér, azaz kettőszázharminc korona 60 fillér. Adakoztak: Dr. Kun Zoltán az egylet volt tanár-elnöke az 1909/10. isk. évre 5 K-át; Páger Artur, Végh László, Sárospataki Gőzmalom-Társaság, Sárospataki Takarékpénztár Részvénytársaság 10—10 K-át; Bálint Dezső, Borger-testvérek, Bukoveczky Nándor, Dr. Buza László, Katona György, Dr. Kondor Miksa, Meczner András, Radácsi György, Radil Károly, Szinyey Gerzson, Végh Bertalan 5—5 K-át; Buza János, Goldblatt Ferenc, Dr. Illyefalvy V. Géza, id. Moskovits Ignác, N. N., Nagy Béla 4—4 K-át; Dávid Zoltán, Debreczeni Bertalan, Ellend József, Feldmoszer Pinkász, Kérészy István, Maklár Pap Miklós, Dr. Meczner Béla, Szívós Mihály, Trócsányi Bertalan, öz. Vitkay Bertalanné, Zoványi Jenő 3—3 koronát; Alexander Béla, Bogyay Zsigmond, Both József, Csajka Endre, D. G., Domby László, Elekes Imre, Galgóczy Barna, Dr. Gálos Rudolf, Goldblatt Mór, Hódy József, Knopfler Jenő, Maller Sándor, Nagy Lajos, Novák Sándor, Orenstein Ignác, id. Piti Miklós, Rácz Jenő, Dr. Rácz Lajos, Rízdorfer József, Rohoska József, Salacz Lajos, öz. Sarkadi Nagy Sándorné, Szanyi József, Szánthó Elek, öz. Szentpétery Jánosné, öz. Trócsányi Bertalanné, Dr. Végh János, Zelles Lajos, Zsoldos Benő 2—2 koronát; Bathó János, Cziráky Károly, ifj. Fövenyessy Bertalan 1—1 koronát; Kormány

Gyula 60 fillér. Az egyesület az 1910. február hó 12-én tartott félévi záróközgyűlésén az adakozásokért hálás köszönetét jegyzőkönyvébe foglalhatta s annak ez uton is kifejezést kíván adni. A begyűlt összeg ideiglenesen a Sárospataki Takarékpénztár Részvénytársaságnál helyeztetett el.

A „Főgimnáziumi Gyorsírókör“ tavaszi népszerű és iskolai pályázata a múlt hónapban járt le fényes eredménnyel. A népszerű fokon *első* díjat nyert *Bacsó József* VIII. o. t., a *második* és *harmadik* díjat egyenlően osztották meg *Jármy Béla* és *Szabó Ferenc* VIII. o. tanulók munkái között. Megdicsértetett *Regéczi Lajos* V. o. tanulónak a pályaműve. — Az iskolai fokozaton az *első* és *második* díjat egyenlően osztották meg *Bacsó József* VIII. és *Horváth Lajos* V. o. tanulók munkái között. *Harmadik* díjat nyert *Jármy Béla* munkája, megdicsértetett a *Szabó Ferencé*. Részt vett Gyorsírókörünk március 20-án a „Magyar Gyorsírók Egyesülete“ által rendezett budapesti országos gyorsíróversenyen, fényesen mutatva meg, hogy Gyorsírókörünk a legkiválóbb erővel rendelkezik s az ország bármelyik gyorsírókörével bátran felveheti a versenyt. A 150 szótagos versenyen ugyanis *Horváth Lajos* V. o. t. *második* díjat nyert; a 180 szótagos fokozaton *Szabó Ferenc* VIII. o. t., a kör titkárja *első* lett, a *második* díjat *Bacsó József* VIII. o. t. nyerte el. A percenkint 280—320 szótagos *rendkívüli* versenyen *Komáromi János* ifj. elnök lett az *első*. Komáromi ez óriási sebességgel országos rekordot teremtett, mivel eddig a nyilvános *rendkívüli* versenyeken elért eredmény 300 szótag volt. A diktátum minden fokozaton 5 percig tartott. Az ifj. elnök a „középiskolai bajnok“-ot, *Dick Bódog* miskolci VIII. o. tanuló, ki a 220 szótagos Gabelsbergeri versenyen lett *első*, nyilvános versenyre hívta ki, melyet ha az elfogad, a mérkőzés még pünköszt előtt fog lefolyni. — Különbén május végén Körünk is szándékszik, — mint minden évben — gyorsíróversenyt rendezni. Bizonyosságot tettünk tehát legújabbban *mi is* annak a sokszor megbántott, sokszor lekicsinyelt Nagy Sándor-rendszernek életréhitatosságáról. Bizonyosságot tettünk, több vidéki s fővárosi műtársunkkal együtt arról, hogy rendszerünk a gyakorlatban, a praxis terén is *mindenesetre* van olyan, mint bármelyik más gyorsírás, mely előtt — annak könnyű elsajátítását tekintve — semmi más rendszer meg nem állhat!

Az Erdélyi Önképzőkör április hó 17-én délután tartja Mikszáth-ünnepélyét a főiskolai imateremben. Részletes műsor a következő: 1. Tanárelnöki megnyitó. Tartja Dávid Zoltán tanárelnök. 2. Mikszáth, mint regényíró. Irta és fölolvassa Nagy László VII. o. t. 3. Melodráma: Visszavárlak, Eendrödi Sándortól; zenéjét szerezte Kuliflay Izabella. Szavalja: Thót Ferenc I. é. jh., zongorán kíséri: x. 4. Alkalmi óda. 5. Látogatás Mikszáth Kálmánnal. Irta és fölolvassa Komáromi János ifj. elnök. 6. A kaszát vásárló paraszt (Mikszáth). Előadja Szabó Ferenc VIII. o. t. 7. Titkári bezáró. Tartja Bodnár Ferenc titkár. A meghívók, melyeken a műsor is fel lesz tüntetve, a napokban küldetnek szét. A kör ezuton is mindenkit szívesen meghív erre az első nyilvános ünnepélyre.

A szombat az emberért teremtetett, nem az ember a szombatért.

Márk II. 27.

Ennek a mondásnak, most két értelmezését adom.

Némelyek szerint a mi szombatunk annyiban teremtetett az emberért, hogy a papság kényelmes állás és a vasárnapi predikálás biztosítja a megélhetést. Azért van a szombat, hogy legyen egy hivatalunk, amelyikben a mammont, a tekintélykeresést, az egyházi hivatalvágyat, a gazdálkodási ösztönt, az irodalmi dicsőségre való szomját ki lehet gyönyörűségeesen elégteleni, sőt még aludni is lehet a csendes méhes hűvösében, szóval ahol bekenheti az ember magát és másokat sárral. És mi ennek a felfogásnak az eredménye? Sár, amelyikbe bele-süllyed a lélek, az egyház, a protestantizmus. — Mikor a középkori katolicizmus féltette a Jézust, más szóval az Új-szövetséget, feltámadt a protestantizmus és megrendült a pápa trónusa. És mégis azt hiszik ezek a némelyek, hogy ezen az úton nem veszi el tekintélyét a protestantizmus. Pedig már hangos a panasz mindenfelé, hogy nem lehet a gyülekezetet visszavezetni a régi vallásosságba, a socializmus, megélhetési viszonyok meg más egyéb nem kedveznek az igazi vallásosságnak. *Nincs erő*. Hát nem a sárban van-e már is az egyház ott, ahol nincs ereje, hogy a lelkeket megragadja? Nem vesztette-e már is el az egyház a tekintélyét?

A másik felfogás szerint a szombat annyiban teremtetett az emberért, amennyiben a Jézus, a szombat ura is az emberekért, a bűnbe merült emberi lelkek megmentéseért jött a földre, az emberek közé. Azért jött, hogy erőket adjon nekünk, erőket adjon a mi tehetetlen lelkünknek a világ minden nyomorúsága, minden bűne ellen. A végtelen irgalom küldte hozzánk, hogy eltekintve tengernyi bűneinktől, a maga képére alakítson át bennünket, hogy mi legyünk a világ ereje, erő, amelyik szétjár az emberek nyomorúságai közt és kiemelni törekszik a lelkeket a nyomorúság mélységeiből.

Minden az emberi lélekért teremtetett.

A nyomorúság is, mert a nyomor törli meg dacos lelkünket, hogy megnyissa az irgalom, a kegyelem, a szeretet befogadására.

A kísértések is, hogy megedződjenek akaratunk a leküzdésekben és mindent le bírjunk győzni az emberi lelket mentő munkánkban.

A Jézus is, hogy őt befogadva, legyen lelke, tartalma, célja a világnak és hogy szolgálhassa őt az emberi lélek.

A teológia is, hogy ott megteljen a lélek a Jézussal és a csordúltig megtölt lelkek szély-

lyel szórhasák ezeket a drága cseppeket és boldog lehessen a világ.

Az egyház is, hogy félretéve moderneskedő törekvéseit, csak a Jézust, az igazi, élő Jézust predikálja, nem pedig a maga igazságait és a más predikációit.

Az életünk is, hogy használjuk fel a nyomorúságot, a kisértéseket, a Jézus szeretetét, a teológiát, az egyházat és így felépíthessük magunkban a Jézust, mert ő az út, ő az igazság, ő az élet, ő az erő.

Ime, mindenek az emberi lelkünkért teremtettek. Miért dobjuk hát el a mi a miénk, miért alszik a lelkünk? Mért nem teszünk valamit a protestantizmusért?

* * *

Miért alszik a lelkünk? Azért, mert azt hisszük, hogy már birtokunkban van teljesen, amire szükségünk van, hogy modern embernek elég annyi vallás is, amennyit maga elégnek tart. Azt hisszük, hogy a bibliából annyit fogadhatunk el hitelesnek, amennyit akarunk, a többire pedig ráfoghathatjuk, hogy az későbbi betoldás.

Pedig a dolog nem így áll. Amennyire igaznak tarthatja valaki, hogy az ujszövetség különböző időkben, különböző tollakkal íródott, annyira el kell ismernie azt is, hogy a különböző idők különböző tollai nagy igazságokat írtak le.

Aki igazógikai okból támadja a leirt mondatok igazságát, annak egyúttal ajánlatos lenne megtámadni a Wágner Algebrájában a Descartes-féle szabályt, hisz későbbi korban írták, tehát igaz se lehet.

Mindenki találhat az Új-szövetségben legalább egy igazságot. Keresse meg, tegye azt életelvévé és akkor lesz ereje neki is, a protestantizmusnak is és be fogja látni, hogy az egész írás igazság és hogy az ő számára írták azt, mert a szombat az emberért teremtett.

Y.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Március tizenötödike főiskolánkban.**

Ósi szokás szerint nagy közönség előtt dobogó kebellet ülte meg ez éven is márc. 15-ikét a sárospataki ifjúság.

E nap oly különös. Mintha szárnya kelne a léleknek s repülne vissza a régmúlt időkbe; fény gyúl ki az arcokon, az ősök emlékéből kisugárzó fény s a lélek megfürdik a márciusi ifjak szent lelkesedésében. Az ünneplést a városi templomban tartott istenitisztelet kezdte meg,

melyen Hubay Mihály szénior imádkozott, halát adva e nagy napért az eget Urának.

A délutáni emlékünnepe, mint mindig, úgy most is fényesen sikerült. A rendezőség által ügyesen megalkotott programmpontok lelkes, szünni nem akaró tapsokat eredményeztek a szereplőknek s a közönség nem volt fukar az érdem honorálásában, megadta azt, ami az érdemé. Az énekkarnak hatalmas, szívet dobbantó nyitánya után *dr. Buza László* jogakadémiai tanár tartott a sablontól egészen eltérő alkalmi beszédet, röviden tárgyalva a XX. század szociális és demokrata törekvéseit. Lapunkban is közöljük. Ezután *Fekete Gyula* joghallgató lapunkban is hozott alkalmi ódáját szavallta el *Veress Károly* hittanhallgató, meglehetősen készültséggel, mit *Thót Ferenc* joghallgató szereplése követett. A melodráma zenei részét *Székely Lajos* joghallgató adta nagy gyakorlottsággal. Ezután felhangzottak az ifjúsági zenekar hangjai, szebbnél szebb hallgatónótákkal és csárdásokkal gyönyörködtetve a díszes közönséget, mely utóbbi hangokra — legalább úgy véltem hallani — halk dobogás keletkezett. A padok alatt elrejtett pici női lábak okozták a zajt, mintegy boldog elősejtésül az estéli táncmulatságnak.

A tápintézet fényes gázlámpái szinte félve simogatták a hajlékony termeket. Csodálatos tavaszi üdeség töltötte meg az illatos levegőt; a keringő lágy, altató zenéjében úszó párokba bele-beleütközött egy kis lábatlankodó vendég, a bekötött szemű Ámor, szerelemre, lánggra lobbantva a pihegő kebleket. Mintha Álomsországban járnánk; kéjes zsibbadtság ül az agyra, de annál hevesebben ver a szív, kitör az ifjúság, az élet s szép emlékekkel gyarapítja az est multunkat.

Fesztelen és kedves hangulatban telt el az éjjel s a mulatozásnak a pirkadó hajnal vet véget; egy-egy szalag, megpuhult gallérok, álmos szemek, bágyadt mosolyok, sóhajtó ajkak tanúsodnak arról, hogy mindnyájan jól mulattunk.

—ó.—ó.

— **Kérjük lapunk előfizetőit, hogy előfizetéseiket méltóztatassanak beküldeni, hogy mi is elegendő tehessünk a lap kiállításával járó kötelezettségeknek.**

— **A „Főiskolai Jogászegylet“ által f. évi február hó 5-én tartott táncmulatság felülfizetőinek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ legutóbbi számában megjelent névsorából tévedésből kimaradt: Goldblatt Ferenc 6 kor. és dr. Rácz Lajos 5 kor. felülfizetése. Jószívű adományaikért fogadják ezúttal is az Egylet szíves köszönetét. A báli — csaknem 1000 kor. bevételből, az annak rendezésével járó tetemes kiadások levonása mellett tiszta jövedelem gyanánt 326 kor. maradt fel, melynek**

fele rendeltetése s a régi szokás szerint a „Rákóczy Segélyalap“-hoz, fele pedig az Egylet forgótökéjéhez csatoltatott.

— **Jótekonycélú műkedvelői előadások.** A sárospataki hölgyekből és urakból alakult műkedvelő társaság 1910. márc. 5-én és 6-án, a főiskolai tápintézet nagytermében a polgári leányiskola javára jótekonycélú műkedvelői előadásokat rendezett, melyek fényesen sikerültek. Az első este Ábrányi Emilnek: „A végrehajtó“ c. egy felvonásos vígjátéka és Wilde Oszkár: „Bunbury“ c. három felvonásos köznapi komédiája (Ford. Mikes Lajos) került színre. Az előbbiben özv. Majorné szerepét Szivos Gizike alakította jól felfogottan, míg a Majorné fogadott leánya, Birike szerepét Fazekas Erzsike adta szeretetreméltó kedvességgel. Nánit, a szakácsnőt Radácsi Jolánka játszotta temperamentumosan s megkapó közvetlenséggel. A többi férfiszereplők is: Bodnár János, Keresztury Károly, Kossuth Sándor, Smál József — derekasan megállották helyüket. Az utóbbiban a Fairfax Gwendoline szerepében Debreceni Jolánka, Cardew Cecil szerepében pedig Rácz Ilonka — arattak nagy sikert, a már több ízben kipróbált rátermettséggel. Ugyancsak rendkívül sikerülten alakítottak: Finkey Ilonka a „Miss Prism, a nevelőnő“ és Hodinka Irénke a „Lady Bracknell“ visszaadásában. Az urak közül a Worthing János békebíró szerepét Smál József, Moneriff Algernon szerepét pedig Idrányi Béla játszották nagy, színészi kvalitásokkal. Teljesen megfelelő volt a Trócsányi Dezső, Horváth Zoltán, Kérészy István játéka is. A második este, márc. 6-án Berezik Árpád „A peterdi esata“ c. három felvonásos vígjátéka került színre. A sok szereplőt igénylő darabban, ha a távlati elhelyezés nem volt is kivihető, a színpad kicsinyisége miatt, mégis a gondos rendezés szinte mindent pótol. Berzenczyné szerepét Persaits Laura alakította kifogástalan otthonossággal. A Piroska-szerep reprodukálásában Radácsi Mariska oly odaadón, melegen s lebilincselően játszott, hogy bármely gyakorlott színésznőnek dícséretére válnék! A Hodossy Ilonka alakításában — özv. Demeterné. Biró Palma — meg volt minden, ami egy „szép fiatal özvegy“-et bájossá, hódítóvá, körülrajongottá tehet. Steczik Valika — Gabriella, Tary Pál törvénysz. elnök neje, — Fazekas Erzsike — Sinkovichné, — Salac Boriska — Agáta, Sinkovichék lánya, — mind csak emelték a darab fényét, sikerét. Az urak közül a nagyobb szerepekben Thót Ferenc, Idrányi Béla, Dávid Zoltán, a kisebbekben Ruttkay Elemér, Szivos Géza, Kossuth Ferenc, Smál József, Salac Tibor, Gööz Lajos, Bodnár János, Horváth Zoltán, Pálóczy Barna, Horváth Béla stb. működtek közre, szép sikerrel. Az I. és II. felvonás közt Novák Ernő zenei illusztrációja adatott elő, Petőfi „A faluban utca hosszat“ c. költeményéhez, amikor is Novák Dezső táncal kísért nótázása s a művészi zenekíséret felejthetetlen percekét szerzett díszes közönségünknek. Mindkét előadáson, a közönség részéről, bőven kijutott a szereplőknek az érdemet dúsan jutalmazó tapsviharból. . . . A második este, az előadás után rögtönzött táncmulatságot

rendeztek a szereplők, mely a legvidámabb hangulatban a reggeli órákban ért véget. Elmulaszthatatlan kötelességünknek tartjuk, hogy — midőn e pár sorban megemlékezünk a két esti műkedvelői előadásról — kifejezzük köszönetünket Rácz Lajosné úrnőnek, Debreceni Jolánkának és dr. Finkey Ferenc jogakad. tanárnak, mint akik a darabokat rendezték. Az oroszánrész mégis a dr. Finkey Ferencé, aki fáradságot nem kímélve, heteken keresztül teljes odaadással munkált közre a darabok sikere érdekében. Ami köszönetünk azonban csak paránya annak az elismerésnek, mely körülövezte őt akkor, midőn műértő közönségünk hatalmas tapsviharral jutalmazta „A peterdi esata“ harmadik felvonása után. Vajha annak a lelkes műkedvelő gárdának ezután is összetartó kapasa s rendezője maradna!

— **Széchenyi emlékünnepe.** A sárospataki főiskola tanári kara és ifjúsága kegyeletes emlékünneppel adózott Széchenyi emlékének f. évi április 8-án a főiskola imatermében, a következő műsorral: 1. *Hymnusz.* Orgonakíséret mellett énekelte a közönség. 2. Ünnepi felolvasás. Tartotta: *Novák Sándor* főgimn. tanár. 3. Széchenyi emlékezete. Irta: Szász Károly. Előadta: Idrányi Béla II. jogh. 4. *Szózat.* Orgonakíséret mellett énekelte a közönség.

— **Óda pályázat.** A márc. 15-iki alkalmi óda 20 korona díját: Fekete Gyula I. jh. nyerte el.

— **Sakk- és billiárd-verseny.** Az „Akad. Ifj. Olvasóegylet“ által minden évben rendezni szokott sakk- és billiárd-versenyek f. évi márc. 1-től 16-ig folytak le. Az előbbi nyőztesei: 1. Gyűrök Pál III. hh. 2. Tóth Lajos I. hh. 3. Kiss József I. hh. A billiárd versenyben az első díjat: Horváth Béla III. jh.; a másodikat Juhász Imre IV. hh.; a harmadikat Keresztury Károly III. hh. vitte el.

— **Lelkész-választás.** Amint értesültünk, a gömörmezei Zeherje egyházközség Éles István sárospataki ref. s.-lelkészt rendes lelkészévé választotta. Éles István éveken keresztül lelkes munkása, főmunkatársa s felelős szerkesztője volt lapunknak s így a hír minket legközelebről érdekel. Midőn a jeles képzettségű ifjú pap körünkben távozását sajnálattal kell tudomásul vennünk, szívből kívánjuk neki, hogy találjon az ő tetterős, agilis egészsége meglegedett, boldog otthonra a bércecs Gömörben!

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Szinyey Gerzson (Sárospatak) 4, Pósa Péter (Tiszatarján) 4, Sárospataki Takarékpénztár 4, Szeremley Gábor (Spatak) 4, Hódy József (Spatak) 4, Csajka Endre (Spatak) 4 és Csik Dániel (Miskolc) 4 koronát.

Szerkesztői üzenetek.

Márciusi számunkkal többrendbeli, közbejött akadályok miatt megkésvén, legjobbnak láttuk azt az áprilisi számunkhoz csatolni.

Gy. J. Debrecen. Örömmel és mohón kaptam! Aldásom reád! Föltétlen írok! Akarsz talán egy kétíves levelet?

K. G. Amint láthatja, közöltem. Máskor is! De csak azzal a kikötéssel, hogyha teljesen a maga lábán fog járni.

Balatonkőröshegy. Sokáig kell még várunk? Beperlem! Nem ott! Itt!! Node — kézesók!

L. S. Miskolc. F. D. Nyírbátor. B. J. Csarnahó. T. J. Rimaszombat. T. M. Heőbába. Egy ócska célzást megeresztek: „Szárz ágon . . .“ Üdv.

Révész Imre. Kolozsvár. Ki van adva egy szűkebb körű bizottságnak, mely véleményét e napokban fogja előterjeszteni. Levél meg. Üdv!

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb
kelmékből a legújabb
:: divat szerinti ::
öltönyöket, téli kabátokat stb.

□ **Kitűnő szabás!** □
Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán üzletében kap-
hatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom
metsszészű poharak, tükrök, lámpák stb.

MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
MŰTÁRGYAT KÉPEZ.

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és párt-
fogásába városunknak e tekintetben
:: páratlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsan felszerelt s a napi legújabb
:: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb gallérok, keztyűk,
cipők, mindenféle férfi- és női
divattárgyak a legnagyobb választékban és legelesőbban kaphatók.

A legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a
HALTENBERGER-féle ruhaéstö- és gőzmosó gyár,
— mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen
felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő
:: alatt lesznek eszközölhetők, mint ez ideig. ::
Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a
szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a
szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a
:: munka nem szenved már fennakadást. ::
Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a
festendő s tisztítandó ruhákat, szörmeneműeket, bőr-
kabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

Finom, divatos és kifogástalan szabású
:: ruhák egyedül csak ::

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. Sárospatak,
Kossuth-utca.

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

 **Diákoknak kedvező
fizetési feltételek!**

Zemplénavarmegye legrégebb és legelesőbb polgári és
papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktár

Lászlófi Henrik

Sátoraljaujhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a
legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a
legelegánsabb kivitelben készíttetnek. :: Főiskolai
hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.
Kívánatra egy levelezőlapra való tudósítás esetén
bármikor kész Sárospatakra a megrendelések folyvéte-
:: lére kellő mintákkal ellátva átutazni. ::

**Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.
:: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, széniori hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Igaz József, Szepesi Pál.	Felölős szerkesztő: KERESZTURY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda
---	-------------------------------	---	--	--

Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.

Pünkösti lélek.

Paul Gerhardt.

*Te vagy a szeretet lelke,
Nyájasság barátja vagy Te.
Nem akarod, hogy keserítsék
Szívünket a harag, irigység.
Te vagy a gyűlölség ellensége,
Akarod, hogy Szeretet tüzébe
Újból egyesülve lásd,
Mi teljes meghasonlás.*

Keresztury Károly.

Szentlélek.

Róma 8. 15. Mert nem kaptatok szolgaság lelkét ismét a félelemre, hanem a fiúságnak lelkét kaptatok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám.

Veszték erőt, minekutána a Szentlélek eljő reátok... A fényes ígélet ím beteljesedett. Eljövételének áldott emlékét ünnepeltük mi is, sokan hirdettük is. Kötelességből-e, lelki meggyőződésből-e? Mi magunk tudjuk.

De egy bizonyos. Pünköstitje — már volt, kellett lennie mindnyájunknak, kik öntudattal birunk. „A szél fu, ahová akar és annak zugását hallod, de nem tudod honnan jő és hová megy“... így van mindenki, aki lélektől született.

Ha nem így volna, kételkednünk kellene Isten mindenütt jelenvalóságában, atyai szeretetében, kétségbe kellene esnünk a vészek rettenetes harcában. Az a lélek Istennek lelke, mely egykor Jézusra galamb alakjában szállott; az a lélek, melyet vettek a tanítványok a természeti világ ama fenséges jelenetében: a menydörgésben és villámlásban, mint zúgó szélvész és lángoló tűz csendesebb óráinkban a mi lelkünket is megérinti s egykor lánggra gyújtja.

A föld, melyet hazánknak nevezünk, csak kis rész Istenünk nagy világában. A szépen

ragyogó csillagok a kiterjesztett erősség eme lámpásai, mint megannyi köszöntések a távoli világokból. Eszünk csaknem belekábul, ha csak elgondolni próbáljuk is, hogy mily nagy Istenünk világa. És hogyan növekszik e végtelen világban szemeink előtt Istennek a képe. Kicsoda pillanthat be a világkormányzó beláthatatlan műhelyébe. Kicsoda az, aki csak sejtheti is az örök teremtő mindnyájunkat körülvevő hatását és hatalmát! Ha így van, mi vagyunk mi az ő szemei előtt? Mekkora lehetünk valósággal hatalmának megmérhetetlen területén. Egy csöpp a vízben, egy szemecske a fővényben! Vajjon félnünk kell-e nekünk azért, hogy Isten, aki mindeneket karjával átfogva tart, reánk és a mi kicsiny életünkre tekintetet alig vethet? Nem. Ő velünk van az elemi hatalmak harcában, melyek olykor átroboják a világot. Ő velünk marad, mégis oly sokszor aggodalmak, szorongatások szállják meg lelkünket. De ha erőt még sem vesz mirajtunk félelem, az a Szentlélek munkája mi bennünk. Ez tanít meg minket a mindenható, a véghetetlen Istenben atyánkat felismerni. Ez tesz bizonyosokká bennünket afelől is, hogy a hatalom, mellyel hat, mindeneket összetart és mindennek örökkévaló törvényszerű folyást enged, — az nem más, mint szeretet.

A Szentlélek a nagy Istent közelebb hozza hozzánk és minket ő hozzá, hogy kezünkkel megfoghassuk és szemébe nézhessünk, Ő mi bennünk van és mi ő benne Általa meghallgat minket s nekünk nem szükséges hangosan kiáltanunk, mintha a mezőben, vagy az erdőkenetegében visszhangot akarnánk ébreszteni. Ha úgy érezzük magunkat, mint mikor házában volt lakozásunk, mint mikor asztaláról ettünk, mint mikor kézen fogva vezetett minket, hogy nyugodtan és biztosan lépkedhessünk előre a tökéletesedés útján: Szentlélek van mi bennünk, megjött a mi pünköstitünk.

Ettől kezdve tudunk mindennel, a mi jön bátran és biztosan szembenézni. Bizonyos, hogy az ut, melyen járunk, gyakran sötét. Amit Isten ránk bocsát oly ritkán értjük meg. Ami terhet reánk rak, lenyom a porba. „Miért?“ — Milyen

forrón ég ajkunkon a kérdés? És azután remegünk még a gondolatánál is annak, hogy mi minden jöhet még. De ha Szentlélek van bennünk, nem szűnünk meg így kiáltani: „Édes Atyám!” Amit a múlt hozott reánk és amit a jövő hozhat még: mi mindazt Istenünk szemei elé visszük és bele helyezük magunkat szeretete mindent átható világába. És ha üvölt a vihar és a hullámok zúgnak körülünk csak hangosabban kiáltunk: „Atyám, édes Atyám!” Minden ő cselekedete hangos áldás, járása beszélő világosság. Igen, az a Szentlélek munkája, hogy a csapások sulya alatt is felegyenesedhetünk és szilárdan állhatunk a vihar dacára is. Az a Szentlélek munkája, hogy szemünk ég vidám jókedvében, hogy bátorság és győzelembizonyosság osztályrészünk minden harcunkban, szükségünkben és szorongatásunkban.

Ezeket tudva félhetsz-e még Istennek gyermeke, ember, ki bizodalmat nyertél a világkormányzó, nagy élethatalomhoz? Mitől félnél? Nem az-e épen a Szentlélek munkája, hogy te hasonlóan az Úr Jézus Krisztushoz járhatsz az élet tengerén, hogy a szeleket és viharokat lecsendesítheted?

Vagy emberektől félsz? Sokan teszik. Pedig nem nyernek vele. Tartós nehézség, örökös benső nyugtalanság érte jutalmuk. És mihelyt napjuk leáldozik, menten szolgaság lelke szállja meg őket. Lerakják a fegyvert. Megfutamodnak, vereséget szenvednek, meglapulnak, csúsznak-másznak, hizelegnek, hogy háborítatlanul éljenek és hogy békességük legyen. Békesség-szeretet igen szép és jó dolog; az engedékenység krisztusi erény. De átokká és bünné is válhat. A Szentlélek széttör minden félelmet és gyengeséget mi bennünk és épít erős fundamentumot, melyen életünk egzisztenciánk, önérzetünk biztosan nyugszik, a Szentlélek kiáltatja velünk: „Édes Atyám!” A Szentlélek juttat el méltóságunk tudatára, melyet Isten adott. A Szentlélek munkálja mi bennünk, hogy érezzük Istenfiúságunkat, nemességünket. A Szentlélek ajándékozza nekünk a büszke önbizalmat, hogyha a jót képviseljük, lelkiismeretünket követjük a legjobbat akarjuk: — emelt fővel járjunk, önállóságunkat védjük. helyünket és véleményünket megtartsuk és végrehajtsuk, mert semmi támadás, melyet ellenséges szándékból intéznek ellenünk és szabadságunk ellen, nekünk kárt nem okozhat, mert tudjuk, hogy „akik az Istent szeretik, azoknak mindenek egyformán javukra vannak“. Igen, ha kebleden egy magasztos királyi érzés vonul át, melynek intó szavára tenni akarsz, akkor csak bátran előre;

de ha a csüggedés, az ingadozás és félelem érzelmét nem ismered többé az emberek előtt: akkor hajts térdet ami Urunk Jézus Krisztus atyja előtt és adj hálát neki. Mert a Szentlélek ereje ez tebenned, mely oda köt téged Isten véghetetlen hatalmához és szeretetéhez állandóan. Lelkesít, lánggra gyújt kebledben minden nemes érzést. Vidám, erős és eleven bizodalmat önt beléd . . . osztályosa vagy a pünkösti szentléleknek. Lelkedből a pünkösti vihar elsepert mindent, amihez bűn tapad, fennen szárnyalsz, megnyilatkozott egeket látsz. Lelked pünköstit megérkezett.

Úr Isten ajándékozz meg mindnyájunkat a te megszentelő szentlelkeddel!

Részben németből: *Hubay Mihály.*

Az én szirénem.

*Oh nékem is van egy szirénem!
Ott él egy hullám mély ölében.
A zsongó vízre elterülve
A habbal játszik szöke fürtje.
Fehér testén a nap sugára
Minthogyha izzó tűzzé válna.
Int, hogy ha est jő s mén a reggel . . .
Bolondos lelkem ott veszett el.*

*A hab, ha rezdül esti csendbe,
Fölsír a hangja értem esdve;
Csalogat, csábít, hí, kecsegtet:
— A boldogságod itt leled meg;
Csókokra hivlak, üdvre várlak. . . .
S varázshatalma van szavának.
Félém a karját már kitérta,
Rohanok vakon — a halálba.*

*S ő átölel, mint fát a repkény
S én ott vonaglom fürtje sejmén:
Szorit magához szent gyönyörbe,
Hogy a szívemet összetörje.
S egy csókon lelkem rája lebben,
Kihül az élet bús szívemben
S ő boldogan csak azt zokogja,
Hogy én vagyok az ő halottja.*

László Sándor.

Az I. orsz. szocialis diákkongresszus.

Végre egy diákkongresszus, melyet a komoly munka nevében hívtak össze, s amely az öntudatos munka jegyében folyt le. — Az Országos Széchenyi-szövetség, — amely a megalakulásakor, öt évvel ezelőtt nem hitte még, hogy ilyen hamar nagyozolás lesz ránézve az országos előnevezet, amely a vidéki Széchenyi-Szövetségek megalkulása után most már csak budapestinek nevezhetik magát, — f. évi ápril. hó 7, 8, 9-re orsz. kongresszusra hívta meg mindazokat a magyarországi főiskolai ifjúsági egyesületeket, amelyek hajlandók részt venni a Széchenyi-Szövetségnek a nemzet haladását célzó munkájában. A kongresszus eszméjét az a lélekemelő ünnepség sugalmazta, melylyel a nemzet a legnagyobb magyar emlékének halála félszázados évfordulója alkalmából áldozott, amelynek keretében a budapesti Széchenyi-Szövetség fel akarta ébreszteni a magyar ifjúságot a semmittevésből, figyelmeztetni akarta azokra a kötelességekre és feladatokra, amelyek most diák-korában vállaira hárulnak s amelyek majd ott kinn az életben várakozni fognak reá. Célját — habár nem a magyar főiskolai ifjúság egyetemére nézve, de akik a kongresszuson résztvettek, azokra nézve teljesen elérte. Eszmékben, ideálokban meggazdagodva térünk innét ismét haza, közelebről megismertük a célt, az irányt, az utat, amelyek felé és amelyen a magyar ifjúságnak haladnia keil, ha saját-magának testi, lelki épségét, izmosodását, ha ezáltal és ezenkívül a magyar hazának boldogulását, kulturalis fejlődését akarja munkálni.

A kongresszus kiemelkedő pontjai voltak: az ápril. 7-én tartott első teljes ülésen a dr. Bernáth István elnöki megnyitója, aki ékes és meleg szavakkal üdvözölte az I. országos szocialis diákkongresszuson megjelent főiskolai hallgatókat, egyszersmind rámutatott azokra a feladatokra, amelyeknek a megoldásáról a jelen kongresszusnak gondolkoznia és gondoskodnia kell. Dr. Giesswein Sándor magas szárnyalású beszédben szólott a főiskolai diákság etikai neveléséről. Kereste azokat az irányeszméket, melyek a tudományos pályára lépett ifjúságot mint géniuszok vezessék az élet útain és visszartartsák azoktól az örvényektől, amelyek léptenyomon leselkednek reá, s amelyek különösen a mai korban mélyek és számosak: de nem találta sem a régi, sem az új bölcsészeknél, hanem megtalálta és felmutatta ez iránytűket abban a két, szívünk legtisztább és legmélyebb érzelmeit magában foglaló eszmében, amely nemzeteket, országokat alkotott már, amely fen-

tartója a mai társadalm rendnek is: a keresztyén vallásosságban és a hazaszeretetben. Amely utat mutat az élet tengerén ez a két iránytű, azt kövesse a magyar ifjúság, akkor hajója a holdogság szigetén fog kikötni.

Április 8-án a kongresszus két: diákjóléti és szociálpolitikái szakosztályi üléseket tartott. A diákosztályban dr. Schandl Károly nagyon értékes és megszívlelendő dolgokat mondott a főiskolai diákság szociális ügyeiről általában, s közelebről rámutatott azokra a mélyreható okokra, amelyek a budapesti egyetemi ifjúság anyagi és erkölcsi züllését eredményezik. Az ország egyik legfontosabb szükségletének tartja ez anomáliák és abnormitások megszüntetését. Ami ezután következett, az volt nekünk sárospatakiaknak a kongresszus fénypontja. Dr. Pálóczi Horváth Zoltán tartott előadást a magyar diákélet multja, jelene és jövője címen. És itt bennünket az a kitüntető megtiszteltetés ért, hogy az előadó a magyar diákélet multját a régi sárospataki diákélet képében mutatta be; s aztán feltüntetvén a jelen sívárságát, felhívást intézett a magyar ifjúsághoz, hogyha áldásos tevékenységben gazdag jövőt akar magának teremteni, a régi pataki diáktól tanuljon önállóságot, függetlenséget, munkaszeretetet, mély és odaadó lelkesedést a nemzet és emberiség nagy és szent ügyei iránt. Az előadás alatt elteltünk öntudattal, büszkeséggel, s mi voltunk az elsők, akik azon föllelkesedtünk. Dr. Hindy Zoltánnak a főiskolai kórházakról, a menza-akademiáról, a diákotthonokról tartott előadása világos bizonyítékot szolgáltatott arról, hogy a szövetkezeti, a társulati eszme milyen gazdag gyümölcsöket terem a diákéletben is.

A szociálpolitikai szakosztály ülésén nagyon figyelemreméltó előadást tartott dr. Czettler Jenő a főiskolai ifjúságnak a szocialis munkában való részvételéről. A diákságnak a szocialis munkában való részvétele kitűnő erőpróbája egyrészt magának az ifjúságnak, másrészt a nemzeti művelődésnek teljesít megbecsülhetetlen szolgálatot, végül pedig közelebb jut a diákember ezáltal magához a néphez s a nép is öhozzá, s egyengeti lassanként azt az utat, amelyen majd ott künn az életben a nép szívéhez és lelkéhez juthat. Dr. Rákóczy Sándor szép és tanulságos vázlatot adott a külföldi, különösen az angol, amerikai és német diákok szociális munkájáról. Ezek a maguk hazájában a gyári munkásság papjai, tanítói, orvosai. Dr. Téglás Géza a főiskolai diákságnak az iparpártolás terén való fontos szerepéről szólott; szerinte itt teheti a tanuló ifjúság a legnagyobb szolgálatot hazájának, ha

minden szükségletét hazai gyártmányból szerzi be. Mindkét szakosztálybeli előadásokat eszmecserében gazdag vitatkozás követte.

Az ápr. 9-i II. teljes ülésen dr. Gaál Jenő műegyetemi tanár a szociális ismereteknek a közoktatásba való beviteléről tartott magas színvonalú előadást, helyesebben mondva értekezést. Eszmékben gazdag fejtegetése oda konkludált, hogy a közoktatásba be kell vinni az ősi, hagyományos erkölcsök és erények tiszteletét, a magyar nemzeti öntudatot, a történelmi fajmagyarsággal való közösség tudatát. Utána Majláth József gróf, a magyar közéletnek ez a fáradhatatlan apostola, intézett buzdító beszédet a kongresszus tagjaihoz. Lángoló szavaiban munkára és összetartásra hívta fel a magyar ifjúságot. „Az ököritói szerencsétlenség után — úgymond — mint egy test, melynek egy tagját levágták, úgy borzadt össze az egész nemzet; ha majd a kulturális munkában is a nemzeti egységnek ilyen öntudata fog megnyilatkozni és érvényre jutni, csak akkor lesz boldog a magyar.“ Ez a záró teljes ülés, miután a kongresszus még készséggel és örömmel elfogadta a sárospataki Széchenyi-Szövetségnek a jövő évre szóló meghívását, a dr. Bernáth István szívből fakadó búcsúszavaival ért véget.

A kongresszus tagjai részt vettek az ez időben lefolyt budapesti és nagycenki Széchenyi-ünnepélyeken is. Általában az egész kongresszus fölött a Széchenyi szelleme lebegett. Bár határozatilag kimondva nem lett, de megalakult a lelkekben egy új, egy minden politikai árnyalattól mentes munkapárt, melynek tagjai legbensőbb meggyőződésükben hiszik és vallják, hogy csak a fáradhatatlan, lelkiismeretes munka magvából sarjadhat ki és virulhat föl a gazdag, a boldog és hatalmas Magyarország.

Nagy L.

Akácvirágok.

Írta: Keresztury Károly.

Ketten ültünk a verandán egy májusi alkonyatban. A legjobb barátom és én. Ugy véletlenül történt, hogy meglátogattam s ép' ezért volt ez a viszontlátás mindkettőnk részéről a legkellemesebb, a legkedvesebb. Az élet úgy szétszórja az embereket, de különösen az egymást szerető sziveket. Különös és kedvenc játéka ez a sorsnak. Ha a vak véletlen nem jönne közbe, talán sohasem látnók egymást.

Mondom ott ültünk a verandán. Keveset beszélünk. Pedig mennyi témánk lett volna, annyi hosszú évek óta De jobb volt így. Valami nagy megértés foglalta le a szívünket s azért hallgattunk. Mindig is úgy voltunk mi, ha nem volt gránitsúlyú gondolatunk.

A hold ezüstjében úszó akácokon pihentetem a szemem. Figyeltem a hulló akácvirágokat, amint ide-oda veri szét a szellő.

— Nézd Lajkó! — ezek a virágok talán még egy perccel ezelőtt egy kehely körül húzódtak meg boldogan, békésen, szeretettel. A fátumuk, hogy el kellett válniok s meg kellett semmisülniök. Mennyi életfilozófia van ebben a csendes, néma elmulásban! Pusztulásra jöttünk, hogy majd új élet fakadjon rajtunk, belőlünk. Az új élet hite nélkül mily vígaszthatatlan lenne bennünk a megsemmisülés gondolata?!

— Tudod, ki jutott most eszembe? — vetette ő közbe. — Gyurka! Triászunk harmadik tagja. A napokban kaptam tőle levelet. Itt van. Kommentár fölösleges. Olvasd:

Kedves Barátom!

Megint én töröm meg a csendet. Talán terhedre is leszek? De mindegy! Ha szívesen szentelsz egy pár pillanatot levelem elolvasására, be fogod látni, hogy jogom volt rá, jogom van rá, hogy megzavarjalak.

Kinn ülök a lugasban. Itt zizegnek, beszélnek körültem az orgonavirágok. Az orgonavirágok, az én kedvenceim. Mintha rólam, mintha rólunk sugdosódnának. És én örömmel hallgatom őket.

Tele vagyok ismét dallal, szerelemmel. Ennyi az egész! Hogy-hogy? — kérded bizonyára. Hát úgy, hogy felújult minden . . . minden. Tavaszt hajtott a szívem össze. Magda megtért, Magda visszatért . . . Olyan vagyok, mint egy halleluja-zsoltár. Itt járok, itt bolyongok az orgonák közt, a szívemre ölelem őket s minden kis szirmától megkérdem: Mondd, láttad már a kedvesem? S a kis szirmok össze-

K.

Hallod a hangom?

Hivlak. Csill! . . . Hallod a hangom?

Fehér galambok: lágy, csókos dalok

Megzörgetik az ablakod.

Megyek. Csill! . . . Hallod a hangom?

Fehér galambim ha elpihennek

Ollárán a kis szivednek,

Mondd: . . . kedvesek?

bújnak és hallom, amint mondják: Még nem láttuk! — De én csókolva biztatom őket, hogy majd megmutatom, majd elhozom s aztán itt fogunk járni köztük, ketten fogjuk ápolni őket s akkor szebbek, teljesebbek lesznek. Óh, mily jól hallom, — sírnak örömben.

Kedves barátom, olyan vagyok, mint egy halleluja-zsoltár!

Amit sohasem hittem, Magda megtért, Magda visszatért . . .

Amint tudod is, sokáig próbálgattam a szívem. Készültem az utolsó találkozóra. Amikor azt hittem, hogy elég erős vagyok, elmentem, hogy feleletet kapjak arra a bizonyos kérdésre, amellyel tartozott nekem. Habozott. De aztán, amikor azt mondtam, hogy a multunk révén feltétlenül őszintén kell felelnie, azzal válaszolt, hogy legyen meg az akaratom. Kereste a szavakat, hogy hogy is kezdje. Nagy, okos, beszédes szemei elhomályosodtak. S elfordult, hogy ne lássak valamit. Megtört. Bevallotta, hogy ő a bűnös. Bűnös, mert nem hitt nekem, de csak azért nem, mert nagyon szeretett. Mások ezt irigyelték s ezért szórtak tövist közibénk. Mikor belátta, hogy igazságtalan velem szemben, már késő volt. Nem mert közeledni. De várta az alkalmat nagy, erős hittel — amikor mindenről fölvilágosíthat.

A bánat meleg, enyhítő könnye égett a szemében, amikor ezt mondta:

— Tudom, hogy a mi utaink sohasem találkozhatnak, így hát eliheti, hogy őszinte vagyok. Vártam, sokáig vártam, hogy visszajön. Hiába vártam. A felejtést is megpróbáltam, Nem ment. Ott élt szívemben a képe szilárdan, mint a szikla. Ajkának minden sóhajtása, szememnek minden könnyhullása csak növelte, csak táplálta. Álmaim gyötrő éjjelén sokszor zarándokoltam én magához. Sokáig elbeszélgettünk olyankor és maga mindig megbocsátott.

Láthatja, hogy őszinte vagyok. Igen, mert szeretem. Én még mindig a régi vagyok!

Azért csak egy a kérésem: Bocsásson meg s váljunk el békében!

A kezét nyújtotta s amikor megcsókoltam, így szólt:

— Nem fáj?

— Nem! — mondtam.

Belenyilallott a lelkembe az önvád. Sajnáltam azt a szenvedő angyalt, hogy az én szigorú elveim miatt megjárta a Kalváriákat. S amikor önmagam vádolom, bocsásson meg, de vádollarak téged is. Te mondtad, hogy nem érdemli meg a szívem. Tudom, hogy csak vigasztalásképp mondtad s részben el is érted a

célod vele. Vigasztalásod erőt adott, ha elmorogtam naponta százszor . . . ezerszer . . . A lemondás, az örök felejtés lett az ideálom. De minek is vigasztaltál!? Mi másképp alakult volna az életem! Elmaradt volna minden léhaságom, bolondos siratásom.

De nem panaszkodom, nem is vádolok én senkit. Ma is azt mondom, amit régen: az Isten akarta így! Kohóba vetette a szívünk, hogy megtisztulva minden salaktól, legyen az tiszta színarany.

Sohasem tudom elfeledni, amikor ezt mondtad: Az a lány vagy naiv, vagy nagyon érdekes, vagy olyan, mint a többi léleknélküli szép szobor, vagy azok közül való, akik előtt csak játék a férfiszív. És meg vagyok győződve, hogy az utóbbi kategóriába tartozik.

Legfőbb öröme, ha látja a hódolók seregét s amikor mindenkit agyonkinozott, kacag, leskartolja a sziveket, mintha csak egy véletlen sakk-parthie nyerésről volna szó. Ezért nem vagytok egymáshoz valók. Te lelket keress!

Kezdttem hinni neked, ami természetes is. De most, midőn leborultam lelki nagysága előtt, látom, hogy nem volt igazad. Könnyes szemén keresztül láttam a lelkét s meggyőződtem in ultima analysi, hogy színarany.

Kedves Barátom! Borongó, őszi alkonyatokon figyelted-e a vándor darvakat, amint bús szárnysuhogással repülnek délnek? S balzsamos tavaszi estéken elmerengtél-e, gondolkodtál-e a madarak jöttén?

Mert én sokat gondolkoztam rajta. Én azt hiszem, hogy ők nem azért mennek el, mert nem szeretnek itt lakni, hisz' akkor sohasem jönnének vissza, hisz' a délvidék melegebb, hanem azért, hogy meg ne dermedjen a szívük.

Látod, annak a lánynak is a világ hidege, pletykája dermesztette meg irántam a szívét. Ezért próbált elköltözni ő is. De az én lelkem melegét nem pótolhatta senki s amikor belátta, hogy még igazságtalan is, visszavágyott hozzám.

Óh mondd, kedves barátom, hol itt az érdekesség, hol itt a szobor, hol itt az elbizakodottság abban a lányban? Akkor jártál a helyes uton, amikor azt mondtad, hogy naiv. Honnan is értene ő a világ nagy tülekedéséhez, intrikáihoz s ocsmány érdekharcaihoz?

Most már tisztán áll előttem minden. Szinte magam előtt látom azokat a piaci lélekűfárokat, akik vásárt csinálnak a szívekből.

Hogy megérdemeltük-e ezt a boldogságot, arról azok a hosszú, kietlen évek sokat tudnának beszélni.

De most már végzek is. Te nagyon jól

ismersz bennünket, a lelkünket. Azért irtam ezt a pár sort, hogy hátha te is velem örülnél? Isten áldjon!

Sietek az orgonáimhoz. Köztük akarok boldongani tovább, hogy biztassam őket, hogy amikor ő eljő, keze nyomától szebbek, teljesebbek lesznek.

Olyan a lelkem, mint egy halleluja zsoltár...

* * *

Szóttalanul adtam vissza a levelet. Néztük tovább a hulló akácvirágokat, amint ide-oda veri szét őket a szellő. Önkéntelen is ezt a kérdést vettem fel:

Hátha ezek is szeretik egymást?
És megtörültem a szemem.

Sejtelmes órák.*

*Hamvas, szelid, csillagsugáros éjen,
Mikor az öreg gesztenye ágon
Hű kedveséhez fülmile szólal:
Én édes, kicsi, szerelmes párom,
Ne hagyja ajkad panaszos sóhaj . . .
— Hamvas, szelid, csillagsugáros éjen . . .*

*Nagy, bús, setét, csattogó éjszakában,
— Ha a virágos, nagy rónaságot
Az Úr haragja zúgva futja át:
Ne félj; ne reszkess; — szeret a párod.
Lelke valódat féltve fogja át . . .
— Nagy bús, setét, haragos éjszakában . . .*

*De ha mégis nem velem lesz a nászod
S fülmile ajkán a nóta kihál
És ha féktelen, vad gyönyörében
Lelkembe' kacagva lép a vihar:
. . . Akkor — sírassd el, temesd el szépen
Régi bolondos, szerelmes párod . . .*

*Azon a tiszta, szent, szűzi nászon
— — — Hűtlen kicsi párom . . .*

Spatak, 910. máj 1.

Fekete Gyula.

* A „Magy. Irodalmi Önképző Társulat” verspályázatán díjat nyert költemény.

Mai művészetünk, történelmi festészetünk.¹

(Folyt. és vége.)

A legújabb kor művészetéről azt a következtetést vonhatjuk le, hogy művészeinket valami lázas kapkodás foglalja el, észrevéve minden kicsiséget, aprólékost, ami Norvégiától a Földközi-tengerig húzódó országok művészetében feltűnik; feledve mindent, ami idehaza van, ami a miénk, ami magyar! Ha a legutóbbi korszak művészeti termelését kísérik figyelemmel, úgy elkerülhetetlenül észre vesszük, hogy nem létesült külföldön a „secessió” óta oly művészeti irányzat, mely nálunk magyaroknál képviselve ne volna, vagy ne lett volna. Nem egy magyar művészi van, ki tehetségét és idejét arra szenteli, hogy idegen nevesebb művésznél külföldön feltűnt és elfogadott művészi elveit, hogy úgy mondjam: *magyarra átpingálja*. Múzeumainkban, képtárainkban nem egy ily idegen művészt utánozó magyar festő művével találkozunk. Olvasóim közül ki ne hallott volna már „magyar Lenbach”-ról, „magyar Stuck”-ról s hány „magyar Puvis de Chavans” halt és fog meghalni e hazában, azt csak az isten tudja! De azt bizonyosan nem hallotta, hogy akár a német, akár a francia, valamelyik hazánkfiának nevét használta volna az általuk elfogadott művészi irány megjelölésére? Bizony a „franciák németek Petőfi”-jéről, a „németek franciák Aranyá”-ról, vagy a „spanyolok Zichy”-jéről még nem hallottam. Ezen nincs is megütközni való. A magyar nép faji jellege elütő minden európai, minden nyugati nép faji jellegétől, következésképpen művészi produktumaiknak is oly elütőknek kell lenniök. Nincs is az a világon egy valamirevaló nemzet életében sem, hogy ne abban a művészetben gyönyörködjék, ne azt a művészetet szeresse, melyet faji individualitása hozott létre — csak a magyar nemzetnél.

Magam részéről épen azért nem találok semmi megtisztelőt abban, hogy valami nagy dicsőségnek tartsuk azt, hogy hazai művészeink bármelyikét is akár a sajtó, akár honfitársaink tisztelő kegye német, francia — vagy nem tudom miféle nemzet művészenek — utánzójául tekinti.

Épen ezért is, meg másért is, egy percig se higgye senki sem, hogy mai művészeink munkássága nemzeti művészet. Nevezhetnök inkább *eklektikus művészetnek*, mely ébren tartja ugyan a művészi izlést, hízagot is pótol, a külföldön nevelt szemét talán gyönyörködteti is, de nem magyarosít, nem nemzetiesít.

Mert nemzeti művészetnek nem nevezhető az az eljárás, ha művészeink akár önként, akár az állam segítségével mellett ki-kirándulnak a művelt nyugatra egy kis témacserkészetre, színhatás és valór-lesre és egy kis plasztika-kopászatra, hogy idehaza kedveskedjenek vele népünknek és az úgynevezett műélvező közönségnek, hogy olyan művekkel s a művekben olyan sajátosságokkal kedveskedjenek, melyben az ujságon kívül semmi vagy alig van ami lekötne a magyar lelket? Ennek az import, u. n. szekundér-művészetnek élvezői azért vannak és lesznek, mert a kritikának és az élvezetnek ujság kell!

Ma már úgy vagyunk művészetünkkel és közönségünkkel, hogy addig el sem ismeri valamirevaló mű-

¹ Ezen Ifj. Közlöny 7—8. számában megjelent cikkemben Ruskin angol esztetikus nevét tévedésből következetesen Puskinnak szedték; kérem Ruskinra javítani. D. G.

vésznek, míg a művelt nyugat nem avatta annak. Hogy miért avatta azzá, azzal nem törődik?! És én azt hiszem, hogy népünk és műértő közönségünk annyira, hogy úgy mondjam, félre van vezetve, hogy maga sem tudná megérteni, ha előállna is egy az „istenigazi“-jából! Nem ismerné fel azt a művészt, aki előállna, faji érzését követve, e korszaknak alakot, formát és szint adna!

Nem akarok én azonban hazám közönsége és művészei felett ily erős kritikát gyakorolni. Ha teszem is, nem azzal a meggyőződéssel teszem, mintha egészen és kizárólagosan művészeinket és műélvező közönségünket hibáztatnám. Én azt hiszem, helyes nyomon járok, midőn azt állítom, hogy e — mondjuk — *ferde* társadalmi és művészeti életünknek kulcsa hibás állami életünkben és hiányos művész-nevelési rendszerünkben keresendő.

Csak egy pillanatra álljunk meg. Ha állami életünket figyeljük, azt tapasztaljuk, hogy a mostani társadalmi, politikai és művészi törekvéseink nemzetgazdasági törekvéseinkkel nincsenek harmonikus összefüggésben. Következésképen államéletünk sincsen egyensúlyban. Érezzük azt, hogy a társadalompolitika ad az állam életének célt és irányt, a nemzetgazdaság jó-módot, jólétet, a művészet szint, fényt és dicsőséget. Az államfejlesztő és fejlődési törekvéseket e tényezők alkotják, az államot e tényezők tartják fenn, más államtól megkülönböztetik, szóval az államot állammá teszik. Ezen tényezők a nemzeti állam háztartásában szinte természetlanilag arányosan oszlanak meg. Ha szabad magamat így kifejezni — (a társadalompolitikai és nemzetgazdasági tényezőket államalkotó és fejlesztő erőnek véve) — a művészet ez erők credőjének irányát fogja követni.

A mi állami életünkben nincs meg ezen erők egyensulya. Épen ezért a társadalompolitikai, nemzetgazdasági és művészi életnek képe egy európai nagy nemzetnél sem mutat oly szertelenséget és különös furcsaságot a nemzeties fejlődés processusában, mint a miénk. Míg művészi életünk hol német, hol francia vagy angol minták után indul, addig nemzetgazdaságunk a kezdet nehézségeivel küzködik; és míg társadalompolitikai életünk egyrészt (hogy mást ne említsek) a „bilaterális“ szerződés magyarázásával bibelődik, addig államjavító intézkedéseivel, élvezeteivel világpolgári allűröket mimel vagy a nemzeti hagyományos szokás orthodoxiáihoz ragaszkodik. Lehet, hogy ez a jelenség oka azon nagy nemzeti átalakulásban keresendő, melynek tudata némán, zajtalanul forr ugyan, de nemzetünk minden rétegét áthatja a jelenben.

Mi azonban társadalompolitikai, nemzetgazdasági és művészi fejlődésünk abnormitását államunk abnormis konstrukciójában is kereshetnők.

Épen azért időelöttinek látszanék Magyarországon művészi téren minden nemzetközi törekvés, míg ez az ország politikailag és nemzetgazdaságilag nem független.

Ezt szemünk előtt tartva, minden e téren való törekvésünk sovíniszta legyen s főleg az anyaggyűjtésre, nemzeties műtermék gyűjtésére szoritkozzék, továbbá minden ilyen irányú törekvésünk esztetikailag rendezettek legyenek s ne állják útját a jövő kor egyetemes művészetének, amely kor fogja ez irányú munkálkodásunk kamatait számon kérni.

Deák Geyza.

Megkésett levél.

Irta Salacz Emil.

Volt nekem egy nagyon jó barátom. Csak volt, ma már halott. A pápaszemes orvosok alapos vita után megállapították, hogy bizonyosan a szervezete volt gyöngé, hát azért halt meg. Én nagy tisztelője vagyok minden hypothesisnek, de azért azt hiszem, nemcsak az a gyenge szervezet vitte őt a föld alá. Egyébként hagyjuk ezt. — A jó fiút már nem bántják haszontalan földi érzések; ő alászállt s a taposott föld alatt csendesen hallgatja a fűgyökér növést. Talán álmait is folytatja odalenn; hiszen nem is lehet az másképp.

Ott halt meg előttem; én zártam le a szemeit. Nem volt senkije sem; rám maradt mindene. Ez a levél is, melyet most közreadok.

Mielőtt örökre lehunyta volna a szemét, azt mondta, hogy e levelet égessenem el. Nem égettem el. Okozzon szemrehányást — annak a valakinek. Azért te levél, te menj s mondd meg a valót; te pedig jó fiú, nyugodj csendesen.

*

Szívtelen lány, nézze csak, van bátorságom magának levelet írni. Jól tudom, ha elolvassa, hát eszeveszett haraggal tépi izekre s piciny lábaival tán meg is tapodja. Óh, engem ez egy cseppel sem fog bántani; sőt alázatosan megköszönöm a toporzékoló haragját. Mert nagyon bolond dolgokról fogok én most magának fe-csegni; rettenetesen bolond dolgokról.

Kezdheti a kacagást.

Emlékszik-e, mikor a forró augusztusi estén ott voltunk a ligetben? Borús alkony volt, a nagy fák sejtelmes zuhogással rázták koronáikat. Nem voltunk egyedül és nem voltunk együtt; körülöttünk gondtalan emberek tarka tömege rajzott. Mindenki örült az életnek, a levegőben halk kacajok keltek szárnyra; maga fényt és diadalmas szépséget árasztott: én pedig ott ültem egyedül a padon s lelkem valami mondhatlan bánat tartotta rabúl. Maga tudta, hogy mi bánt engem; maga nagyon jól tudta, ugy-e? És szava sem volt hozzám és rám se nézett, mert maga büszke, maga szívtelen lány.

Emlékszik-e?

Akkor találkoztunk utoljára. Másnap én mentem. Neki egy ismeretlen útnak, melyen boldogulásomat véltem elérni. — Lassú irammal vitt a vonat és én az ablakon át, a reggeli ködön keresztül kutattam a helyet, amerre laknak. Meg is találtam . . . és aztán . . . aztán nem szégyeltem utitársaim előtt egy könnycseppel kitörölni a szememből — magáért,

Óh, maga ezt csak nevetni tudja; szinte látom, mint csucsorítja össze a száját s kacag, kacag, hogy ugyan mi van azon sírni való, ha valaki ott hagy egy kis utcát, meg benne még valakit. Hiszen olyan nevetséges is az!

Szívtelen lány, most, mikor a kilométerek ezre választ el bennünket egymástól, megvallom magának, hogy örült szerelemmel szeretem és izzó gyűlölettel gyűlölöm. Szeretem, amint ember csak szeretni tud és gyűlölöm, amint ember csak gyűlölni tud. Pedig az emberek mindennél jobban tudják e kettőt.

Hogy miért nem mondtam ezt meg magának négy szemközt? Mert gyáva voltam. Félttem magától, mint kis gyermek a mesebeli szörnytől. Hiszem emlékszik, próbáltam egyszer magához közeledni. Ellökött. Eltaszított. Mielőtt teljesen kimondhattam volna azt, amit éreztem. Most már nem félek kimondani, most félek magával találkozni — odalenn. Nem érti? Majd megérti, ha elmondtam mindent.

Hát tudja, szívtelen lány, körülbelül négy éve, hogy maga minden nekem. Csak magáért ver a szívem, csak magáért vágy minden porcikám. Minden gondolatom maga; érti-e? — csak maga és senki más. Ott van körülöttem a levegőben, a lámpa fényéből maga sugárzik felém; ha ülök valahol, maga mellettem ül. Esténként, ha borongó homály fedi be kis szobám ablakát, árnyak jönnek elő; és minden árny csak maga, érti-e? csak maga. Ha virágra nézek, csak magát látom és ott van az ételemben, italomban is.

Untatom?

És gyűlölöm magát mégis; gyűlölöm, mint Kain gyűlölte Ábelt. Meg tudnám fojtani és kéjjel nézném, mint válik pirosuló arca szederjessé. Hogy tudnám kínozni, hogy tudnám kacagni arcán kiütő kínjait!

Untatom?

Hát rövid is leszek. Hanem még magyarázattal kell szolgálnom ezekért a bolond sorokért. Hát csak olvassa el levelem további részét is.

Maga a megtestesült ész, maga a megtestesült szépség. Maga különös rendeltetéssel él itt ezen a sáros földön. Maga naggyá tudott volna tenni egy férfit; maga fel tudta volna emelni oda, hova már káprázattal tekint az emberi szem; maga herossá tette volna azt a férfit — ha szeretni tudta volna. Csakhogy maga hidegebb, mint az északi sark; maga világol és nem melegít; maga közeledni sem enged magához. Megvet mindenkit s az ajkát biggyeszi, ha közvetlenebbül mer szólni magához valaki. És öl és gyilkol ezzel.

Ezért szerettem én magát és ezért gyűlölöm.

Különben mit beszélek én szerelemről? Hát van szerelem a világon? Én úgy vélem, nincs. Csak kacagjon, szívtelen lány; ilyen bolondra nem akadt még ügysem. Csak kacagjon s szánalom a világért se fogja el irántam.

Tudja, szívtelen lány, nevetséges hajsza az élet, megjegecesedett formák s megcsontosodott elméletek után.

A formák és az elméletek után! Minő felséges látvány is e vad hajsza a meglapult szemlélőnek. Mint rohannak egymást tiporva az emberek s mint gyilkolják egymást Zeusi nyugalommal; mint rombolnak szét derűs világokat s mint tagadják meg az anyagi életet; mint futnak el vakon a brutális való mellett s mint tülekednek lázasan — a formákért, meg az elméletekért. S mikor lerongyoltan, penészesen a diadalmas élet minden természetes ereje nélkül nászágyukon hörögnek, mit a nagy kaszás vetett nekik, akkor mámorosan susogják: én éltem és én tudom, mi a szerelem; én tudom, mi az igazság, a becsület, a humanizmus, a bazaszereget; én tudom mi a szabadakarat, a lelkiismeret, mert én elméleteket alkottam róluk; óh, mily szép elméleteket alkottam róluk s a formákról sem feledkeztem meg.

Nézze csak, szívtelen lány, hát valójában tudják az emberek, mi a szerelem? Rokonzás, lelki adhaesió vagy közönséges állati ösztön-é? Én úgy gondolom, mikor az emberek elméletet elméletre halmozva, megcsinálták azt a fogalmat, hogy szerelem, hát akkor valami igen nagy s rendkívül tágkörű fogalmat akartak csinálni. Nem tudták, hogy mit csinálnak. Mert a szerelem az jóval több a rokonérzésnél; jóval több a szellemi vonzalomnál s az állati ösztön sem elég ahoz, hogy feltételezze a szerelmet. Óh, a szerelem túlesik a mi képzelő körünkön; mi beszélünk róla s extázisba esünk, ha megszáll; lessük, várjuk, óhajtjuk s kételkedve kérdezzük: a subtilis lelkünk vagy a sűrű vérünk láza-é a szerelem? Tudja szívtelen lány: vagy-vagy, tertium non datur; vagy a lelkünk extázisa a szerelem, vagy a vérünké. Vagy a lélek követeli a lelket, vagy a test követeli a testet. Lélek és test harmóniája a szerelemnél humbug.

Óh, el tudnék kárhozni magáért, szívtelen lány!

Most aztán még bevallok magának valamit. Hogy csak pár napom van még hátra, talán egy-két rövid óram. A mellemet szorongatja folyton valami. A szívem olyan rendületlenül ver és fogy az arcomról a hús. Megbocsásson hát, hogy ilyen levelet merészkedtem írni magának. Többet — az ördögbe is! — ügysem fogok írni.

És most már szét is tépheti ezt a bolond fövel írott levelet, meg is tapodhatja. A papír csak nem tud érezni?

Isten vele, szívtelen lány. Én indulóban vagyok — a rögök alá. És zárom soraimat azzal, hogy Isten óvjon minden férfit, aki bele-néz egyszer a maga szemébe.

Isten vele, szívtelen lány.

Álmatlan éjek.

*Álmatlan, kinos éjszakán
Párnámra hajtom a fejem,
A könnyem hull keservesen.
Szívemet úgy gyötri, lépi
Egy emlék, egy elmult, régi.
Nevel az éj a gyötrő gyászon,
Hogy azt a lányt csak visszavárom . . .
Álmatlan, kinos éjszakán . . .*

*Álmatlan, késő éjszakán
Nóta kél sápadt ajkamon.
Kacagó, édes a dalom . . .
Szememben új vágy tüze ég;
Lázzal sutlogom a nevét —
S míg elkerül az édes álom
Azt a régilt vissza se várom,
Kacagó, édes éjszakán . . .*

Győry K.

Nehéz idők.

December utolsó napjai jártak. A tudósok ép akkor kezdték jövendölgetni, hogy jönni fog az üstökös. A hold nap-nap után később kelt föl s a balarca fogyott, egyre fogyott veszedelmesen. Az én zsebemből ellenben semmi sem fogyott, mert *akkor már* nem volt minék.

*

A Latorcamente. még most is a régi. Az emberek megmaradtak a juniusiak, csak az időjárás változott meg (s különösen felettem!)

Késő este volt, mire a hetedik faluba gyalogoltam. Az apró házak szomorú lemondással húzódtak meg egymás hátához támaszkodva... Az ereszhéjról csorgott a hóviz istentagadó módon, én pedig ott hallgatom az utca közepén, a legnagyobb sárban . . .

Rettenetesen el voltam keseredve s úgy érez-

tem ebben a percben, hogy a szocialisták *földfelosztási törekvéseinek* nálam vadabb híve nincsen.

A faluvégén megállottam. Meghatottság fogott el: ez volt szeretett nagynéném háza s aztán . . . itt születtem én is!

Csendesen lopódtam be a kapun: előbb a terepet vettem behatóbb megfigyelések alá.

Az udvaron hét boglya széna; a csűr ajtaja zárva, tehát nem üres!

— Bevezetésnek kielégítő! — dörögtem magamban.

Igaz, most következett a dolog titáni része. Ennek is elébe néztem férfihöz méltó föllépéssel!

Szegény öreg asszony akkor is a guzsalyon ült és pörgette az orsót szorgalmasan.

Mikor meglátott, sírni kezdett . . . Hja, öt év óta nem jártam erre!

Leültetett s alig lelte helyemet. De nem kerülté ki a figyelmem, hogy asztaláról óvatosan csusztat egy levelet a láda fiókjába. Azt a levelet akkor délután kapta Boczán Gergely áldott jó cimborámnak azon gyöngédhangú soraival, hogy az orvosok lemondtak rólam! A levelet természetesen ön mondtam neki tollba.

Dehát tette fel!

Végtelenül szomorú lettem. Az arcomon ott jajongott a „Halál-dalok“ minden sora, melyeket akkoron olyan gyakran küldözgettem a nagynéném lapjába. Bizonyára ezekre gondolt ő is, mert láttam, hogy kétségbe van esve.

Köhögni kezdtem tompán . . . szárazon, mialatt meghánytam-vettem magamban, hogy 70 koronán alul nem tárgyalhatok.

Könnnyben uszó szemekkel fordult felém:

— Hogy vagy édes fiam?

— Jól, jól! — válaszoltam kurtán.

Ez a titkolódzás még jobban megdöbbenette. Láta, hogy tagadom a *valót*.

— Nincs semmi bajod? Igen sápadt vagy!

Nem felelhettem, mert elfogott a fuldokló köhögés. Ő pedig nézett-nézett rám hosszasan, reménytelenül . . .

— Nehéz az élet s elfajult a világ! — kezdtem nagy szünet mulva. — Hát az üstökös is miért jönne egyebért, ha nem azért, mert az Isten is megelégtelt már az emberek gonoszságait s „megbánta, hogy embert teremtett!“ — citáltam az Irás szavait.

— Hát vége lesz a világnak, fiam?

— Ha meg nem javulunk, akkor az üstökös farka megfojt mindenkit — vágtam ki szemtelenül.

Aztan hallgattunk mindketten sokaig . . . sokaig.

A bús lemondás hangján kezdtem újra.

— Tisztességes ember ma meg nem élhet. Itt, távol a világ zajától fogalmuk sincs az embereknek arról, micsoda tülekedés folyik a létért, a betevő falatért. 19 évet értem meg, de azt hiszem, hogy a huszadik tavasz ősz hajjal talál. Az a sok átvirrasztott éjszaka, a lélekölő könyvek, az örökös verseny és hozzá a folytonos mellőztetés . . . ha rá gondolok, beleőrülök . . . beleőrülök!

S csüggedten sülyesztettem fejem tenyereim közé.

— Kedves gyermekem — szólt esengve — mindig jó fiam voltál, őszinte fiam voltál. Tudom, sokat szenvedsz, sokat dolgozol . . . Aranyos gyermek, valld meg, te beteg vagy!

— Az, az! — s szemeimet előntötte a zápor.
— Az vagyok néném! Azért jöttem most is, hogy meglássam még egyszer . . . legutoljára. Ne sirjon, hiába sir! Tudom, mire a fecske, gólya vissza-visszaszálldos, mikor a Latorca partján aratni fognak, nekem már akkor többé nem fog fájni semmi . . . Ott fogok pihenni a zsongó-zajgó Bodrog mellett . . . Ne sirjon néném-lelkem, el fog siratni szépen a pataki kántus . . .

Pedig ő sirt, sirt nagyon.

— Egy remény lehetne még. Az orvosok azt mondják, kigyógyulhatnék . . .

A szegény meggyötört asszony csillogó szemekkel kapta föl a fejét:

— És mi lenne az, fiacskám?

— Hát kedves néném, fürdőbe kellene menni, drága fürdőbe, messzi . . . messzi világba. Ugy hívják, hogy Arco. Ott meggyógyul mindenféle beteg két-három hét alatt. De ahhoz pénz kell, nagyon sok pénz . . . harmincöt forint!

— Ne félj kis fiam, elmegy oda. Ne félj, meggyógyulsz. Itt van gyermekem — igyekezett megayugtatni a ládafiába nyulva — itt van az utiköltség meg a többi.

*

Tizenkettő felé jár az idő. A fenyő szomoruan sóhaj, zúg az éjféli szélben. Benn az öreg asszony fon a guzsalyon szepegve, sirdogalva . . . Én pedig a zsebemben számológatok csendesesen, az ujjaimmal tapogatva, hogy vajjon korona-e vagy forint?

(Ibrány).

Komáromi János.

Az én kedvem.

*Ne csodálkozzatok, ha kedvem van néha,
A szívemből fakad s nem tettetett, léha.
Ennyi a vagyonom, ennyi az én kincsem,
Nem tudom, hogy honnan, kitől örököltem.*

*Hozzámtartozóim mind komoly emberek,
Akik között otthon szólni alig merek.
Csak édesanyámmal összebuja ketten,
Sutlogunk, mosolygunk észrevétlen csendben.*

*Jó apánk honloka oly sokszor borongó,
— Tépdesi az élet, a kedvünket rontó.
Csak mikor rátekin, — két felnőtlt jár, —
Akkor tekint büszkén az édesanyánkra.*

*Oh sokat mond ekkor, szó nélkül, hang nélkül,
Szelid felelet száll jó anyánk szemébe.
Az ilyen percekből támad az én kedvem,
Az ilyen perceket nem lehet felednem.*

*Hát mikor az anyánk, az édes jó anyám,
Tükörlőző arccal vallatni il hozzám? !
Mikor sugva kérdi: Van-e már valaki,
Aki a szívedből ki fog szorítani? . . .*

*Nem tudok felelni, — mit felelnék erre?
Csak ráborul a könny mind a két szememre . . .
Nem tudnék én senkit annyira szeretni,
Akiért én őket el tudnám feledni! . . .*

Pósa Béla.

A magyar keresztyén diákmozgalom célja.

Sok minden félreértés, vád, lekicsinylés ellenében tisztázni akarom a céljainkat. Egyes részleteket, egyes vonalakat vetek papírra abból az ideálból, amelyet magunk elé tűztünk.

Megdöbbentő a modern társadalom élete, különösen a modern diákság élete. Sok mindent tanul és tud, csak élni nem tanítják és azt nem tudja, hogy mint érdemes élni. Végtelen finomra kicsiszolódik az intelligenciája, de az akaró tehetségét megöli a nagy tudása. Nincs akarata, azért teljesen rabja a pillanat benyomásának. Ezt a gyöngeségét aztán kihasználják azok, akik a más bőrén akarnak megélni. Tetszetősen felöltöztetve, kifestve, felékesítve mindent be tudnak adni a modern embernek, a tapasztalatlan és rengeteg tudása dacára mesésen naiv modern diáknak. A modern ember pedig szívesen viszi pénzét, egészségét, idejét, jellemét, jövőjét a kívülről nézve csodálatosan tetszetős, ideget csiklandó, a költészet fényinázával bevont vásárcsarnokba, ahol mindent árulnak, csak azt nem, amit érdemes megvenni. Milyen árva és erőtlén az a minden hatásra fogékony fiatal diáklelek eme mérget áruló, sok üzérrel szemben! Milyen rettenetes barázdát von a fiatal diák lelkén a modern élet, amint végigszánt rajta aranyekőjével! Mennyi erőteljes, életre született fiatal diák feneklik meg a Schopenhauer erőtlén, érzelgős pessimizmusában, a materialisták életölő durvaságában, egy célt vesztett élet cinizmusában. Mennyi szerencsétlen fiatal ember jár fel s alá a szép, friss, tiszta tavaszban kihalt lélekkel, életkedv nélkül, tavasz nélkül, élőhalottan! — Ami célunk az, hogy felvilágosítsuk a diákságot, hogy őt becsapja az élet külső, tetszetős, pillanatnyi gyönyört és örök szomorúságot csináló oldala, hogy kiragadjuk a nyomor ígézetéből, tébolyító csábításaiból és így visszaadjuk őt az életnek, az akarásnak. Ami célunk az, hogy a modern élet sok csarangságát, hiábavalóságát igazi értékre szállítsuk, azaz értékteleneknek mutassuk ki és a lelkekben lakó őseredeti természetes, örökké értékes tulajdonságokat kifejllesszük magunkban és másokban. Mi nem az életet akarjuk megölni, hanem az élet ellenségeit. Mi nem szegényíteni akarjuk az életet, hanem gazdagítani.

Az erős jellem, melynek vonásai a szilárdság, akaraterő, edzettség, igazmondás, bátorság és a kevélység teljes hiánya, igen sokszor hangzottatott és igen sokak előtt kívánatos dolog és igazi érték. Érték, mert egyedüli alapja a férfibarátságnak, a biztos életnek, a nagy tetteknek és még igen sok másnak. De hogy ilyen jelle-

münk nincs, azt nem is kell bizonyítani. Egyikünknek sincs, még ha azt képzeljük is, hogy van. Ingatagság, benyomásoknak való engedelmesség, puhaság, hazugság, gyávaság, gőg a modern ideges, intellektuális és művészi életnek a következménye. A modern környezet egyáltalán nem dob az akaratunkba motivumokat, igazi hatóerőket, amelyek az erős jellem kiképzésére vezetnének. Az innen felmerülő szükségleteket akarjuk mi kielégíteni, midőn magunkban és másokban megindítjuk a jellem kiképzését.

Nagyon természetes, hogy a mai környezetben nagy hiányát látja a sok munkára, nagy célok véghezvitelére született ifjú ember egy nagy célnak, amelyért érdemes volna küzdeni, érdemes volna abba belevetni magát. Nincs cél. Az élet apró, lehangoló, kicsinyes küzdelmeibe kell beletörődni. Le kell mondani. Irigykedve nézünk a múltba, amidőn nagy célok, nagy események foglalkoztatták az embereket és egy ember képes volt egy célnak élni, midőn a célokat nagy emberek nagyra tették és a nagy cél felemelte az embereket. Mi célt találtunk magunknak és nagy célt akarunk adni másoknak is, célt, amelyikbe teljesen bele kell dobnunk magunkat, eszményt, amelyért küzdeni kell és lehet egy életen át. Azt akarjuk, hogy a diákok egyetlen pontba összpontosítsák azt a sok erőt, amelyet eddig szétforgácsoltak az apró, jelentéktelen tusákban, hogy tegyék még nagyobbá a célt és őket is tegye nem nagyobbakká, hanem jobbakká a cél.

De melyik az a cél, amelyet ezeknek az embereknek adni akarunk? — Bizonyos, hogy az odaadó, a teljesen odaadó szeretet képes csak orvosolni a társadalom bajait; bizonyos, hogy a teljes odaadó szeretetünk nemcsak másokra jó, hanem magunkra nézve is; bizonyos, hogy a szeretet annál több jót hoz, annál nagyobb jó nekünk is, másoknak is, minél jobban belemerültünk, míg más célok annál rosszabbak, minél inkább megvalósítottuk őket. Ezért a mi célunk a szeretet, de nem az érzelő, önző szeretet, hanem az, amelyik annál jobban nő, minél jobban bántják, nem a mások szemét a bűn és a romlás előtt bekötő szeretet, hanem az, amelyik kiemelni törekszik másokat a sárból. Ez a mi célunk, ennek toborzunk mi embereket, mert ezért érdemes küzdeni.

Ez a célunk. *Jellemvonásokat szerezni, amelyek a Jézus jellemvonásai.*

Ez nehéz.

Ellene fordul a lustaságunk.

Ellene fordul eddigi megszokott életünk.

Ellene fordul néha a tudományos és művészi környezet, amelyben a modern szellemi élet mozog.

Ellene fordul a közvélemény, mely soha sem a célt és a lényegét keresi, hanem a felületen mozog.

Ellene fordul az önzésünk.

Ellene fordul az állati durvaságunk.

Ellene fordul a kevélységünk, amely kényszerít, hogy csak magunkra támaszkodjunk és ne fogadjuk el ama tökéletes egyéniség hatását.

De van egy segítségünk. Több nincs, de ez az egy elég.

A Jézus.

Hogy milyen jó segítség, azt most csak azzal az egy adattal bizonyítom, hogy még a józan, művelt angol diákok közül is 5500 ember foglalkozott a múlt évben a Jézussal, hasonló célból. Tették volna-e ezt ennyi sokan, ilyen józan, ilyen gazdag, ilyen művelt diákok között, ha nem találtak volna benne segítséget?

Nem tették volna. Másutt keresték volna azt, amit érdemes megkeresni.

A mai emberek napról-napra tapasztalják, hogy a leghitványabb jellemek is képesek egymásra átalakítólag hatni, a mai emberek napról-napra érzik, hogy az olvasmányok mennyire befolyásolják életünket és mégis tagadják, hogy a legerősebb jellem, a legelevenebb színekkel festő könyv hathatna az emberekre átalakítólag.

Szepesi Pál.

Az egyoldalú intellektualizmus a társadalmi életben.

Nemrégiben olvastam, de már régen éreztem magam is a következő igazságot: „A mai nemzedék tagjai közt sok az okos és szellemes ember, de a jó igen kevés.” A jó ember fogalma alá pedig mindazokat foglalja az író, akiknek a mások baja, öröme iránt érző lelkük van, másokért s eszméikért áldozni, tenni készek, szóval, akikben mindaz meg van, miket népszerűen e szavak alá foghatunk: sympathia, humanizmus. Ha én kiterjesztem még e fogalmat úgy, hogy azokat is ez alá veszem, akik istenükkel, embertársaikkal és önmagukkal békeességben élnek: úgy igazán Diogenes lámpájára van szükségünk. És ha végül konstatáljuk, hogy a jó emberekből alakult társadalom nagyobb boldogság hordozója, mint a kizárólag okosoké: akkor sajnálnunk kell, ha valamely társadalom kizárólag intellektuális. Pedig úgy van a dolog,

hogy a mai világtársadalom minden lépéssel e felé halad. Legkézzelfoghatóbb bizonyságok erre költőink és gondolkozóink. S ezek pedig nemcsak a saját, de koruk világnézetét is tolmácsolják. Tehát, ami áll rájuk, áll társadalmukra is.

Ha e jelenséget korunk sajátjának fogjuk fel: okát is társadalmunkban kell keresni. — De e jelenség csak megismétlődés nálunk, s így nem kizárólag korunk bűne.

A hindu vallás egyoldalú intellektualizmus terméke. Görögországot a szellemi élet túltengése döntötte meg! Rómát is! Az encyklopädisták az ész egyoldalú használatával vitték népüket a forradalom örületeibe. Mi lehetett hát e jelenség koronkénti ismétlődésének közös oka? Rousseau a tudomány és művészet alkotásaiban keresné. Ezzel korunk egyoldalú intellektualizmusát szépen magyarázhatnánk. Belekapaszkodhatnánk pl. a technika vívmányaiba. De mitse találna a hindukra. Lehetne magyarázni az éghajlat befolyásával. Ez állhat a hindukra, de nem a többire.

Részlegesen ott az igazság tehát úgy az éghajlati befolyásban, mint a tudomány és művészet bizonyos szélsőségi fejlődésében; de egyetemleges okát csak az okok okozata, a másodrangú ok adja. A kényelem, a tétlenség, elenyedés, akaratnélküliség.

A hindu agyonbetegszik a meleg éghajlat alatt, de csak azért, mert az feleslegessé teszi a munkát. Athén megdőlt, mert Leonidás helyett az „ülő bölcs“ lesz eszményképévé. A francia királyok vezetők voltak az európai politikában: XV. Lajos udvartartása megmétélyezi országát; tunyaság hazájává változtatja, melegágyává a gondolatburjánzásnak.

Nem lehet tehát semmit okolni, de mindent lehet abban a mértékben, amennyiben társadalmak tunyaságát segíti elő s az egyéneknek agyára szorítja a vért: elmélkedésre kényszeríti. Itt kell keresni korunk nagy szerencsétlenségét is. Társadalmi életünket évtizedeken át nem zavarja meg semmi nagyobb fizikai rázkódtatás. Egyéneinek, ha kvantitásra nem is, kvalitásra legjelentékenyebb része: crème-je, nemcsak hogy nem ismeri a fizikai munkát, de tizenkét hosszú éven át taníttatik intellektuális egyoldalúságban s kergettetik nemcsak erkölcsi, de szellemi züllésbe is.

Nem volt kor, amelyre panasz ne szállt volna. Szállt főként erkölcsi tekintetben! De már határpontokat jelölnek az oly időszakok, melyek szellemi züllöttséggel förtelmeskednek.

Az élethullámváz határpontjai ezek! Új eszmék, új életfelfogás szokták eltiporni.

Amily nagy áldás az intellektualizmus, épol rettenetes csapás a maga egyoldalúságában. Hogy miért? arra is felelek! Először, mert rossz, beteges világnézethez vezet, ami nemcsak hogy magáért rossz, de hatásában is rettenetes. Beleállítja az embert egy nagy pusztaságba, amelynek határait, bármily éleslátású is, nem képes belátni. És erről azt állítja, hogy nincsen — gazdája. Agyonfojtotta a gondolata. Szél jön rá mindenfelől! Okát nem tudja adni, de azért tagadja, hogy *valaki* küldte volna. Bolyongásában oázisra is lel. Tud örülni neki; azt is tudja, hogy nem ő tőle van, de azért tagadja, hogy *valaki* csalta volna ki a földből a fű zöldjét. Mikor aztán már oázist nem talál, (mert tőlünk függ, hogy afelé menjünk vagy attól el), lehetetlen, hogy erőt ne vegyen rajta a gondolat: Mit ödögök én itt? S még jó, ha bele tudja magát fojtani a a pusztta homokjába! A legtöbbnek nincs erre sem ereje. Elkezd rohanni. Azt hiszi, hogy így majd csak végére ér a pusztának. Persze, hogy nem ér! Akik elég távolról tudják szemlélni, sajnálkoznak a csendes örült felett. Pedig csak azt a gondolatot kellett volna leküzdeni magában, hogy őt nem a pusztta ura vezeti; hogy nincs is a pusztának ura; hogy ő az ura és még sem tud uralkodni felette: akkor türelme, alázatossága több oázishoz vezette volna. De a pusztta urát — megfojtotta a gondolata.

Az egyoldalúan intellektuális embernek azonban még egyéb és nagyobb baja is van. Nagyobb! Mert én nem féltém az emberiséget a világnézet előbbi határérzékétől pusztán azért, mert az világnézete. Tekintse felőlem az élet-előállítását véletlennek, alacsonyítsa az embert a teremtőmunka mostoha gyermekévé! Ha szereti, becsüli az életet és életsorsosait: már az én emberem akkor is. Tudom én, hogy odajut, ahova bölcs Salamon; minden hiábavalóságon át, hogy „szép az élet és jó a mi szemünkkel nézni a napot!“ Él és élni hagy a szó nemes, humánus értelmében.

De az egyoldalúan intellektuális ember nemcsak Istenével s az étellel jön meghasonlásba, hanem embertársaival s így végre önmagával is. Nem tudja értékelni az embereket. A jó, derék emberben buta voluntárist, az intellektuálisban kozmopolita sehonnait (mert: ellenfelet) lát. Tudata a túltengő öntudatosságig ki van csiszolva. Fényes tükör, mely a más egyéniség minden szépséghibáját a legkiélezetebben adja vissza. Psychológiai képzettsége által elveszti a saját phisicumát. Akaratöszönt

nélkülöző motivumú tudatos lényé válik. (Itt kaptak *latus patenst* a determinizmus ellenségei.) Barátaikhoz nem lehet egy nyájas szava, hogy öntudata fel ne támadna: csak hízelegsz, hazudsz. Nyomorúlnak egy fillért sem adhat, hogy a farizeusi kürtölést ne hallja, vagy legjobb esetben a lekötelezés ördöge ne vigyorogna rá. Nem gondolhat kariérra, hogy tapsot, éljent is ne halljon! Egy megismélt Dante, ki a dicsőségvágy tudatában kéjeleg s másokat hasonló gyengeségért pokolra küld. Élete vergődés! mint a fecske röpködése, mely sötét folyosóra jutott, hol nincs szöglet, ablakpárkány, melyen megpihenjen. Csak röpköd, száll örökké, nem leli otthon magát, emésztí magát. S mikor pedig megúnt az ember mindenkit: megúntja magát is. Nincs hely, ahol találna magát. Csak őrlő gondolatai vannak, melyek naponkint az ész egy-egy jelentékeny részével végeznek.

* * *

Recipét nem írok. (Nevetség is volna.) Minden túltengés megtalálja a megfelelő reakciót. De érzem, hogy nem járok rossz úton, mikor abban látom a javítást, ha az életbe s főként a nevelésbe több voluntáris elem vitetik be, ha a fizikai munka nagyobb tért nyer a szellemi mellett. Lehet, hogy a *modern* ember ebben a gondolkodás fensége, szentsége elleni támadást, azaz dehogy: buta maradiságot lát. Csak-hogy az ilyen agyonütő frázisokat úgy kell tekintenünk, mint (hogy közletről vett hasonlattal éljek) kártyában a tromfot, melyből a hitvány hetes is elviszi az én másszínbeli ászomat. Nem is azt mondom én: állj meg gondolkodás! hiába is mondanám! Csak konstátálom az egyoldalú gondolkodás romboló hatását. Konstátálom a mi szerencsétlen szerencsénket, mely míg gyönyöreit nyújtja, túlkapásra visz: nyakunkba szakasztja az eget. És ez annál fájdalmasabb, mert nemcsak engem üt agyon, aki leszakítottam, de azokat is, kiket balsorsuk közelembre hozott.

Gombos Ferenc.

EGYLETI ÉLET.

— **A Sárospataki Hittanhallgatók Egylete** 1910. márc. 17-én tartotta prédikálóversenyét, melyen 5 pályázó közül az első díjat: 15 K-t Igaz József, a másodikat: 10 K-t Pataky Sándor, a harmadikat: 5 K-t Szabó Károly IV. é. lh.-ók nyerték; díszelőben részvételük: Nagy Sándor és Juhász Imre IV. é. lh.-ók.

A március 10-iki közgyűlésen Svingor Jenő III. é.

hittanhallgató felolvasást tartott „a szocializmusról, úgy amint az minket, ref. theologusokat közelebbről érdekel” s ugyanez a gyűlés a „Civilizálatlan népek vallásos szokásai” c. pályatételre beérkezett munkát 40 K-val jutalmazta; szerzője Páhy József IV. é. hh.

A régóta tervezett és régóta óhajtott tanulmányi kirándulás március 30-án vette kezdetét nt. Nagy Béla theol. tanár vezetése mellett. Útba ejtve Budapestet, Zágrábot, Fiumét, a végcél: Velence megtekintése után, Triesten, majd a Balatonon át, a fáradságos uttól testileg eltörődve bár, de szellemileg feledhetetlen emlékekkel dűsan eltelve, ápr. 9-én fejeztük be utunkat.

Nem mulaszthatjuk el, hogy ezen a helyen is halás köszönetet ne mondjunk a nt. vezető-tanár urnak nagy körültekintéséért és odaadó buzgalmaért, mellyel egy 30 főből álló csapat vezetésénél föllépő nehézségeket és föladatokat megoldotta.

Végül meg kell emlékeznünk az egylet beléletében végbement azon változásról, miszerint Nagy Lajos IV. é. lh. elnöki tiszteről leköszönt s az egylet Igaz József alelnökkel töltötte be helyét, az így megüresedett alelnöki állásra pedig Antalfy Gyula IV. é. lh.-ót választotta.

— **Főiskolai Ifjusági Tűzoltó Egylet** a gyűjtést április 5-én tovább folytatván, a következők adakoztak: Novák Lajos 10 kor. özv. Eperjesi Józsefné, Dr. Finkey Ferenc, Gruska Lajos 5—5 kor. Hodossy Béla, Szepessi István 4—4 kor. özv. Fülöp Károlyné, Harsányi István, Hodinka Ágoston 3—3 kor. Barna Ágoston, Feldmészter Herman, Gérecz Károly, özv. Horkay Jánosné, Jeney István, özv. Kapitány Jánosné, Kiss Elek, Lebovits Henrik, özv. Mátyás Gézané, Mészáros Gyula, Dr. Molnár Hugó, özv. Nagy Lajosné, Pavletits György, Prókay Antal, Smeringa Sylveszter, Soltész Ferenc, Tarczal János, Wohl Armin, özv. Weinberger Sámuelné 2—2 kor. özv. Abaházy Istvánné, özv. Dercsényi Imróné, Gold Mór, Grünfeld és Káhn, Haas, Harstein Lajos, özv. Hidegkövy Elekné, H. I., Kaucsák Dániel, Klein Mihály, Kordimák I-né, özv. László Jánosné, özv. Marikovszky Péterné, N. N., özv. Palesó Lászlóné, Pásztor János, Reményi Vendel, Roth Zsigmond, Schreiber Lipót, Schulez Jenő, Spitz Antal, Dr. Szabó Sándor, Szilágyi Benő, Vitek Ferenc, Wintner Abraham, özv. Zsindely Istvánné 1—1 kor. N. N. 60 fill. Grünfeld M., özv. Hatvany Károlyné 40—40 fill. Összesen 107 kor. 40 fill. ehhez jön a multkori gyűjtés eredménye 220 kor. 60 fill. s így a gyűjtésből befolyt: 328 kor., azaz háromszázhuszonnyolc korona. Ez uton is halás köszönetet mondunk a jószívű kegyes adakozóknak nemes adományukért. Az egylet április 12-ikén tartott közgyűlésén elhatározta, hogy május 29-én diszgyakorlattal egybe kötött majálist rendez. A diszgyakorlat műsora, d. u. 1/2 6 órakor: 1. Iskolai szerelés szivattyúval. 2. Iskolai szerelés fal- és tetőlétrával. 3. Támadás a tornacsarnok ellen. Este 9 órakor. 1. Támadás a tornacsarnok ellen, bengáli fény mellett. 2. Tűzijáték. Úgy a diszgyakorlat, mint a majális szépen sikerült. Mindkettő rendezésében nagy elismerés illeti az egylet vezetőségét, de különösen Nagy Gusztáv III. jogh. ifj. elnököt, aki ennek a már több évig szünetelő egyletnek a szoros értelmében újjászervezője.

H I R E K.

Tisza István gr., dunántuli egyházkerületi főgondnok május 8-án városunkban időzvéen, főiskolánkat is meglátogatta. Ifjuságunk az imateremben gyülekezett össze fogadására, hol főiskolánk érdemes vendégét Hubay Mihály szenior a következő beszéddel üdvözölte:

„Nagyméltóságú Főgondnok Ur! Kegyelmes Uram! E bizonyágtevő múzsasereg nevében szívemnek azzal a mélységes tiszteletével, mondhatnám rajongó szeretetével köszöntöm Nagyméltóságodat, mellyel minden jó kálvinista tartozik köszönteni a magyar protestantizmus legnagyobb fiát, a vezérek vezérét. Tartozik, mert tudjuk a történelemből, hogy a magyar protestantizmus sorsa szinte elválaszthatatlanul össze van forrva nagy fiainak munkás hűségével. Tartozunk, mert ezt követeli tőlünk a hálaérzet, ez az egyetlen erőforrás, mit cserébe adhatunk; ezt ez áldott „édesanya„ belénk öltött jóságos szelleme; ezt az ennek kebelén a nagyvárosi mázos külsőségek hiányát hamar feledtető egyenességre, őszinteségre, önzetlenségre, a nagy jellemekben való gyönyörködésre ápolgatott, — az ifjú szívnek eszmények, ideálok szolgálatára amúgy is nagy fogékonysággal bíró — lelki világunk; ezt az elmúlt nagy idők nagy alakjai életét vizsgáló s azon méltó büszkeséggel elmerengő kálvinista önérzetünk. Mi ifjak — habár énünknek még csak felerésze a komoly munkásságé, másik felében pedig az életvidámság játszadozik — teljes egészünkben tudunk komolyan lelkesülni és lelkesíteni szent eszményekért, magasztos célokért. Tágra nyitott szemekkel figyeljük, szemléljük fél énünkkel is az eseményeket. És lelkesülünk, lelkesítünk. Nagyméltóságod ezer munkatéren működő szelleme megérintett, követésre méltó volta teljes erejével elragadott, s tisztelői sorába állított minket is. Jól tudjuk azt, hogy már csak nevének ígérete is nyereség egy-egy ügy jövődjére, de nagyméltóságod többet, nemcsak ezt adja nekünk, a mi ügyünknek, hanem vezérségre hivatva vezérkedik lelki fenségben eszméinek igazságával, szívének nagyságával; nem munkára nógat, hanem példát ad a kötelességteljesítésben; itt mint theologus munkál dogmás elfogultság nélkül, ott mint jogász bölcs belátással, itt mint gazda könnyeket törölve, könnyeket szárítva. nnep a nagyméltóságod látogatása nekünk, ezzé avatja a fogalom, mit nevében visel: kálvinista vasakarata, kérlelhetetlen következetessége, megalkuvást nem ismerése, egyenessége, őszintesége, önzetlensége,

bátor szókimondása, rövidebben Nagyméltóságod kálvinista puritán jelleme, vallása, egyháza iránti lángoló szeretete, a protestantizmus elvei iránt való tántoríthatatlan hűsége. Ez a mi eszményünk. Erre van szükségünk. Ezért üdvözöljük mi Nagyméltóságodat még egyszer szívünk mélységes tiszteletével, rajongó szeretetével, Isten hozta, Isten áldja, Isten éltesse Nagyméltóságodat díszünkre és dicsekedésünkre!”

— **Vigasztalások.** Halotti beszédek és újabb halotti imádságok. Irta: *Szolnoky Gerzson* hujduböszörményi református lelkész. Ára kötve 8 korona. Debrecen, 1910. Hegedüs és Sándor könyvkiadó hivatala. 8r. 319 l. Az egyházi irodalomban jelentékeny helyet biztosított már magának Szolnoky Gerzson. Ezt bizonyítják nagy népszerűsége jutott vasárnapi, ünnepi, alkalmi és temetési imádságos könyvei, melyekből sok bánatos szív merit vigasztalást, sok hitbuzgó lélek nyer lelki táplálékot. Imádságainak feltűnő vonásai az áhitat, kegyesség és hitbuzgóság. Szolnokynak vele született imádságos kedélye van, amit tehát nem lehet megtanulni, elsajátítani. E hajlamtól indítva tanulmányozta Szolnoky a hazai és külföldi nagy papok imáit s így fejlesztette hajlamát tehetséggé. Ily módon elérte, hogy egyike lett azoknak, kik hangban és tartalomban mindig eltalálják azt, amely Istenhez vezet, hogy a buzgó szív előtte érzelmeit kiönthesse. Mind e tulajdonságait egyesülve látjuk most megjelent könyvében. Halotti imádságai, melyek e kötet első részét alkotják oly szépek, hogy kifogásolni valót jó formán nem is találunk bennök. Inkább gyógyító balzsamot csepegtetnek a fájó szívre, semmint sebet ütnének rajta. Épen ez adja meg ez imák valódi értékét. Nem szóvirágok, frázisok halmaza, hanem a szív hű tolmácsai. Rövidségük szintén csak előnyükre tudható be. Az olyan imádságai gedig, mint a 16-ik számú, az imáírók mesterei közé emelik a szerzőt. A 42 imádságot 39 halotti beszéd követi. Ezekre nézve szokatlan uton halad a szerző. A bibliából vett alapigékről nem prédikációkat ír, hanem rövid elmélkedéseket. A tanítás jó formán kevés, de annál több a vigasztalás s a búcsuztatás a halott rokonaitól. E tekintetben gyakorlati szempontok vezették Szolnokyt s e miatt eljárását nem is lehet kifogásolnunk sőt azt hisszük, hogy épen ez teszi könyvét közkeletűvé.

— **A Sárospataki Akadémiai Athletikai Club** folyó hó 5-ikén tartotta háziversenyét a főiskolai tornatéren nagy közönség jelenlétében. A verseny a következő eredménnyel végződött: 1. *100 vardos síkfutás*: 1. Kovács Bertalan. 2. Kossuth Sándor. 3. Nagy Miklós. 2. *Súlydobás*:

1. ifj. Radácsi György (11·13 m.). 2. ifj. Thuránszky László (10·17 m.) 3. Veres Károly (9·93 m.) 3. *Távolugrás*: 1. Szinyéry György (5·50.) 2. Karakó Ferenc (5·32.) 3. Kossuth Sándor (5·28.) 4. *Diszkoszvetés*: 1. ifj. Radácsi György (29·10.) 2. ifj. Thuránszky László (29·—). 3. Veress Károly (27·80.) 5. *Magasugrás*: 1. Szinyéry György (155 cm.) 2. Keresztessy László (155. cm.) 3. Karakó Ferenc (155. cm.) 6. *Vívás*: a) *Kezdők*: 1. Szilva Ferenc. 2. Brzorád Rezső. 3. Horváth Zoltán. 4. Szabó József. b) *Haladók*: 1. Ifj. Thuránszky László. 2. Soltész Tamás. 3. Gööz Lajos. 7. *Rúdugrás*; 1. Szinyéry György (2·90 m.) 2. Szabó József (2·75 m.). 3. Antalffy Gyula (2·50 m.). 8. *Távolugrás helyből*: 1. Kovács Bertalan (2·75 m.). 2. Deme László (2·70 m.). 3. Karakó Ferenc (2·62 m.). 9. *402¹/₄ méteres síkfutás*: 1. Szinyéri György (58 mp.). Kovács Bertalan. 3. Kossuth Sándor. 10. *200 méteres síkfutás*: 1. Szinyéry György. 2. Kovács Bertalan. 3. Kossuth Sándor. 11. *Gerelydobás*: 1. ifj. Radácsi György (41·85 m.). 2. Veress Károly (40·79 m.). 3. Molnár László (37·35 m.). A verseny lefolyása után, az érme kiosztása előtt a Club tanárelnöke: dr. Meczner Béla lelkes beszédet intézett a győztesekhez. Este a tápintézet nagytermében jól sikerült tánemulatság volt. Itt említjük meg, hogy Athletikai Clubunk két tagjával május hó 8-án részt vett a Magyar Athletikai Club országos junior-versenyén Budapesten s Vitányi Iván a távolugrásból a 3-ik, ifj. Radácsi György pedig a súlydobásból szintén a 3-dik díjat nyerte el. Gratulálunk!

— **Viszonválasz.** Harmadfél évvel ezelőtt, amikor dr. Szabó Aladár: Jézus élete c. munkája megjelent, a protestáns és nemprotestáns sajtó a legnagyobb elismeréssel, sőt ujjongó magasztalással fogadta a könyvet. És engem épen ezek a dícsériádák indítottak annak a bírálati ismertetésnek a megírására, amelyet a Közlöny előző számában Szepesi Pál oly erősen rekriminált. Nem volt hát előttem új dolog az ő felfogása s nem voltak újak az ő ellenvetései sem; sőt ha ez a válasz nem ennyire idejét múlva lát napvilágot, egészen természetesnek és helyénvalónak tartottam volna azt, mert előre tudtam, hogy sárospataki kollégáim közül sem lesz mindenki velem egy véleményen. Hiszem azonban, hogy Szepesi Pál barátom pár év múlva be fogja látni, mennyire nem volt igaza velem szemben. Ha esetleg ezt nem teszi, én azt se fogom nagyon sajnálni, mert meg vagyok róla győződve, hogy az egyháznak ilyen emberekre is szüksége van.

Critikus.

— **Az első magyar öntöltő-toll** a magyar elme életrealitásáról tesz tanúságot, hogy egy derék iparos, Darvas Vilmos devecseri lakos vállalkozott elmés találmányával, az idegenből behozott öntöltő-tollak kiszorítására. A Darvas-féle öntöltő-toll működése a hajcsövesség törvényének alkalmazásán alapszik. A tinta nem folyik ki belőle semmiféle helyzetben sem, minden időben jól működik, szóval mindenkép megérdemli ez a hasznos kis jószág, hogy kedvelté váljon a magyar közönség körében. Az arany-tollal felszerelt Darvas-féle öntöltő-toll az ország minden papirkereskedésében kapható. (Ismertetést ingyen küld a feltaláló: Darvas Vilmos Devecser.)

— **Tudomásul.** Lapunk jelen száma az egész ország vidéki városaiban — s így Sárospatakon is — kiütött nyomdász-sztrájk miatt késétt. Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Előfizetéseiket beküldötték: Fekete Gyula (Böcs). Fóris Béla (Rakacszend), Bálint János (Édelény), Berecz Antal (Bánóc), Lázay Gusztáv (Sárospatak), Fodor Zoltán (Rimaszombat), Takács Mihály (Hejőbába), Kazinczy Ferenc (Sajjhely), Szórády Sárka (Balatonköröshegy).

Ha véletlenül volnának olyanok, kiknek beküldött előfizetését nem nyugtáztuk, kérjük becses felszólalásukat a széniori hivatalhoz beküldeni, hogy még ez év folyamán nyugtázhassuk.

Szerkesztői üzenetek.

Anonymus. Annak idején igen helyesen jegyezte meg, hogy objektív kritikát fogunk gyakorolni verseivel szemben. Kétségkívül el kell ismernünk, hogy versei színesek, sőt a két első őszinte hangjával hat is, de technikájuk kevés gondra, mondhatnók elhamarkodottságra vall. „Vallomás” című verskombinációja a nagy ellentétek összeolvaszthatatlan halmaza. Ilyen regenerációban mi nem hiszünk. Esetleg átjavítva, a két előbbi közül valamelyiket hozzuk. Biztos ígéretet azonban nem teszünk. De mindenesetre — mert jogunkban áll! — eltesszük őket a jövő szerkesztőség számára. Szívélyes üdvözet.

P. B. Gömörszkaros. Mindkettőt hálásan köszönöm. A verset is, meg a szíves érdeklődést is! Ma is küzdünk erős küzdelemmel a közönyösség és a rosszindulat árnyai-
val, talán még jobban, mint a régiek. Hogy el nem esügedünk, két oka van: önbizalmunk s az innen-onnan fel-felcsillanó kedves elismerés. De nekünk ez is elég, nagyon elég! Az utolsó számunkban is szívesen látjuk. Aztán jöjjenek az erősebbek!! Üdv.

L. S. Miskolc. Nemesak ez, de mind, mind illatosak, biborosak. Légy boldog!!

Gy. J. Debrecen. Mindkettőt eltettem búcsúzóra. Mondok valamit: mert nem haladsz tovább az „Álmok óráin”? Ne légy te Adysta! Cigányos cafrang csak a lelkeden! Taposd el még a gondolatát is és irdd tovább:

„Nem szóltunk, csak egymásra néztünk,

Éz volt a mi legszebb beszédünk.”

Köszöntés. Ölelés!

Lóna. Küldött Zárta-lapja véletlenül későn került kezimhez. Kéziratát szívesen várjuk s ha megfelel, közöljük is. A valódi nevét is tudassa velünk, mindamelllett azonban Lóna név alatt írhat. Üdv.

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb
kelmékből a legújabb
:: divat szerinti ::
öltönyöket, téli kabátokat stb.

□ Kitűnő szabás! □
Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán üzletében kap-
hatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom
metélezésű poharak, tükrök, lámpák stb.

MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
MŰTÁRGYAT KÉPEZ.

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és párt-
fogásába városunknak e tekintetben
:: páratlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsan felszerelt s a napi legújabb
:: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb gallérok, keztyűk,
cipők, mindenféle férfi- és női
divattárgyak a legnagyobb választékban és legolcsóbban kaphatók.

A legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a
HALTENBERGER-féle ruhaéstö- és gőzmosó gyár,
— mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen
felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő
:: alatt lesznek eszközölhetők, mint ez ideig. ::
Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a
szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a
szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a
:: munka nem szenved már fennakadást. ::
Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a
festendő s tisztítandó ruhákat, szőrmemenűeket, bőrkabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

Finom, divatos és kifogástalan szabású
:: ruhák egyedül csak ::

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. Sárospatak,
Kossuth-utca.

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

Diákoknak kedvező
fizetési feltételek!

Zemplésvármegye legrégebb és legelsőrendű polgári és
papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktár

Lászlófi Henrik

Sátoraljaújhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a
legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a
legelegánsabb kivitelben készíttetnek. :: Főiskolai
hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.
Kívánatra egy levelezőlapra való tudósítás esetén
bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvéte-
:: lére kellő mintákkal ellátva átutazni. ::

Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.

:: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG: Főiskola, szénióri hivatal.	Főszerkesztő: HUBAY MIHÁLY	Főmunkatársak: Igaz József, Szepesi Pál.	Felelős szerkesztő: KERESZTURY KÁROLY	KIADÓHIVATAL: Ref. főisk. könyvnyomda
Előfizetési ár: Egész évre 4 K, félévre 2 K. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny” szerkesztőségének küldendők.				

Búcsúzkodás.

Azt hiszem, minden ember életében voltak oly pillanatok, amikor szeretett volna elcibé állani az Élet vad rohanásának, hogy elkialtsa erős, férfias hangon: „Megállj! Csak egy percere állj meg!”

Kétségkívül ezek az élet legbecsesebb, legértékesebb pillanatai! Ezek azok a pillanatok, mikor az érzelmek és gondolatok ezernyi raja visszatarthatatlan erővel törtet előre. Mind egyszerre kezdi döngötni agyunk s lelkületünk ércfalait, hogy szabaddá lehessen.

S mi következik ebből?

A sebes iramban, mint ahogy az égő épületből egyszerre menekülő emberek elállják egymás útját s benn pusztúlnak el, — úgy ezek legtöbbje is rab marad.

Most, midőn a Sárospataki Ifjúsági Közlöny XXVI-ik évfolyamának utolsó számát útnak ereszttem, az érzelmeim és gondolataim egész táborára kiáltoz: „Helyet nekem is!” És én hiába próbálom megállítani az idő futását! Látnom kell, mint pusztúlnak el a legkedvesebb érzelmeim, gondolataim s szinte megnémülök a pusztaromokon.

Szeretném, ha már ott volnék, ahol a vándor, akinek szemében, miután elrebegette már az utolsó imádságos Istenhozzádot, ott ég a hála és a szeretet két legértékesebb gyöngyszeme. Mert nincs nehezebb, mint búcsúzni abból a házból, amelynek tüzeit a szeretet Veszta-szüzei ápolják!

És én úgy érzem, úgy tudom, hogy Te gyönyörűséges házat építettél Sárospataki Ifjúság! És elnevezéd egy negyedszázaddal ezelőtt: Sárospataki Ifjúsági Közlönynek. Azért nevezéd így, hogy lenne az a Te becsületednek, tudomány-szomjadnak, a szép iránt való örök lelkesedésnek s a Te cicomázatlan szeretetednek ékes házává!

Ebben a házban lakhatni, ennek a kertjében ápolni a nagyok által ültetett, — de már koronás — fákat, lehetne-e ennél nagyobb boldogság?

Hogy mi és mennyi termett az elmúlt esztendőben, ezeken a koronás fákon, várakozásodon alúl, vagy várakozásodon felül: im' láthatod Sárospataki Ifjúság. Te magad tudod legjobban, hogy mennyi vész támadta meg különösen ebben az esztendőben a Te szépkertű házat. Férgeket is hozott az idő, önmagadból nőtt férgeket: meghasonlást, rosszindulatot. De próbáltunk küzdeni ellenük. És ha csak néhány hernyó elpusztítását tulajdonítod is nekem, — mely ott ólalkodott a levelek között — elismeréssed kedves koszorú lesz a szívem fölött. A megnyugvából font kedves koszorú, hogy t. i. sáfárkodásom nem volt hiábavaló.

* * *

Mielőtt e lap szerkesztői tollát végleg leteném, legyen szabad egyet-mást megjegyezniem.

Köztudomású tény, hogy mikor lapunk vezetését átvettem, azok az áldatlan viszonyok, melyek felkorbácsolták egyházkerületünk hékéjét is — ifjúsági életünk mezejét sem hagyták érintés nélkül. A pártoskodás elhintett magvai dudvává növekedének miköztünk. Jól tudtam, jól láttam ezt s hogy mégis elvállaltam a kibontakozás nehéz feladatát, két okból tettem: *az Ifjúság belbékéje érdekében és abból a rajongó szeretetből kifolyólag, mellyel a Sárospataki Ifjúsági Közlöny iránt viseltetem!*

Jól tudtam, jól láttam előre azt is, hogy lesznek olyanok, akik személyem iránti ellen-szenvből — mert nem tetszett nekik az őszinteségem — tüntetőleg meg fogják tagadni támogatásukat. Számítottam rá, tehát nem keserítet, mégcsak nem is aggasztott. Bőségesen kárpótolt érte azoknak a lelkes ifjú Timótheusoknak a segítsége, akik bár kívül vannak főiskolánk falain, de akiknek nagy szive odaforrott a S. I. K.-höz. Az ő lelkük fénye ékesebben ragyog a gyémántnál s minden megemlékezésök a bizonyosságok-bizonyossága annak, hogy ők mennyire tudták értékelni, mennyire tudják még most is becsülni ezt a nagymúltú lapot! Az ő megemlékezésük örök tiltakozás az ellen, hogy a S. I. K. csak valaha is megszűnjék!

Vannak-e, kellenek-e szebb emlékjelek, mint amelyeket ők állítottak előlkbe — bizonyáságul! — Sárospataki Ifjúság?

„Szivem gazdagabb, mint nyelvem“, épen azért a szivem szerint való köszönetem fogadjatok Timótheusok! Töletek próbáltam tanulni öszinte odaadást, ügyszeretetet, hogy tántoríthatott volna hát meg még a felülről jövő leki-csinylés is?! Titeket követve, hajhászhattan volna-e az olcsó népszerűséget? Nem! Sőt ha innen-onnan befrecskendeztek sárral az „úrikocsi-sok“: — „nem pöröltem. Félre álltam s letöröltem“. Meg aztán a Jézussal, a Krisztussal tartok, mikor azt mondja: „Jaj néktek, mikor minden emberek jót mondanak ti felölletek; mert az ő atyáik hasonlóképen cselekedtek a hamis prófétákkal“.

Lapunk színvonalának emelése érdekében foglalkoztunk azzal a kérdéssel is, hogy miként lehetne kivihető, lapunknak tollrajz-illusztrációkkal való diszítése, illetőleg egy külön művészeti rovat nyitása. Tervünk azonban — amint természetes is — még csak terv maradt. Hogy e kérdés valósággá legyen, föltétlenül szükséges előbb, egy „Főiskolai Dilettáns Club“ alakítása, mely a kivitelt szorgalmazná, az anyagot megadná s összeválogatná. Ha ez meg lenne, akkor már bátran gondolhatnánk a fenti kérdés megvalósítására, természetesen úgy, hogy olvasóközönségünk is jobban támogatna, mint eddig.

Egy dilettáns club alakítása egyik nagy érdeke az ifjúságnak, tekintve azt, hogy mennyi művész-talentumot ásunk a földre, ahelyett, hogy azokat kamatoztatnók. A club megnyitása semmi nehézségbe nem ütköznék, mert, amint Deák Geyza festőművész úr kijelentette, készséggel elvállalná a vezetését. A kérdés tehát csak azon fordul meg, hogy akar-e — e téren is — haladást a Sárospataki Ifjúság?

Fájón kellett látnunk az utóbbi években a legértékesebb intézményünknek: a Magyar Irodalmi Önképző Társulatnak örökös vivódását, hanyatlását is. Azt hiszem, nagyon is a fején találok a szöveget, mikor ezt a dekadenciát a betöltetlen akadémiai irodalmi-tanszékekkel hozom kapcsolatba. Mert, ha ez, az évek óta üres, de legszebb tanszék betöltetnék, — meg vagyunk győződve, hogy nem nézne a társulat élete elé oly kétes, sivár jövő. Nem, mert az a szak-professzor — erről is meg vagyunk győződve! — nem nézné részvétlenül, mint evezünk, kétségbeesett evezéssel, a pangás örvényei felett! Ennek az égető kérdésnek a megoldása nem csupán a mi érdekünk, de első sorban az egyházkerületé, a főiskoláé.

Nem visszásan hangzik-e, ha majd ki kell mondanunk, hogy nekünk kálvinista papoknak, jogászoknak, nélkülözniünk kellett Sárospatakon az irodalmi irányítást akkor, midőn a magyar irodalom a második nagy forradalmát érte?

Vajha ezzel a kérdéssel rövidesen és behatóan foglalkoznának előljáróink?!

Vagy szünjék meg az a társulat, melynek kebelében nem kisebb emberek, mint Szemere Bertalan, Erdélyi János, Szeremley Gábor, Kazinczy Gábor, Tompa Mihály, Tóth Ede bontottak szárnyat egykoron?

Mi tudjuk azt, hogy főiskolai vezérférfiaink minden időben teljesítették az ifjúság — jogos! — kívánságait s így e kérdés megoldása elől annyival inkább se térhetnek ki, mert volt idő, mikor ők maguk is ott küzdöttek a kormánykerekeknél s a legtöbben élén álltak ennek a lapnak, mely javarészen az Irodalmi Társulat termékeiből táplálkozik.

Évek óta vajúdik az ifjúsági becsületbíróóság felállításának ügye is. Hogy mily nagy szükség van erre, eltekintve attól, hogy az egyetemi és a többi főiskolai ifjúság körében már nem új dolog — csak azok tudnák igazán megmondani, akiknek nevét — akarva, nem akarva — kivitte a gyorszárnyú pletyka a társadalom ítélőszéke elé, más forum hiányában. Ez az ítélőszék pedig rendesen a nagy kürtösöknek ad igazat, akik pompásan tudják mutogatni sebeiket s amellett, hogy a szereplő egyénekre nézve szinte kikerülhetetlen a blamázs, — egyes esetekből kiindulva az a ferde következtetés rakódik le a köztudatba, hogy a Sárospataki Ifjúság méltatlan a maga nevére.

Intézkedjünk! Nincs idő a halogatásra!

Még egyet! Megszoktuk már, hogy Sárospatak „fényes városi közigazgatása“ mitsem tesz az érdekünkben, dacára annak, hogy a lakosság fele a mi pénzünkben él, de vigasztal az a tudat, hogy a saját henrlakói érdekében sem tesz semmit. Páratlanul áll a városok történetében, hogy Sárospataknak még egy rozoga uszodája sincs, pedig egy Bodrog folyik rajta keresztül. Ez a tény azonban csak ösztönzésül szolgálhat nekünk arra, hogy mi a saját erőnkben állítsunk fel egy korszerű uszodát. A Sárospataki Ifjúság sok mindent alkotott már külső segély nélkül, mért ne tethetné meg ezt is, tudva azt, hogy főiskolánk — minden oldalról annyira igénybe vett — támogatására, csak alig számíthatunk.

* * *

Kedves olvasóink s mindazok, akik lapunkat szellemileg, vagy anyagilag támogatták, fogadják

szerkesztőségünk nevében, frázistalan, de őszinte köszönetemet!

Te pedig Sárospataki Ifjúság haladj a régi utakon! Lelkesedj a magasztos, szent, örök eszmények iránt! Tanulj a kipróbált hűségüektől, mert — hidd meg — több erő van a csöndben, méltósággal hömpölygő habokban, mint az ész nélkül rohanó, csacska csermelyben. Azokat pedig, akiket arra hívtál el, hogy sáfárok legyenek, — támogassad s ha csüggednének, a szived melegével melegessed, erősítgessed!

Adja az Úr, hogy sohase állhassunk sirató fővel a lap temetésénél s ne mondhassuk el Madách szavait:

„Minden mi él és áldást hintve hat,
Idővel meghal, szelleme kiszáll,

Ládd, így maradnak ránk a múlt idők Nagyságai“.

Neked pedig Sárospataki Ifjúsági Közlöny, Te nagy számadó, megszorítom még egyszer göresösen a kezed — én, a bojtár — s azt kívánom, hogy *legyen fényes multadnál, fényesebb a jövőd!*

Ennél nem lehet melegebb búcsúzkodás.

Keresztury Károly.

Áldott, ki jött az Ur nevében.

Az élet könnyes, koldus útja
Bús tragédiák termő méhe;
Halálmagot vetett beléje
A suta sors átkozott ujjá.

Nem érdem lenni bús boldognak:
Untatók a fáradt kedélyek.
(Mert fáradtak és kesernyések
A boldogsággal jóllakottak.)

Szomorú sors és szomorú gőg
Záporozott ránk bús keservet: —
Csak az az áldott, aki szenved
És sirat sok, elpazalt erőt.

Koldus kínok koldus siralma
Egetosiromló dacba jajdul
S a nyomott agyban eszmeraj gyúl
Egy dörgedelmes pillanatra.

Minden nyomor ezerszer áldott
És áldott minden bűnfelejtés,
Minden bánat, minden kesergés:
— Ezek váltják meg a világot.

Krisztus-sorsok, szent Messiások,
Isten küldött bús végzésképen —
S áldott, ki jött az Ur nevében,
Halleluja, — örökre áldott.

Kárhozzat a hold.

Bujósdizót játszik a hold
Titkos éjén szent csodáknak.
El-elbuvik, ki-kivillan,
Babonázó furcsa kedvvel
Hálót vet az éjszakának.

Felhő mögül, árnyék mögül,
Néha-néha ide reszket,
S bohó, játszi, vig kedvében
Kárhozzatos álmokat küld
A rég kihült bús sziveknek.

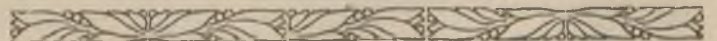
Lángos szeme megszikrázik
És az álmat gyújtja, gyújtja,
Régi, bolond szerelemnek
Emlékeit élesztgeti
Békebontó álm-ujja.

Régi multak felujulnak,
Régi tervek ébrednek,
Régi, régi szerelmesek
Régi, régi szerelemről
Sóhajtozva emlékeznek.

S hajh, a ködös, nagy sötétben
Megtörpan az éji lárma.
Mámor-nászba hajlik a sok
Volt-szeretők, mátká-párok
Álmodásos éjszakája.

S kelve reggel könnyes szemmel,
Megborzong a bőrtük hamva
S a sunyi hold tovatüntén,
Éjszakai boldog álmát
Mindenik szív megsiratja.

Györék József.

A tatai gyűlés.

Jún. 28. — júl. 6.

A „Magyar Evangéliumi Keresztény Diák-szövetség“, melynek régebbi neve „Magyar Keresztény Diákmozgalom“ volt, jún. 28. — júl. 6-ig tartotta negyedik nyári gyűlését. A gyűlés helyéül előbb Visegrád volt kijelölve, azonban a gyűlést megelőző héten kénytelen volt a vezetőség egy

dunántúli várost, Tatát választani gyülekezési helyül. Ez a helyválttatás eredményezte, hogy egyik főiskolából többen elmaradtak a gyűlésünkről.

Mellőzve azt, hogy egy ilyen nagy országból, még hozzá sok tekintetben művelt, előrehaladott országból, ahol annyi ezer diák van, többen is érdeklődhetek volna; mellőzve, hogy egy olyan hatalmas kálvinistaság és lutheránus-ság, amilyen nálunk van, nagyobb rokonszenvet érezhetne a mi mozgalmunk iránt, amely százszorta közelebb tudja magát Lutherhez és Kálvinhoz, mint a legtöbb mai magyar kálvinista és lutheránus egyház, — mellőzve ezeket, gyűlésünk, habár nagynak nem is (30—60 résztvevő), de gazdagnak, áldásokban bővelkedőnek, jelentőségteljesnek mondható.

A gyűlés jún. 28-án este kezdődött. Viktor János, az utazó titkárunk röviden vázolta összefüggésünket jelentőségét. Kiemelte, hogy most már nem arról van szó a gyűlésünkön, mint a három előzőn, hogy szakítsunk az eddigi istentelen, bűnös, hitetlen, nyomorúságos életünkkel és induljunk el Jézus Krisztus után, mint Urunk és Megváltónk után, hanem arról van szó, hogy ebben a már megkezdett útunkban megmaradjunk, vagy helyesebben: ismerjük meg jobban Jézus Krisztust az életünkben, legyünk teljesebben az Övé, öntudatosan.

A gyűlés azután 8 teljes napig tartott, közben-közben kirándultunk fürödni, nevezetességeket megtekinteni. Vig egészséges élet vett körül bennünket, végtelen gyorsan telt az idő. Akinek az a felfogása a keresztyén életéről, hogy az szomorú, kihalt, szürke, az ugyancsak csalódott volna közénk jöve és látva a mi örömeinket. A gyűlések tárgya Jézus és a keresztyén élet volt. Az egész 8 napon végigvonult az utazó titkár sorozatos előadása Jézus alakjáról a 4 evangélium világításában és ezzel kapcsolatban a keresztyén életéről a 4 evangélium megvilágításában. Több misszionárius életrajzát hallottuk a mozgalom régi híveitől. Az esteken egyes fontos életkérdésekről voltak előadások (képmutatás, tisztátalanság, Krisztus vére, imádkozás, stb.)

Tartottunk egy díszgyűlést a városi templomban a városi közönség előtt. Érdeklődéssel fordultak felénk az ugyanakkor Tatára, egyházmegyei gyűlésre összegyűjtött lelkészek és kifejezték elismerésüket mozgalmunk iránt.

Ez a gyűlés képe kívülről nézve. Az a fontosabb kérdés, hogy mi történt itt a lelkekben? Erős megmozdulások, mély büntudat, az Isten kegyelmének megragadása, megtelés felelősséggel és erővel a nagy küzdelemre. A Lélek

rávetette sugarát a bűn útálatos, veszedelmes munkájára mibennünk, aztán felmutatta a lelkek előtt a szerető, a győzelmes, a tiszta, szelid Jézust. A reményeink megnövekedtek; most már nem szabad féltünk a mozgalmunkat; még ha csak egy csöpp hit volna is bennünk a mindenható és az embereket megváltani akaró Isten iránt, még akkor is kényszerítenének a tények, hogy lássuk meg, hogy tényleg velünk van az Isten, hogy mellénk áll, ha jön a veszedelem és megtart a legkeményebb harcban is. Az Ur eddig is többet tett velünk, mint azt hittük volna.

Mi jól látjuk a veszedelmeket, jól látjuk a gyűlöletet, amely innen-onnan felfakad ellenünk. nem vakon vágunk neki a jövőnek, tudjuk jól, hogy az igazi evangélium *égeti* a világot; de viszont tudjuk azt is, hogy *meg kell menteni a tanuló ifjúságot*, hogy ők megmenthessék a társadalom minden rétegét, jól tudjuk, hogy olyan rettenetes sebek vannak a mai ifjúság életén, amelyeket ki kell égetni, bármily fájdalmakkal jár is, jól tudjuk, hogy habár ebben a munkánkban ellenünk fordul is az egész világ és ellenünk fordul elsősorban a mi megromlott szívünk és állati természetünk, az *Ur Jézus ügyének diadalmat kell vennie* és így bátran, elszántan nekivágunk a bűn birodalmának.

Körülbelül ezeket éreztük és gondoltuk a gyűlésünk alatt és után. Ha most belátnék minden szívbe, akkor tudom, hogy óriási eredményeit látnám ott a gyűlésünknek, tudom, hogy megszégyenítene az Ur. — A félévi konferenciánk krónikása azzal fejezte be a jelentését, hogy ő még nem tudja, mi a konferencia eredménye, de azt tudja, hogy egy testvére, mikor elvonult titkos szobájába, megsiratta az eddigi bűnös életét. Én is így fejezem be. Egy testvérünk, mikor hazament falujába és ott az Ur gondolataival foglalkozott, meghallotta ő is az Ur hívó hangját és megreszketett a lelke a nagy fénytől és szeretettől, amely reá ömlött és megtudta, hogy: „világosság jött a világra, de az emberek inkább szerették a setétséget.” Ez az ember most szeretné odaadni a szívét mindenkinek, hogy lássák meg mások is, hogy a Jézus Krisztus, a mi Urunk és Megváltónk tényleg létező realitás a XX. század diáksága közt is; hiszen ott van az ő szívében is.

* * *

A MEKD. nyári közgyűlésén elhatározta, hogy a jövő évben épenúgy, mint a most elmúltban utazó-titkárt tart, akinek egyedüli dolga a Diákszövetség munkájának irányítása,

legfőbb vezetése legyen. A jövő évre utazótitkárul Viktor Jánost, most végzett ref. theológust választotta. Aki érdeklődik ügyünk iránt, hozzá (Budapest, VI. Vörösmarty-u. 49.) egész bizalommal fordulhat; hasonlóképen tőlük telhető felvilágosítással szolgálhatnak a vidéki (debreceni, sárospataki, soproni, eperjesi, pápai) theológiai akadémiákon működő tagok. Szintén közgyűlési határozat, hogy közlönyünk, a Diákvilág a jövő évben is meg fog jelenni, havonként egyszer, diáknak 1, idegennek 2 koronáért. — A jövő évi közöltségek fedezésére a jobbra szegény emberekből álló, 34 főnyi diákcsoporth 1017 koronánál többet ajánlott fel. *Szepesi Pál.*

A csarnahói egyházi levele a Szerkesztőhöz.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Engedjen meg, hogy soraimmal háborgatom, de ha talán alkalmatlankodnék, a Tiszteletes urat tessék felelősségre vonni, mert ű biztatott fel e sorok írására.

De hát kezdem előlről, hogy jól kimagyarázhassam magamat. Tegnap, úgy este felé, épen mikor a rétről hazajöttem, hivat magához a Tiszteletes úr.

Bemegyek oszt, hát látom, hogy ott nyújtózkodik a déványon . . . Amint belépek, azt mondja, hogy üljek le, mert nagy beszédje van velem . . .

Leülök hát, mondván: állok elébe . . .

Kedves egyházi uram — kezdi a Tiszteletes — tudja, hogy igen rosszúl vagyok? . . .

— Hátha beteg a Tiszteletes úr, mondok én is mindjárt, én nem segíthetek, mert nem vagyok se orvos, se bába, de ha már hozzám folyamodott, hát egy néhány piócával szolgálhatok . . .

De nem soká hagyott beszélni, mert azt mondja, hogy nem orvosság kell neki, hanem másért hivatott . . . Kimagyarázi oszt, hogy legyen szíves én írni egy pár sort helyette, mert ű beteg, a t. Szerkesztő úr meg várja az írását és a dolog sürgős, nem lehet halogatni.

— Hát én írok, mondok, hiszen a faluból is sokan iratnak velem Amerikába, de mit írjak? Hiszen én nem is ismerem a t. Szerkesztő urat, meg oszt azt se tudom, hogy mi fán terem az a szerkesztő! . . .

Magyarázi osztán a Tiszteletes, hogy maga valami újságot szerkeszt (mondta is hogy hijják, de már nem jut eszembe) és ű, mikor a múlt héten Patakon járt a papi vizsgát letenni, hát azt mondja, megígérte magának, hogy ű is fog abba az újságba írni, mert hát máskor is írt már (mutatta is). De mivel a dolog sürgős, ű meg beteg, hát nekem kell írni helyette.

— Már csak megteszem, mondok, ha így áll a dolog, ne maradjon szégyenbe a Tiszteletes úr, ha megígérte . . .

Tetszik tudni Szerkesztő úr, mondtam én neki, mikor elutazott, hogy nem kell legénykedni, — most aztán azt nyögi, de hát az ilyen maguk fajta fiatal ember nem hallgat a bölcs tanácsra . . .

Hát a Szerkesztő úr, hogy van? Szereti-e a jó bort?

Meghínam már majd a szüretre, de tudja, hogy már megint nem lesz szüret, mert a jég nagyon nagy kárt tett a szőlőbe, pedig szépen indult, magam is számítottam vagy 4 hordó borocskára. Megmondhati a Tiszteletes is, mert ű volt a szőlőmbe . . .

Igaz is! ha már írok, hát megkérdem a Szerkesztő úrtól, hogy ott van-e még az a diák Patakon, aki nekem egy koronámmal tartozik?

Mert hát úgy vót a dolog, hogy legátus vót nálunk, már bizony a neve nem jut eszembe, de még megismerném, olyan magas, barna, vastag hangú fiatal ember volt, — osztán tetszik tudni, nekem is hozott pátenst, hát épen nem volt pénzem apróba, csak forintos, én meg egy koronát szoktam adni, — ű se tudott kiadni. Mit vót mit tenni, odaadtam neki a forintost, hogy majd egy koronát visszaad, ha lesz neki. Megbízta benne, olyan becsületes poszája vót. El is vilte. Én meg vártam, vártam, de bizony nem adott ű vissza, úgy elment, hogy nem is tudtuk. De mondok, nem jársz túl az eszemen . . . Úgy is volt . . . Nemsokára bementem a vásárra Patakra, no, mondok, megkereslek. Meg is láttam sokára ott, ahol a zsíros kenyeret szokták enni a diákok; rá is kiáltottam: „Követ úr adja meg a koronámat!” . . . De alig, hogy észre vett, úgy elszelelt, hogy nem tudtam többet rátalálni . . .

Hát ha még ott van és megismeri a Szerkesztő úr az írásom nyomán: mondja meg neki, hogy küldje már el, mert szegény embernek egy korona is pénz, ha meg nem akarja, akkor tessék kiírni az újságjába . . .

Most, a tavaszon meg vót itt egy diák, de ez nem legátus vót, hanem csak vendég a Tiszteletes úrnál, osztán olyan fekete vót, mint egy

cigány . . . Nem tudom igaz-é, ha nem restelli Szerkesztő úr, írja meg nekem, igaz-é, hogy ez a diák úr, ha megmosdik a tiszta vízbe, hát olyan lesz a víz, mintha tintát töltöttek volna bele ? . . .

Hát azt hallotta-e már a Szerkesztő úr, hogy hol hált egyszer a legátus nálunk ? . . .

A Tiszteletes úrnak már elbeszéltem egyszer, mondta is, hogy majd megírja az újságba, de amint hallom, még eddig nem cselkedte. Azért, ha nem lesz unalmas a Szerkesztő úrnak, hát elmondom úgy nagyjából . . .

Már bizony nem mostanában vót, még akkor nem is én vótam a harangozó, hanem a Mihály bátyám, aki — úgy köztünk legyen mondva — igen szereti paraszti nyelven mondva az „ivást“, (kivéve a vizet) különösen úgy ünnepek alkalmával nem lehetett vele okosan beszélni . . . Így vót akkor is, mikor az a követ vót itt, akiről beszélni akarok. Elég az hozzá, hogy első napján este kihívták a követ urat a pincébe. Jól elmulatgattak, úgy lehetett éjszél is, mikor a követ úr valahogy megszabadult. De bizony a papéknál már lefeküdtek és a legatus nem merte őket felzavarni, hanem gondolta, hogy megvárja a reggelt a templom ajtóban. Megy oda, hát látja, (szép holdvilagos éjjel volt) hogy a templomkulcs benne van az ajtóba, mert tetszik tudni Szerkesztő úr, Mihály bátyám, ázalagos fejjel ellefejtette kivenni. A követ úr nem sokáig okoskodott hát, hanem felment a toronyba, hogy majd ott szunyad egy kicsit reggelig. Fel is ment, le is feküdt és ott hált meg a harang alatt.

Reggel oszt nincs a legatus sehol. Keresik mindenütt. Nincs, hát nincs sehol, már pedig harangozni is kéne.

Elvégre nem lehetett tovább várni, küldi a Tisztelendő úr Mihály bátyámat, hogy harangozzék . . . Megyen hát felfelé Mihály bátyám és mikor felér, majd kövé mered bámulatában, mert a követ úr még akkor is javában horkolt a harang alatt . . .

De már nem írok többet, mert még megtetszik haragudni, osztán mérgiben engem is kiserkeszt abba az újságba. Azonban majd jövőre, ha a Tiszteletes még itt lesz és megint beteg talál lenni, becses engedelmevel, ismét felkeresem soraimmal; — de mán akkor talán nem is maga lesz a Szerkesztő? Irja meg! . . .

A Tiszteletes üdvözlését küldi, valamint én is az egész családommal; melyek után tisztelettel vagyok

Kapros János
egyházi.

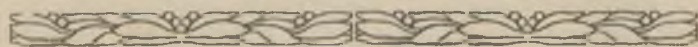
Virághulláskor . . .

Mikor az akác hullni kezdett,
Csendes májusi alkonyatkor,
Kicsike, fehér ruhájába'
— Halavány rózsák között állva —
Hajh, utoljára láttam akkor . . .
Aranyhaja hátraomolva
Szelíden simult természetéhez
S kék szemében az a boldogság,
Mit még csak az ártatlan érez.
Búzavirágos kis kalapja
Fehér szalaggal volt lekötve
S kacagva nyújtott egy szál rózsát,
Mikor betegen, örök búmmal
Indúltam én el — messze földre . . .

Oh tudom, nem jön soha óra,
Még egy másik találkozára
Es elhervad kalapom mellett
Az a pici halavány rózsza . . .
. . . Az alkonyégen rózsás színben
Úszik délnek a vándorfelleg,
Könnyes szemekkel nézem . . . nézem . . .
Egy ilyen késő délutánon
Vándorbotommal én is megyek . . .
S a zajgó élet míg dobál-vet
Sivár, szomorú idegenbe,
Jönni fognak utánam mások
— Üreslelkű, szürke legények! —
S régi nótáit elfeledte . . .

S ha majd egyszer tavasz lesz újra
S az akácfa koszorút hullat,
Mikor a tovatűnő évek
Feledtetnek emléket multat,
Tiszamente legszebb leányát
Akkor viszik az esküvőre . . .
S valahol messze . . . egy nótás legény
Reáborul az asztalfőre.

Komáromi János.

Az ötven percent.

— Irta: *Keresztury Károly.* —

(Fehér leány-szoba. Irásztal, rajta leányos csecsebecsék. Köröskörül, vázákban, pompázó virágerdő. Zongora, rajta szétszórt hangjegyfűzetek. Elipszis-asztal. Puffok. Hintaszék, stb. . .)

Vali: (Hintaszéken lóbálja magát. Majd rá-támaszkodik a könyökére. A balkeze kisujját a szájához tartja s melankólikusan néz a virágok felé. A szemébe két könnyesepp lopja be magát. Feláll. Előveszi pici öntöző kupáskáját s locsolja a virágokat . . .)

Ugye drágicáim, elhanyagoltalak benneteket? Nem is szerettek ti már engem, ugy-e? Oly bánatosak vagytok! De ezután már minden másképp lesz... Egyedül csak nektek fogok élni... És akkor, ugy-e, szeretni fogtok ismét? Ugy-e, ugy-e? No mondd, édes kis krizanténom?! Oly fáradtnak látszol s oly mélázó vagy... (vidáman:) mintha te is szerelmes volnál... te kis bohó, te kis oktondi... No majd adok én nektek... Ti könnyelműek!...

Pali: (Észrevétlenül bedugja a fejét az ajtófüggönyök mögül.)

(Magában Vali olyan ebben a rózsaszín ruhában, mint egy vadrózsa. Te drága, kicsi, vad vadrózsa! Te durcás vadgalamb).

(Odalopózik a háta mögé. Vali gyanútlanul öntöz tovább. Hirtelen lefogja a szemét...)

Vali: (Mitsém sejtve) Hiába is játszol velem anyucim. Még tegnap megmondtam, hogy nem megyek. És ezzel be van fejezve a dolog. Jól tudod, hogy engem semmi sem téríthet el a szándékomtól... Ahogy Pál úrnak tetszik! Ha Nusinak küldött csokrot, neki ad éjjeli-zenét, hát mulassanak most is zavartalanul... Vagy talán azt hiszed, hogy nem tudnám elfelejteni? Csaló-dol! A Te kislányod mindenre képes... (Durcás vadgalamb. kelepcébe kerültél!) Meg aztán nem is oly nagyon... (Most ugrik a „kicsi“ a vízbe.) szeretem... Nem mondom... egy kicsit... de csak nagyon kicsit!... No, ne bosszants!... No, engedj!!...

Pali: (Eleresztli. Kacagva.) Jó estét baba! Jó estét, kicsi bogárkám!

Vali: (Megrémül.) Istenem! (Ki akar futni, de Pali elkapja a kezét.) Ah, micsoda merészség! Uram!!

Pali: (Magában: Nem mondtam, hogy olyan, mint egy vadrózsa, mint egy vadgalamb?)

De édesem?!

Vali: (Pityergő haraggal) Kikérem magamnak, hogy velem ezentúl bizalmaskodjék! Érti?! Érti?! Eressze a kezem!

Pali: (Hirtelen) És ha azt mondom, hogy nem ereszttem?

Vali: (Dühösen) Azonnal hívom a mamát!

Pali: (Mosolygó nyugalommal) A nagyságos asszony ebben a pillanatban ment vásárolni a szobaleánnyal...

Vali: (Sírva) Akkor a papát! A kezem!

Pali: (Kacagva) A papa pedig a kaszinóban van, tubicám!

Vali: (Végkép kijön a sodrából) Parancsolom, hogy eressze el a kezem! Micsoda vakmerőség! Maga betörő!

Pali: (Mindjobban kacagva, miközben a

másik kezét is elfogja) És ha ismét azt mondom, hogy nem ereszttem?

Vali: Tüstént sikoltozni fogok!

Pali: Segitsek, vadrózsa?

Vali: (Ésdeklőn) Kérem, uram, legyen esze!

Pali: Lesz, ha meghallgat.

Vali: (Közömbösen) Ez az utolsó kívánsága?

Pali: (Negédesen) Ez.

Vali: Foglaljon helyet, kérem.

Pali: (Eleresztli a kezét. Bedobja magát a hintaszékbe, nagy svungot vesz s úgy várja, míg Vali kidühöngi pici haragját s helyet foglal a zongoraszéken. Mosolyogva legelteti még egy darabig rajta a szemét, ami Valit látszólag idegessé teszi s türelmetlenül rendezgeti a hangjegyfüzeteket) Nem érthetem, mi lehet az oka, bogárkám... hogy...

Vali: (Felpattan) Emlékszik hogy mit mondtam?

Pali: Hisz' azt mondta, hogy meghallgat?

Vali: Igen, de csak úgy, ha nem bizalmaskodik többé...

Pali: (Kötekedőn) Ezt akkor nem mondta.

Vali: Hát akkor most mondom.

Pali: De egyetlenem!

Vali: (Feláll) Uram, azonnal itt hagyom.

Pali: (Elébe áll) Baba, azonnal megfogom.

Vali: Kénytelen leszek, Uram, a kiutasítás-hoz folyamodni! Akarja?

Pali: (Melegen) Még csak nem is szeretném.

Vali: (Visszaül. Pali szintén) Akkor szíveskedjék az akaratomhoz alkalmazkodni!

Pali: (Köszörüli torkát. Nagyon komolyan) Valika kisasszony!...

Vali: (Hidegen) Kérem, a „ka“ elmaradhat, különben az egész megszólítás is...

Pali: (Indignálódva) Parancsára.

Vali: Itt nincs parancsról szó, csupán az akaratomról.

Pali: (Lágyan) A maga akaratá mindig parancs volt előttem...

Vali: Legfeljebb csak „volt“. — Egyébként pedig kénytelen vagyok kijelenteni, hogy egy nőt szekirozni gyöngédtelenség. Egy cseppet sem férfias s fölötte úntat engem!

Pali: (Pompásan adja a bankot, mint aki-nek fogalma sincs arról, hogy merről fú a szél. Feláll) Nagyon rövid leszek. Ma délelőtt 11 óra után jöttem magukhoz — mint rendesen. A szobaleány azzal fogadott, hogy a nagyságos kisasszony gyöngélkedik. Nem fogadhat. S alig fél óra múlva pedig, már kinn volt Pethőékkel a ligetben... Azt óhajtottam tehát megtudni, mi az oka, hogy elutasítottak, pardon: hogy örö-

mem tolmácsoljam afelett, hogy gyöngékedése csak egy negyedóráig tartott . . .

Vali: (Lenézőleg) Ön gúnyolódik.

Pali: Távol van tőlem. Lenne szíves talán felvilágosítani?

Vali: (Magában: Hogy adja az ártatlant) Az előzmények után nem tartozom Önnek felelettel!

Pali: Talán a szerelmünk révén? Igen?

Vali: (Erőltetett kacagással) A szerelmünk révén? hahaha! (Legyin!) Soh'se is szerettem . . . Sőt! Utálok Önt!

Pali: (Hanglejtve) Pedig az előbb azt mondta — „anyucinak“ — hogy egy „kicsit“ . . . egy nagyon kicsit . . .

Vali: Hazudtam, érte, hazudtam! Anyuciék akarták úgy . . .

Pali: (Derülten) Anyuciék ugyan végkép nem akarták eleinte! Legalább maga így mondta?!

Vali: Akkor is hazudtam!

Pali: (próbakép) Most már értem. (Feláll) Isten vele. Ezen az utolsó találkozáson azonban engedje meg, hogy egy pár szót mondhassak . . . (Remeg a hangja) Kár volt fönkretennie. Kár volt összezuznia a hitem . . . az én erős hitem. Kár volt izzó zsarátnokká szítania az én rajongó, örjögő szerelmem, feldúlania . . . a nyugalmam . . . biztos medrő életem . . . Mert tudja meg, hogy amióta ismerem . . . Maga oltár a szívemben. Oltár, ahová leborúlhatni a boldogságok-boldogsága volt. Maga volt a napfény, amely vezetett, előmbe világított . . . Maga volt a sötétség, amelyben titkon kutattam szerelmünk aranyát, hogy megtalálva — soha el ne vesszen . . . Tudja meg, hogy Maga nekem a mindenségek-mindensége volt . . .

Az Isten áldja! (Elindul)

Vali: (Sirató szemmel néz utána. Egész testében remeg, de mikor Pali eltűnt már a függönyök mögött, nem bírja tovább, elhaló hangon kiált utána) Pali!

Pali: (Visszajön. Leül előbb helyére s résztvétellel telten, némán figyel Valit. Csönd van, csak a lány halk zokogása hallik néha. Percekig így tart, nem akarja zavarni. Hadd pihenjen a kis durcás . . .) . . . Látja ezt a jelenetet elkerülhettük volna. Igen, ha bíznék bennem! Pedig jól tudja, hogy minden gondolatom a Magáé . . . egyedül csak a Magáé. Nincs egyebem, csak a szegénységem és a Maga szíve. És mégis gazdagabb vagyok a gazdagoknál . . .

. . . Az imént akartam valamit mondani . . . Elmondhatom? (Vali némán int.)

. . . Tegnapelőtt, úgy véletlenül, elvetődöttünk az Abbáziába egy kis pieszkére, a Bandi kedvéért Nagy társaság verődött össze. Nem mondom,

sokáig voltunk. A muri végén Bandi mindenáron éjjeli-zenézni akart. Hát jól van — nem bánom, mondtam. Tudja, mikor ágaskodik az emberben egy pár légnomás, mindenre könnyen rááll. Magának akartuk megzavarni először édes álmodozását, de aztán lemondtam róla, tudva azt, hogy Maga nem szereti, ha ilyesmivel kedveskedem. Így aztán egyenesen elbilleg-ballagtunk a Bandi ideáljának, Nusinak az ablaka alá . . . Ennyi az egész . . .

. . . Tudom, hogy az bántja abban az édes kebelben, azt a naiv kis jószágot . . .

. . . Ugy-e, hogy moghocsát? Én nem fogok többet még ilyen gyerekségekbe se bele menni, Maga pedig nem lesz féltékeny. No, egyezkedjünk. Ötven percentre!

(Mialatt az utóbbit mondja, már Vali fölé hajlik. Vali úgy tesz, mintha még mindig haragudnék. Pali gyöngéden körülöleli. Csókolóznak. Pali számolja: 1, 2, 3, . . . , 10, . . . 20, . . .)

Vali: (A 40-ik puszi körül) Igazán . . . ígéri . . . hogy . . . mindig . . . jó . . . lesz? . . .

Pali: Sőt meg is pecsételem! Ötven!

Vali: (Kibontakozik) Hanem a pieszkelésért és a légnomásokért még ezután fog ki . . .

Bandi: (Beront) Micsoda pieszkélésekért, micsoda légnomásokért? . . . Csókolom a kacsóját! Csaosz Pali pajtás!

Vali: (Fenyegetőn) A legjobbkor jött Bandi . . .

Bandi: (Közbeveg. Hamiskásan) Milyen aranyas színben van maga Valika . . .

Vali: Soh'se bókoljon, hanem azt fogja tenni, amit én mondok! Igen?

Bandi: Ezer örömmel! (Magában: Itt próba volt a családi jelenetekből).

Vali: Maga ide fog állani, Pali pedig az íróasztalomhoz. Nem így. Háttal egymásnak. Hogyisne, még szemtelegrafirozás lesz itt!

Bandi: Vas soll es bedeuten?

Vali: Így jól van. Minden kérdésemre csak igazat szabad felelnie, mert én mindent tudok. Kéz a szívre!

Bandi: (Drukkol) A spanyol inquizició kis-miska ehez!

Vali: (Professzori szigorral) Hol voltak tegnapelőtt este? A kézre vigyázni!

Bandi: Hát . . . hát, mivel nagyon szomjúhoztunk, elmentünk az Abbáziába egy — mondd: egy! — spriccerkére . . .

Vali: (Kitörő kacagással) Szép egy spriccerkére!

Bandi: Jaj, de melegem van. Itt nagyon befütöttek.

Vali: Majd mindjárt befütök én maguknak mégjobban. Tehát a legelső kérdésemre is hazu-

dott. Így tehát csak azt kérdelem még, hogy ki támaszkodott valakinek az ablaka alatt a falhoz, attól az egy spriccerkétől?

Bandi: Ninán, én. Maga talán még nem tudja, hogy éjjel gyorsabban forog a föld, mint nappal? Ez azért van így, mert az emberek legtöbbször alszik akkor. Tudja, nappal nem foroghat oly gyorsan, mert az embereknek sok kellemetlenséget okozna. Pl. beleszédülnének. Mivel pedig valamikor csak ki kell pótolnia azt, amit nappal elmulasztott, egész előzékenyen és okosan éjjel cselekszi meg. Én tehát egyszerűen attól félttem, hogy kifut alólam . . .

Vali: Hahaha! Azt gondolom, hogy nem szeretné! Hanem én tovább nem kérdezem, mert maga nagyon ravasz ügyvéd. De azt megtiltom, hogy Palit is elrontsa!

Bandi: Mit, én rontok el valakit? Nincs ártatlanabb fiú a világban.

Vali: (Bólingat) A javából. A legjavából való! Azonban megfognak engedni ugy-e, ha nem tölthetek több időt estig a társaságukban, de egy kis dolgom van még. Nem szeretném, ha elkésnének a báljukból.

Bandi: Az istenuccse! — Én meg majd elfelejtettem, hogy tulajdonképpen azért jöttem, hogy várják meg Nusikáékat. A kapu előtt megállunk s majd bekiáltunk, helyes?

Vali: Pompás.

Bandi; Kacsócsók! (Előre megy).

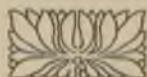
Pali: (Halkan) A viszontlátásra. Nyolc után itt! Pá, baba, pá!

Vali: Pá, betyár, pá! (Leül a zongorához s a legújabb keringőt játsza. Kis idő múlva jön a mama). Megvetted, amit mondtam? Sokáig voltál. Siessünk, mert nekem sok mindent el kell készítenem . . .

Mama: Tudtam, hogy így lesz, Neked mindig közvetlen bál előtt jön meg a kedved. (Kimegy)

Vali: Tudtok is ti valamit, mamák! Ti semmit se tudtok! (Örömpesve bosztonozik. Majd kinyitja az ablakot, belebámúl az erősen kék, februári csillagos égbé s halkan dúdolja:)

Páros csillag az ég alján.
Egyik fényes, másik halvány.
Amelyik oly szépen ragyog,
Az a fényes a csillagod.

„Nő sorsa: a férfi.“

M. Kossak.

A teriték már félig-meddig el van szedve, de — amint az Jolichonné asszonyság pensionátusában többnyire történni szokott — a hölgyek és urak az ebédlőben üldögélnek még egy kis ideig kávé, szivar mellett, hogy napi élményeik s apró-cseprő vitás-kérdések felett eszmét cseréljenek. Ilyen pedig mindig akad ebben a társaságban, mely a legkülönbélebb elemekből van összeválogatva. A nyitott ablakokon a tavasz meleg lehellete áramlik befelé s gyönyörű kilátás nyílik a szőlőkkel, nyaralókkal koszorúzott zürichi tó kristálytisza tükrére s a méltó hátteret képező, hólepte Alpokra.

„Különös, hogy Bergzoë kisasszony még máig sem tért vissza hazúlról,“ mondja egy még fiatal, barna arcú, fekete-szemű úr. Azok közül való, kikre azt mondjuk, hogy „érdekes jelenség“, máskülönbén a pensionátus összes fiatal hölgyei többé-kevésbé rajonganak érte. „Hiszen csak egy hétig szándékozott otthon lenni és most már majdnem három hete hogy elutazott“.

„Nem hiszem, hogy Bergzoë kisasszony egyáltalán vissza is térjen“, vélekedik Jolichonné asszony, egy, az ötvenes évek elején levő nő, akinek arcvonásai és kiejtése, francia neve ellenére, félreismerhetetlenül elárulják a németet.

Meglepődve tekintenek mindannyian rá.

„Ah!“

„Lehetetlen!“

„Ugyan!“

„Talán értesítette önt?“ hangzik innen-onnan.

Jolichonné asszony pedig megsimítja a kezében levő kötötüvel még mindig tömött, szöke haját és titokzatosan mosolyog.

„Hogy értesített-e?“ felel aztán belékapva az utolsó kérdésbe, „azt — sajnos — nem tette, de egy kosztadónő sok mindent megtud ám az ő kedves kosztosai felől.“

„Talán a szülék azt kívánják, hogy tanulmányait hagyja abba?“ tudakozódik egy éltesebb hölgy, akit két leányával együtt Zürich festőien szép vidéke vonzott ide és tart magánál.

„Én édes Istenem, Bergzoë Hedda jegybe lépett, vagy jegybe akar lépni,“ szólalt most meg éles hangon egy csinos, rövid-, göndör-fürtű leány. „Éz tiszta munka. Saját bevallása szerint hajlamot érez magában a családi-élet gyötrődéséhez. Én éppen ezért sohasem tápláltam felöle vérmes reményeket. Pedig kár érte, igazán kár!“

Erre az a férfi, ki az imént a szóban lévő

leány felől tudakozódott, hirtelen felpillant. „Kár? Hogy-hogy?“ kérdi röviden.

„Nos hát — az ő igazán szép tehetsége miatt —! Mert hiszen ő csuda-okos leány, mindenekfelett pedig rendelkezik azzal a ritka képességgel, hogy logikusan és rendszert tartva tud gondolkozni. Nos és ez teljesen kárba vész, ha férjhez megy. Ebben, úgy hiszem, egyet értünk, Volker úr“.

A Volkernek nevezett ur nem válaszol semmit. Mintha az utóbb elhangzott szavak nem is ő hozzá lettek volna intézve, egy ezüst gyufatartóból kivesz néhány gyufaszálat és mértani ábrákat kezd rakosgatni azokból az asztalon.

Helyette a báróné felel a göndörfürtű hölgynek. „Tényleg azt hiszi ön, Ortler kisasszony, hogy egy háziasszonynak, egy feleségnek és egy anyának nincs szüksége egészséges emberi értelemre?“ kérdi felháborodva.

Ortler kisasszony, vagy helyesebben Dr. phil. Ortler Ludmilla, megvetőleg ránt egyet csinos gömbölyü vállán.

„Én egy szót sem szoltam egészséges emberi értelemről, hanem tudományos képességekről beszéltem,“ feleli hanyagúl. „A portörüléshez és főzéshez ilyenre nincs tán szükség“.

A báróné biborvörös lett, egy heves válasz már ott lebeg ajkán, de legyözi önmagát. Mit veszekedjék ezzel a diakkisasszonnyal?

Helyette egy buenos-airesi fiatal orvos veszi át a szót, aki olyan mintha egy Velasquez-képből lépett volna elő. „De egy férfi mégis valamivel többet kíván feleségétől, mint hogy csupán házvezetője legyen,“ nyilvánítja ki az ő sajátos délamerikai hangsúlyozásával. „Legyen a feleség a férjnek hűséges életsorsosa, legyen —“

„Oh, ezek mind elavult szólamok!“ szakítja félbe Dr. Ortler kisasszony nyersen. „A legtöbb férj azt szeretné, hogy felesége semminemű szellemi igényeket ne táplálna lelkében. Eleinte más-kép beszélnek, de mikor megnősültek, akkor azt akarnák, hogy a szegény teremtés reggeltől estig a tűzhely mellett álljon, harisnyát stppoljon, mosson és vasaljon. Jól tudom, hogy szokott lenni!“

„Úgy! Ön jól tudja?“ Volker úr mondotta e szavakat, anélkül, hogy a keze ügyében levő gyufaszálarokról felpillantott volna.

„Természetesen, mert vannak barátnőim, akik oly balgák voltak, hogy a házasság igáját a nyakukba vették. Itt van például Wintner Erna, aki múlt nyáron még itt természettudományi tanulmányokkal foglalkozott. Mindnyájan tudják önök, milyen lörekvő leány volt, de csak volt — most pedig, amint a multkoriban meglátogattam,

férjhezmenetele óta először — mit gondolnak milyen állapotban találtam? Ott állt a tornác hátsó részén, előtte egy halom férfi-ruha és az istenadta zsírfoltokat tisztogatott!

„Hihetetlen!“

„De hogy a férje effélékre is felhasználja!“

„Sohse hittem volna ily lovagiatlannak a férfit.“

„Én pedig azt hittem eddig, hogy azok a nők, akik a férfiakkal való egyenjogúságukat követelik, részükről lovagiasságra nem tartanak számat,“ szólal meg most Volker.

Általános hallgatás követi e szavakat. Az akadémikus hölgyek nyilván semmitsem tudnak rá szólni. Majd egy pápaszemes, hosszú, vénülő kisasszony szólal meg, keményen hangsúlyozva a szavakat: „De elvégre is egy férjes asszony még nem rabszolganő!“

„De a férfiak csak rabszolganőket akarnak maguknak tartani,“ füzi hozzá komoran Dr. phil. Ortler. „De persze,“ folytatja tovább, mialatt a szenvedélyes buzgóságtól fénylő pupillái kitágulnak — „alig tehetünk nekik ezért szemrehányást, mert hisz maguk az asszonyok is okai ennek — legalább is sokan közülök. Mihelyt belészeretnek valakibe, teljesen elvesztik az érzéküket az iránt, amivel saját nemüknek tartoznak és szolgálataikat formálisan felajánlják, sőt rákényszerítik a férfiakra.“

„No hogy az ég őrizzen minden férfit attól, hogy u. n. diplomás hölgy legyen a felesége!“ tör ki gúnyosan az argentinai. „Látván látom, hogy eljön az idő, mikor mi férfiak fogjuk az ebédet főzni, és a gyereket ringatni, mialatt feleségünk „A bálna embrióinak kifejlődéséről értekezik és mikroszkopikus vizsgálódásokkal foglalkozik.“

„Kedélyes kis háztartás lesz az, ahol egy ilyen „modern asszony“ fog uralkodni!“ sügja egy úr a szomszédjának.

És bár alig hallhatóan suttogta, a Ludmilla sűgásra jól berendezett fülei mégis meghallották.

„Egy fél gyufára van szükségem ehez az ábrához, ketté kell tehát vágnom egyet,“ válaszolja ridegen.

„Meg fogja vágni az ujját,“ figyelmezteti Ludmilla hevesen. „Ugyan vigyázzon már!“ Most hirtelen felugrik és ki akarja kapni a kést a kezéből.

De már késő, mert a penge ismét becsapódott és a másik pillanatban egy vérsugár szökken ki Volker kezéből Ludmilla bársonyos kis kacsójára s azon végigkigyózva csipkés fehér ruhájára. Erre mitsem ügyelve letérdel mellette és zsebkendőjét Volker vérző sebére téve meg-

próbálja a vérzést elállítani. „Nagyon fáj?” kérdi aggódva. „Óh mennyire sajnálom!” És könybe lábadnak Ludmilla szemei.

Az egész társaság néma meglepődéssel bámúl reájok — erre a szép leányra, aki egyik kosztos-társának alapjában véve jelentéktelen sérülése miatt annyira kétségbe esik, és erre a fiatal emberre, aki tágranyilt szemekkel tekint reá, mintha csoda történt volna vele.

„Jöjjön a szomszéd-szobába és feküdjék le ott a pamlagra,” kéri Ludmilla. „Bekötöm a kezét, kényelembe helyezem, a vánkosát megigazítom és ha talán holnap nem kelhetne fel, akkor felolvasok magának — hogy ne unatkozzék — ápolni fogom, mindent megteszek magáért — nagyon kérem, jöjjön. —“

„De hiszen ez semmi,” suttogja Volker sápadt ajakkal.

„Óh igen, igen — nagyon fájhat ez magának —“ és ismét könyörög „jöjjön —“

Volker végre feláll és átmenni a szomszéd-szobába. „Ludmillám,” súgja lágyan a fülébe, „hiszen te az ímént még nem akartál lenni férfinak „segítő gondviselője.”

„De te — hisz maga beteg — magának gondozásra van szüksége.”

Aztán lefektette Volkert a pamlagra, letérdelt mellé és gyöngéden bekötötte sebét. Volker néma megadással tűri, majd minden átmenet nélkül így szól hozzá:

„De hisz én semmitem vagyok — én nem dolgozom — én nem teszek egyebet, mint az atyámtól örökölt pénzt pusztítom, neked pedig — neked hívásod van — neked, Ludmilla!”

„Te sokkal többet tanúltál, mint én, te ezerszerre okosabb vagy, én csak tanulhatok tőled! Ami pedig hívásomat, tanulmányaimat illeti, arról — ha — arról lemondok, ha úgy akarod,” feleli szenvedéllyel Ludmilla.

„Dehogy! Én nem akarom — ha az boldogít téged —“

„Akkor vagyok boldog, ha melletted lehetek A te akaratod — az én akaratom!”

Aztán elcsattan az első édes, szerelmes csók. Ludmilla visszacsókolja — a száját, a szemét, a kezét és kacagva sír, zokog, mint egy gyermek, mint egy bohó, szerelmes angyal! — — —

Jolichonné asszonyság kosztosai pedig, miután ők ketten eltávoztak, még jó ideig ülnek ott néma zavarban, szótlánul. Végre is az argentinai orvos töri meg a csendet, midőn tekintetét körülhordozva lassan, meggondoltan így szól:

„Nő sorsa: a férfi!”

Németből: *Igaz József.*

Életközösség Jézussal.

A mai korban különösen hangoztatják Jézus nevét. A középkor nagyon híres szentjeiről, fanatizmusáról, dogmáiról, hitvitáiról, de azért nem mondhatnók, hogy jobban előtérbe állította volna Jézus alakját, mint ezt bizonyos modern egyesületek teszik. Míg a mai magyar kálvinistaság egy része megbecsül minden száraz dogmát Jézusról, más része pedig megelégszik csak annak elismerésével, hogy ő nagy volt: addig egy mozgékonyabb töredék határozottan megköveteli, (magától első sorban) hogy Jézus alakja állíttassék az életünk és munkásságunk középpontjába. Ennek a töredéknek a háta megett külföldön egy nagy modern mozgalom áll, amelyet a modern élet nagy szükségei teremtettek meg. Ez a nagy mozgalom, amely hullámaival gyorsan halad előre, sokféle fajta részből ál és röviden a misszió név alá foglaljuk. Ez a mozgalom nem elégszik meg a Jézus magasztalásával, nézésével, bírálgatásával, róla való dogmáknak felállításával, hanem határozottan hirdeti, hogy az életünk csak annyiban helyes, amennyiben közös az a Jézus életével.

Jézusnak ez a felmagasztalása, a Jézussal való emez életközösség határozott megkövetelése nagy ellenállással találkozik mindenfelé. Egyfelől célszerűtlennek és helytelennek tűnik föl az a kívánság, hogy szakítsunk az eddigi életünkkel és fogadjuk el a Jézus életét; más felől lehetetlennek tűnik föl az, hogy tényleg átalakulhassunk a Jézus hasonlatosságára.

Ami az elsőt illeti, a mozgalom nem akar semmit feladni belőle, semmi körülmények között; sőt határozottan kijelenti, hogy később megszűnni, mint sem hogy a Jézus életével ellenkező életet helyesnek ismerje el. Nem ismeri el, hogy helyes és így megtartandó az az akaratunk, amelyik ellenkezik Jézus akaratával; ellenkezőleg azt az állapotot tartja kívánatosnak, amikor Jézus akarata érvényesül, habár a mi akaratunk ellenében is. Jézus akarata a mi akaratunk, az ő akaratának engedelmeskedik a mi akaratunk. Jézus akarata nem irányul a bűnre, tehát a miénk se irányuljon. Jézus tiszta, tehát mi is tiszták legyünk, Jézus szeret, mi is szeressünk, Jézus az emberi lélek összes erőit kifejleszti, mi is fejlesszük ki lelkünk összes erőit. Igazán képtelenségnek látszik, hogy valaki megértvén ezeket az eszméket, hogy: tisztaság, szeretet, tökéletesedés, ne kívánná az önmaga részére azokat Nem hiszem, hogy volna csak egy is az emberek között, aki Jézusnak valamelyik tulajdonságát, életének valamelyik részét ne

szeretné a maga részére megnyerni. Az emberi élet legjavával szinte túlságosan meg van terhelve az ő élete. A költészet, az ábrázoló művészet, a morál, a szociális törekvések, a tudományos vizsgálódások mind örökösen vissza és visszatérnek Jézus alakjához, hogy tőle tanuljanak valamit. Az összes fiatalkori ideálok tökéletesen megvalósulnak csodálatos alakjában. Jellemének kristálytisztasága, felfogásának végtelen józansága messze túlszárnyalja Sokratest, de viszont élete romantikusabb, heroikus nagy vállalkozása megragadóbb a legszilajabb lírikus vagy a legnagyobb középkori hős életénél, vállalkozásánál. Szíve képes volt befogadni a világ szenvedését és járt az élet legnagyobb mélységeiben, de másfelől kimondhatatlan gyönyöröktől ragyog arca a Tabor hegyén és volt a dicsőség legnagyobb magasságaiban. Egy csodálatos, rejtélyekkel teljes, mégis reális és mindenki által megközelíthető egyéniség, akinek lényében végtelen gazdagsága nyílik meg az élet legnagyobb kincseinek. Ha nézzük őt és forgatjuk szívünkben az ő szavait, lehetetlen, hogy ne támadjon bennünk vágy, ha egy pillanatra is, hogy olyanok legyünk valamiben, mint \cup

Épen azért, mivel a Jézus akarata az életnek amaz értékes javai felé fordul és mert élete ennyire kívánatos és igéző, — joga, sőt kötelessége ennek a mozgalomnak, hogy hirdesse a Jézussal való életközösséget, hogy az legyen a mi akaratunk, ami az övé, oda irányuljon, ahová az övé.

Ezen a ponton merül fel a második ellenvetés, hogy t. i. lehetetlen átalakulni az embernek Jézus hasonlatosságára, lehetetlen Jézussal közös akaratot akarni. Ez az ellenvetés sokat veszít értékéből, ha a kül- és belmisszió eredményeire mutatunk.

A tényeket nem lehet elokoskodni.

A modern kor missziói munkája olyan hatalmas egyéniségeket képezett, annyira átalakította milliók életét, olyan jellemeket alkotott züllött, csöcselék emberekből, annyira úrrá tette Jézus akaratát milliók szívében, hogy aki csak távolról ismeri is a modern misszió nagy tényeit, nem tagadhatja a Jézus hasonlatosságára való átalakulás lehetőségét sem.

Ha az embernek önmagának kellene elvégezni az átalakulás munkáját, ha a maga erejéből kellene levetkezni a bűnt és Jézusi vonásokat venni föl: akkor tényleg lehetetlen volna a dolog. De ezt a munkát nem magunk végezzük el, hanem Jézussal. Jézus közösségbe lép velünk, ha mi is elindultunk, hogy közösségbe

lépjünk vele. Jézus nemcsak arról győz meg bennünket, hogy jó vele élnünk, hanem erőt is ad erre az életre, nemcsak a bűn utálatosságát mutatja meg, hanem meg is tisztít a bűntől, nemcsak parancsol, hanem szolgál is, hogy tudjunk engedelmeskedni.

Jézus a legteljesebb mértékben bizalmat tud maga iránt ébreszteni. Azok a szép történetek ő róla határozottan meggyőznek bennünket arról, hogy ő képes is, akar is egy erőforrást megnyitni számunkra: az Istent. Meg tud róla győzni bennünket, hogy az Isten feltétlenül elvégezi a mi életünk átalakítását, szóval életünket közösségbe hozza az Isten életével. Maga az Isten közli velünk az ő maga életét. Mikor Jézussal lépünk életközösségbe, akkor isteni erők közöltetnek velünk, hogy átalakítsák az életünket.

Hogy lehet az, hogy Jézus így feltétlenül rendelkezik az isteni erőkkel? Erre a kérdésre Jézusnak, azzal a szavával felelhetünk: „Én az Atyában vagyok és az Atya én bennem“.

—1.

EGYLETI ÉLET.

A Magyar Irodalmi Önképző-Társulat második félévi működése kedvezőtlen képet mutat az egyesületre nézve. Amitől föltünk a társulat működésének első megindulásakor, most sok tekintetben bekövetkezett. Föltünk ugyanis attól, hogy vezér hiányában egyletünk ismét a pangás örvényei felé sodortatik. És így lett. A második félév működése már csak erőtlen evezés volt a pangás vizein! És bizony-bizony még ennyire sem megyünk, ha az „*ifjúság legjobb barátja*“ nevet méltán kiérdemelt *Novák Lajos* th. tanár, akadémiai és közigazgató, az ő soha meg nem csökkenő ifjú-baráti jóindulatával el nem vállalja az irányítás gondjait. Legyen jutalma érte a mi egyszerű, de hálával teljes köszönetünk! Vajha merhetnők reményleni, hogy a következő iskolai esztendőben, amikor a rectori állás gondjai már nem próbálják lekötöni az ő erősségét — a mi vezérünk lenne?! Tudom, hogy nem állnánk akkor csüggeteg fővel a kételkedés széles vizeinél! Tudom, hogy nem volna egy is a kicsiny seregben, aki azt mondaná: „A hullámok hatalmasak, erőnk kevés, evezőink gyöngék s a túlsó part oly messze van!“ Nem! Mert a kormánylapát az ő kezében volna! Mert nincs oly nehéz lapát, mely — ha egyszer kezébe vette — kifoghatna rajta! A társulat pályakérdései közül máj. 1.

lejárattal 4 költemény érkezett. A díj felével (6 korona) *Fekete Gyula* I. jh. „Sejtelmes órák“ c., lapunk múlt számában is közölt, hangulatos költeménye jutalmaztatott. Egy másik dicséretet nyert. Szerzője ugyancsak *Fekete Gyula*. Lejárt május 1-én a „humoreszk“ is. A beadott kísérletek között dicséretre méltó volt Doktor Dezső II. hh. „Fátum“ c. munkája. A német műfordításra (Tárgy Mörike: Rothrauth-ja.) — érkezett egy munka, melynek azonban a díj nem volt kiadható. Oláh Gábor: „Korunk hőse“ c. művének esztetikai méltatására (Díja 50 kor. Bead. határidő április 1.) érkezett egy munka, mely megdicsértetett. Szerző: Nagy Lajos IV. hh. — A II. félévi szavalati versenyen tetszés szerinti darabokat adtak elő a versenyzők. A komoly-szavalat-versenyre 4-en jelentkeztek. A díj megsztatott: Thót Ferenc I. jh. Váradi Antal „Júdás“ c. költeménye előadásával 15 koronát, Idrányi Béla II. jh. Ábrányi Emil „Mi a haza?“ c. verse reprodukálásával 5 koronát nyert. Gaál István szavalata (Zempléni Árpád: „Ne legyen meg a Te akaratod!“) megdicsértetett. A víg-versenyben Smál József IV. jh. vitte el a második díjat (10 korona), „Fizikus muzsikus“ c. monológ előadásával. Thót Ferenc I. jh. és Bodnár János I. jh. alakítása megdicsértetett. Az előbbi verseny minőségével általában meg vagyunk elégedve, az utóbbiével azonban nem. A versenyzők olcsó hatásra vadásztak, hitvány, burleszk-komikummal. Minket pedig az ilyesmi már nem hoz lázba. Csodálkozunk, hogy bár a szereplők azt nagyon jól tudták, mégis ily silány darabokat választottak. A legjobb versdíjat *Fekete Gyula* I. jh., a legjobb prózadíjat *Szarka Gyula* IV. hh. kapta,

Az „Akadémiai Athletikai Club“ által f. évi május hó 5-én tartott s táncmulatsággal egybekötött háziversenyen — melynek eredményéről legközelebbi lapunkban számolunk be — felülfizettek: Katona György, Meczner Gyula Molnár Viktor 20—20 kor., Thuránszky László 15 kor., Bálint Eezső, Bessenyei Zénó, Brzorád Rezső, Csajka Endre, dr. Kun Zoltán, Meczner Béla, Nagy Barna 10—10 kor., Maklár Pap Miklós 7 kor., Buza János, Finkey Ferenc, Harsányi Gyula, Harsányi István, Hodossy Béla, Lábos Béla, Radácsi György, Révai Ödön, Szabó Zsigmond 5—5 kor., dr. Buza László, Kötse István, Trócsányi Bertalan, Végh László 4—4 kor., Dávid Zoltán, Diviaczky Rezső, ifj. Eperjessy István, dr. Illyefalvi Vitéz Géza, Lechniczky Lajos, Lengyel Lajos, dr. Végh János, Adriányi Béla, Zilahy Kiss Jenő 3—3 kor., Deák Geyza, Izsépi Zoltán, Kovács Dezső, Némegy Sándor, Szinyei Gerzson, Spitz Ernő 2—2 koronát. Fo-

gadják szíves adományaikért ezuttal is az egylet hálás köszönetét.

A főiskolai Céllövő-Egylet f. évi június hó 11-én tartotta meg versenyét az ujhelyi honvédségi lövöldében a következő eredménnyel: Haladók közül I. Kató István, díja: egy bronz érem s 7 kor., a II. Balogh Zoltán, díja egy bronz érem. A kezdők közül a 17 legjobbnak egy-egy bronz érem osztatott ki. Győztesek lettek: Balogh Sándor, Barth Ernő, Gööz Lajos, Gyűrök Pál, Horkay László, Juhász Lajos, Kása Ferdinánd, Kovács Lajos, Körössy József Körössy István, Leskó István, Nyomárkay Kázmér, Révész Menyhért, Sőregi János, Széll Miklós, Szűcs Lajos, Varga József. Első volt Széll Miklós, ki a bronz érmen felül az újhelyi honvédtisztikar adományaképen egy antik ezüst tintatartót kapott, a második Horkay László, ki a sárospataki tanári kar adományából egy ezüst tárcát kapott tiszteletdíj gyanánt. E helyen is teljes elismeréssel s köszönettel adózunk az ujhelyi honvédségi tisztikarnak, különösen pedig Neubauer Miksa századosnak, valamint az egylet ez idei tanárelnökének, ifjú Meczner Béla jogakadémiai tanárnak is, akik fáradságot nem ismerő buzgalommal s munkássággal segítették az egyletet, céljainak elérésében s megvalósításában.

H I R E K.

— **A lelkeszi vizsgálatok Sárospatakon** június hó 20—23. napjain folytak le *Révész Kálmán* abauji esperes és *Meczner Béla* alsózempléni egyházmegyei gondnok elnöklete alatt, Czinke István, Komjáthy Gábor, Csabay Pál lelkeszi, Ragályi Béla és Debreczeni Bertalan világi bizottsági tagok és a theol. tanárok jelenlétében. Az első vizsgálatra 18-an állottak elő, akik közül 6-an: Enyedy Andor, Igaz József, Nagy Lajos, Páhy József, Sólyom Ferenc, Trócsányi Dezső jeles, 4-en jó, 7-en kielégítő általános osztályzatot érdemeltek. Csak egy volt, aki egy tantárgyból javításra utasított. A 2-ik lelkeszi vizsgálatra 16-an állottak ezuttal s közülök 2, Kóréh Béla és Sáfrán Jenő jeles, 6 jó, 8 kielégítő osztályzatot nyert. A bizottság az első vizsgálat-tevőkkel különösen meg volt elégedve. Ezeket a gyengélkedő püspök otthon Miskolcon bocsátotta ki a lelkeszi hivatalra. Az utóbbiak a bizonyítványukat csak szeptember 25-én kapják meg, amikor a két gyakorlati évök letelik. Az elnökség alkalmi jó tanácsokkal indította mindkét rendbeli vizsgásokat további pályájukra, melynek ezidőszerinti fontosságát különösen is lelkükbe kívánta vésni. A vizsgások meleg szívvel fogadták az atyai tanácsokat s hálás fogadásokat tettek

— szónokaik által — jövendőbeli dolgaik hű teljesítésére s a főiskola és ref. egyházunk megbecsülésére. — Isten úgy segítse őket!

— **A theologiai alapvizsga Sárospatakon** június hó 25-án tartatott meg a dékán elnöklete alatt. Csak négyen állottak elő, akik közül egy: Szepesi Pál jeles osztályzatot érdemelt, 2 jót, 1 kielégítőt. Folytatása következik szeptemberben.

— **Lelkész- és theologiai vizsgák.** Theologiai akadémiánkon a II. évet végzett hallgatók közül 10-en szeptember 5—6 napjain állottak *alapvizsgára*, kik közül jó eredménnyel vizsgázott 1, kielégítővel 6, kettő egy-egy tárgyból javító vizsgára, egy pedig isméltésre utasított. Szeptember 12-én volt az I. és II. lelkészképesítő-vizsgálat írásbeli része, 13—15-én pedig a szóbeli vizsgák tartattak Meczner Béla e. m. gondnok, illetőleg Debreceni Bertalan e. k. tanácsbíró és Révész Kálmán esperes elnöklete alatt. Első vizsgára álltak 11-en, kik közül ketten jó, 8-an kielégítő eredményt tanúsítottak; 3 hó múlva tehető javító vizsgára utasított egy jelölt. Egy juniusi vizsgázó egy tárgyból kapott elégtelen tanjegyet kielégítőre javította. Második lelk. vizsgára jelentkezett 10 segédlelkész, kik közül ketten — Radó József és Reho Gyula — jeles, hárman jó, négyen kielégítő eredménnyel képesítették. Egy jelölt egy tárgyból javító vizsgára utasított.

— **Vizsgálatok a jogakadémián.** Az évváró vizsgák jogakadémiánkon június hó 10—25-én tartattak meg. *Első alapvizsgát* tett 21 ifjú; közülök *kitüntetéssel* képesítettett 6, ú. m.: *Barth Ernő, Halászy Gyula, Horváth Zoltán, ifj. Katona György, Szeghy Ferenc, ifj. Thuránszky László*, — egyhangúlag 11, szótöbbséggel 3, pótvizsgára utasított 1. *Második alapvizsgára* egy hallgató sem jelentkezett, csupán egy isméltó pótvizsga tartatott, mely szótöbbséggel elfogadtatott. *Államtudományi államvizsgát* tett 1 végzett joghallgató, aki egyhangúlag s egy magánvizsgás jelölt, aki szótöbbséggel képesítettett.

— **Uj tisztviselőit** a köziskolai szék június 25-én tartott gyűlésén választotta meg az 1910—11. isk. évre. E választás alapján főiskolai szénior lett *Trócsányi Dezső* végzett hittanhallgató; alkönyvtárnok pedig *Sólyom Ferenc* végzett hittanhallgató. Az eddig is szép eredményeket felmutató ifjakat új állásukban is szíves örömmel köszöntjük, míg az eltávozott *Habay Mihály* széniorától és *Czinyéry Barna* alkönyvtől sok szerencsekívánatok közt veszünk érzékeny búcsút. Az utóbbiak mindketten egyelőre a berlini, majd az utrechti egyetemen fogják folytatni tanulmányaikat. Az Úr legyen velük!

— **A „S. Akadémiai Olvasó-Egylet“** az 1910—11. isk. évre könyvtárnokává *Kiss Kálmán* II. joghallgatót, pénztárnokává *Kovács Bertalan* III. hittanhallgatót választotta. Szívesen köszöntjük őket!

— **Akadémiai pályakérdések az 1910—11. iskolai évre.** 1. Az 1910—11. évi Vay kettős-díjra egyházi beszéd irandó János I.:9. alapján. Pályadíjak: 50:40 és 33:60 K. 2. Az 1909—10. évi Vay nagyobb díjra: „Kálvin erkölcsi felfogása.“ Pályadíj: 67 K. 3. Az 1910—11. évi Vay nagyobb díjra: „A magyar ref. lelkigondozástan-írók műveinek bírálatos ösmertetése.“ Pályadíj: 67 K. 4. Az 1905—6. évi Tóth—Fischer díjra: „A XVIII-ik század jelentősége a ker. vallás és egyház történetében.“ Pályadíj: 60 K. 5. Az 1906—7. évi Tóth—Fischer-díjra: „A II. Krón. 34, 36. fejezeteinek magyarázata, tekintettel a Királyok könyvének megfelelő részleteire.“ Pályadíj: 60 K. 6. Az 1908—9. évi Tóth—Fischer-díjra: „Rousseau jelentősége művelődéstörténeti és paedagógiai tekintetben.“ Pályadíj: 60 K. 7. Az 1910—11. évi Tóth—Fischer-díjra: „A Krisztus személyiségéről és művéről szóló újszövetségi tanok összehasonlító ismertetése.“ Pályadíj 60 K. 8. Az 1908—9. évi Péczely-díjra: „Platon világnézete Phaidon e. műve alapján.“ Pályadíj: 84 K. 9. Az 1909—10. évi Péczely-díjra: „A magyar egyezményes filozófia ismertetése.“ Pályadíj: 84 K. 10. Az 1910—11. évi Péczely-díjra: „A protestáns szellem és világnézet jelentősége és befolyása a legújabbkori államok kialakulására, különös tekintettel az u. n. nemzeti és nemzetiségi eszmére, mint e kialakulás főtenyezőjére.“ Pályadíj: 84 K. 11. Az 1910—11. évi Szeremley-díjra: „A kálvinista praedestinatiói tan története és bírálata.“ Pályadíj: 80 K. 12. A Magyar Tudományos Akadémia Kazinczy-díjára: „Kazinczy Ferenc családi életének ismertetése.“ Pályadíj: 10 drb. cs. k. arany. 13. Az 1908—9. évi Kövy—Okolicsányi-díjra: Fejtse ki pályázó a nemzetközi kereskedelem fontosságát, keletkezésének okait, ezzel kapcsolatosan az önálló vámterület előnyeit és hátrányait tekintettel Magyarországnak és Ausztriának egymáshoz való viszonyára. Pályadíj: 48 K. 14. Az 1909—10. évi Kövy—Okolicsányi-díjra: Bosznia és Hercegovina államjogi helyzete. Pályadíj: 48 K. 15. Az 1910—11. évi Kövy—Okolicsányi-díjra: A nem vagyoni érdekek védelme a magyar magánjogban, tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére. Pályadíj: 48 K.

— **Évmegnyitó ünnepély és emlékezés Szinyei Endrére.** Az 1910—11. iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 10-én fél 9 órakor volt a főiskolai templomban, a főiskolai igazgató-tanács, tanári kar és tanulóifjúság jelenlétében. Ez alkalommal a néhai Szinyei Endre családján és rokonságán kívül, a városi közönség is szép számmal vett részt az ünnepségekben. Az isteniszteleten a 74-ik dics. 1-ső és a 37-ik dics. 1—2 versének eléneklése után *Harsányi István* főgimn. vallástanár mondott alkalmi imádságot; majd a 37-ik dics. 3-ik versét énekelte a gyülekezet. Ezután Dr. *Rácz Lajos* közigazgató lépett a szószékre s gazdag

tartalmú, a tanulói életre igen becses tanácsokat és utasításokat adó, lelkes, buzdító beszédet intézett az ifjúsághoz s az új iskolai évet, mely főiskolánkban Isten jóvoltából már a 380-ik, megnyitottnak nyilvánította. Ezt követőleg *Fejes István* főiskolai egyházi algondnok üdvözölte szívből fakadó szép beszéddel az ifjúságot s figyelmökbe ajánlotta, hogy a közigazgató által hozzájuk intézett komoly intőseket és tanácsokat, buzdító és lelkesítő szavakat, melyek szívökben még visszacsengenek, tartsák meg s éljenek azok szerint. „Egy tanár mondta ezeket önöknek — ugymond — nem a maga, hanem az önök érdekében, mert önöknek van erre szükségük. Jövő boldogságuk érdekében, atyai jóindulattól hangzottak el ezek az intések és tanácsok. Ezeket intézem én is önökhöz a kormányzóhatóság, az igazgató-tanács nevében.“ „Ha az életben széttekintek — folytatta — s látom az innen kikerült egyéneket: meg vagyok elégedve a sárospataki főiskolával. De az utóbbi időben aggódom, mert olyan tünetek mutatkoznak az ifjúság életében, (a vizsgálatokra sokan nem jelentkeznek idejében) melyek nem biztosítják azt, hogy a jövőben is olyan kötelességtudó emberek fognak innen kilépni, mint eddig.“ Majd kérte az ifjúságot, hogy önképzés céljaira alakult egyesületeiket használják fel s fenkölt, nemes közszellemet teremtsenek maguk között. Maguk tanítsák, buzdítsák egymást a kötelességteljesítésre. Az ifjúság életében az egymásra való erkölcsi nehézkedés hatással van. Mutassanak önök jó példát a többi iskolák ifjúságának is. A kóros szellem, mely az utóbbi időben itt is kísért, más tájakról, vidékekről jött ide; küzdjenek ellene teljes erővel. „Hiszem — végezte beszédét — hogy megértik a hagyományos szellemet, mely tiszta erkölcsre és kötelességteljesítésre buzdít. Isten áldását kérem Önökre!“ A tanári kart is meleg szívvvel üdvözölte s kérte, hogy az ifjúságot ez új évben is oly odaadással nevelje és atyai szeretettel vezérelje, mint az eddig történt. Erőt s áldást kívánt Istentől a tanárikarnak. Majd megemlékezett ama veszteségekről, melyek ez évben igen súlyosan nehezdednek a főiskolára. A jogakadémia elvesztett *Dr. Szánthó Gyulában* egy odaadó, buzgó tanárt, ki tudásával a római jogban magas színvonalon állva, megfelelt minden kivánalomnak. Eltávozott *Dombó László*, egyik jeles és kiváló tanára a főgymnáziumnak — egyházkerületünk dicsekedésének: felsőbb leányiskolánknak igazgatói állásába. Megemlékezett ama három főgimn. tanárról is, kik szept 1-én nyugalomba vonultak. „Mindhármukra a legkedvesebb emlékezettel gondol — ugymond — az igazgató-tanács. Teljes tanári hivatással, hajlamokkal megáldott volt mind a három. *Buzsa János* mintaképe a lelkes, buzgó tanárnak, aki atyai szeretettel hajlik le s kézen fogva vezeti növendékeit; *Kovácsy Sándor* hasonló készségű és hiva-

tású jeles tanár; *Zsoldos Benő* a hű, lelkiismeretes, egy pillanatot el nem mulasztó egyén, a kötelességteljesítés örök példányképe lehet. Mindhárman nemcsak az iskolában, de mint írók, íróasztaluk mellett is dolgoztak s maradandó emléket hagytak a tankönyvirodalomban. Mintaképei ők ama tanároknak, kikről megfeledkeznünk nem szabad; az ő távozásuk nagy veszteség főiskolánkra. Őrizzük meg szívünkben az irántuk való becsülést és tiszteletet.“ A távozóra s nyugalomba vonulókra Isten áldását kérte, hogy legyenek megelégedettek, boldogok családjukkal, gyermekeikkel együtt s az új iskolai esztendő. Ő is megnyitottnak nyilvánította. Ezután következett a kegyeletes megemlékezés *Szinyei Endre* volt főgimn. tanár és igazgatóról. A *főiskolai énekkar* szép előadása (Áldjad én lelkem az Urat) után *Csontos József* főgimn. igazgató-tanár olvasta fel *Szinyei Endréről* írott nagyon találó élet- és jellemrajzát, melyben hű és igaz vonásokkal, a tanítványi és kartársi szeretet melegével és erejével rajzolta a hallgatóság elé *Szinyei Endrének*, mint embernek, mint tanárnak, mint tudósnek képét. Záradékkul a *főiskolai énekkar* a XC. zs. 2. ik versét adta elő. A megboldogult arcképe, melyet özvegye festtetett meg s melyet a főiskolának ajánlkozott, borostyánkoszorutól övezve a szószékkel szemben volt elhelyezve. Megemlitjük még, hogy megnyitó ünnepélyünkön a *polgári leányiskola* növendékei is jelen voltak.

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Sárospataki Takarékpénztár 4 kor., Szeremley Gábor 4 kor., Hódy József 4 kor., Csajka Endre 4 kor., Csík Dániel 4 kor., Fenczik Nikon 4 kor., Somogyi József (Dombrás) 4 kor., Kiss Jenő 4 kor., Reményi Vendel 4 kor., Kazinczy Ferenc (Saujhely) 2 kor., Főris Béla (R.-Szend) 4 kor., Dr. Fodor Kálmán (Kunhegyes) 4 kor., Tatár József (Erdőbánya) 4 kor., Dr. Seress István (Putnok) 2 kor., Zitás István (T.-szada) 4 kor., Péter Mihály (Gálszécs) 4 kor., Elek József (S.-bábony) 2 kor., Dr. Korláth Endre (Ungvár) 4 kor., Dombó Irma (H.-bösszörmény) 4 kor., Dr. Kálniczky Géza (Rimaszombat) 4 kor., Berecz Antal (Bánóc) 1 kor., Láczy Gusztáv 4 kor., Pósa Péter (Tiszatarján) 4 kor., Takács Mihály (H.-bába) 4 kor., Fodor Zoltán (L.-szombat) 4 kor., Huszt Elemér (R.-szombat) 2 kor., Fodor Béla (Miskolc) 4 kor., Bálint János (Edelény) 4 kor., Blum Renée (Szikszó) 2 kor., Szinyey Gerzson 4 kor., Kóréh Ferenc (Vizakna) 2 kor.

Szerkesztői üzenetek.

Györék József Debrecen. Nem mulaszthatom el, hogy — téged külön is — meg ne öleljelek azért a hűséges odaadásért, melyet a lefolyt esztendőben Közlönyünk iránt, közelebbről pedig a személyem iránt tanusítottál. Bebizonyítottad, hogy te csakugyan az vagy, aki itt voltál. A mellőzést, a félreismerést, a követ is megbocsátó, nagyszívű poéta! Az egész emberek felett is, egész ember vagy!

Lakásod címét ird meg. Mert sok beszédem volna veled.

I. J. Beküldött „Ábrándozó poéta“ c. verse — úgy ütögetné a mértéket külsőleg, de a gondolata nagyon is avult, jobban mondva: ezelőtt 50—60 évvel szebben kidolgozták ezt a témát! Próbálkozzék újabb gondolatokkal birkózni.

FELDMANN J.

elvállal és készít a legfinomabb
kelmékből a legújabb
:: divat szerinti ::
öltönyöket, téli kabátokat stb.

Kitűnő szabás!
Előnyös fizetési feltételek!

SÁROSPATAK, Kossuth-utca.

GOLD MÓR

üveg- és porcellán üzletében kap-
hatók a legfinomabb s legértékesebb

dísz tárgyak, majolikák, tálcák, finom
metészésű poharak, tükrök, lámpák stb.

MINDEN DARAB VALÓSÁGOS
MŰTÁRGYAT KÉPEZ.

Ajánljuk olvasóink figyelmébe és párt-
fogásába városunknak e tekintetben
:: páratlan és egyedülálló üzletét. ::

IFJ. DANCZIGER JÓZSEF

ajánlja dúsan felszerelt s a napi legújabb
:: divatokkal folyvást lépést tartó ::

rőfös, férfi- és női divat üzletét.

A legelegánsabb **gallérok, keztyűk,
cipők, mindenféle férfi- és női
divattárgyak** a legnagyobb válasz-
tékban és legolcsóbban kaphatók.

A legversenyképesebb árak és szolid kiszolgálás!

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, miszerint a
HALTENBERGER-féle ruha festő- és gőzmosó gyár,
— mely ez évben nagyban bővítve lett, — teljesen
felépült már és a szállítások sokkal rövidebb idő
:: alatt lesznek eszközölhetők, mint ez ideig. ::
Ez év elején az építés tartama alatt több esetben a
szállításnál felmerülő nehézségek folytán a munka a
szokottnál több időt vett igénybe, ezentúl azonban a
:: munka nem szenved már fennakadást. ::
Az őszi idény alkalmával tisztelettel kérem, hogy a
festendő s tisztítandó ruhákat, szörmeneműeket, bőrkabátokat stb. lehetőleg mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Kitűnő tisztelettel:

Klein Mihály.

Finom, divatos és kifogástalan szabású
:: ruhák egyedül csak ::

Weinberger Sámuel

szabóüzletében készülnek. Sárospatak,
Kossuth-utca.

Olcsó árak! Pontos és kifogástalan kiállítás!

 **Diákoknak kedvező
fizetési feltételek!**

Zemplé vármegye legrégebb és legelsőrendű polgári és
papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktár
Lászlófi Henrik
Sátoraljaúj hely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a
legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a
legelegánsabb kivitelben készíttetnek. .: .: Főiskolai
hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.
Kívánatra egy levelezőlapon való tudósítás esetén
bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvéte-
.: .: lére kellő mintákkal ellátva átutazni. .: .:

**Olcsó árak. :: Kifogástalan szabás.
:: Pontos és figyelmes kiszolgálás. ::**